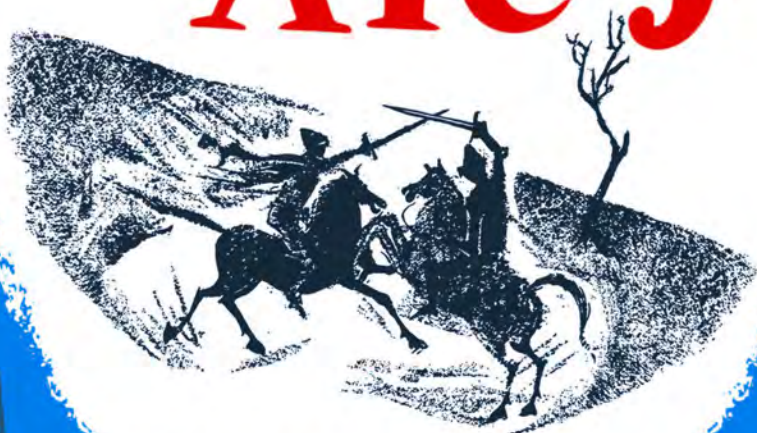

ТАЄМНИЦІ
ДИКОГО
ЛІСУ

ТОНКЕ ДРАГТ

ТАЄМНИЦІ ДИКОГО ЛІСУ

Ця публікація стала можливою за фінансової підтримки Нідерландської літературної фундації

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

TONKE DRAGT

Geheimen van het Wilde Woud

LEOPOLD/AMSTERDAM

ТОНКЕ ДРАГТ

Таємниці Дикого лісу

Переклад з нідерландської Світлани Денисенко те Пас

НАІРІ/КИЇВ

УДК 821.112.5'06-312.6-93

Д72

Малюнки авторки.

Драгт Т.

Д 72 Таємниці Дикого лісу / Пер. з нід. С. Денисенко та
Пас. – К. : НАІРІ, 2022. – 488 с.

ISBN 978-617-7314-96-6

Ніде не можна загубитися швидше, аніж у Дикому лісі. У захопливому містичному продовженні книжки «Лист до короля» пригоди юного лицаря Тіурі тривають. Цього разу він вирушає на пошуки зниклого в Дикому лісі найвідданішого лицаря короля, вирушає до того Дикого дивного лісу, куди багато хто заходив, але не всі поверталися.

Проте Тіурі на своєму вороному коні Арданвені їде туди. Він знаходить темну фортецю, таємничу дівчину, грає в шахи на життя або на смерть... Тіурі стикається віч-на-віч з нещадним ворогом, який готує підступний напад на короля. Чи здатний 17-річний юнак врятувати королівство?

«Таємниці Дикого лісу» – це продовження «Листа до короля», – книжки, яку перекладено 30 мовами світу і яка стала першою нідерландською книжкою, знятою для Netflix.

УДК 821.112.5'06-312.6-93

Усі права захищено.

Жодна частина цієї книги не може бути відтворена, передана, трансльована або збережена в системі пошуку інформації в будь-якій формі або будь-якими способами, графічними, електронними, цифровими або механічними, включаючи фотокопіювання, відтворення та запис, без попереднього письмового дозволу Видавця.

© Tonke Dragt 1965, Uitgeverij Leopold,
Amsterdam

© nathanburtondesign.com (обкладинка)

ISBN 978-617-7314-96-6

© Видавництво «НАІРІ», Київ, 2022

Зміст

Пролог. Зима в лісі	9
Частина перша. Лицар Ідіан.....	13
1. Плани мандрів	14
2. Прибуття до замку Ристридин	18
3. Лицарі короля Унавена	25
4. Два лицарі з Півдня	32
5. Принц із Заходу	41
6. На Іслан	46
Частина друга. Донька Іслану.....	51
1. Розповідь Рудого Квібо	52
2. Гра на арфі при сьйві свічок	60
3. На краю Дикого лісу	71
4. Побажання на вказівнику; жовті квіти для Арданвена	81
5. У дівочому саду.....	88
6. Дорога до Облудних пагорбів	94
Частина третя. Дурник з Лісової Хижі	99
1. Розповідь Дурника з Лісової Хижі	100
2. Зірвана вечірка	109
3. Кожен вирушив своїм шляхом	117
4. Стейнворд.....	124
5. Уздовж Чорної річки	134
6. Совиний дім.....	138
7. Чоловік у Зеленому	141
8. Дерево.....	143
9. Барабанний дріб	144
10. Вороги.....	152
Частина четверта. Паккі.....	159
1. Втеча на схід.....	160
2. Від Мертвого каменя на північ	166
3. Хранитель Забутого міста.....	172
4. З Адельбартом до Брунатного монастиря	181
5. Люди з Містеринату	188
6. Лис.....	195
7. Знову заговорили барабани	202
Частина п'ята. Чорний Лицар із Червоним Щитом.....	209
1. Червоні Вершники та Чоловіки в Зеленому	210
2. Очільник Червоних Вершників	217
3. Двобій	222
4. Таренбурхт.....	230

5. Гра в шахи	238
6. Дорога несподіванок	245
7. Маску скинуто	253
8. На життя або смерть	258
9. Третя ніч.....	265
Частина шоста. Чоловіки в Зеленому	277
1. Зелена річка та сторожова вежа	278
2. Утікачі вирушають на північ. Ярро.....	287
3. Глибоке озеро.....	293
4. Господар Дикого лісу	302
5. Паккі й Адельбарт	309
6. Лис слідує за чорною тінню.....	314
7. Ворог	320
8. Друзі зустрічаються знову	324
9. Тіурі й Лавінія	332
10. Бойові плани і прощання.....	337
11. Зелені печери і таємниця Техалона. Прихований шлях	346
Частина сьома. Лицар Ристридин.....	355
1. В'язень.....	356
2. Панночка Ісадора та лицар Фітил	358
3. Рудий Квібо	365
4. Лицар Кратон з Індиго	373
5. Повернення Ристридина додому	379
6. Назад до Дикого лісу.....	383
Частина восьма. Остання битва.....	389
1. Пропуск	390
2. Спуск	396
3. Дорога до Воргота-гонга	399
4. Воргота-гонг.....	406
5. Відлуння гонга	413
6. Пробудження. Повернення на схід.....	421
7. Чорна річка і Таренбурхт.....	429
8. Панна Іслану	438
9. Гру в шахи завершено.....	445
10. Облудні пагорби	449
11. Виклик	456
12. Двобій	463
13. Біля берега річки	470
Епілог. Літо в горах.....	477
Лист Тонке Драгт до читачів цієї книжки.....	484

– Сонце сідає в море, у воду, – сказав Дурник, що мешкає в Лісовій Хижі. – Я скажу про це моїм братам, вони цього не знають. Чи це таємниця?

– Таємниць більше немає, – відповів Тіурі.

Дурник наморщив лоба:

– Більше немає таємниць? Вони називають мене дурником, але я не вірю, що більше немає таємниць.

Тіурі несподівано поглянув на нього з повагою.

– Так, – сказав він, – маєш рацію. Мою таємницю я тепер можу розповісти, але, звісно, є й інші. Про деякі ми навіть ніколи й не чули, а деякі ніколи не розгадаємо.

– Тепер я не розумію, про що ти говориш.

(«Лист до короля». Частина восьма)

Пролог

Зима в лісі

Лісову тишу порушило раптове вороняче крикання. Птах затріпотів крильми і сів на гілку, збивши трохи снігу. Лицар Ристридин зупинився і щільніше загорнувся у плащ. Він гадав, що це могло б для нього означати. Чи було це якоюсь прикметою чи знаком? Можливо, попередженням про небезпеку? Водночас подумки він глузував із себе: «Невже я так змінився, що, побачивши крука, – просто голодного птаха цієї лютої зими, – почав вагатися?»

Здавався таким далеким той день, коли король Дагонат покликав його до себе і сказав:

– До мене долинали дивні чутки про Дикий ліс, про злих розбійників та небезпечні племена, про лісових привидів і Людей у Зеленому. Хочу, аби ти дізнався, що в цьому правда. Ти найдосвідченіший із моїх Мандрівних лицарів, і я хочу, аби ви негайно вирушили туди, бо звітти нашому королівству може загрожувати безліч небезпек.

Ристридин у супроводі лицаря Арнаута і двадцятьох воїнів вирушив до Дикого лісу. І ось нині блукав ним самотою, однак тепер достеменно знав, що в лісі він був не один. Його не полишали думки та споми-ни про те, що колись сказав йому його друг Едвінем з Форестерре: «Тобі слід піти до Дикого лісу, бо мушиш знати свою країну – усі терени та кордони королівства Дагоната. З давніх історій я пригадую, що колись через цей ліс на захід проходила Головна дорога до королівства Унавен. Чому вона занепала?.. Звільніть її від розбійників і зробіть знову вільною, тоді негідники та злодії, що уникають денного світла, повтікають. Ба більше, між нашими двома країнами – королівствами Унавена і Дагоната – буде налагоджено зв'язок».

Едвінем був лицарем Унавена, шляхетного короля, який правив королівством, що на заході від Великих гір. Але його було підступно вбито Червоними Вершниками в іншому лісі. Ті прибули з Евіллану, зрадливої землі на півдні... Там точилася війна між Унавеном і Евілланом, хоча принц Евіллану був сином короля Унавена – його молодшим сином і найлютішим ворогом. Едвінем брав участь у тій війні та врешті-решт був зрадницьки вбитий на землях Дагоната.

Змах крил відволік Ристридина від його думок.

Крук відлетів. Лицар повільно рушив далі. Сніг рипів під ногами та час від часу обламувалися гілочки. Більше ані звуку. Він почувався мандрівником у Країні мертвих. Це був Дикий ліс володінь Дагоната, хоча його величність ніколи в ньому не бував і не знав, які таємниці цей ліс приховував. «А я? – думав Ристридин. – Я той, хто розгадав їх, я той, хто їх розкрив. Чи вийду коли-небудь звідси живим, щоб розповісти все те, що знаю?»

Села й містечка, будинки і замки, де жили люди у спокої та мирі, навіть не підозрюючи про такі хаші, були десь далеко. Лицар запитував себе, чи дістанеться він тих місць. Так, це неодмінно має статися! – казав він собі, хоча почувався втомленим і постарілим.

Він знову призупинився, бо помітив чийсь сліди на снігу, які перетинали його шлях. Та ще й чимало!

Проте він був один. Де він? Багато днів тому лицар перейшов Чорну річку і довго блукав довкола, продираючись крізь колючі кущі та схрещені гілки, через сніг, туман та крижаний дощ. На сході, десь недалеко, мав бути Іслан – самотній замок на відкритій рівнині, оточений лісами. Саме туди він і прямував.

Чиї ж це свіжі сліди на його шляху? Чи це вже він був настільки близько до Іслану? Чи помилився й заблукав? Ристридин подивився вгору і побачив оголене гілля, мереживо гілочок і сріблясте небо між ними.

Він рушив далі, але було таке відчуття, неначе за ним стежили. Змарніле обличчя було похмурим: він пильнував, міцно стискаючи руків'я меча.

Так Ристридин шукав дорогу до замку Іслан.

Замок Іслан... звідти починалися обжиті землі.

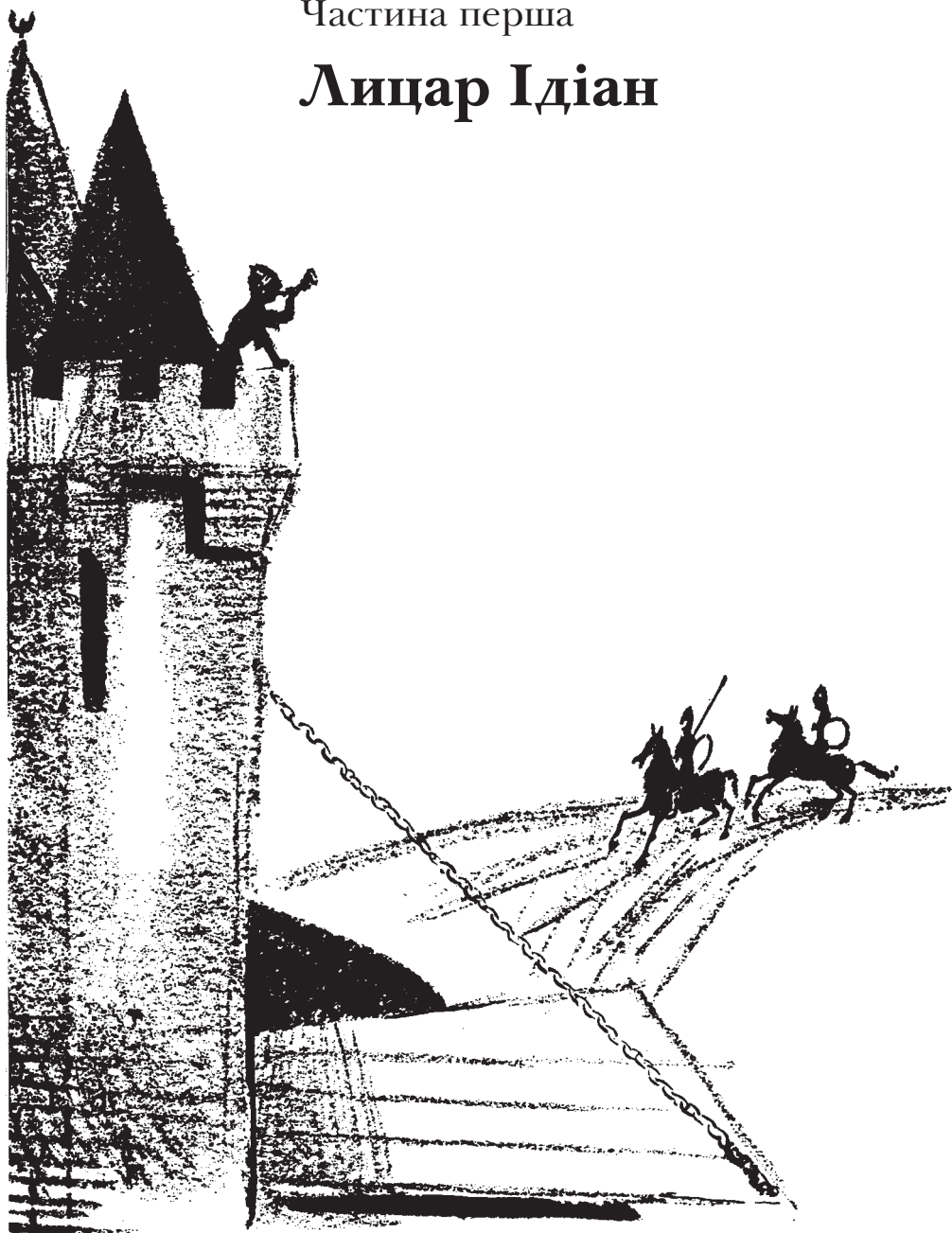
Якби він дійшов туди, то міг би продовжувати свій шлях, знову сісти на коня і нарешті навесні зустрітися з друзями, як і домовлялися, у фортеці своїх пращурів – у замку Ристридин, що біля Сірої річки.

Усі його друзі – лицарі, окрім одного, якого ще не було посвячено в лицарі, хоча до цього часу це вже могло й статися. Тіурі, син Тіурі, який виявив себе гідним лицарства. Зрештою, він виконав таємне завдання – таки доправив листа королю Унавену.

Частина перша

Лицар Ідіан

1. Плани мандрів

Лицар Тіурі їхав на своєму коні Арданвені вздовж Блакитної річки. Нещодавно в ній ще було повно крижин, а тепер вода знову могла вільно плинути. Повінь була висока й бурхлива, бо далеко в горах ще танули сніги. Тіурі глибоко вдихнув свіже повітря. Воно було холодним, але вже якимсь іншим. Поля та ліс праворуч ще були голі, але над ними радісно ширяли птахи, бо знали напевно: зима закінчилася! Відтепер мандрівники знову потягнуться шляхами-дорогами. Він і сам вирушив би подалі від Туйури, маєтку свого батька, де мешкав останні кілька місяців.

Юнак уважно вдивлявся вперед. Там, на півдні, зачимало днів шляху, навколо гирла річки, лежала заболочена земля, Дельталанд. А західніше простягався Евіллан, королівство, де владарював жорстокий правитель. Туди їхати Тіурі не хотів. А ще – на Сірій річці, що межувала з Евілланом, стояв замок, про який він часто думав, хоча ніколи там і не бував. Це був родинний замок Мандрівного лицаря Ристридина Південного, який називали ім'ям його володаря – Ристридин. Ристридин вирушив до Дикого лісу торік восени і мав повернувся до свого замку навесні. Саме там він домовився зустрітися зі своїми друзями і Тіурі запросив теж.

Стримуючи коня, Тіурі голосно промовив:

– Звісно ж, я приїду. Якнайшвидше. Завтра!

Арданвен поворушив своїми тонкими вухами, ніби розуміючи, про що говорить його молодий господар. Тіурі поплескав його по шиї.

– Ви, як і раніше, багато подорожуєте? – спитав він уже пошепки. – Як лицар Едвінем? – А подумки додав: «Я теж стану Мандрівним лицарем. Згодом, коли батько постаріє, я житиму в Туйурі. І завжди повертатимуся туди, бо то мій дім. Але спершу мушу побачити світ.

І хтозна, якщо коли-небудь буду потрібен королю Дагонату, то зможу довести, що я гідний бути його лицарем».

Він розвернув коня і помчав назад до Туйурійського замку, що виднівся здалеку. За кілька хвилин юнак проїхав підйомний міст, який у мирний час завжди був опущений.

Вартовий його тепло привітав. Обоє Тіурі, батька й сина, дуже любили. Старший носив прізвисько Хоробрий, дане йому за часів війни. А його син був наймолодшим з лицарів Дагоната і єдиним, кому дозволено носити білий щит, оскільки він зробив велику послугу королю Унавену, володареві королівства на Заході.

Тіурі заїхав на внутрішній двір і зіскочив з коня. До нього підійшов хлопчина років п'ятнадцяти. Це був Паккі, його найліпший друг і зброєносець.

– Гей, Тіурі! – вигукнув той. – Де ти був?! Я грав у шахи з твоїм батьком, аж раптом дивлюся – а тебе вже й слід простиг!

– Мені було вкрай потрібно ненадовго відлучитися, – відповів Тіурі, – та й Арданвені теж. Погода змінилася.

Юнак підвів свого коня до стайні – він завжди робив це сам. Ніхто не мав права торкатися Арданвена, окрім Паккі.

– Повіяло весною, – сказав Паккі, йдучи з ним. – Щойно я піднявся на найвищу вежу – одразу відчув цей запах свіжості.

Тіурі усміхнувся: Паккі досі полюбляв висотні місця, хоча тут це були звичайні вежі, а не ті гори, звідки він походив.

– Тепер можемо вирушити в подорож, – сказав він.

– Що за дурниці, – відгукнувся господар стайні, стоячи біля входу. – Що за дурниці, – повторив він, – березень занадто холодний для подорожей, квітень занадто

мінливий, а зараз далеко не квітень. Зачекайте вже до травня.

– А в травні буде занадто тепло, – засміявся Тіурі.

– А в червні занадто спекотно, – підхопив Паккі.

Конюх похитав сивою головою:

– Ви, молоді, завжди надміру квапливі, бездумні і завжди незадоволені тим, що маєте.

Вальдо строго подивився на юнаків – сина свого господаря та його друга. Він поведився не так, як слід було б поводитися з лицарем та його зброєносцем, але для нього, який знав батька Тіурі ще з пуп'янка, відтоді як той під стіл пішки ходив, це було звично.

– Принаймні почекай до першого дня весни, – не здавався старий. – Ви щойно приїхали додому. Навіщо наражаєте себе на ризики – чи де заблукати, чи зламати собі шию, чи десь, боронь Боже, бути вбитими розбійниками, чи голову де застудити та схопити ревматизм, ночуючи на узбіччі.

– Але Вальдо, – весело сказав Тіурі, – ти нарікав би набагато більше, якби ми сиділи вдома й нікуди не виходили.

Вальдо не вгавав, проте дивився привітно.

– Може, й так, – погодився він. – Але ти маєш добре знати, Тіурі, сину Тіурі, що тобі й справді нема чого шукати пригод на свою голову, вони самі тебе знайдуть, і, перш ніж ти це збагнеш, втрапиш в халепу, ніхто тебе й не питає!

– Звісно, ти маєш рацію, – сказав Тіурі. – Але ми не просто виходимо. Лицар Ристридин Південний запросив мене до його замку навесні.

– Але ж хіба у лицаря Ристридина є замок? – спитав Вальдо. – Я гадав, що він Мандрівний лицар без майна і власності.

– Це правда, замок належить лицареві Артурину – брату Ристридина, але це і його дім, де він відпочиває після мандрів.

– Дурні люди, віддають свої замки іншим, щоби просто блукати світом, – не вгавав старий. – Добре. Отже, замок лицаря Артура. І ти зі своїм другом таки їдеш туди.

– Мій перший похід як зброєносця, – відгукнувся Паккі. Його карі очі заблищали від самої думки про те, що йому нарешті випала слушна нагода випробувати себе.

– І це недалеко від Великих гір, – сумно додав Вальдо, – і навіть ще ближче до Дикого лісу. Ну, ти сам маєш знати, що робиш. Тут недалеко теж є ліс, і він, певно, набагато приємніший і, звісно, набагато безпечніший за той, що на південному заході. Будемо сподіватися, що лицар Ристридин повернувся цілим і неушкодженим.

Коли Тіурі був посвячений у лицарі після подорожі до королівства Унавен, король Дагонат сказав йому, що якийсь час не залучатиме його до служби. Спочатку Тіурі довелося поїхати з батьками до замку Тейурі, аби відпочити від пригод. Тіурі не вважав, що це взагалі потрібно, але все-таки його тягнуло до батьківської домівки, де він так давно не був. Звісно, Паккі пішов з ним. У замку він навчився від Тіурі та його батька багато з того, що мусить знати зброєносець. Батьки Тіурі полюбили його як власного сина.

Тіурі також багато чого навчався. Батько брав його з собою, коли їхав в особистих справах, і готував юнака до завдань, які свого часу йому належатиме виконувати як наміснику володінь.

Так промайнула осінь. Узимку сніг та мороз частіше змушував мешканців Туйурі залишатися в замку. Їм жилося неквапливо, спокійно й розмірено. Майже ніхто з мандрівників не проїжджав підйомним мостом, шукаючи притулку, тому не так уже й багато новин надходило із зовнішнього світу. Проте молодь не нудьгувала. Попри холод хлопці все одно виходили за межі замку, та й усередині завжди було чимало справ.

Наприклад, Тіурі та його батько грали в шахи, і Паккі теж опанував це мистецтво. Однак він ніколи не міг виграти у друга – Тіурі перемагав навіть свого батька.

Але тими зимовими місяцями Тіурі інколи відчував занепокоєння. Тепер він був лицарем Тіурі, але в мирному Тейурі нічого не відбувалося, що могло б довести його спроможність як лицаря.

Тоді він згадував свою подорож до королівства Унавен, що на захід від Великих гір. Те, що він пережив у ті часи, і те, про що тоді дізнався, було так не схоже на повсякденність. Далеко на заході лицарі Унавена, можливо, запекло боролися проти своїх ворогів з Евіллану. Він узагалі не знав, чим там усе скінчилося: до замку Тейурі не доходило жодних чуток.

Водночас він міг полинути думкою до міста Унавен, сумуючи за річкою Райдужною та за іншими місцями, де побував. Юнак також часто думав про далекий Містеринат, де жила юна панна Лавінія. Коли він побажить її знову?..

Були й інші, з ким він волів би ще зустрітися. Приміром, з лицарем Ристридином, який поїхав до Дикого лісу разом з Арнаутом і його воїнами, бо про цей ліс розповідали неймовірні речі.

І тепер, відчуваючи весну в повітрі, Тіурі як ніколи знав: він хоче зробити саме те, що вирішив уже давно: подорожувати як Мандрівний лицар, як Ристридин. І щонайперше він вирушить до замку на Сірій річці. Паккі, певна річ, супроводжуватиме його, і не лише як зброєносець, а й як друг.

2. Прибуття до замку Ристридин

Тіурі їхав уздовж Сірої річки, як зазвичай, на своєму вороному – Арданвені, чиє ім'я давньою мовою королівства Унавен означало «Нічний вітер». На голо-

ві – шолом, збоку – меч, а поверх обладунків – туніка золотаво-блакитного кольору, як символ роду Тіурі. Тільки щит білий, як щити лицарів Заходу. Тіурі пишався цим щитом і носив його з гідністю.

Паккі їхав поруч на своєму гнідому коні, такому ж за кольором, як і його волосся. Той, хто знав його раніше, коли юнак ще жив у горах, навряд чи впізнав би хлопця в обладунках зброєносця.

Старий Вальдо мав рацію: було справді холодно, і це не полегшило їм подорожі. Але тепер їхня мета була поруч. Юнаки вже бачили на берегах річки замки та фортеці.

– Охороняють один одного й водночас шпигують один за одним, – пожартував Паккі. Тільки вода відокремлювала їх від Евіллану – земель лихих Червоних Вершників, де лицарі носили чорні або червоні щити. Та в поведінці мешканців Евіллану юнаки не помітили нічого дивного.

– Вони навіть жодного разу не звернули на нас уваги, – розповідав їм один лицар, коли юнакам довелося заночувати в одному із замків. – Евіллан дивиться лише на королівство Унавен. Подейкували про велику битву, яка там відбулася, але чим завершилася – не знаю.

Тіурі запитав, чи відомо йому щось про лицаря Ристридина. Чи повернувся він уже до свого замку? Але той, як і всі решта, не міг відповісти на це запитання.

– Ну, невдовзі ми самі про це дізнаємося, – розмірковував Паккі, коли вдалині замайоріли вежі фортеці, що не могла бути нічим іншим, окрім як замком Ристридин. – Як схожі всі ці замки між собою, тобі не здається? Усі такі великі, з каменю, з грубезними стінами й зубцями. Мені, власне, це не дуже подобається, хоча всередині може бути затишно. – Він на мить відпустив повід, бо його руки аж посиніли від холоду. Та за хвилину вигукнув: – Я бачу щось там вдалині! Гори!

Так, далеко попереду на заході білили туманні вершини Великих гір, що майже не відрізнялися від сірих хмар.

– Зараз ми їдемо на захід Третьою Великою дорогою, – завважив Тіурі, – яка веде через перевал до королівства Унавен.

– Торік ми пройшли довгий шлях Першою Великою дорогою, – підхопив Паккі, – уздовж замку Містеринат. А де ж тоді Друга Велика дорога?

– А вона майже зникла, заросла Диким лісом.

– Я бачу ліс. Можливо, це і є той самий Дикий ліс?

– Не думаю, що це саме той. Я чув, що той – західніше.

– Можливо, незабаром лицар Ристридин розповість нам про це, – міркував Паккі. – У мене таке відчуття, що я його знаю, хоча ніколи в житті з ним не зустрічався. Ти так багато про них розповідав – про Ристридина і Бенду, про Арнаута і Евейна. Слухай, я точно знаю їхні імена.

– А ще ми зустрінемо лицаря Артурина, – повідомив Тіурі, – брата Ристридина. Я з ним ще не знайомий, хоча він нас зустрічатиме.

Надвечір юнаки дісталися замку. З оглядового майданчика, що був розташований на одній із веж, пролунали звуки рогу – так вартовий сповіщав про прибуття гостей. Зарипів підйомний міст, і щойно юнаки ступили на нього, як у брамі повільно відчинилися двері і з'явилися четверо озброєних охоронців.

– Вони не так запросто пускають сюди своїх гостей, – прошепотів Паккі.

Юний лицар привітав охоронців.

– Ми прийшли як друзі, – сказав він, – і сподіваємося на гостинність. Лицар Тіурі і Паккі, мій зброєносець.

– Лицар Тіурі? – повторив один з охоронців. – Отже, ви прийшли не із заходу? Ви носите білий щит, як ли-

цар Унавена, і ви набагато молодший, аніж я думав, Тіурі Хоробрий.

– Я його син, Тіурі з Білим Щитом. Лицар Ристридин запросив мене.

– Лицар Ристридин! – вигукнув охоронець. – Чи маєте від нього якісь новини?!

– Ні. А хіба він ще не повернувся?

– Ще ні.

– Він мав тут бути навесні.

– Це так, – підтвердив охоронець, – але його ще нема.– Лицар Бенду на нього теж чекає – він прибув позавчора... Тож ласкаво просимо! Лицареві Артурину зараз буде повідомлено про ваш приїзд, Тіурі, сину Тіурі.

За короткий час друзі вже стояли перед володарем замку лицарем Артурином.

– Радий бачити тебе, лицарю Тіурі, – промовив він, – і тебе, зброєносцю. Камін розпалено, вечеря готова. Я вітаю вас і від імені мого брата, що, як я чув, запросив вас.

«Лицар Артурин геть не схожий на Ристридина, – подумав Тіурі. – Він нижчий за Мандрівного лицаря і не такий худий, лише волосся таке ж кучеряве».

Незабаром до друзів вийшов ще один чоловік – кременний чорнявий бородань.

– Лицарю Бенду! – вигукнув Тіурі.

– Приємно бачити тебе знову, Тіурі, – Бенду потиснув юнакові руку. – Усе сталося, як я колись і казав тобі: тепер ти лицар, як і має бути. – Він звернувся до Паккі, що трохи сором'язливо стояв поруч, і спитав: – А хто ти?

– Мій найкращий друг, Паккі, – відповів за нього Тіурі. – Він був моїм провідником в горах і моїм супутником у королівстві Унавен. Тепер він мій зброєносець.

Бенду потиснув руку Паккі, та так міцно, що той на мить навіть присів.

– Чи є у вас якісь новини від Ристридина? – спитав Бенду Тіурі.

– Минуло вже кілька місяців від нашої останньої зустрічі. Саме перед тим, як він вирушив до Дикого лісу.

– О-о-о, – розчаровано протягнув Бенду.

– Так, він ще не вдома, як бачите, – сказав Артурин, – проте і в Дикому лісі його вже немає.

– О ні! – жахнувся Тіурі. – Де ж він тоді?! І що йому довелося пережити в лісі?!

– Про це нам не так уже й багато відомо, – відповів Артурин. – І де він тепер, ми взагалі не знаємо! Узимку він покинув Дикий ліс, це мені розповів посланець, який прибув з Іслану. Замок Іслан розташований неподалік лісу, як ви вже знаєте. Ристридин заходив туди і попросив володаря замку надіслати повідомлення королю Дагонату і мені. Він хотів поїхати в інші місця, де було більше справ, що потребували його втручання. Дороги в Дикому лісі, за його словами, ведуть у глухий кут або до руїн давно покинутих осель.

– Може, й так, – сказав Бенду, – але я стверджую, що він міг сказати володареві Іслану, куди саме хоче піти. Невже той і справді про це нічого не знає?

– Я написав йому листа, – провадив далі Артурин. – Той відповів, що йому більше нічого не відомо. Ристридин до свого замку навіть не заїхав. Він поспішав на схід.

– Чому ж не на південь? – здивувався Бенду. – Там він теж мав дещо зробити!

– Дещо зробити... – повторив Тіурі. Та раптом зрозумів: зрештою, Ристридин, так само як і Бенду, заприсягнувся помститися Чорному лицареві, який вбив їхнього друга Едвінема, – командирю Червоних Вершників. Той бився з опущеним заборолом, і не було відомо, хто він і який на вигляд...

– Ви щойно повернулися з Евіллану? – запитав Тіурі. – Розкажіть про це! Ви знайшли Лицаря з Червоним Щитом?

– Чи знайшов я його? Не знаю, скількох я знайшов! – буркнув Бенду невдоволено. – Евіллан переповнений лицарями, більшість із них носять чорні обладунки і майже всі мають червоні щити. Кожного, кого зустрічав, я вважав причетним до вбивства Едвінема, і кожного, кого підозрював, притягав до відповідальності за його смерть, та кожен із них заперечував, що має стосунок до цього. Я провів дванадцять поєдинків, але не знайшов того, кого шукав, або десь, певно, дуже помилявся.

– А може, ти їм не до вподоби в Евіллані, – трохи зневажливо кинув Артурин.

– Їм ліпше не потрапляти на мої очі, – вибухнув гнівом Бенду. – І ніщо не завадить мені розшукати того безчесного лицаря! Я зараз тут, бо домовився з Ристридином і, сподіваюся, він незабаром долучиться до мене, щоб вирушити на південь. У двох більше шансів, аніж в одного, знайти того вбивцю.

– Тобі це ніколи не вдасться, – не вгавав Артурин. – Принц Евіллану ще раз видворить тебе зі своєї країни як небажаного прибульця. Принаймні я зробив би щонайменше саме так, якби був на його місці. Чому, власне, ти мусиш помститися за смерть Едвінема? Це радше завдання людей із Заходу. Адже Едвінем був лицарем Унавена. То нехай король Унавен і карає того, хто це зробив.

– Не подобається мені те, що ти кажеш! – сердито відрізав Бенду. – Едвінем із Форестерре був моїм другом, і те, що він приїхав з іншої країни, для мене не має жодного значення. Ристридин, Арво, Евейн і я заприсяглися помститися за його смерть, і щодо мене, то я слова дотримаю.

– Роби як хочеш, – знизав плечима Артурин. – Але, можливо, ти єдиний, хто ще не забув цієї присяги – точніше, хто не бачить її марності. Ви, четверо, розпрощалися кілька місяців тому, бо мали виконати важливіші речі. Гадаю, тобі доведеться продовжити свій шлях

помсти самотійно. Ристридина та Арво немає, та й Евейн досі не з'явився.

– Хто забуде присягу, той втратить честь, – коротко відказав Бенду.

Тіурі й Паккі Perezирнулись. Здавалося, лицарі за-тївали суперечку. Однак Артурин перервав розмову, запросивши своїх гостей посидїти біля вогню і випити по келиху вина. Наближався час вечерї. До зали увїйшло багато мешканцїв замку, і серед них дружина Артурина з маленьким сином. Бенду бїльше не вимовив ані слова. Він нїколи не вїдрїзнявся надмїрною доброзичливїстю, завжди був мовчазним і тепер, здавалося, про щось розмірковував.

Можливо, саме тому, як вважав Тїурі, пїд час вечерї настрої був кепський. До того ж ще й Паккі сидїв далеко вїд нього. Самому йому, як лицаревї, належало бути поблизу господаря замку, а його друга посадили помїж їншими зброєносцями і слугами.

Юний лицар шкодував про це, а втїм – звичай є звичай, вїд нього навряд чи колись вїдступали.

Ближче до кїнця трапези Бенду знову повернувся до розмови про Дикий лїс, запитуючи себе, чому ж вони нїчого не чули вїд племїнника – Арваута.

– Здається менї, що він вирушив разом з Ристридином, – припустив Артурин. І розповїв Тїурі, що отримав вїд брата листа, датованого одинадцятим днем вересня (мїсяця вина) попереднього року. Це повїдомлення було коротким («Ристридин не любить писати», – пояснив він). У листї йшлося про те, що лицарї знайшли розбїйницьке кубло помїж Зеленою і Чорною рїчками. – Грабїжники оселилися в стародавнїх рїнах, – додав Артурин. – Ристридин та його воїни билися і здолали їх. Розбїйникїв було доправлено в полон до короля Дагоната з повїдомленням, що Ристридин, Арво та їхнї супутники все зробили належним чином. Лист до мене був копією цїєї звїстки. Далї в ньому за-

значалося, що лицарі планували заглибитися в ліс, на захід, шукати Чоловіків у Зеленому.

– Хто такі ці Чоловіки в Зеленому? – запитав Тіурі.

– Чоловіки в Зеленому, – пояснив Бенду, – живуть між Зеленою річкою та Зеленими пагорбами. Так кажуть лісоруби та мисливці, а одного разу я чув про них від ченця. Дехто каже, що вони дуже великі й гарні, а дехто – що вони маленькі монстри, схожі на гномів... Я не вірю нікому. Як на мене, хтось або великий, або малий, але не той і той водночас.

– Імовірно, це й не люди, – припустив Артурин. – Хто може жити в тих пустелях, куди жодна християнська душа зроду-віку не ступала?

Бенду недовірливо скривився:

– У будь-якому разі Ристридин їх не зустрів, інакше неодмінно повідомив би нам про це. Насправді нічого особливого не могло статися... про це свідчить той факт, що ми не отримали від нього жодного слова. – І він подивився на Артурину, ніби сподіваючись, що той підтвердить його слова, однак володар замку промовчав і, насупивши брови, вступився у свою тарілку.

– Ну, – промовив Артурин нарешті, – ми не можемо зробити нічого, окрім як чекати, коли він приїде сюди, як і обіцяв.

– Аби лише це чекання не тривало занадто довго, – пробурмотів Бенду.

Тіурі перевів погляд з одного на другого й подумав: «Справді, аби лише не тривало довго... Веселошів тут годі й чекати, допоки лицар Ристридин не повернеться додому».

3. Лицарі короля Унавена

Минуло кілька днів, а Ристридин усе не з'являвся. Артурин робив усе можливе, щоб розважити

своїх гостей: він виводив їх на прогулянки і залучав до ігор та розмов у замку. Але тривога не вщухала попри всі його зусилля підбадьорити товариство.

Одного дня здалося, що зима от-от повернеться. На землю падали дощі з градом, завивав вітер, але в каміні великої зали радісно палав вогонь. Ключниця та її служниці сиділи обіч каміна за прядкою. Паккі бавився перед ним із сином Артура та двома собаками. Тіурі й Артурин сиділи з другого боку каміна, граючи в шахи. Бенду був єдиним, хто нічого не робив. Він ходив туди-сюди, іноді зупиняючись біля прях, розмовляв з жінками та спостерігав, як крутяться колеса, потім знову поглядав на шахістів або присідав біля собак.

Гучні звуки рогу підняли їх усіх.

– Кого там Бог послав? – поцікавився Артурин, пересуваючи одну зі своїх шахових фігур.

– Піду погляну, – сказав Бенду і зник.

«Лицар Ристридин?» – подумав Тіурі, дивлячись на шахівницю й не помічаючи, що може забрати слона суперника. Ніхто більше не міг зосередити увагу на тому, що робив досі. Володар замку вибачився і вийшов за Бенду. Його дружина наказала своїм служницям перевірити, чи все гаразд у покоях для гостей.

– Ходімо поглянемо й ми? – скочив Паккі.

– І я поглянемо, – по-дитячому сказав маленький Артурин.

Узявши дитину за руки, друзі вийшли в коридор, що вів до великої зали. Звідти через високі арочні вікна відкривався чудовий вид на внутрішнє подвір'я. Юнаки стояли поруч і спостерігали. Паккі посадив маленького Артура собі на плечі.

– Я їх бачу! – вигукнуло хлоп'я.

Так, вони прийшли – це була ціла процесія: вершники... лицарі. Через дощ усе видавалося розмитим, проте лицарські щити було добре видно. Білі щити!

– Лицарі короля Унавена! – скрикнув Паккі. – Я бачу двох. А ще воїни.

Насамперед слуги поспішили допомогти гостям спішитися і відвести коней до стайні.

– Я бачу татка! – зрадів Артурин. – А ще там лицар Бенду. Чи прийдуть ці незнайомі лицарі сюди?

– Неодмінно, – пообіцяв Паккі, нахилившись та знімаючи дитину з плечей. – Незабаром вони увійдуть.

Невдовзі двоє лицарів увійшли до великої зали у супроводі своїх зброєносців, Артурина і Бенду. Молодший з лицарів приязно кивнув Тіурі. Це був Евейн! Артурин познайомив присутніх.

– Лицар Евейн, – представив він, – і лицар Ідіан.

Останнього Тіурі не знав, тож був трохи здивований: той підняв забороло так, що його обличчя майже не можна було розгледіти. Високий, зі шляхетними манерами; голос його звучав особливо приємно, хоча він лише привітався.

– Це Марвін, зброєносець Евейна, – продовжував Артурин, – а цей чоловік...

Тієї ж миті зброєносець Ідіана перебив його:

– Іншими словами – блазень короля Унавена, – він відкинув назад каптур мокрого мандрівного плаща, аж краплі розлетілися навколо, і шляхетно вклонився.

– Тирилло! – здивовано вигукнув Тіурі.

– Тирилло! – крикнув Паккі.

– Так, Тирилло, наче мандрівник під дощем, – весело сказав блазень.

– І як переможець у битві, – додав Евейн.

– Тож справді була битва? – спитав Артурин.

– Ми воювали в горах Південного вітру, – відповів Ідіан.

– І воїни Евіллана перемогли, – додав Евейн.

– Ми відкинули їх назад, – виправив блазень. – Тепер вони відпочивають і зализують свої рани, та незабаром знову вийдуть на шлях. Якщо стати на вершині

гір Південного вітру і поглянути на Евіллан, то не побачиш нічого, окрім солдатів та армійських таборів. Це була лише невеличка сутичка, любий Евейне.

– Які прикрі слова, – зауважив Артурин. – Я гадав, що блазні мають розвеселяти людей.

– Блазень каже людям правду, – заперечив Тирилло, – і це звучить настільки неймовірно, що викликає сміх і змушує народ реготати. Ми намагаємось бути бадьорими попри різні загрози та всілякі негаразди, а не залишати їх поза увагою.

– Чи пильно ви стежите й утримуєте свої кордони? – спитав лицар Ідіан.

– Я роблю це завжди, – відповів Артурин. – Хоча останнім часом з боку Евіллану ми нічого не помічали.

– Це доводить, що вони дурні в Евіллані, – виніс свій вердикт Тирилло. – Тут немає гір – їм варто просто переплисти річку.

– Е ні, не такі вже вони й дурні – гадаю, якраз-таки навпаки: влада на півдні хитра й підступна.

– Остерігайся їх, лицарю Артурине, володарю Ристридина, що на Сірій річці!

– Дякую за мудру пораду, – коротко відповів володар замку і тут-таки запропонував своїм гостям перевдягтися в сухий одяг. Певна річ, вони залюбки погодились і зникли в супроводі Артурина та його дружини.

На мить Евейн повернувся до Тіурі:

– Добре, що й ти тут. За хвилину побачимось – нам багато про що є розповісти один одному.

У великій залі запалили свічки. Поки що там сиділи лише Тіурі, Паккі й Бенду, чекаючи на решту.

– Ну ось, Евейн тут, – сказав Бенду, – а невдовзі придуть Ристридин з Арваутом – і ми знову будемо разом.

Тіурі сидів біля шахівниці і відсутнім поглядом дивився на фігури.

– Лицар Евейн прибув якраз вчасно, – продовжив Бенду.

– Ви знаєте лицаря Ідіана? – поцікавився Тіурі

– Ні, ніколи не зустрівся. Та й імені його теж ніколи не чув. Одначе він таки могутній пан – ти, певно, бачив, як шанобливо ставилися до нього його воїни. А з цим блазнем ти добре знайомий, чи не так?

– Так, зустрів його торік у королівстві Унавен.

– Він дуже симпатичний, – сказав Паккі.

– Отже, не такий уже я й гарний блазень, – мовив Тирилло, який щойно зайшов до кімнати, а за ним і лицар Артурин. – Блазні покликані дражнити, дратувати і хвилювати людей.

Він сів навпроти Тіурі й запитав:

– Хто наступний?

– Я, – відповів юнак.

– Так, настала черга білих. Грай! – скомандував Тирилло.

Тіурі забрав чорного слона і сказав:

– Тепер черга лицаря Артурина.

Юнак підсів до блазня, маючи намір про все розпитати, але той, приклавши пальця до гострого носа, спостерігав за грою.

– Не соромтеся, грайте далі моїми шахами, – запропонував Артурин.

– Щиро дякую, – погодився Тирилло й одразу зробив хід.

– Тепер знову ти, Тіурі. Та юнакові не дуже хотілося грати.

– Як у вас справи в королівстві Унавена? – спитав він.

– Так само, як і тут, на шаховому полі. Білі воюють проти чорних, як лицарі Унавена проти Евілану. Старші фігури радяться, вершники скачуть, замки – в облозі. Добро і зло намагаються поставити мат одне одному. – Тирилло усміхнувся до шахівниці: – Давно я не грав, ці чорно-білі поля викликають усілякі спогади.

Однак зовсім скоро Тіурі зрозумів, що блазень не забув, як грати в шахи. За кілька ходів Тирилло забрав його три білі фігури і похитав головою:

– Твої думки десь далеко, лицарю Тіурі!

Юнак мусив це визнати. Він волів би поговорити і про все розпитати.

– Розмова ще попереду, – вгадуючи думки юнака, сказав блазень, – коли ми всі сидітимемо разом. А нині, будь ласка, задовольни моє бажання дістати задоволення від гри і зосередься на шахівниці.

Тож гра продовжилася.

До зали разом з Евейном та Ідіаном увійшла дружина володаря замку. Евейн розпочав розмову з Бенду і Паккі. Ідіан зупинився біля гравців.

– Ти поставиш йому мат у три ходи, Тирилло, – сказав він, – хіба що лицар Тіурі не винайшов єдиний спосіб врятувати ферзя. Тоді він, імовірно, навіть зможе поставити під загрозу твого.

Тіурі намагався зрозуміти, що це був за хід.

– Зроби цей хід за нього, лицарю Ідіане, – запропонував Тирилло.

– Уже скільки років минуло, відтоді як ми грали з тобою в шахи.

Тіурі глянув на лицаря. Той зняв шолом – при сяйві свічок його волосся виблискувало, наче золото, обличчя було молодим і доброзичливим.

– Боюся, що найближчим часом мені буде не до шахів, – відказав Ідіан.

Тіурі підвівся і запропонував:

– Тоді допоможіть мені, пане, і зробіть за мене цей хід.

Ідіан усміхнувся. Він сів і пішов останнім білим конем, пояснивши Тіурі, чому вчинив саме так. Тіурі слухав і водночас дивився на руки Ідіана. На одному з пальців виблискував перстень. Він уже бачив такі, у світі їх було лише дванадцять, і король Унавен подарував їх своїм найвідданішим паладинам. Ніколи раніше

Тіурі не чув про Ідіана. «Все-таки, мабуть, він особливий лицар», – подумав юнак.

Утім, за чверть години про шахівницю забули. Гості Артурина спілкувалися між собою та розповідали всілякі новини. Виявилось, що Евейн був єдиним, хто залишиться в замку найдовше, він чекатиме на повернення Ристридина. Інші лише тимчасово супроводжували його. Ідіан планував незабаром повернутися в королівство Унавен. Тирилло ж вирушить на північ як посол західного королівства, аби поговорити з королем Дагонатом.

– Посол?! – Бенду здивувався, що для такого завдання було обрано блазня.

Тіурі хотів щось сказати, але Тирилло, підморгнувши йому, дав знак змовчати.

– У ці небезпечні часи доцільно зміцнювати зв'язки між нашими двома країнами, – мовив Ідіан, – у нас є спільний небезпечний ворог на півдні.

– Евіллан – це твій ворог, хоча і я в цій країні бачу не так уже й багато хорошого, – відказав Артурин, – але ми в королівстві Дагоната не воюємо.

– Ти відчуваєшся в безпеці? – запитав Тирилло.

– Ми ніколи не втомимося пильнувати свої кордони, – запевнив Артурин. – Та мушу визнати, що в нас не було сутичок з півднем, відтоді як там владарює цей правитель. І насправді ми не маємо нічого спільного з ворожнечею між ним та вашим королем.

– Я не згоден! – обурився Тіурі. Він відчував себе тісно пов'язаним з королівством на заході. Хіба він не носив білого щита, подарованого королем Унавеном?

– Я теж, – підтримав його Бенду. – Принц Евіллану – лиходій, це відомо кожному.

Обличчя Ідіана на мить змінилося, ніби над ним промайнула тінь.

– Такий самий негідник, як і його Лицарі з Червоними Щитами, – додав Бенду.

– Є один Лицар із Червоним Щитом, якого ти вважаєш своїм ворогом, – заперечив Артурин, – бо він убив Едвінема, нехай спочиває його душа. Але ви хочете помститися за Едвінема, бо він був вашим другом, а не через те, що він був підданим короля Унавена і, отже, ворогом Евіллану. Ти сам це сказав.

– Це правда, – бурчав Бенду, – але чи можна довіряти країні, де мешкають такі лицарі, де править такий підступний принц?

– Я теж не довіряю Евіллану, – сказав Артурин. – Проте між цією країною і нашою нині панує мир, і я сподіваюся, що так буде й надалі.

«Якби тут був Ристридин, – подумав Тіурі. – Він справді розуміє, що відбувається поза нашими кордонами. Його батьківщиною було королівство Дагоната, що на схід від Великих гір, але світ набагато ширший, і королівство Унавена, що по другий бік гір, не забуде ніхто, якщо бодай раз там побував. І про королівство Евіллана теж не можна забувати, хоча і з геть інших причин». Він подивився на Ідіана та його супутників, сподіваючись, що вони скажуть більше. Але вони мовчали.

4. Два лицарі з Півдня

Наступного дня Ристридин все ще не з'явився. Бенду бурчав:

– Не розумію, де він. Якщо покинув Дикий ліс, то в нього немає жодної причини не дотримуватися нашої домовленості. Гадаю, мені слід поїхати до Іслану – можливо, там я дізнаюся, куди він подівся.

– Але ж я щойно прибув, – сказав Евейн, – і хтозна, можливо, незабаром ріг сповістить про прибуття наших друзів.

– Сподіваюся, так і буде! – кивнув Бенду.

– І я сподіваюся на це, – підтвердив Ідіан. – Я залюбки зустрівся би з паном Ристридином і заради цього можу затриматися тут ненадовго.

Звечоріло. Артурин і його гості сиділи у великій залі.

Ідіан запропонував Тіурі зіграти партію в шахи.

Тепер Тіурі міг його роздивитися. Незнайомець неабияк зацікавив юнака. Він був неговіркий, але його присутність відчувалася весь час – через увагу, з якою той слухав, через просте спокійне зауваження, яке зробив, через вираз обличчя. Він був не таким молодим, як спершу здалося Тіурі – дрібні зморшки навколо очей, можливо, свідчили про пережите. У нього були темні і, на перший погляд, мрійливі очі. Однак він дивився так проникливо, що здавалося, йому відомо про тебе більше, аніж тобі самому. Юнак дивувався, чому лицар так зацікавився ним. «Я насправді нічого про нього не знаю! – подумав Тіурі. – Ідіан жодного разу не говорив про себе. Може, у нього є на це причини?»

Юний лицар вважав Ідіана безперечним лідером серед відвідувачів із заходу, і це здалося йому природним не лише через те, що той був старшим із трьох і носив на пальці перстень короля Унавена, а й через те, що Евейн і Тирилло не розповідали йому нічого про свого супутника... Якщо він не помиляється, вони уникали будь-яких розпитувань щодо нього. У лицареві Ідіані справді було щось таємниче.

Тіурі був вражений, коли лицар, дивлячись йому просто в обличчя, раптом сказав:

– Я один із багатьох паладинів короля Унавена.

Юнак не знав, що й відповісти, однак лицар перевів погляд на шахівницю і м'яко додав: – Як приємно бути в мирному замку і грати з другом. І все-таки це може видатися дивним, але це так, ніби я роблю щось більше, аніж просто граю в шахи.

Тіурі все ще мовчав, але йому здавалося, що відповіді від нього теж не очікували.

Тирилло підійшов до них і пошепки промовив:

– Час наче зупинився і... – та його слова було перервано звуками рогу. – Одначе, ні, – продовжив блазень, – саме вчасно – біля воріт гості, події, мандрівники в темряві!

– Ристридин і Арваут? Нарешті! – пробубонів Бенду. Проте вартові повідомили інше.

– Двоє лицарів з півдня перетнули річку, – доповіли вони, – і просять притулку.

– Лицарі з півдня... – повторив Артурин.

– З Евіллану? – спитав Бенду. – Вони мають червоні щити?

– Так, пане, – була відповідь.

– Тоді ми їх не впустимо! – вигукнув Бенду. – Що вони собі думають – ті Лицарі з Червоними Щитами! Скажи їм, що я зараз вийду і нехай начуваються!

Артурин поклав руку на Бендове плече:

– Зберігайте спокій. Вони просять притулку, і я, володар цього замку, не можу їм відмовити.

– Ти забув, що Едвінем теж колись був твоїм гостем?! – Бенду був вкрай розлючений. – Його було вбито таким самим лицарем!

– Яким лицарем? – спитав Артурин. – Ти знаєш про це не більше за мене. І закону гостинності, Бенду, ти також маєш свято дотримуватися.

– Ти думаєш, що в тебе вже є гості! – лютував Бенду. – Лицарі з Білими Щитами, так само як і раніше, смертельні вороги тих, що біля воріт!

На це Артурин нічого не зміг відповісти. Він лише стурбовано дивився на своїх гостей, які мовчки спостерігали за цим усім.

До нього підійшов Тирилло і запитав:

– Є проблеми?

– Певно, ти все це чув, – сказав Бенду. – Сюди хочуть увійти двоє лицарів з Евіллану.

– Хіба господар замку може зачинити двері перед людьми, що сподіваються на притулок? – запитав блазень.

– Так, але ж... – почав Артурин.

– Ви вже тут, – додав Бенду, дивлячись на Ідіана.

– Що ви маєте на увазі? – спокійно спитав той. – Зрештою, тут нейтральна територія. У цій фортеці вороги можуть мирно зустрітися. Запросіть їх! – Він усміхнувся до Бенду й додав: – Зачекайте з вашим ви-кликком, доки вони не покинуть замок.

– Тобто ви погоджуєтеся? – запитав Артурин.

– Для мене не суттєво, з якої причини господар замку впускає гостей, – відповів блазень замість Ідіана. – Він говорить: «Запросіть їх», а я кажу: «Не змушуйте їх занадто довго чекати на холоді».

Артурин та охоронці рушили до воріт.

– Зараз щось може статися! – стривожився Паккі.

– О ні, ми всі зберігаємо спокій, – сказав Тирилло. – Що ж до мене, то я вважаю за краще зустрітися віч-на-віч зі своїми ворогами. Ти знаєш, вони так відрізняються від мене! Вони мають руки, ноги, очі і рот!

– І серце, – додав Ідіан.

Бенду трохи розгублено дивився на них.

Ідіан ходив туди-сюди, ніби про щось думав і вагався.

– Пане, – звернувся до нього Тирилло, – ви хочете, щоб ми вийшли, чи нам з Евейном залишитися з гостями?

– Залишся в цій залі... і почекай, подивися, що відбуватиметься.

Сказавши це, Ідіан повільно пішов геть, але біля дверей на мить обернувся.

– Залишатимуся поруч, – сказав він і зник.

Паккі нахилився до Тіурі і прошепотів:

– Ти теж хотів би більше дізнатися про лицаря Ідіана?

Отже, його друг відчував те саме! Однак Тіурі відповісти не встиг, бо в цей момент повернувся Артурин, за ним ішли двоє лицарів у чорних обладунках та з червоними щитами.

– Дозвольте представити, – сказав Артурин, – лицар Мелас з Дарокітаму та лицар Кратон з Індиго.

Коли слуги допомогли новоприбулим розстібнути обладунки, запала тиша – і всі могли одне одного роздивитись.

Першим мовчанку порушив Тирилло:

– З вами, лицарю Кратоне, я знайомий ще відтоді, як ви були володарем Індиго.

– Я й тепер вважаю себе володарем Індиго, – відрізав Кратон. Це був високий похмурий чоловігя.

– Індиго вже не існує, – промовив Евейн.

– Мій замок на Білій річці зруйновано, – почав Кратон. – Це зробили ваші воїни.

– Бо ви повстали проти вашого царя Унавена, – відказав Евейн.

– Бо я залишався вірним своєму володареві принцу Евіллану!

– Ти народився в королівстві Унавен, а не Евіллан, – втрутився Тирилло. – Раніше ви носили білого щита, якщо я не помиляюсь. Вам так до вподоби міняти кольори?

– Я обрав червоний, – відказав Кратон, – і цього мені достатньо. Мені не потрібна вся веселка, як у блазня. – Він повернувся до Меласа і сказав йому щось незрозумілою мовою. – Мій друг знає лише кілька слів вашої мови, – пояснив він. – Можливо, й добре, що він не зрозумів, що сказав Тирилло, королівський блазень.

– Паладин короля! – обурено вигукнув Евейн.

– Не обов'язково носити щит і меч, щоб бути лицарем, – додав Тіурі.

Лицар Кратон подивився на юнаків:

– Хто ж ці хлопці? Не лицарі ж вони, врешті-решт?

– Лицар Евейн із Заходу і Тіурі, лицар Дагоната, – відповів Артурин, тепер теж дещо роздратовано.

– Я ніколи не чув про Евейна, – сказав Кратон, – а от Тіурі... – і він кинув на юнака недобрий погляд.

Тіурі подумав, що лицарі Евіллану, поза сумнівом, вважатимуть його ворогом, попри те, що він був жителем нейтральної країни. Якби вони знали, що саме він доправив важливого листа королю Унавену.

Лицар Бенду підозріло подивився на Кратона. Володар замку стурбовано переводив погляд з одного на другого, а потім покликав слугу, щоб той приніс вино для нових гостей, сподіваючись поліпшити настрій.

Принесли і розлили вино, але всі стежили один за одним через край келихів. Лицарі з Евіллану нічого не сказали; Артурин намагався легковажними розмовами розрядити напружену атмосферу, та все було марно.

– Поговорімо про погоду! – раптом запропонував Тирилло. – Сонце і дощ ставляться до нас однаково. В Евіллані теж щомісяця сходить повний місяць.

– Тільки дурень може таке пропонувати, – зневажливо кинув Кратон. – У мене на думці дещо інше, аніж місяць, повний він чи ні. На мене не вплинуть ані вітер, ані негода.

– Тоді ти кепський флюгер, – зробив висновок Тирилло, – спершу дивишся на захід, потім повертаєш на південь.

– На найвищій вежі мого замку Індиго стояв золотий флюгер, – сказав Кратон. – Куди це все поділося? Однак колись-таки цю вежу, що перетворилася на руїну, буде відбудовано. Я мрію про це щоночі, повний місяць чи ні.

– А чи не згадуєте ви час від часу також про замок Форестерре, – поцікавився Тирилло, – або про замок Інгвелла? Лицарів, які там мешкали, було вбито вами і вашими спільниками.

– Слова цього дурня стають дедалі мудрішими! – глузливо скривився Кратон і знову звернувся до свого мовчазного супутника: – Як можна на війні не вбивати?

Мелас засміявся і спорожнив келих. Кратон теж допив своє вино і показав служникові, аби той налив йому знову. Потім звернувся до Бенду та Артура:

– Я не знаю, що розповідали вам володарі королівства Унавен. Звісно, говорили, що мій король, принц Евіллану, підступний і лихий, а його супротивник – кронпринц, син Унавена, шляхетний і добрий. Хіба не так вам казали? Але чи додали вони, що принц Евіллану – це теж син короля Унавена і що принци – брати-близнюки? Чому ж лише одному випало стати спадкоємним принцом і тільки йому дісталось все? Чому другий нічого не отримав? Лише тому, що народився трохи пізніше?

– Ви помиляєтеся! – перебив Евейн. – Ворожнеча прийшла не від кронпринца. Брат завжди задрив йому.

– Спадкоємцем престолу може бути лише одна людина, – зауважив Тирилло.

– Ваш принц розпочав війну, – сказав Евейн. – У нього було всі шанси на щасливе життя в королівстві, але він не хотів коритися своєму батькові – і це могло коштувати життя спадкоємному принцу... власному брату!

– Панове, – майже благально вимовив Артурин, – будь ласка, поведіться чемно, як гості мирної території. Укладіть перемир'я та припиніть суперечку!

– Згоден, так буде краще, – Кратон ще раз наповнив свого келиха, – я з лицарем Меласом тут з мирною метою. Ми збираємося відвідати короля Дагоната як посли нашого принца.

– Ви теж? – здивувався Бенду.

– Тоді ми зможемо подорожувати разом, – дружньо підхопив Тирилло, – і в мене та сама мета.

– Що, їдеш підбадьорити короля Дагоната? – саркастично підколов його Кратон. – О, ласкаво запрошу-

ємо до подорожі. Маємо намір запропонувати королю Дагонату укласти договір з Евілланом.

– А я з пропозицією до короля Дагоната укласти угоду з Унавеном, – засміявся Тирилло. – Це може бути вельми несподівано, якщо ми прийдемо до нього разом!

Лицар Кратон нічого не відповів. Він допив третього келиха, наповнив його знову і звернувся до Бенду:

– Сподіваюся, ви не затримаєте мене. Даю слово лицаря, що я не вбивав Едвінема з Форестерре. Тож не розпочинаймо двобою знову.

– Я сам це вирішу! – одрубав Бенду.

– Де ваш друг... як його звати... Лицар Ристридин Південний? – провадив далі Кратон. – Я хотів би з ним познайомитися.

– Він вирушив до Дикого лісу.

– Дикий ліс... – повторив Кратон.

– Так, але зараз він в іншому місці, – сказав Артурин. – Незабаром повернеться сюди. Це може статися будь-якої миті.

– Якого біса робить лицар Ристридин у Дикому лісі? – запитав Кратон.

– Кожен має знати свою країну, – відказав Тирилло.

– Ристридин нічого не знайшов у Дикому лісі, – припустив Артурин. – Він залишив його ще взимку.

– О, тепер я розумію, – сказав Кратон. – Пліткували, що він блукав Дельталандом.

– Дельталандом?! – аж скрикнув Бенду. – Справді?! І коли?!

– Чого не знаю, того не знаю, – відповів Кратон. – Це були лише чутки. І не пам'ятаю, хто мені розповідав. Взагалі-то, може, це й неправда.

– Країна Дельталанд поруч, – сказав Артурин.

Розмова зайшла було про Дельталанд та й завмерла.

«Сподіваюся, вони скоро поїдуть», – подумав Тіурі. Він подивився на Тирилло, єдиного, хто міг би підбадьорити компанію, якби захотів.

Проте блазень вишикував фігури на шахівниці і, здавалося, не звертав уваги ні на що інше. Бенду встав і почав ходити. Кратон налив собі ще келих вина. Він уже чимало випив і, схоже, не мав наміру зупинитися. Невдовзі він знову став балакучим і брав на кпини Евейна й Тирилло. Ті йому не відповідали, що, звісно, дуже дратувало Кратона, і нарешті він закричав:

– Що ж сталося з тими славетними паладінами короля Унавена? Сором'язливий молодик і блазень – ось і все, що я бачу! Ви називали їх лицарями, чи не так, шановний господарю?

– Це вони і є, – відповів Артурин, – і я прошу вас...

Кратон перебив його:

– Був ще один Лицар з Білим Щитом! Я не маю на увазі Тіури, який належить до підданих короля Дагоната. Але тут є ще й третій лицар із Заходу. Ви називали його ім'я, пане Артурине, коли ласкаво запрошували мене до свого замку. Де той лицар?

– Я справді не знаю, – сказав Артурин.

– Ми прийшли сюди з відкритими забороломи! – галасував Кратон. – Принаймні Евейн і Тирилло зустріли нас. Де ж ще один?! Він ховається?! – Кратон підвівся та із зухвалим виглядом озирнувся.

Мелас смикнув його за лікоть і щось пробурмотів, але той удав, що не помітив цього.

Бенду, зціпивши зуби, ледве стримував себе. Артурин теж був розлючений. Евейн і Тирилло мовчали.

– Він ховається?! – повторив Кратон.

Тирилло підвів очі від шахівниці, вперше він здався трохи заклопотаним.

– Що це з вами? – зверхньо запитав Евейн Кратона.

– Нічого, нічого, шановний, – відповів Кратон. – Просто хочу потиснути йому руку. Якщо він, звісно, наважиться сюди вийти! Хто він?

На мить запала мовчанка. Тоді Тирилло тихо, але чітко промовив:

– Лицар Ідіан.

Кратон насупився і потер чоло, ніби намагався щось пригадати. І раптом заволав:

– Тоді я викликаю лицаря Ідіана з'явитися тут, щоб ми з другом могли його привітати! – Він схопив порожнього келиха і розбив його, кинувши на підлогу.

– Лицарю Кратоне! – сердито промовив Артурин.

– Лицарю Ідіане! – вкотре покликав Кратон.

Тирилло теж підвівся і, схрестивши руки, дивився на Кратона, який стояв біля дверей.

Той відчинив двері – і на порозі з'явився лицар Ідіан. Тієї миті, перш ніж він повільно зайшов до зали, Ідіан здавався дуже високим. Його поява справила велике враження на лицарів Евіллану. Кратон схопився за край столу і наче заціпенів. Мелас так підскочив, що аж перекинув стільця, і на мить здалося, що він хотів стати на коліна. Кратон міцно схопив його і прошипів:

– Ні, ні, не треба!

Лицар Ідіан зупинився просто перед ними. Його обличчя було серйозне, майже суворе.

– Не помиліться, – сказав він. – Я не той, про кого ви могли подумати. Кажуть, ми дуже схожі – я та мій брат, принц Евіллану.

– Спадкоємний принц! – прошепотів Кратон. – Кронпринц!

5. Принц із Заходу (провінція Річкових струменів)

Тепер до присутніх звернувся Тирилло:

– Лицар Ідіан, а точніше – принц Іридідан, старший син короля Унавена, кронпринц, Володар Семи замків, намісник королівства на Заході.

Усі спрямували погляди на принца. Так, він був статечним паном!

– Я ніколи не переплутав би вас із вашим братом, – насилу вичавив із себе Кратон. – Мої вибачення. Тепер, коли я знаю, хто ви, то розумію, чому ви не виходили до нас.

Принц похитав головою:

– Можливо, мені слід було вийти одразу, лицаре Кратоне. І що я мав вам сказати? Що я думаю про вас, вам уже відомо. Ви ніколи не переплутаєте мене з моїм... з принцом Евіллану. Однак я був вашим законним правителем у провінції Річкових струменів, а ваш король – мій батько, Унавен.

– Я вибрав своїм королем принца Евіллану, – зухвало кинув Кратон, але мусив опустити очі перед Ідіаном.

– Ти зробив неправильний вибір, лицарю, – тихо сказав принц, ледь чутно зітхнувши.

– Може, й так, пане, – відповів Кратон, – але я дотримуватимусь його.

– Гаразд. Та маю до вас, лицарю Кратоне і лицарю Меласе, ще дещо. Ви розповісте своєму принцові про нашу зустріч і перекажете йому, що я ніколи не забуду, що він мій брат, але боротимуся з ним скільки стане сил! Він узагалі не має жодного права претендувати на трон нашого батька і веде свою війну лише з ненависті та образи.

– Хіба в нього немає причин для ненависті й помсти? – спитав Кратон.

– Ні, – суворо відказав принц і додав: – Тим більше мені боляче знати, що вся шкода, якої він завдає, повністю обертається проти нього самого. Він несе важкий тягар! Навіть тепер я волів би укласти мир, але заради підданих батька мушу воювати проти нього, якщо він не зміниться. Це також скажи йому.

– А якби він змінився, чи зустріли б його знову привітно піддані королівства вашого батька? – поцікавився Кратон.

– Так. Він може ввійти, але не як спадкоємний принц Евіллану.

– Як тоді?! – кричав Кратон. – Як жебрак і, можливо, з каяттям? Цього він не зробить ніколи! – І, відступивши крок назад, він неохоче вклонився: – Я перекажу ваші слова, ваша високосте, хоча майже впевнений, що мій принц навіть не буде це слухати.

Він підкликав Меласа, який теж вклонився, і вони залишили залу.

– Ваша високосте... – почав Артурин.

– Дозвольте мені залишитися тут лицарем Ідіаном, – заперечив принц. Він сів, і ніхто не наважувався нічого сказати, бо його обличчя стало надзвичайно сумним.

Однак через деякий час Тирилло тихо спитав:

– Що тепер, пане?

Ідіан відволікся від своїх думок і промовив:

– Мабуть, дуже добре, що я поговорив із цим лицарем. І щоб я зумів відповісти на твоє запитання, Тирилло, найближчим часом наші шляхи мають розійтися. Я повертаюся до нашої країни. Тепер я знаю те, що хотів знати.

– Я теж вважаю, що вам краще за все повернутися назад, – погодився блазень. – І бажано – негайно, пане! Не вірю я тим Лицарям з Червоними Щитами.

Бенду рішуче підтримав його:

– Тепер, знаючи, хто ви, вони можуть надіслати повідомлення своїм стежити за вами і напасти.

– Не переймайся щодо моєї безпеки, – заспокоїв його лицар Ідіан.

– Звісно, мене це непокоїть, – відказав Тирилло. – Ви – надія нашого королівства, наступник короля Унавена.

– Що буде з нами, якщо щось трапиться з вами? – спитав Евейн.

– У мене є син... – почав було Ідіан.

– Ваш син іще дитина, – сказав блазень. – Справді, пане, ви маєте їхати, перш ніж ці лицарі отямляться. Один із нас затримає їх розмовою, поки ви непоміченим залишите замок.

– Гарзд, – усміхнувся Ідіан. – Ну, тоді ти, Тирилло, підтримуй з ними розмову – я тобі довіряю.

– Ваш покірний слуга, пане, – вклонився блазень.

Ідіан підвівся.

– Послухайте тоді мої накази, – почав він, – тепер уже як принца, а не як лицаря. – Ти, Тирилло, завтра поїдеш до міста, що в королівстві Дагонат, щоб укласти угоду з королем цієї країни.

Тирилло вклонився.

– Тоді прощаємося, – сказав принц, – і до зустрічі.

Вони потиснули один одному руки – і Тирилло швидко пішов геть.

– А ти, Евейне, залишайся тут, доки не повернеться лицар Ристридин, – продовжував принц. – Я б залюбки послухав, що він розповість, тож надішли мені повідомлення. Однак не затримуйся надовго – за місяць я чекаю на твоє повернення в моє місто.

– Слухаюсь, пане, – пообіцяв молодий лицар.

Тоді принц Іридіан звернувся до Тіурі й Паккі:

– Ви не є підданими мого батька, але пов'язані з нашою країною нерозривними узами. Після того як ви зробили нам велику послугу, лицар Тіурі навіть носить білий щит. Залишайтеся вірними королю Дагонату, але не забувайте і про Унавен. Остерігайтеся Евіллану і робіть те, що вам підказує сумління.

Друзі вклонилися. Тіурі відповів просто: «Дякую, пане», а Паккі взагалі не зміг вимовити ані слова. Однак його очі говорили те саме, що й очі його друга: «Я ніколи не забуду Унавен і принца Іридіана!»

– Лицарю Бенду, – продовжував принц, – Ви, безперечно, чекатимете свого друга Ристридина і що

робитимете далі, звісно, ще знати не можете. Ви шукаєте Лицаря з Червоним Щитом, але незалежно від того, знайдете ви його чи ні, я вірю, що ви завжди будете боротися зі злом. Якщо Ристридинові не дали змоги повернутися, ви мусите знайти його раніше, ніж це зроблять вороги, адже Ристридин – ваш друг, і його місія, можливо, завела його в дивні незнайомі місця.

Нарешті він звернувся до Артура:

– Дякую за гостинність. Якби я міг дати вам доручення, це було б те, що ви сумлінно виконували роками: охороняйте свої кордони. Може, ви не погодитесь зі мною, коли я скажу це: але не виключено, що й вам, хочете ви чи ні, доведеться зробити вибір і вступити в бій.

Артурин теж вклонився.

– Сподіваюсь, не доведеться, ваша високосте, – відповів він. – Та якщо це станеться, я хочу битися на правильному боці.

Принц ще раз попрощався з усіма і в супроводі Артура вийшов із зали. Йому ще належало попрощатися з дружиною та підготувати все до швидкого від'їзду.

– Шкода, що він мусить їхати! – засмутився Паккі. – Тепер, коли ми нарешті знаємо, хто він, мені хотілося б більше з ним поспілкуватися.

– Тс-с-с! – прошипів Тіурі. – Кратон і Мелас не повинні нічого помітити.

– Той блазень про це подбає, – сказав Бенду. – Але ти маєш рацію: принц Іридіан – людина особлива. Що ви думаєте про його слова щодо Ристридина? Чи знає той нахаба Кратон про це більше? Він стверджував, що Ристридин був у Дельталанді, але не знає – де, коли, чому і як. Я б розібрався із цим жевжиком! Він не продовжить своєї подорожі. Я не випущу його з рук, доки не почую від нього бодай слово. – По його обличчю можна було зрозуміти, що це буде не просто слово.

6. На Іслан

Того ж вечора принц Іридіан та його супровід непомітно від лицарів Евіллану виїхали із замку.

Ранок розпочався із суперечки між Бенду та Кратоном. Коли Кратон дізнався, що принца немає, він дуже розлютився:

– Він що, боявся зради з нашого боку?! На нейтральній території ми добродішні люди!

– Принц Іридіан – лицар, – сказав Бенду. – Він нічого не боїться, бо розсудливий, навчився розпізнавати зраду, надто навколо Евіллану. Ви знаєте, як лицемірно повели себе люди, що звалися лицарями й убили лицаря Едвінема.

– Припиніть негайно! – гарчав Кратон.

– Гаразд. Я згадаю про це знову, стоячи трохи згодом біля воріт, коли ти від'їжджатимеш.

– Вашого виклику не приймаю, – твердо промовив Кратон. – Я вже присягнув честю свого лицарства, що не маю нічого спільного зі смертю Едвінема із Форестерре. І ви втратите свою честь, якщо попри все нападете на мене. Я – посланець і учасник перемовин, а отже – недоторканий.

– Бенду, – втрутився Артурин, – лицар Кратон має рацію. Ти й справді не можеш йому перешкоджати, поки він подорожує нашою країною як посол.

– Гарний щит, за яким можна сховатися, – презирливо кинув Бенду.

– Коли я повернуся – буду до ваших послуг, – відказав Кратон. – Я не боягуз.

Та він і справді не був схожий на боягуза.

– Бенду, – сказав Артурин, – може, тобі цього разу краще утриматися від двобою і здійснити якийсь інший твій план? Ти ж хотів їхати до Іслану.

Кратон подивився на Бенду з-під насуплених брів, перевів погляд на володаря замку, а потім повернувся

до Меласа, який стояв поруч. Вони коротко поговорили незрозумілою мовою Евіллану.

А проте вигляд Бенду ставав дедалі загрозливішим.

Помітивши це, Кратон зауважив:

– Що ж до Меласа, лицарю Бенду, то є свідки, які можуть присягнути, що на момент смерті Едвінема він був у Дарокітамі, у своєму замку на протилежному боці Сірої річки.

Мелас щось голосно і схвильовано додав.

– Він каже, – переклав Кратон, – що більше не хоче залишатися в цій країні і негайно повернеться до Дарокітаму. І він покаже вам свій щит, лицарю Бенду, з глибокою зарубкою від вашого меча. Це сталося в Евіллані, в одному із багатьох ваших боїв з лицарями, які мали нещастя носити червоні щити.

Бенду почервонів, а Артурин прикрив рукою рота, ніби хотів приховати посмішку.

– Тоді мені більше нічого вам сказати, – коротко мовив Бенду. – Але заждіть, я просто хочу запитати вас про ще одну річ. Лицарю Кратоне, якщо можна...

– Запитуйте, – дозволив той.

– Ви вчора сказали, що лицар Ристридин перебуватиме в Дельталанді. А можна докладніше?

– Я ж казав, що не знаю достеменно. Це були чутки, а різних пліток сила-силенна. Я навіть не пам'ятаю, від кого це чув.

– А лицар Мелас, чи може він про це щось розповісти? Дарокітам розташований неподалік Дельталанду, а майже весь Дельталанд належить Евіллану.

– Ми нічого не завоювали в Дельталанді, лише уклали з ним сторічну угоду, – дорікнув йому Кратон і звернувся до Меласа, щоб передати запитання.

Але Мелас заперечно похитав головою.

– Ну, це все, – похмуро промовив Бенду. – Подорожуйте в мирі. Я кажу «до побачення», а не «прощавайте».

Це було останнє, що він сказав лицарям Евілану перед їхнім від'їздом.

Мелас справді повернувся на південь, а Кратон їхав до міста країни Дагонат. Він подорожував не один – Тирилло їхав разом з ним з тією самою метою. Чи були лицар та блазень приємними супутниками в цій подорожі? Сумнівно.

Прощання з Тирилло було набагато сердечнішим. Блазень не міг пообіцяти заїхати на зворотному шляху, бо дістатися міста свого короля Першою Великою дорогою, що пролягає північніше, можна було набагато швидше.

– Але я теж кажу «до побачення», – сказав він, – і «прощавайте» також.

Він мав ще дещо сказати Евейнові:

– Любий хлопче, не дивися так стурбовано. Вирушай до Іслану з лицарем Бенду або почекайте своїх друзів тут.

– Я розумію, що більше нічого не можу зробити, – відповів Евейн, – але все одно хвилююся за принца. Якби він не сказав мені чекати на Ристридина, я вирушив би за ним.

– Третя Велика дорога зараз абсолютно безпечна, – зауважив Тирилло, – і наш лицар Ідіан може добре про себе подбати.

І тут Артурин запропонував:

– Я пошлю за ним кількох моїх воїнів з наказом не повертатися, доки вони не переконаються, що принцові більше ніщо не загрожує.

Цю пропозицію було з вдячністю схвалено, і зброєносець Евейна Марвін приєднався до воїнів Артурина.

Отже, після від'їзду Тирилло Евейн залишився єдиним гостем із королівства Унавен.

Наступного дня Бенду вирішив поїхати до Іслану і запитав Тіурі, Паккі та Евейна, чи не бажають вони вирушити разом із ним.

– Я планую залишитися там днів на два-три, – повідомив він, – за тиждень ми повернемося. Якщо Ристридин і Арваут приїдуть у цей час, то нехай нас трохи зачекають.

Звісно, троє молодих людей бажали вирушити з ним, та й Артурин погодився з їхнім планом.

– Мені шкода, що я мушу залишатися вдома, – сказав він. – Я теж хотів би поговорити з володарем Іслану, бо давно його не бачив, але не люблю лишати свій замок, та й лицар Фітил теж рідко подорожує.

– А хто такий лицар Фітил – володар Іслану? – поцікавився Тіурі.

– Так. Раніше його ім'я було добре відоме, але він уже багато років живе майже забутий у своїй фортеці на рівнині серед лісу. – Артурин звернувся до Бенду: – Якщо тут трапиться щось особливе, я надішлю вам повідомлення. Надішліть і ви мені звістку, якщо вирішите затриматися надовше.

– Ми повернемося за тиждень, – запевнив Бенду. – Якщо вирушимо негайно, то сьогодні ввечері доїдемо до краю лісу, а завтра вдень будемо вже в Іслані.

Через півгодини четверо вершників, Бенду, Тіурі, Паккі та Евейн, їхали на північ.

– Це нагадує мені минулий рік, – мовив Евейн. – Тоді ми також мчали дорогами, і Бенду, так само як і зараз, летів попереду.

– Але тоді замість мене і Паккі були Ристридин і Арваут, – додав Тіурі.

– І тоді ми були вдягнені в сірі жалобні плащі, – згадував Евейн. – Та може бути й таке, що і з Ристридином і з Арваутом сталися неабиякі пригоди.

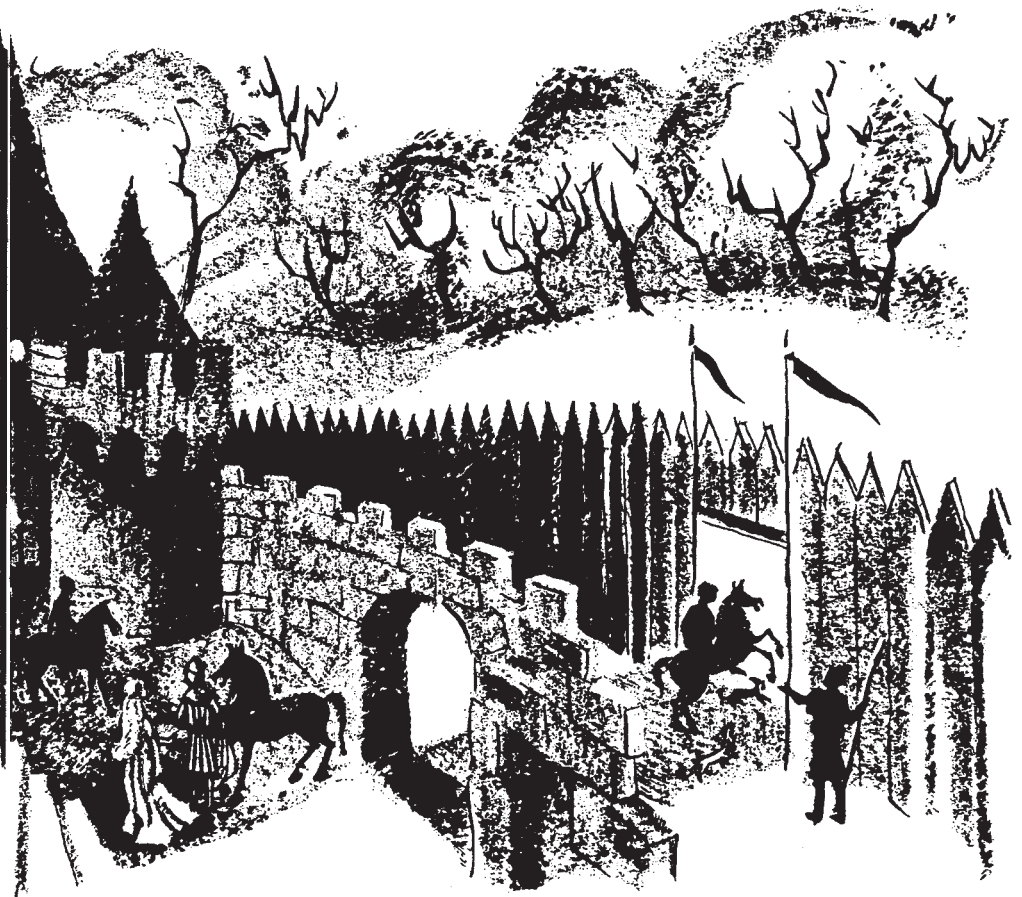
– А що як і ми вирушили назустріч пригодам! – вигукнув Паккі.

– Ви будете розчаровані, – відгукнувся Бенду, стримуючи коня, – ви не знаєте Іслану. Це місце для відлюдника. І в цьому весь сенс. Насправді там нема чого робити.

Частина друга

Донька Іслану

1. Розповідь Рудого Квібо

Знастанням ночі четверо мандрівників знайшли прихисток у маленькій корчмі на узліссі в селищі лісорубів.

– Лягаємо спати рано, – сказав Бенду по обіді, – бо завтра до схід сонця знову в дорогу.

– Випийте хоча б по келиху вина, – запропонував корчмар, що саме заходився прибирати посуд. – Сьогодні ввечері багато гостей – усі із селища. Прийшли на вас подивитись. Тут не так часто гостюють такі лицарі, як ви.

Тіурі, Евейн і Паккі подивилися на гостей, що сиділи за довгим столом неподалік і з цікавістю за ними спостерігали.

– Мені ще зовсім не хочеться спати, – почав Паккі.

– І мені, – відгукнулися Тіурі та Евейн хором.

– Молодь завжди безрозсудна, – заявив Бенду. – Одначе я теж гадаю, що нам ліпше побути тут певний час. Тож пересядьмо до громади – може, почуємо ще щось.

Їх з радістю зустріли за довгим столом, і незабаром зав'язалася жвава розмова. Бенду розповів, що вони з Артурином чекали на Ристридина та його супутників. Проте про Мандрівного лицаря ніхто з жителів селища не чув. Почувши, що він пішов до Дикого лісу, усі як один були подивовані.

– Як же він увійшов до нього? – поцікавився один.

– У цьому лісі до біса привидів, вони нікому не дають спокою, – додав другий. – Я не наважився б і дерево там зрубати.

– Ех ти! – присоромив його корчмар. – Пан Ристридин – лицар, такий чоловік нічого не боїться. У нього було більше пригод, аніж можна собі уявити. І ці лицарі теж могли б тобі дещо розказати. Чи не так, лицарю Бенду?

Той щось пробурчав собі в бороду.

– Яке нудне життя було б без лицарів, – задумливо промовив корчмар. – Про що ми тоді розповідали б одне одному, якби не їхні історії?

– Я знаю принаймні одного, який може розповісти історію, – сказав один із селян. – Рудий Квібо, скажімо. Де Квібо?

– О, той не забариться, – засміявся хтось. – Спати не ляже, доки не вип'є на сон грядущий.

– Він побував у Дикому лісі, – повідомив корчмар.

– І що ж – Рудий Квібо може розповісти про це? – спитав Паккі.

Двері розчахнулися – і хрипкуватий голос прокричав:

– Хто там називає моє прекрасне руде ім'я без мого дозволу?

На цих словах увійшов худючий, дуже брудний, геть занедбаний молодик. Полум'яно-червоне волосся стирчало, наче колючки. Він зробив кілька великих незграбних кроків до столу і сів навпроти Паккі.

– Я назвав твоє ім'я, – зізнався юнак. – Кажуть, ти знаєш цікаву історію.

– Історія, історія! – горлав Рудий Квібо. – Нема ніякої історії взагалі! Я кажу правду, чисту правду, правду таку ж чисту й пряну, як...

– Як бренді, – допоміг корчмар.

– Так! Як бренді. Налий мені келиха! Певно, ці добropорядні пани пригощають?

– Хм, якщо ти доладно розкажеш – відгукнувся Бенду.

– Я можу гарно розповісти, лише коли щось вип'ю, шляхетний пане, – доброзичливо відповів Квібо.

Бенду кивнув корчмареві:

– Давай, наливай усім моїм коштом.

Корчмар пройшов коло з пляшкою, наливаючи, й усі весело піднесли келихи, щоб випити за здоров'я Бенду.

Квібо скористався можливістю, щоб долити собі вина, і швидко спорожнив келих.

Коли всі замовкли, корчмар звернувся до Бенду:

– Ти мусиш пам'ятати, що правда в оповідках Квібо зменшується з кожним випитим келихом.

– Брехня! – галасував Квібо. Він озирнувся і тицьнув пальцем у груди першої людини, яку помітив. Це був Тіурі.

– Лицарю, – сказав він, – вони мене не розуміють. Ви це відчуваєте?

– Я це відчуваю, – підтвердив юнак якомога серйозніше.

– Коли я вип'ю, то розкажую ще краще, я знаю це, і сподіваюся, що нарешті вони мені повірять. Але чи вірять вони мені? Все-таки ні! І тоді я випиваю ще одну чарчину, аби моя розповідь звучала ще переконливіше. Та чи вірять вони мені? Одначе, ні. А потім... – Він замовк, узяв склянку, що перша потрапила під руку (то був келих Тіурі) і вихилив її. – Вони налякані, – сказав він майже пошепки. – Побоюються... От. – Раптом він крикнув до Паккі, та так гучно, що той і справді здивувався: – Боятися правди! – і продовжив, знизивши голос: – Так, неприємно думати, що Дикий ліс починається всього за кілька миль звідси, де дороги геть позаростали, де блукають туманні істоти і ти прокидаєшся вночі від скиглення вітру у верхів'ях дерев.

Рудий Квібо окинув поглядом усіх присутніх; його світлі очі дивно блищали у мерехтливому сяйві каганця, що висів над столом. Він хруснув жилавими брудними пальцями і монотонно продовжив: – Я побував там у дитинстві, хоча батьки мені й забороняли. Я наважився, бо ніколи ані дерева не зрубав, ані квітки не зірвав, навіть гілки зроду не злавав. Я йшов стежками, поки вони не заводили мене на манівці, спостерігав за тваринами, коли вони приходили до водопою, я йшов уздовж Лісового струмка, все глибше і глибше в ліс... – Він перервав свою розповідь, щоб корчмар знову наповнив його келих; погойдуючи напій, зробив ковток

і додав: – Я розповідаю не все, коли б ти мені повірив, то не зміг би заснути ані сьогодні ввечері, ані завтра. Я вже не кажу про шелестіння в траві та підступні дивні звуки – не кострубятих гілок, які гризуть маленькі жуки, не шурхоту плазунів, ні чийхось скрадливих кроків... Так Лісовий струмок привів мене до Облудних пагорбів. – Він допив свій бренд, обтер губи і кивнув корчмареві.

– Облудні пагорби, – повторив він, – вони моторошні, лихі! Там ти обертаєшся і радієш, що знайшов дорогу, а коли починаєш іти нею, вона раптом зникає – і шляху вже нема, а якщо повернеш назад, то наче йдеш вперед, а насправді блукаєш і заходиш дедалі глибше в хащі Дикого лісу. У долинах між тими оманливими пагорбами під купами сухого листя багато скелетів... на темному моху білі кістки – тих, хто збився зі шляху і більше ніколи його не знайшов. Я був там, не хотів іти, але все одно потрапив. Відтоді я вже не той Квібо, що був колись.

Він звернувся до корчмаря:

– Як довго мене не було?

– Більше місяця, – відповів той і пояснив мандрівникам: – Він повернувся худезним, вкрай виснаженим, розмовляв наче п'яний.

– Замовкни! – раптом розізлився Рудий Квібо. – Дайте мені напитися, якщо я бажаю. Тоді це був не я, і це все, що я вам скажу.

– Ну ж бо, – спонукав Паккі, – розкажіть, що ви зазнали на тих Облудних пагорбах? Ну й назва! Від одного слова мурахи по тілу.

– Нічого я там не зазнав, – коротко відказав Квібо. – Обернувся навколо себе і нарешті якось опинився далеко звідти, але з другого боку, дуже глибоко в лісі, десь на заході. Ніщо не нагадувало мені про присутність людей. Я йшов – ні, продирався, крізь чагарі, тварини

вистрибували переді мною, втікаючи; я був сам-один... аж раптом десь зовсім поруч почув гучні оплески й вигуки. Так, оплески! Ви розумієте, що це означало? Ти ходиш лісом, перша людина, що продерлася сюди за століття, і чуєш за деревами, збоку, поруч із собою, веселощі й вигуки «ура!». Я мало не вмер з переляку, моє серце вистрибувало з грудей. Трохи оговтавшись, я почув цокіт копит, хтось сміявся, щось деренчало, хтось голосно кричав... Я підкрався ближче, зазирнув крізь кущі – і побачив галявину, де проходив лицарський турнір. Лицарі у повному спорядженні на вогнених конях, червоне пір'я на шоломах, іскри відлітали від їхніх списів, мечі сяяли просто перед моїми очима. Сила-силенна людей спостерігали за битвою і підбадьорювали їх. Вони стояли довкруг, сиділи на деревах, одягнені в червоне, зелене та чорне.

Я зрозумів, що натрапив на щось, що не призначене для моїх очей. Це були не люди! Можливо – привиди людей, які у давнину жили на тому місці, де за роки все заросло деревами. Я чув, що тут і там ще збереглися руїни їхніх міст. І я знав, що вони мене не бачили, інакше, мабуть, убили б.

Я відповз назад і втік з того місця. І за тривалий час, дякуючи небесам чи моїм добрим зіркам, нарешті віднайшов шлях через ті нещасливі пагорби... шлях до обжитої місцевості. Але це було непросто, ой ні, не просто!

Квібо замовк і знову наповнив келиха.

– З цього місця виводило багато стежок, – продовжував він тихим голосом, – проте я не розповідатиму вам, що я там знайшов і як блукав довгими днями, бо про це можна розповідати й до завтра, а я надто втопився. Проте далі таки цікаво, бо посеред цих пагорбів є улоговина – темна долина, а посеред неї темне озеро. Там ростуть отруйні гриби, сірі й хворобливо бліді. Там все, що зелене, засихає, що цвіте – в'яне... – Він сів, ви-

простався і вів далі, ніби читав вірш: – Там є узвишшя, пагорб, на ньому стоїть хижка у вигляді лавки, що обросла мохом... отвір у ній, наче похмуре око... дим піднімається з діри в даху...

– А далі? – нетерпеливився Паккі.

Квібо подивився на нього й зареготав. Враз напруга спала, задзвеніли келихи і зчинився гомін.

Квібо сунув пальця в келих і облизнув його. – Годі, – сказав він, усміхаючись до Паккі. – Про все, що було далі, можна здогадатися.

– Ти просто зупинився у потрібний час, – зауважив Бенду. – Ти все гарно розповідав, але ми з корчмарем мусимо тобі сказати, що історія твоя не надто достовірна.

– Чому б це не могло бути правдою? – спитав Паккі. – Я б не зміг вигадати щось подібне.

– Ти не входив у ту хижку, Квібо? – спитав Бенду.

– А ти б насмілювався? – запитанням на запитання відповів Рудий Квібо.

– Авжеж, – ані на мить не задумався Бенду. – Але я переконаний, що нічого б там не знайшов. Навіть вогню. Звідки взявся той дим?

– Немає диму без вогню, – виголосив корчмар.

– Є дим без вогню! – вигукнув Квібо.

– Дим – лише у твоїй уяві, мабуть, – припустив Бенду.

– Дим того, що було, – прошепотів Квібо, – таємничий дим того, що проминуло й випарувалося... Бачите – зараз моя чарчина порожня, але сяйво того, що було в ній, усе ще світиться в моєму тілі!

– Ви чули це? – сміявся один із гостей. – Рудий Квібо попередив вас: «Пийте в міру й уникайте Дикого лісу!»

– Одна чарчина не зашкодить, – сказав корчмар, – але Дикий ліс... Тобі краще триматися від нього якнайдалі.

– Зовсім ні! – заперечив Тіурі. – Ви повинні виявити, що в цих історіях правда, а що ні. Спробуйте розкрити таємниці.

– Безглузді балачки! – підсумував Квібо. – Ти не можеш розгадати ті секрети, бо вони не твої. Нам у цьому лісі нема чого робити. Я більше ніколи туди не поткнуся – мені цього вистачило на все життя.

Тіурі пильно подивився на нього. Він не був певен, що цій історії можна вірити. «Мабуть, Квібо сам вірить у це, – подумав юнак. – Але навіть і тоді це не є свідченням правди».

Чи могли люди та речі, які давно щезли, знову жити в місцях, де жили раніше? Дивна думка в цій пошарпаній, але затишній вітальні.

– Що ти думаєш тепер? – спитав Квібо.

– Я... я думаю... лицар Ристридин, зрештою, мав рацію і король Дагонат теж, коли хотів дізнатися, що там є, у тому Дикому лісі, – відповів Тіурі.

– А коли б ти там щось знайшов, що тоді? – не вгавав Квібо. – Хочеш відтепер не спати вночі? Чи ви вже не пам'ятаєте, що я розказував про ті похмурі долини на тих ненависних пагорбах?

– Гей, припини, – озвався Паккі, – ти просто наганяєш страху, залякуєш.

Квібо, похитуючись, підвівся.

– Хоробрі лицарі не лякаються! – вигукнув він. – Вони вирушають до лісу, як-от Ристридин з Півдня! Тоді як інші слухняно залишаються всередині, біля палаючого вогню, як лицар Фітил з Іслану.

– Ану вкусися за язик, – зупинив його корчмар.

– Хіба я що погане кажу про володаря Іслану? – скрикнув Квібо. – У минулому він незліченні відстані наміряв, мандруючи Диким лісом. Насправді навіть кажуть, що він може ходити Облудними пагорбами, не блукаючи. Він щось знає тепер і залишається спокійним у своєму замку, сміючись із тих, кого це турбує. Має право.

– Ці лицарі прямують до Іслану, – сказав корчмар, кивнувши на Бенду та його супутників.

Рудий Квібо, по черзі дивлячись на них, знову почав сміятися.

– Ви друг лицаря Фітила? – спитав він у Бенду.

– Це занадто гучні слова, – відповів той. – Роки збігли, відтоді як я востаннє з ним зустрічався.

Квібо перевів погляд на Тіурі, Паккі та Евейна.

– Ви теж прямуєте до Іслану? – поцікавився він і, не чекаючи відповіді, додав: – Але не до лицаря Фітила! Ні, я знаю! Я переконаний! Боже правий із сонцем і місяцем і тисячею зірок, троє юнаків з однією метою! Що шукає молодь за частоколами і вершинами, за міцними стінами Іслану? Прекрасна незаймана з медоворусявим волоссям і білосніжними руками, з очима, як озера при місячному сьайві... дівчина, як травнева троянда, струнка, наче берізка.

– Я більше тобі не наливатиму, Квібо! – суворо сказав господар.

– Хіба мені не можна випити за дочку володаря Іслану? Випити келих за найгарнішу панянку в королівстві Дагонат? Донька Іслану! Ісадора, панна Ісадора з безбарвних рівнин, що біля Дикого лісу на заході! – прокричав Квібо, а потім завмер, наче в нього перекопило подих.

– Я не знав, що в лицаря Фітила народилася дочка, – стримано промовив Бенду.

Тіурі раптом згадав про дочку іншого вельмишановного пана: Лавінію із замку Містеринат. Лавінію з довгими темними косами і очима, як зірки. У його подорожній сумці, на самому дні, завжди лежала її рукавичка; цього ніхто не знав, навіть Паккі.

Квібо знову сів і заговорив з Бенду.

– Бережіть цих юнаків, вони летять на вогонь любові, так часто і швидко закохуючись! – виголосив він. – Ох, дозвольте мені ще раз випити. Я п'ю за вас, лицарі, і за всі таємниці – нерозлучні... Я маю на увазі – нерозривні, нерозв'язані, справжні, чудові таємниці Дикого лісу!

2. Гра на арфі при сьйві свічок

На перший погляд, рівнина Іслан справді здавала-ся безбарвною, але пильний погляд міг помітити, що вона не завжди залишається такою. На луках сходила молода травичка, узбіч дороги розквітали білі дзвіночки. На деревах бубнявіли бруньки, і темні плями зораної землі теж не зостануться голими надовго. «Це весна, – подумав Тіурі, – нарешті справжня весна!»

І там був замок Іслан – дивовижна споруда, наполовину дерев'яна, наполовину кам'яна, оточена частоколами та ровами.

Опускання розвідного мосту і відкриття воріт забрало трохи часу, та нарешті четверо мандрівників увійшли до замку, і капітан воїнів лицаря Фітила, дуже похмурий на вигляд чоловік, повів їх до покоїв. Він впустив їх до простої зали з грубими кам'яними стінами та чорно-задимленою стелею. Дерев'яні сходи вели до галереї, на яку виходило кілька дверей. Назустріч їм, стрибаючи по сходах та махаючи хвостами, з'явилися три плямисті собаки, а за ними йшов сам володар замку. Він розкрив обійми назустріч своїм гостям.

– Ну, добре, добре, – весело вигукнув він, – нас не забули в далекому Іслані! Ласкаво просимо, ласкаво просимо, лицарю Бенду, якщо я не помиляюся. – Фітил поплескав лицаря по плечах, а собаки закрутилися навколо нього. – Приємно, приємно бачити знайомі обличчя! Бо я вже почав відчувати себе відлюдником, – і він голосно засміявся.

«Зовні він взагалі не схожий на відлюдника – тоді він мав би бути худорлявим, – подумав Тіурі, – і з бородою».

Лицар Фітил був міцної статури, не кажучи вже про те, що навіть загладий. Його обличчя було рум'яне і чисто виголене, волосся на скронях світле й тонке. Він був на вигляд веселим і вражаючим завдяки сво-

єму зростові і довгій мантії з барвистого оксамиту. Він подивився своїми маленькими світлими очима на юнаків.

– А ось і два лицарі короля Унавена! – промовив він, звівши брови. – Ласкаво просимо, ласкаво просимо! Що ж робите ви тут, прибувши зі своєї далекої землі?

– Лише один з нас із заходу, – повідомив Бенду. – Це лицар Евейн. Тіурі – лицар короля Дагоната, хоча й носить білий щит.

Тіурі представив йому Паккі.

– Ми прийшли із замку Ристридин, – продовжував Бенду. – Лицар Артурин надсилає вам свої вітання.

– Артурин, – повторив Фітил, звівши брови. – Як він? Ви приїхали сюди, щоб переказати мені його вітання? Чи з іншою метою? Наприклад, щоб побачити мене? – І знову його сміх прокотився всією залою.

– Ми раді, що ви приймаєте нас так люб'язно, – мовив Бенду, – і хотіли б зупинитися тут на один-два дні. Та маємо у вас також дещо запитати. Ви, мабуть, здогадуєтеся, про що.

Цього разу лицар Фітил так високо підняв брови, що на чолі з'явилися зморшки.

– Я не дуже вправний у розгадуванні загадок, – відповів він. – Що я, пустельник Іслану, мав би вам повідати? Однак можете попросити що завгодно, я у вашому розпорядженні.

Він поклав руку на голову одного із собак, який саме збирався стрибнути на нього.

– Заспокойся, Баро! – наказав він.

Похмурий воїн, що стояв біля нього мовчки, закашлявся.

– Я йду, Гамаре, – звернувся до нього Фітил. Він повернувся до чотирьох мандрівників. – Мій дім – ваш дім, лицарі та зброєносці, – гостинно запросив він. – Сподіваюся, ви залишитесь надовше, аніж на кілька днів! Та наразі мушу перепросити. Якщо ви підніметеся

сходами і відчините перші двері, то знайдете за ними мою доньку. Її звать Ісадора, вона господиня в цьому замку і знала, що ви приїдете. Вона гостинно вас прийме – поза всяким сумнівом, краще за мене! За мить я повернуся. – Він вклонився і вийшов із зали зі своїми собаками та воїном.

Четверо гостей піднялися сходами і постукали у двері.

– Зайдімо, – запропонував Бенду, коли у відповідь вони нічого не почули, і зробив те, що сказав, решта зробили те саме.

Гості увійшли до іншої зали й застигли, зачаровані. Тут усе так відрізнялося від того, що вони бачили в замку досі! Не суворо-аскетична, а розкішна зала: барвісті килими на всіх стінах, м'яке хутро на підлозі, важкі різьблені меблі та коштовний посуд на столі. Було зовсім темно, лише крізь зелене скло двох вузьких високих вікон проникало трохи світла. Коли вони роздивилися навколо, у кінці зали раптом відсунули завісу і з'явилася юна дівчина із запаленою свічкою в руці.

Тіурі на мить затамував подих.

Ісадора, донька Іслану, була саме такою, як і описав її Рудий Квібо: дівчина, схожа на травневу троянду, з медовим волоссям і білосніжними руками... Розпущене волосся, зачесане під оздоблене коштовностями чільце. Її вбрання з широкими рукавами було смарагдово-го кольору. Хвилину вона стояла нерухомо, контрастуючи з темно-пурпуровою шторою. Потім усміхнулася і підійшла до гостей.

– Запрошуємо до Іслану, – промовила вона м'яко мелодійним голосом.

Дівчина поставила свічку на стіл, чемно простягнула руку кожному мандрівникові по черзі і для кожного знайшла привітне слово. Вона хотіла допомогти зняти щити та шоломи, проте гості не погодились і зробили це самі.

Потім Евейн подав панянці стільця. Вона сіла, а мандрівники розташувалися навколо неї. Ісадора поцікавилася, звідки вони і куди їдуть.

– Сумніваюся, – додала вона, – що Іслан є метою вашої подорожі.

– Саме він, панно, – відповів Бенду.

– Якби ми знали, як тут і хто тут живе, то приїхали б набагато раніше, – сказав Евейн, багатозначно дивлячись на неї.

– Ви лицар Унавена, – звернулася вона до Евейна, – чому ви приїхали сюди зі своєї далекої землі, що по той бік Великих гір?

– Я друг лицаря Ристридина, і я...

– Друг лицаря Ристридина? – перепитала панянка.

– Але ж ви не шукаєте його тут, правда?

– Ми знаємо, що він тут був, – пояснив Бенду.

Дівчина підвелася.

– Це було кілька місяців тому, – зауважила вона, – але я це добре пам'ятаю. – Вона підійшла до вікна, відчинила його і нахилилась. Останнє сонячне світло розчервонило її щоки, волосся виблискувало золотом. – Зима прийшла рано, – продовжила вона свою розповідь, – і на полях уже лежав сніг. Я стояла біля вікна і бачила, як він ішов крізь сніг. Він був схожий на справжнього лицаря, високий і гордий, хоча його зелений плащ був розірваний, обличчя обвітрене.

– Ристридин, – пробурмотів Бенду.

Ісадора задумливо дивилася вдалину – так, ніби все побачила знову.

– Він засурмив у ріг, – згадувала вона, – і мій батько вийшов йому назустріч. Там вони трохи поговорили. – Дівчина відвернулася від вікна і знову зайняла своє місце поруч із гостями. – Він не хотів заходити, він поспішав і мусив рухатися далі, на схід, – він їхав до Ісланського лісу.

– Їхав? – перепитав Бенду.

– Ні, ішов пішки. Коня йому дав мій батько.

– Він був один?

– Коли він прийшов – так, але згодом... згодом приїхали вершники на конях з боку Дикого лісу; не знаю – скільки, може, десять, може, двадцять. Вони чекали його неподалік замку, а після того як Ристридин поговорив з моїм батьком, рушили за ним.

– Можливо, це були Арваут та його воїни... – припустив Евейн.

– Ви знаєте, хто вони? – запитала дівчина у Бенду. – Які кольори має лицар Арваут?

– Зелений і червоний.

– Зелено-червоним був герб одного з вершників, – кивнула панянка. – Зеленим і червоним був одяг багатьох із них... Але вони затрималися ненадовго, не заходили і чимдуж помчали з лицарем Ристридином на схід.

– Він нічого не говорив про мету своєї поїздки? – поцікавився Бенду.

– І не розповідав, де був? – запитав Тіурі.

– Він прийшов з Дикого лісу і попросив мого батька надіслати повідомлення королю та його братові Артуру. Ви нічого про це не знаєте?

– Це ми знаємо, – сказав Бенду, – але воно було коротким. Лицар Ристридин домовився з нами зустрітись в замку на Сірій річці цієї весни. Та сам він досі не з'явився, тож ми хотіли б дізнатися більше про плани, які він мав минулої зими.

– Мій батько може розповісти, що саме йому говорив лицар Ристридин. – Вона замовкла і згодом повільно, дещо нерішуче додала: – Здається, там було щось загадкове...

– Що ви маєте на увазі? – запитав Бенду, нахилиючись вперед і уважно дивлячись на неї.

Вона похитала головою, і в мерехтливому сянні свічок одна з коштовностей на її чільці засяяла, наче зірка.

– Він так квапився, – промовила вона майже пошепки, – і не повідомив, куди їде, я впевнена. А втім, є люди, що живуть неподалік Ісланського лісу, і вони його бачили. Я чула від них, що він прямував на південь, але не до замку Ристридин.

– Куди ж тоді? – запитав Бенду.

– Можливо, я й помиляюсь, але я чула про Дельталанд.

– Дельталанд? Знову країна Дельталанд! – не втримався Бенду.

– Країна Дельталанд, – повторила Ісадора. – Ви знаєте, де це?

– На південному сході, межує з Евілланом, – замість нього відповів Тіурі.

– Що шукав Ристридин у Дельталанді? – запитав Бенду.

– Звідки я можу знати? – відказала дівчина. – Мабуть, я не мала розповідати вам, бо не знаю, чи це правда. Лицар Ристридин нічого не казав про це моєму батькові, а я сама і взагалі з ним не розмовляла. – Вона подивилася на них по черзі, її очі були схожі на глибокі озера, часом майже чорні, часом зелені чи блакитні. – Чому ви так турбуєтеся про лицаря Ристридина?

– Ми не турбуємося, – відповів Бенду. – Ми просто дуже хочемо знати, де він.

– Ви переживаєте, я бачу, – спокійно сказала Ісадора. – Все-таки Ристридин – славетний лицар, він напевно повернеться. Чи ви боїтеся, що ні? – і вона пильно подивилася на Бенду.

– О ні, ні, – трохи нетерпляче почав той. – Просто це... – він зробив паузу.

– Лицар Кратон теж говорив про Дельталанд, – пробурмотів Евейн.

– Хто це – лицар Кратон? – спитала дівчина.

– Один пан з Евіллану, – відповів Бенду, – і тому – ненадійний.

– Ненадійний, – уточнила панянка, – бо він з Евілану?

– Звісно, – підтвердив Бенду.

– Я так мало знаю про всі ті далекі країни, – продовжувала дівчина, ніби перепрошуючи. – Я хотіла б почути більше про це, але ми живемо тут так усамітнено, до нас нечасто хтось приїздить. Тому я так задоволена вашим візитом, – вона підвелася. – Але я ще не виконала свого обов'язку господині! Я вам нічого не запропонувала, не спитала, чи хочете відпочити. Дозвольте показати вам ваші кімнати. А поки ви будете приводити себе до ладу, я тим часом переконаюся, що стіл накрито.

Ісадора взяла свічку і повела їх до іншої зали. Ця зала була так само гарно і пишно оздоблена, як і та, з якої вони прийшли. Там була маленька кімната для Бенду і більша – для Евейна, Тіурі та Паккі.

– Зустрінемося за трапезою, – сказала панночка і зникла.

Паккі подивився на величезні ліжка з колоннами і обережно погладив оксамитові штори.

Евейн сів в одне з м'яких крісел і зітхнув:

– Давно я не відчував себе так далеко від боїв та військових таборів.

Так, Евейн нещодавно брав участь у битві. Він небагато розповідав про це, і Тіурі раптом задумався, які ж спогади він тамує в собі? Він глянув на спокійне обличчя молодого лицаря. «Як би ви почувались, якби у вашій країні була війна і вам довелося б убивати чи вам загрожувала б смерть?» – юнак хотів би це знати, але запитати не наважився. Евейн був не з тих, хто залюбки розповідав би про таке, і тепер, звісно, був не вельми вдалий для цього час.

– Вона мені нагадує лісову фею, – промовив Евейн.

– Хто? Панна Ісадора? – поцікавився Паккі.

– Хто ж іще? Я кажу так, бо вона нагадує казкове створіння. Знаєте, феї можуть раптово зникати.

– Гадаю, вона справжня, – сказав Паккі, – і мушу визнати – дуже вродлива.

– Здається, ти кажеш це проти своєї волі, – зауважив Евейн, сміючись.

– Ну, гм... я не те маю на увазі, – заперечив Паккі. – Але думаю, що пані Лавінія така ж гарна. Ти теж так вважаєш, Тіурі?

Тіурі відчув, що червоніє, і намагався приховати обличчя від Евейна.

– Так, – відповів він неохоче. – Але вона геть інша.

– Лавінія? – запитав Евейн.

– Хіба ти не пам'ятаєш Лавінію? – обурився Паккі. – Панночка із замку Містеринат. Ви маєте її знати, лицарю Евейне.

Тіурі погодився з ним. І справді, як можна забути Лавінію! Однак, дивлячись на панну Ісадору, він теж не згадував про неї...

Вечеряли мандрівники лише в компанії лицаря Фітила та його доньки, а решта мешканців замку, схоже, де-інде.

– Мені шкода, що я не можу більше нічого розповісти про лицаря Ристридина, – почав Фітил. – Можу лише повторити його повідомлення для вас. Заждіть, пригадаю... я міг би це донести вам дослівно: бачте, він дуже хотів, аби я зробив саме так. – Він насупив брови і повільно заговорив: «Від лицаря Ристридина до короля Дагоната з шанобливими привітаннями. У Дикому лісі небезпек не виявлено. Усі дороги ведуть в глибокі хащі або до руїн давно занедбаних поселень. Ось чому я зараз, у зимовий місяць, вирушаю до інших місць, де маю інші важливі справи». Саме таке повідомлення було і для лицаря Артура, – додав він.

– Отже, це все? – запитав Бенду.

– Це все. Твій друг видався мені здоровим і неушкодженим. Його супроводжували вершники у зеленому

та червоному – вони приїхали трохи згодом і вирушили разом із ним.

– До Дельталанду? – запитав Бенду.

Лицар Фітил підвів брови.

– Чому ти так вирішив? – спитав він.

– Я ж тобі розповідала, тату, – тихо сказала Ісадора.
– Були люди, які про це говорили.

– Так багато сказано, – мовив Фітил. Він подивився на Бенду: – Тепер ви знаєте все, що нам відомо, геть усе.

– Завтра я хотів би поїхати дорогою, якою їхав Ристридин, – задумливо промовив Бенду, – на схід. Можливо, я зрозумію більше.

– Зроби це! – весело підтримав його володар Іслану.
– Тоді і я поїду з тобою.

Тіурі запропонував:

– Тоді почнімо з Дикого лісу, звідки він прийшов.

– Це занадто далеко, за один день не встигнемо, – роздумував Фітил. – Та й що нам може розповісти ліс? Там ніхто не живе, і Ристридин пішов звідти, бо там не було чого робити.

– Ви бували там багато разів, я чув... – розпочав Тіурі.

Фітил знову наповнив тарілку.

– Так, давно, коли ще був молодим, – відповів він. – Мені пощастило мандрувати лісом, не гублячись.

– І ви ніколи там не блукали? – поцікавився Паккі.

Володар Іслану знову поворушив бровами – здавалося, це була його звичка.

– О, раз у раз, – пригадував він. – Але я ніколи не знаходив там чогось особливого. Якось переслідував молодого ведмедя та перестрів вепра, більш нічого небезпечного не було. Ось чому я так і не зрозумів, що хотів там знайти лицар Ристридин. Він мав би порадитися зі мною, перш ніж туди вирушати!

– Це був наказ короля, – заперечив Бенду. – А на північ від Чорної річки Ристридин та мій племінник Арваут натрапили на грабіжників та нагнали їх.

– А-а-а, там, – кивнув лицар Фітил. – Але нічого особливого в цьому немає. Я боявся, що пан Ристридин шукає гномів! – Він голосно засміявся і з апетитом узявся до їжі.

– Не жартуй такими речами, тату, – попросила донька, здригаючись. – Я боюся Дикого лісу. Він такий темний і безлюдний, справжній притулок для Чоловіків у Зеленому.

– Як на мене, то нехай вони там і надалі спокійно собі живуть, – дещо зневажливо кинув Бенду.

Раптом Фітил спитав:

– А чому ви нічого не їсте?

– Дякуємо, уже наїлися! – відповів Паккі.

– Тоді завершимо трапезу, – запропонував господар замку, – і підемо до Круглої зали. Власне, це апартаменти моєї доньки, але там затишно, і там стоїть її арфа. Може, Ісадоро, ти захочеш заграти й заспівати для наших гостей?

У Круглій залі горіло безліч довгих білих свічок у високих мідних свічниках.

Ісадора сіла біля своєї арфи. За її спиною на гобелені перепліталися квіти і стебла рослин в охрі та блакиті, глибокому зеленому та рожево-червоному кольорах. Четверо гостей влаштувалися навколо неї. Лицар Фітил трохи віддалік, собаки лежали біля його ніг.

Дівчина провела ніжними пальцями по струнах. Її волосся було схоже на золото. Тіурі дивився на нього і намагався уявити чорні коси Лавінії, та в ного це не дуже виходило.

– Співати? – дещо сором'язливо спитала Ісадора.

Лавінія теж співала, але вона не грала на арфі. Це звучало наче передзвін дощових крапель чи дзюрчання струмка. Тіурі охопило дивовижне відчуття. Він бачив лише діву та образ, який вона викликала своєю піснею.

Ісадора співала:

«Я чула про кам'яне місто,
воно стояло поміж широких течій.
Це було дуже давно, але тепер його вже нема,
тому що там, поміж широких річок,
вже вирости дерева-мрії.
Хто може туди потрапити?»

– Ти знову хочеш її зараз заспівати, Ісо? – спитав Фітил, звично поворушивши бровами. – Ця пісня занадто довга й одноманітна.

Панянка відвела кучері з обличчя.

– Ви хотіли б чогось іншого? – спитала вона зворушено. – Мені це подобається.

Вона зробила паузу, награвуючи на арфі іншу мелодію, і почала цього разу дуже легко й швидко:

«Блукав молодий лицар горами й долинами.
«Куди ти їдеш, відважний лицарю, –
У поле чи до лісу?
Світле поле, темний ліс».
Блукав молодий лицар,
і в яскравих променях сонця
його волосся було схоже на чисте золото.
«Куди ти їдеш, відважний лицарю?
У поле чи до лісу?»
Мандруватиму, допоки
моя мужність не покидає мене,
аби лише зберегти свою честь, –
у полі або в лісі.
Світло...»

Фітил переставив своє крісло.

– Чому саме цю, – майже різко перебив він доньку, – з усіх пісень, які ти знаєш!

– Це все про вас, тату, – ніжно відповіла Ісадора.

– Ось чому! – роздратовано мовив той. – Про таку давню пісню варто забути. Я не найкраща людина, про яку слід співати.

Тіурі дивився трохи з подивом на пухкого чоловіка, на зморшки на його чолі, на рідке волосся. І все-таки він колись був тим Мандрівним лицарем, молодим і білявим, як Евейн. Юнак перевів свій погляд на дівчину, яка з ледь помітною посмішкою дивилася на батька.

– Скажи тоді, що співати, – сказала вона спокійно.

– Будь-яку пісню, яку захочеш, – сказав Фітил, опускаючи очі. – Але не це, будь ласка.

Панянка схилила голову і знову заграла. Вона заспівала кілька пісень, але атмосфера зачарування зникла, і незабаром гості пішли спати.

3. На краю Дикого лісу

Тіурі прокинувся рано, встав і почав тихенько вдягатися. Паккі розплющив одне око і сонним голо- сом запитав:

– Що, вже пора вставати?

– Я вже готовий, – відповів Тіурі, – але ти можеш ще полежати.

– Мені приснився такий чудернацький сон, – пробубонів Паккі. – Про лицаря Бенду та Чоловіків у Зеленому...

– Про що? – почув голос Евейна.

– Тс-с-с, тихіше, – прошепотів він, сідаючи на ліжку, – бо... бо я зараз забуду.

Тіурі вийшов з кімнати. І справді було ще дуже рано, бо він нікого не зустрів. Вочевидь, Бенду ще спав, а Фітила та його доньки не було видно. Проте все-таки дехто таки прокинувся: юнак почув кроки і голоси.

Прогулюючись, Тіурі опинився в галереї. Він сперся ліктями на дерев'яні перила і подивився вниз, у залу. Двоє слуг підмітали підлогу.

– Господар сьогодні підвівся вдосвіта, – сказав один.
– Це трапляється нечасто!

– Що не кажи, а він таки полюбляє довгенько полежати під ковдрою, – сказав другий, сміючись.

Вони помітили Тіурі і винувато перезирнулися.

За якусь мить до зали увійшов сам володар замку, волосся його було розпатлане, щоки яскраво-червоні. З ним, як завжди, його собаки. Він одразу побачив Тіурі.

– Доброго ранку! – весело гукнув він до юнака. – Хочу сказати, що ранок і справді добрий. Чудова погода для поїздки! Я щойно навідався до стайні, прекрасного коня маєш, лицарю Тіурі. Тільки він не надто привітний, ледь витерпів мою присутність – не дозволив навіть наблизитися.

– Арданвен не завдасть вам шкоди, – запевнив Тіурі, – але підкоряється він лише своєму господареві.

– І це ти! – констатував Фігил. – Люблю я гордих коней. У мене виникла ідея: може, завтра провести лицарську гру? – Він помахав рукою Тіурі і знову зник.

Юнак увійшов до великої порожньої зали. На столі вже стояв готовий сніданок. Одне з вікон було відчинене, саме те, біля якого вчора панянка розповідала про лицаря Ристридина. Тіурі визирнув з вікна, але побачив лише вежі та високий частокіл. Певно, Ісадора дивилася в інше вікно, якщо побачила, як наближався Ристридин.

Тихий шерхіт змусив його озирнутися. Позаду стояла та, про яку він саме зараз думав, – панночка Ісадора; білолиця, у халаті кольору моху.

Він вклонився, побажав їй доброго ранку і змовк. Юнак трохи ніяковів перед дівчиною, хоча навряд чи хотів у цьому зізнатися навіть собі. А от Ісадора була

говіркою. Вона хотіла знати, де він живе, де мандрував, чим займався. Чи часто бував у Дагонатбург, чи розмовляв із королем, чи бачив турніри або чи брав у них участь...

Тіурі розповідав, забувши про своє збентеження. Ісадора була гарним слухачем: вона розпитувала про геть усе.

– Ви не уявляєте, – сказала вона, – як цікаво чути про всі ці речі. Я б залюбки одного дня поїхала до столиці, але тато не хоче залишати Іслан, і я не можу залишити його самого. Я в нього єдина, відтоді як померла моя мама.

– Чи відчуваєте ви часом самотність, панно Ісадоро? – запитав юний лицар.

– Так, іноді страшенно, Тіурі. Я ж можу вам про це сказати, так?

– Звісно, можете, панно.

– Називай мене Іса, і не кажи мені «ви» та «панно», просто «Іса», – усміхнулася донька Іслану.

Це звучало приємно: коротко, легко, якимось показковому, наче ім'я ельфа – Іса.

«Зрештою, ми одного віку – розмірковував Тіурі, – Іса могла б стати твоєю подругою, а не гарною таємничою дівочою, перед якою ти стояв, наче набрав у рота води».

Він подивився на неї: чому вона зараз сміялася, чи не з нього?

– Доброго ранку, чи я не заважаю? – почувся дзвінкий голос Паккі.

Хлопець стояв у дверях, і Тіурі здалося, що він дивиться на нього якимось несхвально. Дурниці, звісно, Паккі не мав для цього жодних підстав, і все ж юнак несподівано відчув себе трохи винним.

– Аж ніяк, і тобі доброго ранку, – привіталася панночка. – А інші теж прийдуть? Час снідати. Батько вже прокинувся. – Вона усміхнулася до Паккі так само ніж-

но, як щойно до його друга. – Лицар Тіурі багато чого мені розповів, – продовжила вона. – Ти, безперечно, пишаєшся тим, що став його зброєносцем?

– Ну так, – кивнув Паккі. – Він вам розповідав і про свою подорож до землі короля Унавена?

– Ні, цього не розповідав, – і панночка кинула на Тіурі, здавалося, дещо докірливий погляд.

– Це була тривала мандрівка, – сказав Паккі. – Я теж пройшов з ним неабиякий довгий шлях. Ми бачили багато місць – замок Містеринат, скажімо.

– Замок Містеринат? – повторила дівчина.

– Хіба Тіурі не розповідав вам про це? – спитав Паккі з пустотливим блиском в очах.

– Є так багато речей, про які я тобі ще не розповідав, – перебив Тіурі. – Як я міг встигнути, якщо ми лише нещодавно зустрілися!

– У замку Містеринат ти познайомився з різними приємними людьми, – не вгавав Паккі.

Тіурі був роздратований. Чи слід наразі Паккі знову згадувати Лавінію? Невже йому, Тіурі, не можна поговорити з іншою панною?

– З лицарем Ристридином, наприклад, – не заспокоювався зброєносець.

На щастя, увійшли Бенду, Евейн та господар замку. За сніданком Паккі не вимовив ані слова до Тіурі та Ісадори. Юний лицар та дівчина сиділи навпроти одне одного – і Тіурі доводилося часто дивитися на неї. Але водночас він думав і про Лавінію. Її образ, який трохи збляк при вигляді Ісадори, знову поставав перед ним. Вона дуже відрізнялася від доньки Іслану, з Лавінією юнак ніколи не відчував себе таким зніяковілим.

Після сніданку Бенду знову сказав, що має намір проїхати невелику відстань у напрямку, який Ристридин обрав кілька місяців тому.

– Тобто до Ісланського лісу, – уточнив володар замку. – Тоді я їду з вами, хоча гадаю, що в цьому немає

особливого сенсу. Але не такий уже це великий клопіт – дещо запитати в людей, що там живуть.

– Ви їдете з нами? – спитав Бенду у Евейна й Тіурі.

Евейн кивнув, але Тіурі відповів, що насправді волів би вирушити в напрямку Дикого лісу, оскільки Ристридин прийшов звідти.

– Еге ж, – підхопив Паккі. – Учора мені приснився Дикий ліс, а в ньому повно Чоловічків у Зеленому.

– І ти, звісно, хочеш їх зловити, – насмішкувато відгукнувся Бенду.

– Ні, це вже зробили ви, – заперечив Паккі. – Ви теж були там у моєму сні!

– Що тільки людині не наснитися, – пробурмотів Бенду і додав: – Тоді ви з Тіурі вирушаєте на захід, тож сьогодні ми проїдемо маршрутом Ристридина.

– Гарна ідея, – сказав Тіурі.

– Ти ж не підеш до Дикого лісу, правда? – трохи злякано запитала Ісадора. – Ти там вмиць заблукаєш!

– Вона має рацію, – погодився володар замку, – лицар Тіурі та його зброєносець можуть спокійно йти, проте лише уторованими стежками, бо там легко заблукати. І не їдьте до Облудних пагорбів... Окрім того, це занадто далеко, за один день можна не впоратися.

– Ми чули про ті пагорби, – сказав Паккі. – Вони так близько?

– О, ними ти можеш блукати цілими днями, – відповів лицар Фітил. – Якщо ви справді хочете зайти до лісу, то вирушайте дорогою до Старого мисливського будиночка. Тим самим шляхом ішов і Ристридин.

Тож діло знайшлося для всіх, окрім Ісадори, яка була трохи незадоволена, через те що їй доведеться залишатися вдома самій.

– Ходімо з нами, – запропонував Евейн.

Паккі подивився на Тіурі так, наче сподівався, що той не буде пропонувати те саме, але Тіурі не зважав на нього і повторив слова Евейна.

– Ні-ні, – відмовилася дівчина. – Мені не подобається дорога на схід, і я ніколи не поїду до Дикого лісу.

– Ти можеш поїхати туди з нами зараз, – наполягав Тіурі.

– Або ж я залюбки залишуся тут, – сказав Евейн.

Тіурі відкрив рота, щоб повторити ці слова, але передумав.

– Ні, не треба, – лагідно, але твердо відповіла Ісадора. – Ви ж їдете ненадовго?.. Та й мені тут ще багато чого потрібно зробити. Рушайте разом – і приємної вам подорожі.

– Їдьмо! – звелів володар Іслану. Він підійшов до своєї доньки, щось промовив до неї і за декілька хвилин вирушив разом з Бенду, Евейном та собаками.

Тіурі та Паккі попрямували до стайні. Коли вони, ведучи своїх коней за вуздечки, ішли через подвір'я, їх перестріла Ісадора:

– То ви справді збираєтесь?

– Так, Ісо. Ти ж також вважаєш, що це добре, правда? – спитав Тіурі.

Вона підійшла ближче:

– Звісно, але мені не подобається думка, що...

На подив Тіурі, вона раптом відсахнулася. За мить він зрозумів чому: дівчина злякалася його коня, який поводився неспокійно.

– Арданвен не зачепить тебе, – заспокоїв її лицар.

– Його звати Арданвен? – спитала вона усе ще злякано.

– Так, це означає «Нічний вітер». Він тобі не зашкодить.

– Не соромтеся, ви можете навіть його погладити, якщо Тіурі дозволить, – запропонував Паккі.

– Він здається мені гарячкуватим, – непокоїлася дівчина. – Ні, краще не підпускай його ближче.

Паккі косо глянув, але Тіурі доброзичливо усміхнувся.

– Немає коня кращого й вірнішого, – запевнив він.

– Я вірю, вірю, – сказала Ісадора, зберігаючи, проте, безпечну відстань.

Паккі скочив на коня.

– Ісо, чому тобі не сподобалася ідея поїхати до Дикого лісу? – поцікавився Тіурі.

– Про що це ти?

– Ти оце сказала...

– О, та не зважай, – перервала вона його. – Я їду з вами! Зажди, лише вдягну плаща. А ти тим часом спитай, чи осідлав уже конюх мого коня. – Вона стрімко повернулася й пішла.

– І навіщо їй їхати? – бурчав Паккі.

– Сподіваюся, що за хвилину ти будеш поводитися привітніше! – сердито відказав Тіурі. – Хочеш, аби я вмовив її залишитися вдома? Ти мусиш ставитися до неї галантніше!

Паккі трохи зашарівся.

– Залишаю це вам, лицарю Тіурі, – відповів він.

– Принаймні, ти маєш завжди бути ввічливим, – коротко зауважив Тіурі.

Панночка Ісадора їхала на сірому коні в яблуках, на ній був білий плащ, облямований яскраво-червоною підкладкою, маленька зелена оксамитова шапочка прикрашала довге волосся. Отже, вона теж вирушила до Дикого лісу, Тіурі праворуч від неї, а Паккі – ліворуч.

Яскраво світило сонце, з півдня повівав тихий вітерець. Незабаром на виднокраї забовванів Дикий ліс, а за ним туманно-сині, фіолетові й білі вершини.

– Гори! – вигукнув Паккі.

– Вони ще далеко, – сказала Ісадора. – Навіть батько ніколи там не бував.

– Скільки часу нам знадобиться? – поцікавився Паккі.

– Одного разу я чула про чоловіка, який хотів туди поїхати, – розповіла дівчина. – Він вирушив до лісу в доброму гуморі, але блукав там кілька тижнів. І от нарешті... нарешті кризь дерева побачив світло. «Я майже

вийшов», – зрадів він, проте коли дістався узлісся, зрозумів, що опинився там, де й заходив... тобто на рівнині Іслан!

Юнаки засміялися.

– Це насправді було? – засумнівався Паккі.

– Це, безперечно, може бути правдою! – запевнила Ісадора. Ніде не заблукаєш швидше, аніж у Дикому лісі. – Вона затремтіла. – Я цього боюся, – продовжила вона. – Раніше цей ліс був набагато ближче до Іслану, дерева росли недалеко від замку. Багато їх батько вирубував, але інколи мені сниться, що вони оточують увесь замок, і тоді я чую шелест їхнього листя у своєму вікні. О, Іслан такий задалений! Тому й виникають усілякі химерні думки. – Вона подивилася на Тіурі – і усмішка осяяла її обличчя. – Але з тобою, лицарю Тіурі, і твоїм хоробрим зброєносцем я наважилася б їздити всюди.

Мандрівники проминали невеликі ферми й комори, і люди, що працювали на полях, вітали їх. Утім, що більше вони наближалися до Дикого лісу, то безлюднішою ставала місцевість – ані хатинки навкруги. Дорога звужувалася, тож Паккі довелося їхати позаду Тіурі та панянки. Близько опівдня вони дісталися узлісся, гір звідти видно вже не було, а сам ліс не був таким уже й диким на вигляд.

– Як і будь-який інший ліс, – сказав розчаровано Паккі.

– Це тому, що навесні листя ще дуже мало, – пояснила Ісадора, – і листочки веселі, молоді та світло-зелені, бачиш? До того ж, по-справжньому диким він стає, коли ти в нього заходиш. Вона притримала свого коня і вказала рукою. На її пальці виблискував червоний рубін.

«Неначе крапля крові», – подумав Тіурі, та вмить відкинув це порівняння як невдале.

– Дивися, – сказала дівчина, – яка гарна галявинка. Можемо там трохи перепочити.

Юнаки зовсім не втомилися, але спішилися. Тіурі допоміг Ісадорі зійти з коня. Галявину оточували дерева, вона була освітлена сонцем і вкрита жовтими квітами.

Ісадора хотіла зняти свого плаща і розкласти його на землі, але Тіурі випередив її й підстелив свого. Вона сіла на нього і попросила Тіурі сісти поруч. Паккі дістав мішок з провіантом.

– Якщо вже ми відпочиваємо, то можемо й поїсти за одним рипом, – запропонував він. Та невдовзі стрімко підвівся і запитав, коли вже вони нарешті поїдуть далі. Однак дівчина воліла ще відпочити.

– Тоді я роздивлюся, що тут навкруги, якщо не заперечуєте, – повідомив Паккі і, не чекаючи відповіді, зник у лісі.

– Гляди не заблукай! – застерегла його Ісадора.

Тіурі лежав на спині, заплющивши очі від сонця. Він відчував, що сон долає його. Настав час вирушати далі, але тут було так затишно і так спокійно... Він усміхнувся: і це у сумнозвісному Дикому лісі!

Однак враз його усмішка згасла. Він щось почув – здалека чи зблизька?.. Кроки! І перед його заплющеними очима з'явився чийсь образ, що стежив за ним крізь кущі. Якби він розплющив очі, то насправді побачив би його, лише б знаття, у який бік дивитись. Він затамував подих... Щось погладило й залоскотало його щоку.

Він рвучко сів і побачив усмінене обличчя Ісадори. У руці дівчина тримала травинку, якою його лоскотала.

– Я думала, ти спиш, – дражнила вона.

Тіурі озирнувся: за кущами – нікого... Ну звісно ж, ні! І кроки, безумовно, належали Паккі. Але чому Арданвен підняв голову і так неспокійно форкав?

– Що це? – спитала панночка.

– Ні, нічого, – пробурмотів Тіурі, трохи соромлячись себе. – Мабуть, я майже заснув, бо здалося, що бачу сон.

– Про що?

– Не пам'ятаю, – почав Тіурі, а потім сказав: – Може, про тебе, Ісо?

Ісадора відхилилася назад, зосереджено дивлячись на нього своїми зеленими очима з довгими темними війями: вони наче розмовляли з ним, запитуючи щось, чого не можна було вимовити словами. Тіурі нахилився до неї.

Голос Паккі змусив його здригнутись.

– Тіурі, Тіурі! Ходи-но сюди!

Дівчина опустила очі й відвернулася.

– Твій друг гукає тебе, – сказала вона.

Тіурі нетерпляче зітхнув. Паккі мав покликати його пізніше.

– Тіурі! – пролунало знову, голосно й нетерпляче.

– Нічого не сталося, правда ж? – занепокоїлася дівчина.

– Та ні, – заспокоїв Тіурі. – Він схопився і крикнув: – Паккі, ти де?

Між стовбурами щось рухалося. Юнак кивнув Ісадорі, яка ще досі сиділа на плащі, і пішов до лісу. Паккі прямував йому назустріч.

– Щось не так? – запитав Тіурі.

– Н-ні, – відповів той, – не те щоб...

– Тоді чому ти мене гукаєш? – трохи роздратовано поцікавився Тіурі.

– Я хотів тобі щось показати, – відповів Паккі і прошепотів: – Ти когось зустрів?

– Когось зустрів? Ні.

– Я когось бачив. А може, краще сказати: я бачив щось. Принаймні... я так думав. Це було так, ніби хтось спостерігав за мною з-за дерев. Коли я підійшов, то почув шурхіт і...

Тіурі згадав про своє видіння уві сні за кілька хвилин до цього.

– І... що далі?

– Далі що? Та нічого! Я думав, що бачив, як людина втікала, але, чесно кажучи, не впевнений.

Тіурі озирнувся. Листя дерев трохи ворухилося на вітрі. Всюди він бачив плями світла і чув спів птахів.

– Не кажи нічого про це панночці, – сказав він і пішов назад, до галявини. Паккі – за ним.

Ісадора вже підвелася й чекала.

– Що там? – запитала вона.

– Паккі хотів мені дещо показати, – відповів Тіурі.

– Так, – підтвердив Паккі. – Я знайшов камінь. Я пройшов невеликий відрізок дороги, а вона потім розгалузилася на дві: одна пішла вбік, а інша – прямо...

– Це шлях до Старого мисливського будинку, – повідомила Ісадора.

– Та стежина, що вела вбік, була значно вужча, – провадив далі Паккі, – я обрав її. І натрапив на той камінь. На ньому були літери.

– Що там написано? – запитав Тіурі.

– Не знаю. Підеш зі мною подивитися? Це недалеко. Ми ж збиралися піти до лісу, чи не так?

Тіурі раптом зрозумів, що геть забув про мету їхньої подорожі.

– Так, – сказав він, – і ми мусимо їхати дорогою, якою прийшов лицар Ристридин.

– Лицар Ристридин прийшов з боку Старого мисливського будинку, – нагадала Ісадора. – А та, інша, дорога веде до Облудних пагорбів.

4. Побажання на вказівнику; жовті квіти для Арданвена

Молодь вирушила до лісу пішки, Паккі йшов попереду. Стежка була уторована, вкрита шаром сухого листя, що робило їхні кроки майже нечутними.

Тіурі уважно пильнував довкруг, але нічого незвичайного не примітив.

Ісадора запропонувала:

– Можемо спершу поглянути, що тут, а потім поїхати до Старого мисливського будинку. Та заздалегідь можу сказати, що нічого ви тут не побачите, окрім сосен і чагарників.

– Твій батько коли-небудь ходив сюди на полювання? – запитав Тіурі.

– Раніше так, але це було давно. Мисливський будинок більше не використовується. Якщо батько захоче піти на полювання, то це буде в Ісланському лісі.

Паккі озирнувся довкола.

– Ось цей шлях, – сказав він. – За хвилину будемо там.

Він пішов далі, але дівчина нерішуче зупинилася. Стежка була не лише вузькою, а й дуже брудною. Скрізь – великі калюжі.

– Чи справді мені треба йти далі? – спитала вона, через силу усміхаючись і заклопотано оглядаючи свій одяг, який справді був не надто придатний для прогулянки в цій місцевості.

– Ви йдете?! – погукав Паккі, що значно їх випередив.

– Я тебе понесу, – запропонував Тіурі.

– Ну, якщо хочеш.

Тіурі взяв її на руки – вона була легкою, але все-таки його серце шалено билосся, коли він ніс її стежкою. Ісадора охопила його шию, а її волосся легенько лоскотало його щоку.

Він подумав, чи не поцілував би він її зараз, якби Паккі не гукнув його. Що означало це запитання в її очах тоді? Він міцно обійняв дівчину, сподіваючись, що стежка й далі залишиться болотистою.

– Ну, де ж ви там?! – знову гукнув Паккі.

Тіурі мало не послизнувся, але, на щастя, втримався. Він обережно поставив Ісу на землю, уникаючи погляду Паккі та шукаючи камінь.

Камінь лежав обіч стежки, урізавшись в сиру землю. Він був сірим і старим, частково вкритим мохом. Але букви, які, поза сумнівом, були викарбувані на ньому давно, все ще було добре видно. Тіурі нахилився, щоб розгледіти і розшифрувати їх. Однак слів, які вони утворили, він не знав. Він підвів очі, коли Ісадора почала говорити своїм мелодійним голосом.

– Це вказівник, і ось що там написано:

«Ти, хто прийшов сюди як ворог,
повертай свої кроки назад
або нехай тебе Ліс поглине!

Ти, хто прийшов сюди як друг,
крокуватимеш цим шляхом з миром,
і щоб ти зміг дістатися своєї мети,
і щоб ти не загубився,

Духи Лісу тебе охороняють!»

Дівчина підійшла до каменя і сіла на нього, наче на трон.

– Мій батько, коли ще був хлопчиком, знайшов цей камінь, – сказала вона. – Його було закопано під витками рослинами та сухим листям. Він поставив його тут як нагадування про минулі часи. Пізніше хтось перекидав мені ці слова.

– Хто? – запитав Паккі.

– Хтось, кого я колись зустріла, – відповіла Ісадора, і на її обличчі з'явилася відраза.

– Цікаво, скільки років може бути цьому каменю? – поцікавився Паккі.

– Сотні років тому на місці цього лісу стояли фортеці, – відповіла Ісадора. – Про це розповідають хроніки і свідчать традиції. Там жили князі й лицарі, які приїхали здалеку, з-за Великої гори...

– З королівства Унавен, – прошепотів Паккі.

– Хто може це знати? – знизала панночка плечима.
– Цей час існує лише в історіях, яким навіть не всі ві-
рять.

Тіурі вважав, що слова на камені цілком могли бути написані старою мовою королівства Унавен, яка все ще існувала як таємна.

– Розповідають, – сказала дівчина, – що у фортеці на Чорній річці жив лицар, який любив мир. Але в цій країні завжди точилася боротьба, і вороги оточували її з усіх боків. Потім цей лицар висловив побажання залишитися на самоті й поклявся, що більше ніколи не вийде за межі своєї фортеці. І навколо замку почали рости дерева, приховуючи його від людей. Проте шляхи були, і він мав встановити на них вказівники, як-от цей. Утім, збігли роки – і дороги заросли, лицар помер і був забутий. Його замок Таренбурхт став руїною, порослою лісом. Однак кажуть, що дух господаря все ще блукає. Його називають Володарем Дикого лісу... – і вона заспівала фрагмент пісні, яку розпочала напередодні ввечері:

«Я чула про похмуру фортецю,
Побудовану біля гори та струмків.
Це було раніше, але тепер її нема,
Бо там, біля гори та струмків,
Стоять нині дерева-мрії.
Хто прийде туди?»

Вона сиділа на своєму дивному троні, а Тіурі й Паккі дивилися на неї: край її біло-червоного плаща зісковзнув на багатовікові слова.

Раптом дівчина зіскочила з каменя і сказала:

– Я не повинна співати цього тут! Ходімо.

Тіурі знову взяв її на руки, і вони мовчки повернулися назад.

Наблизившись до галявини, вони почули цокіт копит.

– Пусти мене, – попросила Ісадора.

Тіурі зняковів, бо продовжував її нести, навіть коли брудна стежка закінчилася.

За мить вони зустрілися з вершником у жовтаво-коричневому одязі. Це був похмурий командир воїнів лицаря Фітила.

– Гамар! – здивовано вигукнула Ісадора.

Воїн стримав коня. Його обличчя було навіть похмурішим, аніж зазвичай.

– Панно Ісадоро, – промовив він чемно, але суворо, – ви ж знаєте, що ваш батько не дозволяє вам виходити самій.

– Дорогий Гамаре, а я не сама. Лицар Тіурі та його зброєносець супроводжують мене.

– Лицар Тіурі та його зброєносець знають навіть гірше за вас дорогу в Дикому лісі, – заперечив командир. – Коли я почув, куди ви пішли, то негайно вирушив за вами. Ваш батько, звісно, наказав би мені це зробити, якби був удома.

– Лицар Тіурі та Паккі хотіли проїхати до Старого мисливського будинку, – пояснила дівчина. – Батько знає. І я вважаю, що зможу піти далі з ними разом.

– Ваш батько теж про це знає? – спитав Гамар усе ще ввічливо, але вираз його обличчя чітко вказував на те, що він не має жодного наміру відступатися.

Ісадора, здавалося, теж це бачила, бо лагідно сказала:

– Їдьмо з нами, Гамаре, і не випускай нас із поля зору.

– Дякую, – і Гамар, вклоняючись, схилив на мить голову.

Вони пішли до коней. Тіурі скочив на коня останнім і йойкнув від несподіванки. Уздечка Арданвена вся була в жовтих квітах.

– А подивіться-но сюди! – вигукнув він. – Хто це зробив?!

– Ой як смішно! – кричав Паккі.

– Ну, тепер твій кінь чудово прикрашений, – сказав Гамар.

Тіурі схилився до квітів. Ні, вони не могли потрапити сюди випадково, бо були акуратно вплетені.

– Хто це зробив? – повторив він.

– Не я, чуєш? – відказав Паккі.

Похмурий Гамар зневажливо посміхнувся, думаючи, що він би такого не вигадав, подивився на панночку, потім з подивом на жовті квіти, які так яскраво вирізнялися на блискучій чорній шкірі Арданвена.

Дівчина заперечно похитала головою.

– Але ж хтось таки це зробив! – сказав Тіурі.

– Не треба питати, – пробурмотів Гамар, усе ще дивлячись на Ісадору.

– Не я, – сказала дівчина, але це звучало не надто переконливо. – Їдьмо до Мисливського будинку, – додала вона і рушила.

Тіурі рушив за нею.

– Це ти зробила, Ісо? – тихо запитав він.

Вона звела брови й відповіла:

– Гамар має рацію: є деякі речі, про які ви не повинні питати.

– Але... – почав було Тіурі і замовк. Він і справді не знав, що казати далі. Ісадора здавалася йому так само загадковою, як і історії про Дикий ліс.

Тепер вони їхали дорогою, звідки вийшов лицар Ристридин. Звісно, не було нічого, що могло би вказати на це, – слідів через стільки часу не залишилося, і не було нікого живого, до кого вони могли б звернутися.

– Що ми взагалі тут робимо? – спитав Гамар, коли вони зупинились.

– От і я не знаю, – зітхнула Ісадора. – Як же тут похмуро!

Старий мисливський будинок був напівзруйнованим та позеленілим від моху, двері зачинені, вікна забиті дошками. Його оточували високі темні сосни та засохлий, наче змертвілий, підлісок. Тут дорога уривалася.

– Там свіжозламані гілки, – зазначив Паккі. – Чи, бува, не лицарем Ристридином?

– Це могли зробити й звірі, – сказав Гамар. – Тут є вепри.

– Будь ласка, вертаймося додому, – жалісно благала дівчина.

Тож не залишалося нічого іншого, окрім як виконати її прохання. Справді, неможливо було знайти бодай щось, що могло б вказати на шлях Ристридина.

«А якби знайшлось?.. – розмірковував Тіурі на зворотному шляху до Іслану. – Ристридин все-таки пішов з лісу». – Він раптом відчув себе роздратованим і вкрай незадоволеним.

Жовті квіти почали в'янути, і він знову здивувався, що ж вони означають. «Паккі не вплив би їх у збрую, а якби вплив, то так би і сказав, – намагався вгадати юнак. – Гамар теж цього не робив, хоча сама думка про це була смішною. Тож, мабуть, все-таки Іса. Але чому тоді вона це заперечувала? Ну, зрозуміло, бо сором'язлива».

– Усі квіти мають значення, – ніби вгадуючи його думки, раптом сказала дівчина.

– Яке?

– Деякі назви говорять самі за себе. Треба розуміти мову квітів: розбите серце – незабудка, розмарин – на пам'ять, рута – на покаяння...

– А ці? – запитав Тіурі.

– Їх називають примулами, – відповіла дівчина. – А жовті квіти означають... – вона подивилася йому просто у вічі й пошепки додала: – Я хочу поговорити з тобою наодинці.

Вона підстрожила коня і поїхала поперед юнака до замку.

«Отже, це зробила вона!» – вирішив Тіурі. Він хотів наздогнати її, але передумав. Дівчина сказала йому достатньо і, схоже, більше не хотіла їхати поруч. До того ж вона ніколи не їздила поруч із ним, хоча до-

зволила себе нести. Чому він усе ще почувався незадоволеним?

І лише коли вони прибули до воріт Іслану, прийшла відповідь:

«Ісадора боялася Арданвена... вона не наважилася підійти близько до коня – і, отже, не могла обплести жовтими квітами вуздечку!»

5. У дівочому саду

— Ну, ми почули лише те, що вже знали, – підсумував Бенду за вечерею: «Ристридин їхав на схід через Ісланський ліс».

– І знову згадують Дельталанд, – додав Евейн. – Ристридин та його супутники деякий час відпочивали в Мисливському будинку на узліссі. Мисливець, який був там у той час, почув, що вони говорили про Дельталанд. Але цього замало, щоб зрозуміти...

– Чи маєте ви ще щось сказати? – спитав Тіурі.

– Ні, – відповів Фітил після деяких вагань.

Евейн кинув на нього запитливий погляд, але промовчав.

– Тоді нам краще чимшвидше повернутися до замку Ристридин, – сказав Бенду.

– Але не одразу! – вигукнув володар Іслану. – Адже ви щойно приїхали!

– Ну залишимося ще на день, – погодився Бенду. – Але ж ви розумієте, що занадто довго залишатися від місця, де ми домовились зустрітися з Ристридином та Арваутом, не можемо.

– Це само собою зрозуміло, – сказав Фітил. – Тоді будьте нашими гостями хоча б ще завтра. Ми організуємо щось приємне: змагання на конях, палаючі кільця та інші розваги. Мої найкращі воїни також візьмуть участь, а донька вручить призи. Увечері я запрошую

вас на великий прощальний обід з піснями та музикою, щоб ви надовго запам'ятали Іслан.

– Іслан ми точно не забудемо, – запевнив Бенду. – А молоді лицарі, безперечно, оцінять ті гуляння.

Схоже, самого Бенду це не надто вражало.

Тіурі теж не відчував себе готовим до такої вечірки, хоча, так само як решта, сказав, що йому дуже подобається ця ідея. Весь час він думав про жовті квіти і гадав, чи не ввела його в оману панночка Ісадора. Якщо так, то чому? Але вона могла перебороти свій страх перед Арданвенном, тож, безумовно, мала щось важливе сказати йому. Він мусить поговорити з нею наодинці якомога швидше.

Коли вони вийшли з-за столу, він встиг їй прошепотіти:

– Ісадоро, це твої квіти?

– Так, – прошепотіла вона у відповідь.

Тіурі помітив, що батько спостерігає за ними, і дівчина теж це побачила.

– Завтра, у моєму саду, – швидко додала вона й одразу відвернулася від нього.

До кінця вечора він розмовляв з нею лише в товаристві інших, а про квіти не згадували взагалі.

Тіурі довго не міг заснути. Евейн спокійно дихав, Паккі, здавалося, теж спав. Але за мить він встав з ліжка і сів біля Тіурі.

– Скажи, – тихо запитав він, – ти закоханий в Ісадору?

Тіурі не відповідав.

– Я знаю, що ти не спиш! – прошепотів Паккі.

Однак Тіурі справді не знав, що відповісти. Чи був він закоханий в Ісадору? Він постійно думав про неї і бачив її перед собою, але це була не закоханість, а, радше, недовіра.

– Незалежно від того, закоханий ти в неї чи ні, ти не маєш вірити всьому, що вона тобі говорить, – по-

передив Паккі. – Вона все вигадала про квіти – це неправда! Вона навіть не наважується погладити Ардан-вена!

– Я знаю.

– О, це вже непогано. І що тепер?

– Тихіше! – прошепотів Тіурі. – Я кажу тобі, що знаю. А завтра поговорю з нею, і зрештою з'ясую все.

– Так-таки все, – пхикнув Паккі. – Вона жінка. Вона гарна, впевнена, але не зовсім щира, як... як... – Він зупинився, бо не міг знайти вдалого порівняння.

– Забагато слів, – втомлено промовив Тіурі. – Я просто хочу сказати тобі: завтра я знову їду до Дикого лісу. Якщо виявиться, що не вона це зробила, то я хочу знати, хто це був.

– Назад до лісу? – прошепотів Паккі. – Але ж завтра та вечірка.

– Я поїду рано, сам, і повернуся вчасно.

– Сам? Може, і я з тобою?

– Ну звісно ж.

– Тоді підемо разом? – спитав Паккі, наголошуючи на останньому слові.

– Так, разом.

Евейн поворушився й зітхнув.

– А тепер я хочу спати, – сказав Тіурі. – Добраніч.

Паккі повернувся у своє ліжко і швидко заснув, а от Тіурі ще довго не міг заснути.

Та попри це наступного ранку він, так само як і Паккі, прокинувся на світанку. Коли хлопці увійшли до великої зали, панночка вже була там. Вони поснідали втрьох.

– Ми з Тіурі хочемо покататися, – сказав Паккі. – Це ж дозволено?

– Авжеж, – відповіла дівчина. – А куди ви їдете?

– Ще побачимо, – ухилився від відповіді Тіурі.

Але Паккі зухвало вистрелив:

– До Дикого лісу.

– Так далеко? Ви знаєте, що будуть змагання, так? Не втомлюйте себе і своїх коней і подбайте, щоб не спізнитись. Вона зовсім не була схвильованою. Навпаки – веселою і продовжувала кидати на Тіурі багато-значні погляди.

На цьому розмову було закінчено. Тіурі звелів Паккі йти до стайні, а сам рушив за дівчиною до саду.

Вони проходили коридорами і кімнатами, вгору-вниз сходами, через подвір'я та через ворота.

«У цьому замку теж можна заблукати», – подумав Тіурі. Панночка розповідала, що це дуже старий замок. Спочатку на цьому місці стояв дерев'яний будинок, від якого залишилося тільки декілька фрагментів, потім було зведено кам'яну фортецю, і кожний пан, який мешкав у цьому замку, будував щось особливе. Було споруджено багато маєтків з вежами навколо них, а навколо замку змуровано кілька стін, оточених кільцями ровів.

Сад був на південному боці, його повністю огорожували високі стіни, а двері були лише одні й до того ж маленькі. Дівчина відчинила їх ключем, що висів на її поясі, і сказала:

– Ніхто не може приходити сюди без мого дозволу.

Вони увійшли всередину, і Тіурі здивовано озирнувся. Тут, у затишку, весна панувала на повну силу. Маленькі витончені дерева скидалися на букети квітів, у траві квітли яскраві дзвіночки і крокуси, вгору звивався зелений плющ. Доріжки були засипані гравієм, там і тут стояли лавки та керамічні горщики з розкішними кущами.

– Це мій сад, – сказала Ісадора, яка й сама була наче мила квітка.

Вони йшли стежками. Панночка показувала Тіурі рослини, називала їх і розповідала про них маленькі історії. Тіурі слухав, але водночас чекав, коли вона скаже йому важливіші речі.

Вони сіли на лавку, і Ісадора сказала:

– Коли я втомлена, сердита чи самотня, то завжди шукаю тут затишку. Але приємніше мати можливість поділитися цим з кимось, і вона подивилася на Тіурі з меланхолійною усмішкою. – Для тебе тут занадто тихо, – додала вона. – Ти – лицар і, звісно, мрієш про пригоди або барвисті турніри та пишні бенкети.

– О ні, – відказав Тіурі, – не завжди. І я не так давно став лицарем, ти це знаєш.

– Розкажи, – попросила Ісадора, – про твою тогорічну подорож.

– А може, ти розповіси мені щось краще, Ісо?

– Що я можу тобі ще сказати? – непевно відповіла дівчина. І, намагаючись перевести розмову, весело заговорила: – Дивись, метелик! Перший, якого я тут бачу. Зараз подивимося, чи не схоче він сісти мені на палець. Це, безумовно, приносить удачу!

Вона встала й пішла за метеликом, струснувши рясним волоссям. Зелені рукава її вбрання затріпотіли.

Тіурі волів би забути про свої наміри і лишитися тут з дівчиною у її саду. Але чи доречна така легковажність? Йому потрібна була визначеність, аби знати, що вона від нього приховує. Юнак підхопився і підійшов до неї.

Дівчина зупинилася під деревом у кутку, неподалік стіни, біля кремезного, сучкуватого дерева, велика частина гілок якого була зрізана. Вона притулилася головою до стовбура і дивилася на загратоване вікно в стіні.

– Він полетів геть, – промовила вона майже беззвучно.

– Геть? Хто?

– Метелик. Я його вже ніде не бачу. Ти його бачиш? Він має принести нам щастя.

Але Тіурі не шукав метелика, він дивився на дівчину. Вона простягнула руку, і він узяв її у свою. Вона плакала? Юнак нахилився і поцілував її спочатку в очі, по-

тім в уста. Він просто не втримався. Вона обняла його за шию і відповіла поцілунком. Йому здавалося, ніби він опинився в танці вогненних метеликів, що кружляли перед його очима, але коли він їх розплющив, то побачив лише її очі – зелені, блакитні, наче водойми в лісах.

– О, Ісо... – прошепотів він.

Вона приклала пальця до його губ: – Тихо, тихо, тихо!
Далеко, десь за стіною, пролунав голос Паккі:

– Де лицар Тіурі?

Тіурі це чув, але не зважав. Рука в руці вони пройшли через сад і сіли. Ісадора притулилася до нього, а він грав її локоном, у голові роїлися суперечливі думки. Юнак хотів ще раз поцілувати дівчину, проте на запитання, яке його так непокоїло, вона ще не відповіла. Чи це вже не мало значення?

– Ісо... – покликав він невпевнено.

– Так, Тіурі, – це звучало м'яко й улесливо.

– Я... ти... ти збиралася щось мені сказати... ти хотіла поговорити зі мною наодинці... Чому?

– Я не пам'ятаю, – зітхнула вона.

– Я хочу знати, – наполягав він.

– Але ж без слів можна сказати більше, Тіурі, – засміялася вона, поклавши руки на його груди.

І раптом він відчув себе сповитим невидимим павутинням. Він хотів знову поцілувати дівчину, але водночас всередині закипав гнів. І він рішуче промовив:

– Ісадоро, це ти обплела тими жовтими квітами вуздечку Арданвена?! Так чи ні?!

Вона опустила руки і сказала, чи то болісно, чи то роздратовано:

– Знову починаєш?!

– То так чи ні? – наполягав Тіурі. Він говорив неохоче, але мусив знати.

– Так! – зухвало відповіла Ісадора. Вона враз змінилася – стала напруженою, майже зляканою.

– Як ти змогла це зробити, адже ти боялась Арданвена?

– Ти мені не віриш?! – роздратовано запитала вона. «Ні», – подумав Тіурі, але сказав:

– Я... я сумніваюся.

– Тоді продовжуй сумніватися в мені, – обурилася панянка і встала. – Я відповідаю лише один раз. Тоді і я почну сумніватися в тобі – твоя поведінка щодо мене мінлива!

– Ісо... – почав Тіурі.

– Не намагайся вибачитися, – сказала вона гордовито і пішла геть.

Тіурі пішов за нею.

– Пробач мені, Ісо, але для мене це справді важливо! Ходімо зі мною до Арданвена – і я переконаюся, що...

– Ти все ще не довіряєш мені! – закричала вона. – Не піду я з тобою до твого дорогоцінного коня! – Дівчина закрила обличчя руками і розплакалася.

Тіурі почувався геть нещасним. Він обійняв її й заспокійливо промовив:

– Ісо, любя Ісо...

Вона рвонулася, наче фурія, попри сльози на щоках. І перш ніж він отямився, заліпила йому ляпаса. Дівчина аж зблідла спересердя. Але Тіурі повернувся і пішов із саду.

6. Дорога до Облудних пагорбів

Не озираючись, Тіурі пішов до стайні. Арданвен уже був осідланий, тож він застрибнув на коня і поїхав геть, проминув подвір'я, проїхав через ворота й міст, навіть хотів проїхати повз Паккі, який уже втомився чекати на нього біля зовнішніх воріт.

– Гей, Тіурі! – гукнув він. – Тіурі, що сталося?!

Тіурі стримав Арданвена.

– Я? Я... е-е-е... нічого. Нічого.

– Куди ти їдеш? – спитав Паккі роздратовано.

– Просто їду, – коротко відказав Тіурі й неохоче додав: – До лісу. Ти чекав на мене?

– Я хотів, – почав Паккі, – але вже ні! Навіщо їхати з тобою, якщо я тобі не потрібен?

– Їдьмо зі мною, – раптом засоромившись, сказав Тіурі. – Звісно, ти їдеш, Паккі.

– Ні, – відказав його друг. – Краще ні! Гарного дня! – Він обернувся і пішов геть.

Тіурі дивився йому вслід, не знаючи, чи завернути його. Але так хотілося побути на самоті. І все-таки він був незадоволений собою, коли покинув замок і вдруге вирушив до Дикого лісу.

Арданвен зірвався у чвал, Тіурі ледь стримував його. Юнак волів утекти від думок про сад Іслану, від Ісадори, якій не довіряв, але поцілунок якої все ще відчував на своїх вустах. Знав він лише одне: якщо первоцвіти були не від неї, він мусить дізнатися, хто це зробив.

– Боюся, вона жартує зі мною! – закричав він до Арданвена. – Він міг кричати, бо довкола не було нікого, хто міг би його почути. – Я не хочу закохуватися в неї, але це сталося! О, Арданвене, як це все тяжко!

Так він прибув до того місця, де сидів з Ісадорою напередодні. Чи не рухалося щось поміж кущами на узліссі? Тіурі зійшов з коня і витер його насухо.

– Якби ти міг говорити, – прошепотів він коневі. – Ти знаєш більше за мене. – Арданвен вигнув шию і поворушив своїми тонкими вухами.

– Рушаймо, – сказав Тіурі трохи згодом і повільно поїхав дорогою до Старого мисливського будинку. Його знову охопив сумнів. Хіба він не телепень, що прийшов сюди шукати... що саме?

Але на роздоріжжі він натягнув повід і роззирнувся.

На землі в багнюці лежала жовта квітка. Юнак зіскочив з коня й підібрав її. Поблизу такі квіти не росли, а ця була зірвана нещодавно. Він обійняв Арданвена за шию і подивився на дорогу. Нічого не видно, тільки щось зашелестіло в підліску та кілька птахів затріпотіли крильми, пролітаючи над його головою і голосно цвірінькаючи.

«Гадаю, слід рухатись у цьому напрямку», – вирішив він. Минаючи камінь-вказівник, Тіурі побачив ще одну квітку і поїхав далі.

– Хтось чекає нас там, за поворотом цього шляху, – тихо сказав він Арданвену. – Хтось заманює нас на ці моторошні пагорби.

Дорога була вузькою і дуже звивистою, тому рухатися швидко він не міг, почасти ще й тому, що весь час пильно роздивлявся навкруги. Неподалік юнак побачив сріблясті стовбури берез та химерні сосни, вивірок, що стрибали з гілки на гілку, куріпок, які щось видзьобували на землі, а одного разу – лисицю, що бігла стежкою, виляючи рудим хвостом. Місцевість була горбкувата, і йому час від часу доводилось рухатися бічними стежками.

Юнак не бачив нікого, та йому здавалося, що неподалік хтось іде паралельно з ним. Щоразу, коли він дивився перед себе, думав, що поруч бачить чийсь постать. Коли він починав її шукати очима – нікого не міг знайти. Здавалося, що його хтось супроводжує.

Нарешті Тіурі зупинився і зіскочив з коня. Тепер дорога стала такою вузькою, що її не можна було відрізнити від бічних стежок: ліс наближався. Юнак розумів, що треба бути обережним, щоб не заблукати. Він не дозволить собою гратись і не хотів би, щоби його заманили далі. Він більше не знаходив квіток, тому істота, що чатувала на нього, – а він був майже впевнений, що це

так і було, – мала вийти зараз. Юний лицар подивився на всі боки і закричав:

– Хто мене шукає?!.. А що шукаю я? – сказав він уже тихіше і притиснувся до Арданвена. – Дивись, там щось рухалося! Це людина? Воно побігло і зникло за деревами.

Тіурі згадав легенди про лісових духів... чи існували вони? І чи мали силу чинити зло?

– Я прийшов сюди як друг! – закричав він, повторюючи викарбувані на камені слова, та швидко зійшов з дороги і кинувся до того місця, де помітив істоту. Однак там уже нікого не було. Але Тіурі побачив зламані гілки і прим'яте листя. Він озирнувся і раптом зрозумів, що не знає, де дорога. Зусібіч бачив те саме: ліс! Не міг же він опинитися на Облудних пагорбах? На щастя, він помітив Арданвена і поспішив до нього. Та його кінь був не один, хтось стояв поруч... чоловік! І він не втікав, коли Тіурі вийшов на дорогу. Натомість притулився до коня і повернувся до Тіурі.

Юнак зупинився і застиг від подиву.

Чоловік був виснажений, засмаглі руки й оголені ноги, замість одягу – діряве хутро. Обличчя обрамляли пишне кучеряве каштанове волосся й розпатлана борода. Круглі блакитні очі, які Тіурі колись знав дитячими і щасливими, тепер тривожно дивилися на нього... тривожно, але з надією.

– Маріусе! – вигукнув Тіурі.

Drago

Частина третя

Дурник з Лісової Хижі

1. Розповідь Дурника з Лісової Хижі

Вперше Тіурі зустрів його, подорожуючи до королівства Унавен.

«Я – Дурник з Лісової Хижі, – сказав він тоді. – Дурник з Лісової Хижі – так мене називають лісоруби та вуглярі, і так мене називають мій батько і мої брати, але мама говорить до мене Маріус».

Тіурі подружився з Маріусом. Це було кілька місяців тому, в іншому лісі.

– Ти пам'ятаєш, хто я? – запитав Дурник. – Ти пам'ятаєш моє ім'я? Тільки не кажи цього вголос! Я теж знаю тебе: ти мандрівник, вершник і лицар, так я тебе тепер кличу.

– Маріусе, – вигукнув Тіурі, підходячи до нього, – як ти сюди потрапив?!

– Тс-с-с! – прошепотів Дурник. – Хижа далеко, і мене зараз ніхто не може знайти. Ти теж не можеш, а я бачив тебе і шукав. Я бачив тебе, лицарю й вершнику, на твоєму чорному коні, але ти був не один. А тепер ти один, наодинці зі мною в цьому Дикому лісі?

– Так, я знайшов твої квіти і повернувся шукати тебе.

– Прекрасні квіти для прекрасного чорного коня, – сказав Дурник і погладив Арданвена, який це спокійно сприйняв. – Я хотів тебе покликати і поговорити з тобою, але не міг тебе гукнути й повідомити, що я був там. Тоді я дав знати тобі квітами і сказав твоєму коневі повернутися з тобою – з тобою, лицарем і вершником. Ви ж приїхали по мене? Справді по мене?

– Так, – сказав Тіурі, – я справді приїхав по тебе. – Він заклопотано подивився на Дурника. Той змінився: схуд, у його очах, здавалося, стояли непролиті сльози.

– Що сталося, Маріусе? – запитав юнак. – Як ти сюди потрапив?

– Тс-с-с! – знову прошепотів Дурник. – Я щасливий бачити тебе. Ти пам'ятаєш, як я приніс тобі їжу?

– Авжеж! – усміхнувся Тіурі. – Пам'ятаю й те, що я приходив до твоєї хижі.

У Дурника раптом почали текти сльози, і він сховав обличчя у гриві коня.

– То що трапилося, Маріусе! – поклав руку на його плече Тіурі. – Не сумуй, я допоможу тобі.

Дурник підняв голову.

– Я пішов з Лісової Хижі, – сказав він тремтячим голосом, – дуже далеко. – Він шморгнув носом і продовжив: – Я не хотів їхати, але вони прийшли і сказали моїм братам: «Ходімо з нами». Мої брати поїхали, і мені довелося їхати теж, але я не хотів.

– Хто прийшов, і чому ти мусив з ними йти?

– Тихіше! – прошепотів Дурник. – Вони приїхали, і мені довелося їхати, ось як це було. Це було дуже давно, і моя мати не знає, де я. І я теж не знаю, де я опинився.

Було схоже, що він збирається знову заплакати.

– Заспокойся, Маріусе! – умовляв його Тіурі. – Твою хижу, звісно, можна знайти. Я поведу тебе туди, якщо ти не знаєш дороги.

Дурник усміхнувся крізь сльози.

– Ти хочеш зробити це для мене, лицарю? – запитав він, – А чи знаєш ти, де це? Хижа далеко. – Він знову спохмурнів. – Ти не можеш туди їхати, ти не повинен туди йти. Вони знайдуть нас і схоплять. Вони нас шукатимуть і схоплять...

– Про кого це ти?

Дурник озирнувся.

– Зараз їх тут немає, – прошепотів він. – Але вони прийдуть. Вони були там учора ввечері, у будинку, там.

– Де? І хто ж вони такі зрештою?

– У Старому мисливському будинку, – показав Дурник.

– Але ж туди вже ніхто не приходить, – здивувався Тіурі. – І ти...

Проте Дурник не слухав. Він дивився на дорогу в бік Облудних пагорбів, потім повернувся до Тіурі і сказав:

– Давай, вершнику, вилазь на коня і їдьте назад. Залазь на коня. Я йду з тобою. Поквапся!

І Дурник побіг, весь час озираючись. Часом він ішов поруч зі стежкою, ніби боявся потрапити комусь на очі, потім знову виходив на неї і манив Тіурі. Юнак вирішив прямувати за ним, усе ще дивуючись та запитуючи себе, яке лихо спіткало Дурника і хто були ті «вони», які змусили його йти проти волі, та кого не було тут зараз, але хто мав прийти... «Вони» існували лише в уяві Дурника чи були справжньою, реальною небезпекою?

Небезпека ... Але, врешті-решт, у Дикому лісі не було нічого особливого, якщо ти не вірив у таких істот, як Чоловічки у Зеленому. «І все-таки... Чи знає щось про це Іса? – раптом подумав він. – Чи в цьому лісі прихована таємниця?»

– Маріусе! – покликав він тихенько. Дурник призупинився і пішов поруч із ним.

– Що там? – запитав він. – Що ти хочеш, лицарю і друже? Чи ти не мій друг?

– Звісно, я твій друг, – відповів Тіурі, стримавши Арданвена і спішившись. Тим часом вони дійшли до дороговказу. Дурник присів біля каменя й зіщулився, наче дитина, ніби ховався. Тіурі присів біля нього.

– Тепер ти мусиш мені все розповісти! – наказав юнак. Дурник дивився на нього широко розплющеними очима.

– Мені страшно, – прошепотів він.

Обидва ненадовго замовкли. Тіурі наче був спокійний, але раптом відчув, як по спині пробігли мурашки. Він притулився до каменя й роззирнувся навсібіч. Та ліс зовсім не видавався страшним. Навпаки – усе було чудовим, ранньовесняним, зеленим.

Дурник знову заговорив:

– Мені заборонено розповідати. «Держи язика на зашморгу, – казали вони, – інакше ми вб'ємо тебе». Я нічого не можу розказувати, – він подивився на Тіурі, і обличчя його було таке нещасне!

– А тепер послухай мене, Маріусе, – наполегливо сказав юнак. – Ніхто не скривдить тебе, коли я поруч, чуєш?! Мені можеш розповісти будь-що!

– Не буду, друже, – прошепотів Дурник. – Ти не знаєш, хто вони, ти їх не знаєш! – Він узяв Тіурі за руку. – Пам'ятаєш, що ти мені тоді сказав, коли їхав туди, де сідає сонце? Що вони шукають тебе і хочуть зашкодити тобі через твою таємницю! Більше ти мені тоді нічого не сказав, і я про це нікому не розповідав. Нікому! Це теж секрет, і я навіть сам цього не можу знати! «Нічого не питай і нічого не розказуй», – звеліли вони мені. Вони все ще розшукують мене і тебе шукатимуть, якщо я тобі розкажу.

– Вони можуть мене шукати?! – здивувався Тіурі. – Будь ласка, Маріусе, кажи вже! Що це за суцільні загадки?! Хто такі оті «вони»? Їх багато чи мало, де вони перебувають, що вони хочуть... хто вони?!

Дурник зітхнув:

– Не питай, не питай, лицарю! Ти хоробрий лицар, і ти мій друг. Я бачив більше лицарів, але вони не бачили мене, ні, ніколи. Вони не бачили мене і не розмовляли зі мною. – Він наморщив лоба і повільно продовжував: – Я бачив лицаря, але він був не такий гарний, як ти, о ні. Його зелений плащ був порваний на шмаття, як у бідняка. Дивно це для лицаря, чи не так?

Тіурі лише кивнув, бо боявся, що Дурник перерве розповідь.

– Він теж мав меч, як і ти, – вів далі Дурник, – і щит. У тебе також є щит?

– Є.

– Якого кольору твій щит? Це належало лицареві...
Який колір має твій?

– Білий.

– Це прекрасно, білий, – задоволено промовив Дурник. – Білий. Наче сніг. Але тоді сніг ще не випав...

– Якого кольору був його щит? – запитав Тіурі.

– Щит того лицаря? Зелений і сіро-білий... ні, не білий... Як ти це називаєш? Срібло! Зеленим був його плащ, срібним, зеленим та сірим – щит. Він бився. Ти коли-небудь бився?

– Так. А той лицар був молодий, чи старий, чи...

– Він мав бороду, як і я, – відповів Дурник. – Але в його волоссі вже була сивина. Я його дуже добре роздивився, хоча він мене не бачив. Потім він став на коліна і заплакав.

– Заплакав? – недовіжливо перепитав Тіурі.

– А що, лицарі ніколи не плачуть? – здивувався Дурник. – Я теж плакав. Ти ніколи не плачеш? Мої брати кажуть, що я дурень, а коли плачу – сердяться і сміються з мене. Ти не сердися, коли я плачу, правда? – він стурбовано подивився на Тіурі.

– Ні, ні, любий Маріусе, – відповів юнак. – Я взагалі не думаю, що ти дурень! Я хотів би лише знати, чому той лицар плакав.

– Він опустився на коліна, – знову повторив Дурник, – і сховав обличчя в долонях, ось так. Він щось сказав, але я не почув. І узяв свого меча, ось так, – Дурник зробив жест рукою, ніби салютував, – встромив його в дерево і потім вирізьбив на ньому такі знаки, як ось ці, – і він торкнувся літер, викарбуваних на камені.

– А тоді?.. – напружився Тіурі.

– Тоді він пішов геть, дістався річки, нахилився й озирнувся. Але мене не бачив.

– А тоді?.. – допитувався Тіурі.

– А тоді він пішов геть. І я його більше не бачив. Пішов. – Дурник на якусь мить замовк, а потім продо-

вжив: – Я теж втік. Вони шукали мене, але марно. Та хижу я вже знайти не зміг.

Тіурі подумав: «Ристридин? Він бачив Ристридина? Опис підходить, але...» Він не міг собі таке уявити: лицар Ристридин плаче, ховаючи обличчя в долонях? Ні! Ристридин, який своїм мечем вирізьбив на стовбурі дерева знаки?..

– Маріусе, – запитав юнак знову, – де ти бачив того лицаря і коли?

– Я... я не знаю. Я... – Дурник підхопився. Тіурі підвівся теж.

– Відповідай! – вимагав юнак.

– Я не знаю, чи це можна... – прошепотів Дурник. – Вони, вони сказали... Але він... – він затнувся.

– Чи належав той лицар до тих, хто затримав вас? – запитав Тіурі.

– Ні, ні...

Тіурі нахилився до нього.

– Здається, я знаю того лицаря, – тихо промовив юнак. – І він мій друг, друг, Маріусе, так само як і ти. Тому ти мусиш сказати мені все, що про нього знаєш.

– Я нічого не знаю, – прошепотів Дурник. – Усі мені завжди говорять: «Ти дурень і нічого не знаєш, і говориш дурниці!»

– Де ти його бачив, коли саме він вирізьбив літери на дереві?

Дурник на мить замислився і показав на північ:

– Далеко звідси, у лісі. Я справді не знаю де, лицарю, я так довго блукав. Але це було біля Темної річки.

– Чорна річка?

– Так, Чорна річка, – Дурник енергійно кивнув.

– А коли це було?

Дурник замислився знову.

– Листя було коричневим, – нарешті промовив він, – і деякі дерева оголились. Але сніг ще не випав.

«Отже, це мало бути восени минулого року», – подумав Тіурі і запитав:

– Чи не було з ним ще кого? Лицарів? Вершників?

– Тс-с-с! Ні, він був один. У цілковитій самоті. Але в лісі він був не один. – Дурник здригнувся і злякано додав: – Вони ж його не вбили, правда?

– О ні, ні, – заспокоїв Тіурі. – Але я радий, що ти розказав мені це, Маріусе. Тобі не треба боятися. Я допоможу. Я просто хочу знати, чи таїть цей ліс небезпеку.

– Яку небезпеку ти маєш на увазі? Звірі? Я не боюся звірів. Та я боюся інших, навіть з тобою, лицарю і друже, навіть з тобою і твоїм вороним конем.

– Небезпеку треба знати, Маріусе. Що більше ти про неї знаєш, то менше боїшся.

– Так, але я їх не знаю, лицарю, який досі продовжує запитувати! – заперечив Дурник. – Вони мені нічого не кажуть. Вони просто сердито розмовляють або глузують з мене.

– Чоловічки в Зеленому? – здогадався Тіурі.

– Тихіше! – прошепотів Дурник. – Чоловічки в Зеленому пильнують і все чують, але ніколи нічого тобі не кажуть.

Він узяв Тіурі за руку, благаючи:

– Я не хочу говорити про цей ліс! Я хочу повернутися до хижі! Ти ж мені допоможеш?! Що я маю зробити?!

– Ходімо зі мною, – сказав Тіурі. Він розумів, що мусять на деякий час дати Дурникові спокій. Той і справді був дуже засмучений. Раптом юнак відчув гнів щодо загадкових істот, які були винні в цьому. Бідний Маріус – той, хто й мухи не скривдить!

Вони повільно рушили до узлісся. Дурник трохи призупинився, вказуючи у напрямку Старого мисливського будинку.

– Там, у тому будинку, вони були вчора вночі, – сказав він. – Можливо, шукали мене? Вгадай, друже.

– Старий мисливський будинок вже давно безлюдний...

– Я бачив світло всередині, – прошепотів Дурник.

– Справді? – і собі прошепотів Тіурі. – Хто там був?

– Вони прийшли звідусюди. Але я не міг їх добре розгледіти в темряві. Їхні тіні я бачив, їхні голоси чув. Вони шукали мене?

– Не думаю, Маріусе, – намагався заспокоїти його Тіурі, – але не можу цього знати напевно. Ходімо туди й побачимо.

– Ні! – аж жахнувся Дурник, і Тіурі навіть не наважився наполягати. Він подивився на дорогу.

– Ти говориш, що бачив, як їхали вершники, – уточнив юнак, – «але це могли бути також сліди, що він сам та його супутники проклали під час вчорашньої поїздки, – подумки розмірковував він. – Як багато того, що тільки здається!»

На узліссі вони зупинилися на галявині з жовтими квітами.

– Маріусе, ти звідси спостерігав за нами вчора?

– Так. Ти сидів там з дівчиною.

– Дівчина. Ти її знаєш, Маріусе?

– Ні, – похитав головою Дурник. – Вона прекрасна, але говорити з нею я не наважився б!

– Ти вже бачив її раніше?

– Ні, – він віддано дивився на Тіурі. – А хто ця панянка? Вона зачарувала вас, лицарю та мандрівнику?

«Зачарований, так, – подумав Тіурі. – Це можна й так назвати».

Ісадора зачарувала його. Але чари вже втратили значну частину своєї сили, хоча він ще не міг усвідомити своїх почуттів до неї. Чи була вона просто примхливою дівчиною, яка хотіла висміяти його? Чи була вона тією панночкою, яку Евейн бачив у ній, кимось на кшталт лісової феї... навряд чи вона звичайна людина. Чи вона була кимось геть іншим? У будь-якому разі про квіти вона брехала.

– Чому ти нічого не кажеш, друже? – поцікавився Дурник.

Тіурі повернувся до реальності. Ось той, хто потребував його уваги більше.

– Ти підеш зі мною, Маріусе, – сказав юнак. – Сідай на коня. Арданвен сильний і витримає нас обох.

– Його звати Ар-дан-вен, твого чорного коня? – перепитав Дурник. – Я знаю також і твоє ім'я – Тіурі. Але я називаю тебе Другом.

– Нумо, – поквапив його Тіурі. Він раптом згадав, що мав бути присутнім на святі лицаря Фітила. Скільки часу минуло, відтоді як він покинув Іслан? Сонце вже повернуло на південь, а до замку ще було далеко. Він точно запізнився. Дуже нечемно для гостя. І все-таки він не пошкодував, надто тепер, коли зустрів Дурника.

– Куди ти їдеш? – запитав той. – Я не хочу йти цим шляхом, ні!

– Не кажи так, Маріусе, – трохи нетерпляче промовив Тіурі. – Ми прямуємо разом до замку, до моїх друзів.

– У тебе багато друзів.

Дурник насилу видерся на спину Арданвена, хоча й незграбно, але таки впорався.

Тіурі теж сів верхи перед ним. Дурник міцно вчепився за нього. Так вони вирушили до Іслану.

– У тебе багато друзів, – повторив Дурник. – У мене ні. У мене є лише ти, вершник, лицар.

– Мої друзі стануть твоїми теж, – пообіцяв Тіурі. – Мій зброєносець Паккі тобі сподобається.

«Паккі! Він, мабуть, гнівається на мене, і не дарма!» Юнак зітхнув: незабаром він опиниться в Ісла-ні, і дещо стривожився, що знову зіткнеться з Іса-дорою.

2. Зірвана вечірка

Мости Іслану були опущені, ворота відчинені, а навколо замку на древках майоріли численні прапори.

Коли Арданвен прибув зі своєю подвійною ношею, багато вершників саме їхали до замку. Тіурі впізнав серед них Евейна, але Паккі поміж них не було.

– Хто там живе? – поцікавився Дурник.

– Лицар Фітил зі своєю донькою панночкою Ісадо-рою.

– І всі ці чоловіки теж? Тоді я не хочу туди йти, – і з цими словами Дурник зіскочив з коня.

– Що ти робиш?! – вигукнув Тіурі.

– Почекаю тебе надворі, – сказав Дурник. – Я не хочу заходити з усіма тими лицарями та вершниками. Я почекаю тебе надворі чи біля лісу. Там мене ніхто не побачить.

Цієї миті із замку вийшли двоє і попрямували до них.

– Осьде він! – вигукнув один з них. Це були Бенду і Паккі.

Дурник хотів втекти, але Тіурі зіскочив з коня і втримав його. За кілька хвилин до них приєдналися Паккі й Бенду.

– Ну, ти й молодець! – суворо сказав останній Тіурі. – Маєш звичку тікати з тих місць, де на тебе чекають? – Він глянув на Дурника: – А це хто?

Дурник сховався за Тіурі.

– Не бійся, Маріусе, – сказав юнак. – Це мій давній друг, якого я зустрів у лісі, – повідомив він Бенду.

– Як?! Ти їздив аж до лісу?! – здивувався Бенду. – Вечірка майже завершилася. Ну, якщо ти вже тут, то тобі слід самому вибачитися.

– Поясню все пізніше, – почав було Тіурі і замовк. Що він міг сказати, а що ні?..

– Не розказуй нічого! – прошепотів Дурник. – Не кажи, друже.

– Хто цей дикун? – поцікавився Бенду.

– Мене звати Дурник, – відповів той напівсором'язливо-напівзухвало. – Я Дурник, мене всі так звать, лише мама називає мене Маріусом, і він також мене так називає, – він глянув на Тіурі.

– Дурник з Лісової Хижі! – вигукнув Паккі. І це було перше, що він промовив.

– Так, це він вплів квіти у вуздечку Арданвена, – повідомив Тіурі.

– Що за квіти? – не зрозумів Бенду.

– Зараз це не має великого значення, – поспішив сказати Тіурі. – Важливо лише те, лицарю Бенду, що Маріус бачив у Дикому лісі Ристридина.

– Невже?! Коли?! – скрикнув той.

Дурник знову сховався за Тіурі.

– Навіщо ти це розказуєш? – скиглив він. – Чому?

– Маріусе, – пояснив Тіурі, – цей лицар, його звати Бенду, є найкращим другом того лицаря, якого ти бачив у лісі.

– Усі дорогі друзі, – скиглив Дурник. – Я їх не знаю, твоїх друзів. Я знаю тільки тебе, я розмовляю тільки з тобою. І ти забагато розповідаєш, лицарю Тіурі, забагато. Ти навіть розповідаєш про Чоловічків у Зеленому.

Було помітно, що Бенду потроху уривається терпець.

– Боюся, ти теж забагато говориш, – дорікнув він Дурникові. – Але що ти знаєш про лицаря Ристридина?

– Хто такий лицар Ристридин? – запитав Дурник. – Не знаю, не знаю!

– Не хвилюйся, – мовив до нього Тіурі заспокійливо. – Пам'ятаєш лицаря, якого ти бачив, коли він вирізьблював знаки на дереві?

Бенду розпитував Дурника своїм звичним суворим тоном, через що той ще більше стривожився, і його відповіді ставали дедалі заплутанішими та ухильнішими.

– Що за маячня! – нарешті обурився Бенду.

Тіурі сердито зауважив:

– Ви лякаєте його, лицарю Бенду! Будь ласка, не чіпайте його більше, я поговорю з ним сам. Він нахилився до Дурника, намагаючись його заспокоїти, але дарма.

– Я знаю, – прошепотів Дурник, – я кажу нісенітниці, мені це кожен говорить. – Він продовжував белькотіти щось незрозуміле про «тих, хто прийшов» та «Чоловіків у Зеленому».

Коли Бенду почув усе це, то знетерпеливився остаточно.

– І цей туди ж, – зневажливо кинув він. – «Чоловічки в Зеленому, у глибині лісу, перелітають з дерева на дерево».

Дурник вступився в нього очима.

– Так... так, вони роблять це! – сказав він. – Ви бачили їх?

Цього було достатньо, щоб Бенду вважав усі слова Дурника й справді недолугими балачками.

– Щодо мене, то я йду на церемонію нагородження, – повідомив він. – Якщо тобі це сподобається, Тіурі, ти теж можеш там себе проявити, – і він рішуче попрямував до замку.

– Не бійся його, Маріусе, – сказав Паккі Дурникові, – лицар Бенду трохи грубуватий, але не злий.

Дурник витер сльозу.

– Ти занадто багато розказуєш, – пробурмотів він, але Паккі, здавалося, викликав у нього довіру.

– Гаразд, будемо мовчати, – погодився Тіурі. – Ходімо до замку, поговоримо пізніше.

Проте Дурник рішуче відмовився зробити бодай крок.

– Я не буду заходити, – уперся він.

Із замку пролунали оплески.

– Я почекаю тебе надворі або в лісі. Я чекаю на тебе. І цей друг, – Дурник показав на Паккі, – теж може

прийти, але всередину не піду, – і він швидко подався геть.

Тіурі кинувся навздогін.

– Маріусе! – закричав він.

Дурник зупинився і подивився на нього, але тепер він здавався набагато спокійнішим.

– Я не забуду, – гукнув він, – я чекаю на вас!

Тіурі зрозумів, що переконати його неможливо.

– Гаразд, завтра зустрінемося знову. І я проведу тебе до хижі, – пообіцяв він.

Дурник усміхнувся.

– Ти мій друг, – промовив він і пішов геть.

Тіурі був трохи занепокоєний. Мабуть, необачно він випустив Маріуса з поля зору. Хоча Дурник був старший за нього, проте багато в чому був схожий на дитину. Та не в усьому.

– Він відрізняється від інших людей, – сказав тихо юнак.

– Так, – несподівано погодився Паккі. – Так воно й є.

– Мушу тобі дещо пояснити...

– Облиш.

– Я без тебе... – почав Тіурі.

– Втеча... – перебив його Паккі. – Іноді це теж буває корисно.

Друзі попрямували до замку. Біля воріт з'явилися воїни, які спостерігали за ними.

– Що це за історія про лицаря Ристридина? – запитав Паккі.

– Розповім за хвилину. Спершу вечірка.

– Ніхто не зрозумів, куди ти подівся. Мабуть, окрім Ісадори? Я відчув, що лицар Фітил розсердився, хоча й багато та голосно сміявся. А лицар Евейн переміг у верховій їзді та вогненній каруселі.

На одному з подвір'їв зібралось чимало людей. Коли туди увійшли Тіурі й Паккі, лицарю Евейну саме аплодували як переможцеві змагань.

Панна Ісадора стояла на подіумі. Вона поклала лицареві на голову вінок і промовила:

– Евейн переміг! Зичимо йому удачі!

Це було зроблено занадто урочисто й пафосно, і Тіурі відчув напад ревнощів. Отже, чари не зникли, юнакові було шкода, що Ісадора не дивилася на нього так, як зараз на Евейна.

Він дещо роздратовано завважив, що вранішні події в саду няк не позначилися на ній.

І тут до нього підійшов лицар Фітил у супроводі Бенду.

– Слава і честь пройшли повз тебе! – вибухнув він своїм розлогим сміхом, але його очі не були привітними.

– Пане, – сказав Тіурі, – я перепрошую за свою відсутність. Насправді я не мав наміру бути таким нечемним, щоб запізнитися на вашу вечірку. Я сподівався повернутися вчасно, але...

– Ви зустріли друга, – продовжив володар замку. – Щойно чув про це від лицаря Бенду. Я так розумію, це якийсь дивний чолов'яга.

– Та не те щоб... – почав було Тіурі. – Це дивно, мабуть, для тих, хто погано його знає. З ним трапилася біда.

– Де він? – лицар Фітил насупився і примружився.

– Він не схотів заходити.

– Не зовсім розумно. Може, він трохи недорікуватий? – припустив лицар Фітил.

– Це неправда, – обурився Тіурі.

– Гаразд, гаразд! – легковажно кинув володар замку. – Ходімо до друзів, лицарю Тіурі! Моя донька теж бачила тебе.

Тіурі прослідкував за його поглядом. Ісадора стояла нерухомо і дивилася на них. Він вклонився їй, трохи хвилюючись. Евейн стояв поруч з нею, і навколо юрмилося багато людей, тож підійти до дівчини він не міг.

– Блудний син повернувся! – вигукнув Фітил. – Та найкраща частина бенкету ще попереду: на нас чекає смачне смажене теля! Приємної трапези для всіх нас!

Ходімо, посмакуємо та піднесемо келих найкращого вина з моєї винниці.

У відповідь пролунали оплески, і всі присутні рушили за господарем до замку.

У залі стояли довгі столи з усілякими найдками, різного сорту хлібом та срібні келихи. Двоє кухарів біля великого вогню смажили на рожні м'ясо. Стіни були обвішані різнобарвними гобеленами, усюди стояли вази з квітами.

Приїхали музиканти з флейтами та сурмами. Вони піднялися сходами до галереї, вишикувалися там і почали грати. Деякі з них фальшивили, і Ісадора, яка зайняла почесне місце поруч з Евейном, зі сміхом затуляла вуха. Один із собак лицаря Фітила почав підвивати, що ще більше погіршило звук, тож під сміх присутніх його вивели із зали.

Тим часом усі розмістилися за столом, і, коли гамір вщух, володар замку розпочав бенкет з молитви. Згодом він гостинно запросив музик до столу.

– Ви, певно, зголодніли! – гукнув він. – Та й випити не завадило б! – Він повернувся до дівчини: – Ісадоро, я пошлю за твоєю арфою – і щось нам заграєш.

Гості, переважно воїни на службі у Фітила, заплодували, а Евейн, коронований переможцем, зі сміхом щось шепнув панночці.

Проте Ісадора не сміялась. Вона глянула на батька і відповіла так коротко, що це пролунало майже неввічливо:

– Ні.

Якоїсь миті здавалося, що Фітил розсердився, але потім він голосно засміявся і заговорив:

– Ісадора не грає так рано ввечері. Будьмо терплячими, а тим часом заспіваймо – та не з повним ротом, пам'ятайте! І сам гучно почав:

«Ми вже зібралися, усі добрі друзі,
усі хороші друзі...»

Раптом надворі пролунав звук сурми, що змусило його припинити спів.

– А брама ж усе ще відчинена – новий гість! – вигукнув він. – Чим більше – тим веселіше! – І він наказав слугам ще раз обійти гостей і почастувати вином.

У дверях з'явився чоловік у запорошеному тривалою їздою одязі.

Лицар Фітил побачив його першим.

– Ласкаво просимо, ласкаво просимо! – крикнув він. Святкуйте з нами на честь лицаря Евейна та Бенду та... всіх, хто є моїми гостями та хто живе в моєму замку! Заходьте, сідайте!

Чоловік підійшов ближче, трохи похитуючись від утоми, проте не сів. Він почав говорити, але то було якесь незрозуміле гудіння.

– Сідайте! – знову запропонував володар замку.

Чоловік знову щось сказав.

– Лицарю Бенду... – покликав Тіурі.

– Гей, тихіше, всі! – попросив Фітил.

Тепер кожен міг почути, що намагався сказати чоловік.

– Я прибув від лицаря Артура із замку Ристридин з повідомленням до лицаря Бенду та його супутників.

– Ристридин повернувся? – запитав Бенду, підводячись.

– Ні... там... Вони вторглися в країну з Дельталанду.

– Вторглися? – перепитав Фітил.

– Напад з Дельталанду, – підтвердив гонець. Він глибоко вдихнув, обіпершись однією рукою об стіл. – Лицар Артурин відправив мене сюди, щойно почув про це, – додав він уривчасто. – Я мчав без відпочинку, ніхто ніколи не долав відстань так швидко, як я...

Бенду і володар замку разом піднялися і підійшли до нього.

– Ось, випий, – сказав один із них.

Проте чоловік хотів спочатку все розповісти.

– Це сталося наступного дня після вашого від'їзду, – сказав гонець Бенду. – Армія дужих воїнів перетнула кордон Дельталанду, біля замку Варудин. Володар Варудину намагався зупинити атаку і розсілав повідомлення навсібіч. Мій пан, лицар Артурин, спорядив своїх воїнів, коли я поїхав. Мене миттю послали сюди. Скоро приїде ще один гонець з новинами.

– Напад з Дельталанду, – пробурмотів Фітил. – Дельталанд! А я думав, що вони там усі послули.

– Звісно, за цим стоїть Евіллан! – кричав Бенду. – Дельталанд та Евіллан – це одне ціле, це всі знають. Ви бачите, що їм там не можна довіряти? Я завжди це говорив. Бах! – а потім вони одночасно відправляють лицаря Кратона до короля Дагоната як переговорника.

– Дельталанд... – пробурмотів Евейн. Вони з Тіурі презирнулись.

Евейн думав так само, як і він, це Тіурі знав напевне і, можливо, Бенду теж.

«Чому ми так здивувалися? Останні кілька днів ми всі неодноразово чули про Дельталанд», – подумав Тіурі і звернувся до гінця: – Чи не чули ви про брата Артура, лицаря Ристридина?

– Нічого, пане, – відповів той. – Його ще довго не буде, це правда. – Чоловік охоче взяв келиха, простягнутого йому лицарем Фітилом.

У залі запанувала тиша. Вечірка завершилася, це повідомлення розвіяло всю радість.

– Ми мусимо негайно повернутися до замку Ристридин, – похмуρο промовив Бенду, – і там зустріти ворога.

– Я теж пошлю воїнів, – сказав лицар Фітил. – Я негайно зберу їх.

Підійшла Ісадора і стала біля нього.

– Що це означає? – запитала вона.

Бенду низив плечима:

– Маленька сутичка або війна.

Після цих слів знову запанувала тиша.

– Ну, – сказав Бенду, – не гнівайтесь, що все вийшло саме так. Лицарю Фітиле, ви ж розумієте, що ми мусимо вирушати?

– Розумію, – відповів володар Іслану. – Сподіваюся, мої воїни будуть готові з вами вирушити одразу.

– Вони можуть вийти й трохи пізніше, – сказав Бенду. – Можливо, це навіть краще, бо тоді від другого гінця ви дізнаєтеся, скільки саме їх потрібно.

Він піднявся сходами і пішов до своєї кімнати.

Евейн повільно зняв вінка з голови.

– Я поїду з тобою до замку Ристридин, – сказав він, – а потім, сподіваюся, знатиму достатньо, щоб вирішити, що робити далі.

– Що ти маєш на увазі? – запитав Тіурі.

– У моїй країні також повинні про це знати!

– А що нам робити? – запитав Паккі у Тіурі.

– А ви, певна річ, вирушите зі мною! – сказав Евейн.

– Що вам тут ще робити?

– Дотримати обіцянку, – відповів Тіурі. – І до того ж... Але це я вам скажу за хвилину.

3. Кожен вирушив своїм шляхом

— Я вважаю, що ти вчиниш нерозважливо, якщо не поїдеш з нами! – звернувся Бенду до Тіурі. – Наша земля, королівство Дагонат, зазнає нападу, ти розумієш це? Чому ти став лицарем? Щоби без вагань боротися зі злом, чи то буде Евіллан, чи Дельталанд! А тепер хочеш піти зі своїм другом на пошуки того недоумка...

– Маріуса, – виправив його Тіурі.

– Маріуса, якщо ти вже так хочеш називати цього дурня. Але якщо ти це зробиш, то сам станеш ще більшим дурнем! Той чоловік може трохи почекати...

– Він нещасний, – сказав Тіурі, – і відчуває, що його переслідують.

Їх у кімнаті було четверо. Бенду вже був готовий до подорожі. Він стояв навпроти Тіурі, і вираз його обличчя не обіцяв нічого доброго. Евейн вклав останні речі у свою дорожню торбу. Паккі сидів на своєму ліжку, схрестивши ноги, і стурбовано дивився на друга.

– Гаразд, він нещасний, – продовжував Бенду, – і ти, звісно, можеш йому допомагати. Але зараз є важливіші обов'язки. О, я знаю, Тіурі, про що ти думаєш! Здійняли цей галас навколо Ристридина. То що ти хочеш? Передивитися всі дерева Дикого лісу, аби знайти те, на якому щось там написав Ристридин? Якщо він узагалі коли-небудь це робив! Невже могло таке коли-небудь статися, щоб він сидів посеред лісу і плакав – Ристридин, наймужніший з-поміж усіх, кого я знаю?! Коли його побачив той твій дурень? Восени, кажете, біля Чорної річки? Ну, це ще може бути правдою. Ристридин, Арваут та їхні супутники зустріли і перемогли грабіжників – це було восени, між Зеленою та Чорною річками. Так Ристридин доповів це у своєму першому повідомленні, єдиному листі, який він будь-коли писав. Ну, можливо, ці розбійники є загадковими переслідувачами вашого дурня. Тоді історію повністю закінчено! Узимку наші друзі покинули Дикий ліс, бо робити там було нічого. А ті грабіжники зазнали поразки, як я вже сказав.

Бенду замовк. Не часто він говорив так довго.

– А Маріус каже, – заперечив Тіурі, – що вони все ще там. Учора ввечері в Старому мисливському будинку були люди. У тому лісі ще щось є!

– Так, Чоловічки в Зеленому, – пробурмотів Бенду, – вони перелітають з дерева на дерево. Принаймні так каже ваш друг. Ристридин повідомив, що в Дикому лісі немає нічого незвичайного. Кому ви більше вірите?

– Ми самі не розмовляли з Ристридином... – почав було Тіурі, але одразу зупинився.

Бенду закінчив свою промову:

– Ми отримали його повідомлення лише через лицаря Фітила, володаря Іслану, але ти, здається, цінуєш оповідки дурня більше, аніж слова лицаря короля Дагоната.

– Я не це хочу сказати! – крикнув Тіурі, почервонівши.

– Цікаво, а що ти хотів сказати? – бурчав Бенду. – Ну, я вже помовчу, тепер ти можеш приймати власні рішення. – Він схопив торбу і пішов з кімнати.

Тоді Евейн сказав:

– Я хочу дещо додати до цього, лицарю Бенду. – Він подивився на Тіурі і продовжив: – Вони вторглися з Дельталанду... Двічі ми чули, що лицар Ристридин їздив туди.

– Саме так, – сказав Бенду. – Ристридин дізнався про цю небезпеку раніше за нас.

– Мені цікаво, – провадив далі Евейн, – як він про це дізнався? Спочатку він був у Дикому лісі й вигнав з тієї місцевості грабіжників, і там більше нічого або нікого не залишилося. Звідти поспіхом вирушив до Дельталанду. Хто йому сказав туди йти?

– Звідки ми це можемо знати? – нетерпляче відказав Бенду.

Але Паккі тихо запитав:

– Чи міг він це почути в Дикому лісі?

– Тоді там має бути щось чи хтось, – сказав Евейн.

– Знову Чоловічки в Зеленому, – зітхнув Бенду. – Евейне, чи не хочеш ти мені сказати, що їдеш з Тіурі?

– Ні, не те. Я відчуваю, що мушу їхати на південь, а потім до ворога або до своєї країни. Але я думаю, що Тіурі має здійснити свій план. Передусім – аби допомогти Маріусу. До кордонів розішлють багато людей, звістка про напад найближчим часом буде всюди відо-

ма. Змагаючись з ворогом, не забуваймо, що інші, можливо, більше потребують нашої допомоги.

Раптом Евейн заговорив словами принца Грідіана, той сказав би так само.

– І, якби Тіурі дізнався щось більше про Ристридина від Маріуса, це могло б бути лише корисним, – підсумував Евейн.

– Бачу, – сказав Бенду, – що сам ти не розмовляв з тим дурнем.

– Тіурі знає його краще, аніж ви, – єдине, що відповів Евейн.

Бенду звернувся до Тіурі:

– Я не згоден з тобою, але мої тобі найкращі побажання.

Він міцно потиснув руку юнакові і звернувся до Евейна:

– Ти вже готовий?

– Так, можемо вирушати. То я мушу попрощатися з тобою, Тіурі?

– Так, Евейне, – відповів юнак.

– Так, лицарю Евейне, – сказав Паккі.

– Тоді не зволікай і не розповідай занадто багато про те, що тобі сказав Маріус, – порадив Евейн. – Інші можуть просто помилятися.

«Що мав на увазі Евейн? – запитував себе Тіурі, коли той вирушив з Бенду до замку лицаря Артуріна. – Що інші могли б відреагувати так, як Бенду? Або ж причина була настільки розмита, що він не хотів заглиблюватися в це? Що він думав би про послання Ристридина, якби Дурник говорив правду? Ні, йому не варто розповідати. Маріус, до речі, теж про це блав».

Та Паккі юнак довіряв, тому, звісно, розповів, що саме сталося по дорозі до Облудних пагорбів. А от про те, що сталося в саду панночки, він майже зі своїм другом не говорив. Йому було важко навіть вимовити ім'я «Ісадора».

Іноді він почував себе винним щодо неї. Він збирався невдовзі від'їжджати і боявся навіть попроситися.

«Чи хочу я втекти від неї, чи хочу з нею залишитися» – думав він. Обставини дали змогу йому зробити перше, але юнакові це не сподобалось.

Обраний Тіурі шлях насправді йому не сподобався. Наскільки простіше було б просто поїхати з Бенду та Евейном, навіть якщо довелось б битися. «Дорогою до Лісової Хижі я не здобуду слави та честі, – насмішкувато сказав він собі. – Щонайбільше вони вважатимуть, що я дурний, як сказав лицар Бенду». Але думка про Маріуса змусила відкинути ці міркування. «Якщо я не допоможу йому, то чого тоді я вартий!» – вирішив юнак. І цим він намагався одігнати думки про лицаря Ристридина. До того ж і Паккі погодився з ним, і Евейн теж. То що тоді його хвилювало?

– Я чув, що ти їдеш за тим своїм дивним другом, – сказав Фітил наступного ранку. – Хіба твоя присутність не потрібна на кордоні? – У його голосі прозвучало таке неприховане презирство, що Тіурі навіть зашарівся, до того ж і Ісадора стояла поруч.

– Лицар мусить довести свою сміливість у бою, – додав володар замку.

«Але ж лицар повинен допомагати теж!»

Однак Тіурі не відповів на слова господаря замку. Він просто сказав:

– Мій друг заблукав, і я пообіцяв допомогти йому повернутися до хижі.

Фітил звів брови.

– А де, – запитав він, – та хижка? Ти знаєш туди дорогу?

– У Королівському лісі.

– О, там! Тоді вам слід їхати на північ і біля Стейнворда прямувати Другою Великою дорогою. Туди веде лише дорога на схід, спочатку вздовж Чорної річки, а потім уздовж Зеленої. А Королівський ліс починається

на протилежному березі Зеленої річки. – Він говорив набагато привітніше.

– Дякую, пане, – сказав Тіурі.

– А де той лісовий друг? – запитав володар замку.

– Він на мене десь чекає.

– Дивна домовленість, – пробурмотів Фітил. – Зараз я не маю права втручатися у ваші плани.

Тіурі подивився йому у вічі і був вражений. «Він розлючений, – подумав юнак. – Невже лише тому, що думає, що я боягуз, бо хочу піти на північ, коли битва ведеться на півдні?» Він би не здивувався, якби Фітил заборонив йому йти, але за мить юнак подумав, що йому це тільки видалося.

Володар замку, навпаки, лагідно усміхнувся, поплескав його по плечу і весело побажав гарної подорожі.

– Я дам розпорядження відчинити ворота, – сказав він і зник.

Одразу після цього Ісадора звернулася до Паккі, який мовчки стояв біля Тіурі.

– Чи насправді лицар Тіурі хоче піти? – запитала вона. – Тоді скажи йому, щоб він їхав широкими дорогами і не вірив дивним історіям, які іноді розповідають люди.

– Так, панночко. Але ж він стоїть перед вами, – здивувався Паккі, – скажіть йому це самі.

– Ні, – заперечила Ісадора. – Він не вірить моїм словам, у його серці недовіра до мене.

Тіурі не знав, що на це й відповісти, так само як Паккі.

Дівчина по черзі подивилася на них.

– Я не в змозі розсіяти цю недовіру, – продовжувала вона, – але ви мусите в це повірити, дотримуйтеся того, що я скажу! Прямуйте на північ, але краще на південь. Подорожуйте на схід, але уникайте заходу. – Вона говорила, наголошуючи на кожному слові, її голос трохи тремтів.

– Ісадоро, чому? – прошепотів Тіурі.

Але дівчина похитала головою і не відповіла.

– Ворота відчинені, мої воїни за хвилину вирушать до Дельталанду! – вигукнув лицар Фітил, увійшовши знову.

– Хто з ними хоче поїхати? Лицарю Тіурі, так чи ні?

– Ні, дякую, – твердо сказав Тіурі.

Він прослідкував за поглядом Ісадори і прочитав в її очах страх... Вона боялася свого батька! Це було причиною її загадкової поведінки?

– Прибуло більше гінців, – повідомив Фітил. – Лицарі та воїни їдуть зусібіч – із замків Артура, Міртелана, Варудина та Грюдина – назустріч ворогові з Дельталанду.

– О так? – мимоволі кинув Тіурі. Його увага була більше спрямована на Ісадору.

– Мелас із Дарокітаму надішле допомогу з півдня, – продовжував володар замку.

– Мелас із Дарокітаму, з Евіллану?! – вигукнув Паккі. – Упевнений, це допомога для Дельталанду.

– Ні, це допомога нам, – заперечив Фітил. – Евіллан на нашому боці.

Паккі й Тіурі дуже здивувалися.

– Гінці лицаря Артура – на подвір'ї, – повідомив Фітил. – Ви можете запитати їх самі, якщо не вірите. Вони щойно приїхали і незабаром хочуть повернутися до замку Ристридин. – Він зробив паузу, а потім насмішкувато додав: – Ваша допомога, мабуть, не знадобиться. Полегшення, правда ж? Ви теж можете залишитися тут, якщо хочете: ми завжди раді гостям.

– Ні! – голосно сказала Ісадора. Тепер в ній не було й сліду страху, вона здавалася розлюченою.

Тіурі вже геть нічого не розумів.

– Рушайте, – коротко сказав господар Іслану, – я помагаю вам на прощання.

Тіурі обернувся до дівчини і, ніби благаючи, протягнув їй руку. Вона вклала свою. Та він марно нама-

гався прочитати бодай щось у її очах. Він вклонився і поцілував їй руку.

На залитому сонцем подвір'ї стояли воїни лицаря Фітила: усі в кольчугах, поверх яких – коричнево-жовтого кольору плащ, як символ Іслану. Вони були повністю озброєні мечами, списами, луками та стрілами. Тіурі й Паккі коротко поговорили з гінцями із замку Ристридин і ще раз почули, що Евіллан надішле допомогу. Гінці також запитали, чи не хотіли б вони поїхати разом з ними назад, до фортеці на Сірій річці.

– Можливо, лицар Ристридин уже повернувся додому, – з надією сказав один із них. – Це було б добрим знаком.

Однак юнаки дотримувалися свого рішення їхати на північ і попрощалися з Ісланом. Вони обрали свій шлях.

4. Стейнворд

Друзі не одразу вирушили на північ, спершу їм треба було знайти Дурника, який десь на них чекав. Питання було лише – де саме.

– Імовірно, біля лісу, – припустив Тіурі.

– Ну, мені цікаво, чи знайдеш ти його, – сумнівався Паккі.

– Дурник нас знайде, – впевнено сказав Тіурі. – Але Паккі, ти все ще хочеш піти зі мною, чи не так?

– Авжеж, хочу, і ти це знаєш, – майже обурився хлопець.

Вони підстрожили коней і мчали чвалом, доки не досягли дерев.

– Ось ми! Лицар Тіурі з Білим Щитом та його зброєносець! – закричав Паккі.

– Тихіше! – зупинив його Тіурі. – Не треба так галасувати, раптом хтось почує наші імена.

– Гадаєш, нас тут хтось може почути?

– Нічого я не думаю, це не робить мене мудрішим, я вже помітив, – зітхнув Тіурі. – Доведеться почекати.

Вони повільно їхали узліссям, постійно придивляючись та прислухаючись. Але ніхто не з'явився.

– Давай трохи перекусимо, – запропонував Паккі.

Юнаки спішилися і не встигли як слід відпочити, як почули тихий голос.

– Ось ви, двоє вершників, двоє мандрівників, а ось і я! – вийшовши з лісу, повідомив Дурник. – Ти прийшов, друже! – продовжив він радісно. – Ви не забули про мене. Ви знаєте шлях до хижі?

– Посидь з нами, Маріусе, – запросив Тіурі, – і пригощайся. Це Паккі.

– Я його знаю, він твій зброєносець, – кивнув Дурник і запитав у Паккі: – Ти носиш його щит, його білий щит?

– Інколи, – дружньо відповів Паккі. – Ти знаєш, не завжди, він таки важкуватий.

– Я теж можу його носити, – запропонував Дурник. – Я сильний, дуже сильний. – Він охоче взяв хліб, який дав йому Тіурі, і з'їв його, бо дуже зголоднів. Але потім знову почав озиратися і нарешті запитав, коли вони вирушать у путь.

– Просто зараз, – підхопився Тіурі. – Оскільки є лише двоє коней для нас трьох, то Арданвену інколи доведеться нести двох. Потім будемо по черзі йти.

Спочатку вони їхали узліссям, а потім – вузькою стежкою, що вела їх до широкої дороги від Іслану до Стейнворда. Подорож була доволі приємною: Дурник, здавалося, зовсім заспокоївся і незабаром потоваришував з Паккі. Він не сказав ані слова про свої переживання в лісі, і Тіурі вважав, що поки що краще не питати про це.

Від Іслану до Стейнворда було десь приблизно день подорожі, та вони все ще їхали, навіть коли зайшло

сонце. Дурник, сидячи верхи на Арданвені, раз у раз озирався назад і шепотів:

– Чи вони не йдуть за нами, чи не шукають нас? Зараз ніч.

– Боюся, нам доведеться спати на узбіччі, – міркував Тіурі, ведучи коня за повід. – Я вже майже не бачу своєї руки.

– Щось видніється попереду! – раптом вигукнув Дурник, цього разу дивлячись прямо перед собою. – Дивіться, будинок!

Минуло трохи часу, коли це побачили й хлопці. Так, там вимальовувалася будівля, вузькі смуги світла падали крізь нещільно зачинені віконниці. Дійшовши до неї, вони побачили, що це, імовірно, корчма. Над дверима – вивіска, але розібрати, що на ній написано, мандрівники не змогли. Наскільки сягало око, інших споруд поблизу не було.

Тіурі постукав.

– Ми заходимо сюди? – занепокоївся Дурник.

– Може, нам пощастить залишитися тут на ніч, – припустив Тіурі. – Це все-таки приємніше, аніж на дворі, чи не так, Маріусе?

– Ні... чи так. Можливо, й так, – погодився Дурник.

Тіурі ще раз постукав.

– Цікаво, чи хтось вийде, – прошепотів Паккі.

Нарешті зсередини почувся кашель, і двері відчинилися:

– Заходьте, – запросив якийсь чоловік.

– Добрий вечір, – привітався Тіурі. – Чи можемо ми у вас переночувати?

– Це «Тиха гостина», – відповів корчмар, – тож, безперечно, зможете заночувати. Не те щоб тут часто бували гості, нині не найкращі часи для мене.

Корчмар показав їм стайню і повів до маленької порожньої вітальні.

– Можу стверджувати, що пізній вечір приносить прекрасних людей, – теревенив він. – Вітаю вас, пане лицарю. І вас теж, зброєноскою і слуга.

– Троє друзів, – уточнив Тіурі.

Чоловік хихотнув і знову закашлявся, та весело вибачився, коли зміг знову говорити. – Чи бажаєте поїсти? Якщо в мене бодай щось знайдеться. Цими днями я на гостей не розраховував.

– Якщо у вас є, ми не відмовимося, – сказав Тіурі.

– Я голодний, – озвався Дурник.

Корчмар поставив на стіл потрісканий кухоль і глекчик, запросив гостей сідати і, кашляючи, зник за дверима. Дещо поїсти в нього таки знайшлося, бо він незабаром повернувся з мискою холодної ячмінної каші та великою коричневою хлібиною. Він наповнив кухоль пивом, сів за стіл зі своїми гостями і спостерігав, як вони їли. Господар мав неохайний вигляд у своєму брудному фартусі та з сірою щетиною, але був дуже привітним.

– Це Стейнворд? – запитав Тіурі.

– Можна й так сказати. Насправді Стейнворд недалеко від Чорної річки, а звідти ще півгодини їзди. Але «Тиха гостина» – єдина корчма в цих краях.

– Стейнворд – це село? – поцікавився Паккі.

– Ну, теж мені село! – шморгнув носом корчмар. – Я не називаю півтори хати селом. Ви можете перетнути річку, але з того мало користі, бо з другого боку спочатку Мертвий камінь, а потім нічого особливого.

– Мертвий камінь? – перепитав Паккі.

– Нічого? – здивувався Тіурі.

– Ну, нічого. Дикий ліс, я маю на увазі, – уточнив корчмар. – Але вважаю, що місце, де не буває людей, насправді не існує.

– Що таке Мертвий камінь? – запитав Паккі.

– Це камінь біля Чорної річки. Його іноді називають чорним, хоча він сірий і зелений від липкого моху, – скривився корчмар, – ніхто не наважиться потрапити туди вночі, бо це жахливий привид. Люди навіть вдень не проходять повз нього.

– Це правда?! – здивувався Паккі.

Тіурі трохи стурбовано глянув на Дурника, який перелякано дивився на корчмаря широко розплющеними очима.

Корчмар закашлявся.

– Звісно, це правда. Одного разу там було вбито мандрівника, але траплялося й гірше. Проте я волів би не говорити про це після заходу сонця.

Паккі відкрив було рота, аби ще щось спитати, але Тіурі зупинив його поглядом.

Однак корчмар не потребував запитань.

– Так, це чорне місце, – кивнув він. – На ньому є прокляття. Навіть кажуть, що біля Мертвого каменя будь-яке бажання приречене здійснитися. Тільки це надзвичайно небезпечно для того, хто загадує те бажання. – Він задоволено подивився на своїх гостей, вважаючи, вочевидь, свою історію цілком звичайною і аж ніяк не моторошною. – Ось чому дорога також заходить у глухий кут, – додав він. – Я маю на увазі Другу Велику дорогу на захід. Мертвий камінь убив її. – Він знову хихотнув і закашлявся.

Тіурі подивився на принишклого Дурника. На щастя, подорожні закінчили вечеряти, і юнак запитав, чи можуть вони відпочити.

Корчмар відвів їх до брудної кімнати з великим дерев'яним ліжком, висловивши надію, що вошиці їх не турбуватимуть, весело побажав їм доброї ночі і вийшов.

Та його побажання не справдилися, бо всю ніч трое мандрівників крутилися на твердому ліжку і не могли заснути від сверблячки.

– А ще вчора ми насолоджувалися в чудових покоях Іслану, – зітхнув Паккі.

Іслан! Думки роїлися в голові Тіурі про все, що там сталося. Найбільше про Ісадору. Раптом юнака охопила тривога за неї. Здається, вона була нещасною, певно, почувалася в'язнем у замку свого батька. Юнак

увивляв собі, що це так. З цими думками він і заснув, і йому наснилося, що він викрав Ісадору з Іслану. Він мчав на Арданвені дикими хащами з дівчиною на руках. Однак, щойно хотів поцілувати її, як виявилось, що це не Ісадора, а Лавінія із замку Містеринат. Це відчуття було сповнене великої радості. Він нахилився до неї, аж тут його розбудив чийсь голос. Це Дурник розмовляв уві сні.

– Я їх чую! – стогнав він. – Вони приїждять, на конях. Вони їздять над усім... допоможіть!

Тіурі обережно поторсав його.

Дурник зітхнув і пробурмотів:

– Я справді не знаю, – і замовк.

«І я не знаю», – подумав Тіурі, марно намагаючись знову заснути. Думки жалили його, наче вошиці. Яким далеким видавався йому той впевнений у собі лицар Тіурі, який так рішуче покинув батьківський замок.

Наступного дня троє мандрівників з полегкістю залишили корчму. А корчмар засмутився, що вони вже їдуть.

Незабаром мандрівники дісталися Чорної річки. Стейнворд був справді невеликий: кілька пошарпаних хатин одна біля одної. Здавалося, що їхні мешканці нечасто бачили мандрівників, та й не раді були їх бачити.

Коли юнаки хотіли купити хліб у чомусь, що було схоже на крамницю, господар спершу дивився на них як на божевільних. Але зрештою подав їм дві хлібини, безсоромно правлячи за них високу ціну.

– Чи не забагато? – холодно запитав Тіурі.

– Не надто, лицарю. Не купуйте, якщо вважаєте, що це занадто дорого, – почув він не дуже ввічливу відповідь. – Хліб тут дорогий, самим ледве вистачає.

«Йому кортить заробити», – збагнув Тіурі і заплатив, не торгуючись більше.

Чоловік одразу став люб'язніший і почав пропонувати свій товар – не лише харчі, а й одяг, плетені кошики, сокири, ножі тощо.

Спочатку Тіурі відмовився, аж раптом його погляд упав на чоботи, і він подумав, що не завадило б придбати їх Дурникові. Так Дурник дістав у подарунок трохи вицвілі штани і чоботи, від чого був у такому захваті, що навіть вважав за гріх їх одягати.

Незабаром троє мандрівників вийшли на Другу Велику дорогу на захід. Дурник був одягнений у свої нові штани, але чоботи тримав у руці.

– Вони занадто гарні, – пояснив він. – Я збережу їх на випадок, якщо в мене змерзнуть ноги.

Тіурі й Паккі стояли, спостерігаючи за сірим бурхливим потоком. Вода була темна, можливо, через силу-силенну бруду. Над нею височіли товстелезні старі дерева.

– Дивіться, там дуже мілко, – зауважив Паккі.

– Це перехід, – констатував Тіурі.

– Перейдімо річку, – запропонував Паккі.

Чоловік із сокирою, що саме проходив повз, почув його слова й попередив:

– Я б на вашому місці цього не робив.

– Чому ні? – запитав Паккі.

– Розбирайся сам, – недобррозичливо відказав той і попрямував далі до лісу в напрямку глухого кута.

Паккі все ще дивився на той бік річки, щось там привертало його увагу.

Тіурі відчував те саме. Він обернувся до Дурника і запитав:

– Ти йдеш, Маріусе?

– Я піду туди, куди й ти підеш, лицарю Тіурі. Там хижа?

– До неї ще далекувато.

– Далеко, далеко, далеко, – зітхнув Дурник. – Ми ще довго там не будемо, я це відчуваю, я знаю.

– Ми просто подивимося, за хвилину поїдемо далі.

Незабаром мандрівники верхи перебрели через річку, подолали невелику відстань крізь жорсткий високий очерет і виїхали на галявину, де лежав велетенський камінь.

– Мертвий камінь, – прошепотів Паккі. Він зіскочив з коня і пішов до нього. Спершу простягнув руку, щоб торкнутися каменя, але враз її відсмикнув, пробурмотівши: «Повертай свої кроки назад, або нехай тебе Ліс поглине...»

– Цей камінь також міг би бути дороговказом? – запитав він Тіурі, що саме підійшов і стояв біля нього.

– На ньому нічого не написано, – зауважив юнак.

– Так, але бачиш товстий шар моху? І ці дивні коричневі смужки? Що це може бути?

«Може, кров», – подумав Тіурі, але не зронив ані слова. Паккі обійшов камінь – схоже, той справив на нього неабияке враження.

– Тут можна загадати бажання, – сказав він. – Цікаво, чи збулося б добре бажання?

– Хтозна, а раптом ти зведеш нанівець недобрий вплив цього каменя, – жартома припустив Тіурі.

– То загадати щось?

– Ні, не роби цього, – Тіурі, хоча й говорив легковажно, насправді побоювався. – А раптом камінь перекрутить твоє бажання і перетворить на щось лихе.

– Може, й так, – задумливо промовив Паккі. Потім озирнувся:

– Гей, а де подівся Маріус?

Від Мертвого каменя починалися два шляхи: один вів на північ, другий – на захід уздовж Чорної річки. Там вони і знайшли Дурника. Той сидів на землі й дивився на воду, покручуючи кучері бороди.

– Чуєте, що говорить вода? – запитав він. – Ви чуєте, як вона плине? Вона приходить здалеку, звідти, із Дикого лісу. Я знаю цю річку.

Тіурі сів біля нього.

– Так, Маріусе, – підтвердив він, – це Чорна річка, саме тут ти бачив того лицаря.

– Це було не тут, – заперечив Дурник. – Це було далі в лісі, я знаю де.

– Знаєш де? Як далеко звідси?

Дурень зморщив чоло.

– Один день... – намагався він підрахувати. – Два дні, три дні... Там було темно, і по воді плавало листя.

– А чи не зможемо ми знайти це місце? – запитав у Тіурі Паккі. – Ти ж також хочеш знати, що лицар Ристридин написав на тому дереві?

Звісно Тіурі хотів би це знати! І все-таки він вагався. У його пам'яті виринули слова Бенду: «Ти хочеш обдивитися всі дерева в лісі?..»

Чи Дурник знайде знову ту місцину? І як довго може це тривати?..

На протилежному березі стояв чоловік із сокирою і спостерігав за ними. Потім зник у лісі, а за кілька хвилин почувся звук ударів сокири.

– Мені теж доводилося вирубувати дерева, – сказав Дурник. – Мені доводилося рубати дерева, бо я сильний. Мої брати теж сильні. Де вони зараз?

– Так, і де ж вони? – запитав Паккі.

– Не знаю, – прошепотів Дурник. – Я втік... – Він замовк, а потім додав: – Я теж був у Совиному домі.

– Совиному домі? – хором повторили друзі.

– Це сталося саме там, – сказав Дурник. – У Совиному домі. Я сховався в ньому, коли випав сніг, але згодом вони прийшли мене шукати, і я пішов на інший бік води. Совиний дім.

– Що за Совиний дім? – запитав Паккі.

– Де був той лицар, той лицар зі своїм мечем. Зовсім поруч була... там була дорога. Але я ніколи не ходив дорогами.

– Цей будинок на річці? – запитав Тіурі.

– Так, біля річки, – відповів Дурник. – По той бік. – Він показав на захід.

– Хіба цей шлях не привів би туди? – спитав Паккі в Тіурі. – Шлях завжди кудись веде... наприклад – до будинку.

– Цілком можливо, – погодився Тіурі.

– Чи живе хтось у тому будинку? – запитав він у Дурника.

– Так.

– І хто ж?

– Сови, зрозуміло. Це ж Совиний дім.

– Сови! – вигукнув Паккі. – Ти маєш на увазі птахів?

– Так, птахів, – кивнув Дурник. – Сови – птахи.

Тіурі підвівся.

– Маріусе, – сказав він, – ти не заперечуєш, якщо ми трохи проїдемо цим шляхом? Я хотів би побачити Совиний дім і дерево, де той лицар став на коліна.

– Якщо ти цього хочеш, друже. Я ніколи не хотів би туди їхати, ні, ніколи.

– А потім ми проведемо тебе до Лісової Хижі, – пообіцяв Тіурі.

Але Дурник теж підвівся й заперечив:

– Ні, ні! Спочатку їдьмо до Совиного дому, друже, а потім до Лісової Хижі. Я мушу піти разом з вами до Совиного дому, якщо ми вже прямуємо до хижі.

– Це не так! – сказав Тіурі.

– Так, – відказав Дурник. – Ти не розумієш? Від хижі я йшов до Совиного дому, а від Совиного дому пішов далі, набагато далі, а потім знову повернувся до Совиного дому. Я хотів піти до хижі, але саме прийшли вони – і мені довелося тікати на той бік води. Ось так це сталося. – Він поклав руку на плече Тіурі й додав: – Ходімо до Совиного дому, а звідти до Лісової Хижі. З вами я не боюся, з тобою я не боюся.

– Можливо, це близько, – припустив Паккі.

– Гаразд, ми це зробимо, – сказав Тіурі. – Униз цим шляхом. Але не надто далеко. Якщо до завтрашнього вечора нікуди не дійдемо, то повернемося.

– Давай тоді! – сказав Дурник, узявши чоботи, які він поставив на землю. – Рушаймо, лицарі, друзі. Я знаю дорогу!

– Зачекайте трохи! – крикнув Паккі. – Може, придбаємо ще їжі? Треба заpastися.

– Чудово, якщо ти хочеш це все носити, – весело відгукнувся Тіурі. – Та пам'ятайте, ми будемо йти не втєрованими стежками.

5. Уздовж Чорної річки

Відпочилі коні стрімко бігли вздовж широкої стежини. Арданвен навіть не втомився з двома вершниками на спині – цього разу Тіурі та Паккі. Дурник, який був найважчим, їхав на коні Паккі. Тепер він уже нарешті взув свої новенькі чоботи.

Приблизно за годину стежка звузилась і незабаром стала вужча, аніж стежина у високій заплутаній траві. І все-таки коні йшли спокійно, хоча й трохи повільніше.

Кремезні старі дерева здавались якимись химерами. І що далі, то густішим ставав підлісок, який оточував мандрівників. Чимало кущів шелестіло вічнозеленим листям, деякі сягали вище людського зросту, гілки висіли над річкою й тяглися по темній повільній воді.

– Тепер я розумію, чому цю річку називають Чорною, – сказав Паккі. – Йой! – скрикнув він, вдарившись головою об колючу гілку.

Кущі розрослися так близько один до одного, що мандрівники ледве продиралися крізь них.

– Невже це все-таки той шлях? – засумнівався Тіурі. – Навряд чи.

– Там є щось більш схоже на дорогу, – зазначив Паккі.

– Але в такому разі відходимо від річки, – озвався Тіурі. – Зараз спробуємо. Ми справді не можемо продиратися далі цими хащами.

Через деякий час виявилось, що ця дорога теж проходить паралельно річці, але і нею стало дедалі важче йти. Тримаючи коней за повід, вони продовжували свій шлях пішки. Дурник знову зняв чоботи, бо земля змокла, тож він вважав, що соромно їх бруднити.

– Ух! – випалив нарешті Паккі, сідаючи на стовбур поваленого дерева. – Яка жахлива дорога.

– І зовсім це не дорога! – заперечив Тіурі. – Шлях давно зайшов у глухий кут.

Дурник сів поруч із Паккі і промовив:

– Тут погана земля, погана земля. А от далі є справжня дорога.

– Ти впевнений? – запитав Тіурі.

– Авжеж, певніше не буває, – відповів Дурник. – Я бачу це по воді. Це Темна річка, а дорога до Совиноного дому проходить уздовж Темної річки.

– Сподіваюся, ти маєш рацію, – сказав Тіурі.

– Хіба ти мені не віриш, ти не віриш мені, друже? – здивувався Дурник. – Я не кажу тобі нічого, чого не знаю напевне!

– Я тобі вірю, – заспокоїв його Тіурі. – Просто сподіваюся, що Совиний дім не дуже далеко, і до нього можна дістатися вздовж річки. Я не маю наміру залишати цей напрям, бо інакше ми заблукаємо.

– Це правда, – кивнув Дурник. – Я теж часто блукав. Але з вами я не заблукаю.

«Чи добре я вчинив? – думав Тіурі. – Хіба не було б краще пройти широкими дорогами до Королівського лісу, де розташована хижа Дурника? Можливо, Бенду мав рацію, чи Ісадора?.. Бенду взагалі сказав, що я не повинен їхати з Маріусом, Ісадора теж застерігала, щоб я не їхав на захід, а її батько вважав мене боягузом.

Ніхто, окрім Паккі та, можливо, Евейна, не підтримав мене у тому, що я можу вірити Дурнику. Ну, якщо його розповіді – дурниці, з нами в цьому лісі нічого не може статися. Але якщо він має рацію, ми можемо наразитися на небезпеку».

Раптом він аж по щиколотки шубовснув у багнюку.

– Ліс уже не такий густий! – вигукнув Паккі.

– Проте він дедалі більше стає схожим на трясовину, – сказав Тіурі. – Боюся, нам доведеться повертатися назад.

– Гей, ні, продовжуймо путь принаймні до вечора! – рішуче заперечив Паккі. – Назад можна повернутися завжди. Окрім того, ти казав, що у нас є час до застрашнього вечора.

Вони брели далі, пробираючись по калюжах, змоклі від бруду, продираючись крізь гілки та гостру траву, яка нещадно їх сікла.

– Совиний дім далі, – повідомив Дурник.

«Чи повірила би йому Ісадора? – запитував себе Тіурі. – Вона нас попередила. Для чого? На який шлях вказувала? Проте стверджувала, що ніколи там не була. Ні, неможливо було зрозуміти, які з її слів були правдивими, а які – ні. Позавчора він був у саду з нею, цілував її і уявляв, що закоханий. Тепер він брів лісом, його серце ятрили сумніви.

Юнак подивився вгору. Крізь гілки він побачив, що сонце сідає – день уже хилився до вечора.

– Ого, які моторошні хробаки! – скрикнув Паккі.

– Кровососи, – повідомив Дурник.

Паккі з жахом дивився на ногу, до якої причепилася якась істота. Він хотів її скинути, але Дурник закричав:

– Ні, ні! Вона сама впаде, коли їй буде досить, то п'явка.

– Досить чого? – трохи зблід Паккі.

– Ти можеш пожертвувати трохи крові для такої маленької тваринки, – підбадьорливо промовив Тіурі. – Тебе це не вб'є, знаєш!

– Гадаю, ти мав рацію, Тіурі, – визнав Паккі. – Це вже не дорога.

– Але принаймні ми продовжимо свій шлях до вечора. Це те, чого й ти хотів.

– Авжеж, – відповів дещо збентежений Паккі. – Але тоді я не знав, що у світі є такі нещасні тварючки. Бідолашні коні, ви теж наражаєтеся на небезпеку! Сюди ніхто ніколи не заходить, тож для цих п'явок ми знахідка.

– Завжди дивися на сонячний бік, – засміявся Тіурі.

Після довгих вагань Дурник знову взув чоботи.

Подорожні розвели багаття в доволі сухому місці і, на щастя, мали що попоїсти. Потім витягли рядна з-під сидел своїх коней і влаштувалися на ніч. На пропозицію Тіурі вони по черзі несли варту, бо перебували на невідомій території.

Вранці мандрівники прокинулися геть змерзлі, у липкому від багнюки одязі. Вони обговорили, що робити, і вирішили дотримуватися свого першого плану: рухатися до настання темряви.

Місцевість залишалася незмінною: заболочена земля та хаотичні зарослі. Весь час їм дошкуляли комарі та п'явки.

Коли настав полудень, Тіурі сказав:

– Боюся, ми майже не просуваємося вперед, тож лише втратимо кілька днів.

Дурник озирнувся, смикнув себе за бороду і пробурмотів:

– Погана земля. – Раптом його погляд упав на Арданвена. – Дивись! – закричав він. – Подивіться на чорного коня. Він знає дорогу!

Арданвен справді пішов в іншому напрямку.

– Він знайде шлях, – упевнено сказав Дурник.

– Він віддаляється від річки, – зауважив Тіурі.

– Дорога вже не йде вздовж річки, – зазначив Паккі.

– Це так, – кивнув Тіурі. – Ну, тоді трохи пройдемо. Я справді вірю в Арданвена.

– Гарний чорний коню, мудрий чорний коню, покажи нам дорогу! – попросив Дурник.

6. Совиний дім

— Це страшенно далеко від річки, – сказав Паккі через деякий час. – Хоча мені це насправді дуже подобається. Нарешті під ногами тверда земля. А то звідусіль ті п'явки!

Тіурі промовчав, лише пильно оглянув місцевість, намагаючись запам'ятати її, щоб згодом знайти дорогу назад.

– Дивись, – вигукнув Паккі, – тут квіти! Як приємно їх бачити! Принаймні зараз я гуляю звичайним лісом, – і він почав співати веселу пісню.

– Тс-с-с! – прошепотів Дурник.

– Що там таке? – запитав Паккі.

– Не говори так голосно, друже, – застеріг його Дурник. – Не співай так голосно. Тепер вони можуть нас почути.

– Ми повернемося, Маріусе, якщо хочеш, – лагідно сказав Тіурі.

– Н-ні, – заперечив Дурник. – Це божевілля, чи не так, якщо ми повернемося назад? Навіщо тоді ми пішли далі? Не повертатися ж тепер назад! А ти лицарю, маєш щит і меч.

Тіурі раптом відчув вагу відповідальності за Дурника, бо той мав таку велику довіру до Тіурі.

Арданвен зупинився і почав спокійно пастися.

– Отакої! – вигукнув Паккі. – Він пройшов повз коня і схвильовано, намагаючись притлумити голос, вигукнув: – Тут дорога!

Друзі пішли за ним. Так, вони вийшли на вузьку стежину, але, безперечно, це була дорога.

– Вона вторована?! – здивувався Тіурі.

– Звірі теж мають стежки, – зауважив Дурник. – Лисячі стежки, стежки оленів. Але цю стежку вторували не звірі.

– Арданвене, ти диво! – закричав Паккі. – Тож ходімо далі?

– До настання темряви, – нагадав Тіурі.

Дорога, на його думку, пролягала на північний схід – південний захід. У цьому напрямку вони мали йти – мабуть, повернуться до Чорної річки.

Дурник озирнувся, пригнувся і попередив:

– Тихо, друзі та мандрівники, ідіть тихо! Я був тут раніше, не один, давно... Пильуйте і рухайтесь обережно.

Його настрої передався юнакам. Вони затамували подих, рухаючись обережно і не забуваючи пильнувати, спершу пішки, а потім верхи.

Пташки цвірінькали на деревах, а одного разу мандрівники побачили двох оленів, що дивилися на них із подивом.

А вже в другій половині дня мандрівники і справді знову вийшли до річки.

– Це той шлях, – прошепотів Дурник. – Це наш шлях, друзі. Чуєте, як шелестить очерет уздовж темної води? Обережно, тут стежкою тече потік – через нього треба перестрибнути. Ви можете пити цю воду – на смак вона краща, ніж у річці. Ходімо, ідіть далі, коні, ідіть, друзі.

Коли сонце сідало, вони прийшли до будівлі, вірніше – до руїни.

– Совиний дім! – промовив Паккі.

Це був чудовий великий будинок, колись зведений із каменю, але з часом більша частина його зруйнувалася. Те, що залишилося, було напівзруйнованим і зарослим рослинами. Дах майже повністю зник, у вікнах були дірки, стіни обвалені. Широкі сходи вели від будинку до річки, від них теж не залишилося майже нічого.

Мовчки подорожні рушили до будинку, і після певних вагань увійшли всередину. Вони побачили просторі кімнати, які колись були залами та покоями. Замість кахельної мозаїчної підлоги вони йшли по густому моху та високим папоротям. Над ними палахкотіло вогненно-червоне небо. У грубесних стінах, окрім вікон, були ще й ніші – іноді здавалося, що в них щось рухається.

– Сови, – пояснив Дурник. Він вказував на все так, ніби йому це належало. – Ви не повинні підніматися нагору, це небезпечно, – застерігав він. – Подивіться, он там криниця. У ній ще є вода, дуже глибоко, бачите?

Звісно, це місце дуже підходило для ночівлі. Коли стемніло, вони вже сиділи біля багаття в одній із кімнат і їли свої мізерні харчі.

– Нашого провіанту стачить лише до Мертвого каменя, – сказав Паккі. – Чи, може, поїдемо звідси до хижі?

– Доведеться запитати в Маріуса, – відповів Тіурі. – Дорога, якою ми пройшли, іде з північного сходу, а це напрямок до хижі. Так, Маріусе?

Дурник мовчав, він дивився прямо перед собою, ніби намагався вловити якийсь звук.

Тіурі не чув нічого, або так, щось – щось шелестіло і тремтіло над головою.

– Це сови, – сказав він.

– Так, сови, – Дурник неухважно кивнув, але, схоже, вони його не насторожили.

Тіурі охопив смуток. Було щось сумне в тому, що тут, де вони сиділи зараз, люди колись жили, раділи чи журились, але від них нічого не залишилося – і тільки ця руїна нагадувала про їхнє існування.

– А через десять, двадцять років ця руїна теж може зникнути, – прошепотів він наче до себе.

Паккі відповів йому:

– Там, біля болота, ми опинились у такому місці, де ніби ще ніколи не було жодної людини. Нині ми в лісі,

де були люди, яких зараз немає. Чи це не гірше, як вва-
жаєш?

– Так, – зітхнув Тіурі. – Але треба вкладатися спати.

Ніч, що настала, була несхожа на будь-яку іншу. Ті-
урі відчував безперервне тремтіння сов, інколи бачив,
як їхні пронизливі круглі очі загорались у сьйві тліючо-
го вогню. І йому спало на думку, що, можливо, це вза-
галі не сови, а привиди у вигляді облізлих птахів, що
зітхають і стогнуть, нарікаючи на свою долю.

7. Чоловік у Зеленому

Сонце відганяло ці думки геть, хоча далеко не всі
Сйого промені могли досягнути мандрівників. І все-
таки воно кидало цяточки світла на землю, на листя і
на похмуру річку. Тіурі й Паккі ще раз мовчки обійшли
кімнати Совиного дому, сподіваючись знайти сліди лю-
дей, проте марно.

Дурник був пригнічений. Він стояв поруч із Тіурі і
тихо говорив:

– Вони ще не тут, але вони прийдуть. Вони прийдуть
неодмінно. Туди чи сюди.

– Чи не скажеш, а хто це «вони»? – поцікавився Тіурі.

Дурник похитав головою:

– Не знаю. Їх ще немає, і скоро ми поїдемо до хижі.

– Тією дорогою, звідки приїхали?

– Так, ти це знаєш, лицарю! – дещо повеселішав
Дурник. – Але спершу я покажу тобі дерево, дерево,
яке ти шукаєш.

Дорога пролягала на захід уздовж Чорної річки. У
цьому напрямку Дурник і повів їх. Однак сам, наскіль-
ки міг, дороги уникав і йшов переважно обіч неї. Тіурі
й Паккі їхали стежкою, яка ставала дедалі ширшою.

– Це якесь божевілля, – дивувався Паккі. – Я думав,
вона ставатиме вузкою і заходитиме глибше в ліс.

– Дороги в Дикому лісі заходять у глухий кут, – пробурмотів Тіурі, – або ведуть до руїн давно занедбаних споруд.

– Що ти сказав?

– Я повторюю слова послання лицаря Ристридина. А де подівся Дурник?!

– Ось я! – звучало притлумлено. – Їдьте, їдьте далі, друзі. Тепер ти повертаєшся до місця, де сонце сідає, лицарю Тіурі. Але не довго, не довго. Я не хочу довго йти.

– Це далі, аніж я думав, – сказав Паккі трохи згодом.

Дурник, який зник за чагарником, знову з'явився і поманив їх, тримаючи в кожній руці по здоровезній морквині.

– Ось їжа! – повідомив він гордо. – Ходіть сюди – і ми відпочинемо на траві, де нас ніхто не побачить. А потім я поведу вас туди, де ви хочете бути.

«Маріус досі впевнений у собі», – подумав Тіурі, жу-ючи терпкий твердий корінь. Він сидів, притулившись спиною до дерева, а Паккі й Дурник лежали в траві навпроти. Поруч паслися їхні коні.

І раптом юнак побачив Чоловіка в Зеленому, який сидів на гілці просто перед ним. Тіурі завмер, він не міг повірити своїм очам! Він побачив високого засмагло-го чоловіка з темно-русявою бородою. Його облягав одяг різних зелених відтінків, а на голові був зелений каптур. Він сидів там спокійно, ніби ця гілка була найпоширенішим місцем для сидіння у світі. Одну ногу він підняв, у руці тримав лук і уважно спостерігав за ними.

– Хто ти? – вигукнув Тіурі.

Паккі й Дурник прослідкували за його поглядом і теж побачили цього чоловіка.

Той вишкірився і неймовірно швидко підвівся. Якщо миті він стояв на повний зріст на гілці, потім обернувся і перескочив на інше дерево. Перед здивованими

очима трьох мандрівників чоловік, погойдуючись, перестрибував з гілки на гілку, і вже за мить зник. Лише шурхіт свідчив, що він пересувався все далі й далі.

Тіурі й Паккі підскачили й кинулися за ним. Дурник закричав:

– Не треба, не треба! – але потім все одно побіг за друзями.

Та скоро вони зупинилися і перезирнулися. Від Чоловіка в Зеленому не залишилося й сліду.

– Отже, вони все ще існують, – промовив Паккі.

– Так, ти бачив його, – кивнув Тіурі.

– Це була людина? – запитав Паккі.

– Схоже, що так, – відповів Тіурі.

– Ну, тоді це справжня лісова людина, – підсумував Паккі. – Він може стрибати по гілках, наче білка!

– Не йдіть далі! – застеріг пошепки Дурник. – Не йдіть далі. Вони не хочуть, аби ми їх бачили, вони не хочуть з нами говорити!

– Це такі чоловіки затримали вас? – запитав Паккі.

– Вони просто спостерігають, – пояснив Дурник і раптом знову застеріг: – Тихо! Стережись! – Сказавши це, він обернувся і пішов геть.

Тіурі та Паккі рушили за ним. Вони твердо вирішили все з'ясувати негайно.

Однак Дурник не дав їм можливості щось запитати. Він зупинився і тихо промовив:

– Ось, ось воно було. Тепер я пригадую. Ось тут!

– Що? – запитав Тіурі.

– Тихіше. Дерево, звісно. І воно зникло в підліску.

8. Дерево

– **Я**кщо ми тут не заблукаємо, Тіурі, то я не знаю... – пробурмотів Паккі, намагаючись не відставати від Дурника.

Той озирнувся.

– Ми неподалік Темної річки, друзі, – сказав він, – і я знаю, як ми підемо.

За мить він зупинився і взяв їх за руки.

– Ось тут я був, – прошепотів Дурник. – Ось тут сидів і бачив, що... Лицар біля того дерева... – Він відпустив їхні руки.

Тіурі здавалося, що він от-от побачить того лицаря, але натомість побачив лише дерево, велике та могутнє, оточене високими папоротями. Повільно, ніби вагаючись, він рушив до нього. Відсунувши папороть убік, він нічого не помітив на стовбурі. Та відчуті розчарування не встиг, бо, обходячи дерево, примітив вирізьблені на корі знаки – букви, слова, імена... Тіурі стояв нерухомо і читав їх, читав ще раз... втретє, вчетверте.

Паккі підійшов, став поруч і завмер. Так само як і його друг, він дещо недовірливо дивився на повідомлення, висічене місяці тому.

«це на згадку про
лицаря арваута
ільмара
і багатьох наших вірних
віроломно переможених ворогами
вони спочивають у мирі
за їхню смерть помстяться
я їх не забуваю

ристридин з півдня»

9. Барабанний дріб

— **М**ертві... – прошепотів Паккі.
Тіурі перехрестився і схилив голову.

– Мертві? – тихо спитав Дурник. – Що це? Про що говорять ці знаки?

Тіурі поклав руку йому на плече.

– Ти відкрив нам страшну таємницю, Маріусе, – сказав він. – Ось... тут лицар Ристридин написав, що його друзів перемогли вороги.

– А-а-а, – зітхнув Дурник.

Усі троє мовчали.

«Вороги... – подумав Тіурі. – Вони вбили Арвауга, Ільмара та решту».

Юнак зрозумів, що він та його друзі наражалися на справжню небезпеку. А втім, якби вони цього не зробили, то ніколи не дізналися б про це, і надалі думали б, що в Дикому лісі немає небезпеки і його дороги ведуть в нікуди.

– Ходімо! – похапцем сказав він. – Мерщій ходімо зі мною!

Тіурі зробив кілька кроків і вийшов до річки.

– Маріусе, ти пам'ятаєш дорогу до коней?

– Так, – прошепотів той.

– Тоді поспішайте туди, – теж пошепки наказав Тіурі. Якусь мить він уважно дивився на дерево, а потім попрямував за Дурником, який уже пішов.

– А задля чого такий поспіх? – запитав Паккі.

– Хіба ви не розумієте, що тут небезпечно?! – зауважив Тіурі. – Нам треба якомога швидше повернутися до друзів, щоб повідомити про нашу знахідку. Лицар Ристридин, лицар Арвауг, Ільмар та їхні супутники потрапили в засідку і зазнали поразки. Дай Боже, щоб Ристридинові пощастило втекти! Ці вороги, мабуть, ті самі, про яких постійно говорить Дурник. Хтозна, де вони зараз... І я побоююсь, що нам не до снаги втрьох чинити опір.

– Але мусимо про це розповісти, – засмучено сказав Паккі.

– Так, звісно. На щастя, нас троє, хоча б один мусить вийти з лісу.

– Тіурі, – сказав Паккі, – який ти похмурий.

– Я просто намагаюся все бачити якомога чіткіше, – відказав на те Тіурі. – Тут є щось таке, чого ми не повинні знати. Ох, Арвауте, Ільмаре...

– Хто такий Ільмар? – запитав Паккі.

– Ільмар був зброєносцем Ристридина, він був чудовий, – відповів Тіурі. – І старий, як я, – буркнув він собі під ніс.

Обидва мовчали, доки не дійшли до коней.

– Вони все ще тут, – з полегшенням видихнув Паккі.
– Але ж той Чоловік у Зеленому бачив нас.

«І він усе ще може стежити за нами», – подумав Тіурі, але промовчав. Насамперед їм треба було спробувати якомога далі відійти від цього місця й повернутися на схід. Вони могли б продовжити розмову у безпечнішому місці. Проте він мав ще дещо сказати.

– Слухай уважно, – звернувся він до Дурника. – Наш обов'язок – повідомити короля Дагоната про те, що сталося тут, у Дикому лісі. Розумієш, Маріусе? Друзів лицаря Ристридина було вбито, а сам Ристридин зник. І король Дагонат мусить про це знати. Я сподіваюся, що ми без ускладнень вийдемо з лісу, але, якщо щось трапиться, принаймні одному з нас конче потрібно врятуватися.

– Якщо станеться що, лицарю? – занепокоївся Дурник.

– Якщо вороги знайдуть нас, кожен із нас має спробувати втекти – втекти, Маріусе, щоб сповістити короля.

– Сповістити короля, – повторив Дурник.

– А тепер вперед! – наказав Тіурі. – Маріусе, ти ведеш нас до Совиного дому, але не стежкою.

Дурника так надихнуло це завдання, що він на мить навіть забув про свій страх.

– Ніхто не знайде нас, друже! – виголосив він і знову пішов попереду.

Тримаючи коней за повіді, юнаки мовчки йшли за ним.

Здавалося, минуло кілька годин, перш ніж вони побачили Совиний дім. Тіурі вирішив обійти його і шукати притулку на ніч трохи далі в лісі.

– Нам не слід відходити занадто далеко від річки, – зауважив він, – і гадаю, що доріг краще уникати. Не варто також розпалювати багаття, хіба трохи пізніше.

– Уже сутеніє, – прошепотів Дурник. – Я уважно слухатиму і попереджу, якщо вони прийдуть.

– Маріусе, тепер ти мушиш сказати нам, хто такі «вони», – сказав Тіурі згодом, коли мандрівники сховались у неглибокому рові.

– Стривай, – сказав Дурник. – Слухай!

– Переконаний, що твої вороги, вбили і друзів лицаря Ристридина. Вони мають бути покарані, ти це розумієш?!

– Тихіше, слухай! – прошепотів Дурник.

Здалеку до них долинув ледь чутний звук. Чи це був лише стукіт їхніх власних сердець? За мить усе вщухло... Вони лише чули, як вітер грає листям.

– Стривай, – повторив Дурник.

Невдовзі десь знову пролунали якісь звуки, і це було не марення, вони насправді почули: звук повторювався набридливо й регулярно... Барабан!

Через деякий час звуки припинилися, але невдовзі пролунали знову. Перед настанням ночі це звучало загрозливо.

– Це вони, – прошепотів Дурник, коли знову запанувала тиша.

– Вони наближаються? – ледь чутно запитав Паккі.

Мимоволі подорожні тулились один до одного і дослухалися. Стемніло так, що геть нічого не було видно. А десь там все почалося знову! Ні, звук не наближався і не відступав.

– Вони на деревах, – сказав Дурник.

– Хто? – прошепотів Тіурі.

Вони знову замовкли і мовчали, доки барабан не замовк.

– Барабани, – тихо зауважив Дурник. – Барабани – на деревах, і вони розмовляють між собою. Але я не знаю, про що вони говорять.

– Це Чоловіки в Зеленому барабаняють? – запитав Тіурі.

– Можливо, – відповів Дурник. – А можливо, хтось інший. У лісі багато різних істот... Злі чоловіки в дивно-му одязі та люди в кольчугах і без обличч...

– Без обличч?! – жажнувся Паккі.

– У шоломах, – прошепотів Дурник. – Ви могли б бачити лише їхні очі, злі очі.

– Із закритими заборолами, – пробурмотів Тіурі.

– Вони прийшли до Лісової Хижі, – розповідав Дурник, – і наказали моїм братам: «Ходімо з нами». Мені теж довелося піти, але я не хотів, ти це знаєш. Вони повели нас, мене і моїх братів, далеко, глибоко в ліс... Дорога вздовж Темної річки довга, вони там живуть. І там більше доріг. Але інколи мені чимось зав'язували очі, щоб я не бачив. І все-таки я все бачив. Я бачив Совиний дім та інші будинки з дерева та каменю...

– Вони там жили? – прошепотів Паккі.

– Не в Будинку сови, а в інших оселях. І я побачив Чоловіків у Зеленому, що сиділи на деревах: вони дивляться на тебе, а потім зникають. Вони йдуть уздовж води з довгими списами в руках, гострими списами...

– Але що вони роблять у лісі? – запитав Тіурі.

– Я не можу цього сказати. Вони мені нічого не говорили, друже, нічого! Їм треба було більше доріг, і мені з братами довелося вирубувати для цього дерева. Ми не могли втекти, і ніхто не мав знати, що вони там. Вони так сказали: «Держи язика на зашморгу, інакше ми вб'ємо тебе».

Тіурі відчув, як Маріус здригнувся.

– А потім ти втік? – тихо запитав він.

– Не одразу, друже. Я був наляканий, бо вони лихі. Спершу я не наважувався, але потім мені таки пощас-

тило втекти. Я б загинув, якби залишився... – Його голос затремтів. – Я втік однієї ночі, – продовжив він. – Спочатку вони не помітили, а потім переслідували мене. Вони лаялися, шукали, але не знайшли... – Дурник зупинився і підсумував: – Ось і все, друзі, це все, що я знаю. Я не вперше чую барабани! Довго-довго я ходив тут, у лісі, переховувався, чекав...

Раптом Паккі смикнув Тіурі.

– Що це? – прошепотів він. – Світло!

На мить Тіурі жахнувся, але потім полегшено зітхнув:

– Та це ж сходить місяць.

– Еге, – кивнув Паккі. – Я вже лякаюся всього.

Усі троє затамували подих і вслухалися в таємничі звуки ночі. Барабанів більше чути не було.

– Друге повідомлення від Ристридина було оманливим! – тихо сказав Тіурі. – Повідомлення, яке нам передав Фітил...

– Чи був лицар Ристридин коли-небудь в Іслані? – засумнівався Паккі.

– Це питання, – прошепотів Тіурі. – Він намагався розгадати, яка роль у цьому всьому належить Фітилу. Якщо збрехав, то чи знав більше, аніж сказав, чи зіграв зрадника, він – лицар короля Дагоната? А може, просто сам став жертвою обману? Лицар Фітил, що блукав Облудними пагорбами, не втрачаючи дороги... Як далеко заглиблювався він у цей ліс? Тіурі раптом пригадав Рудого Квібо, який стверджував, що бачив лицарський турнір... «Це були люди? Не привиди, не фантастичні істоти?» – запитав він себе, а вголос промовив: – А де вони тоді мешкають, де їхні будинки?

Дурник присів поруч. Тепер, при тьмяному світлі півмісяця, він міг бачити. Білки його очей блищали.

– Вони живуть і там, і там, – відповів він пошепки, показуючи на захід і південь.

Десь на південь від них лежали Облудні пагорби. За словами Дурника, вони мешкали в Старому мисливському будинку.

Тіурі подумав про Ісадору. Йому довелося зізнатися, що їй теж могло бути відомо про це більше, що пояснювало б її ставлення до нього. Зрештою, вона зробила все, щоб переконати його, що в Дикому лісі нічого немає, і водночас намагалася попередити його про щось. Він зігхнув. Усе це непевні домисли, загадки, на які він не мав відповіді. У будь-якому разі Іслан не був місцем, де можна просити допомоги. Їхньою метою має стати сам король Дагонат, той, хто наказав лицареві Ристридину вирушити до Дикого лісу.

Дурник знову заговорив, майже на вухо Тіурі:

– Їхній господар мешкає в кінці Темної річки. Чи на початку. Далеко-далеко, де сонце заходить. Кажуть, там є гори, а за горами сідає сонце. У замку він живе, Господар Дикого лісу...

Враз Тіурі спали на думку слова пісні Ісадори, і він був вражений цією здогадкою...

«Я чув про похмуру твердиню,
створену горою та струмками...»

– Але це було раніше, і більше немає, – промовив юнак.

– Тихіше! – прошепотів Дурник. – Вони також сказали, що він живе біля іншої річки, у печері...

– Якої річки? – запитав Паккі.

– Хто? – запитав Тіурі.

– Господар Дикого лісу, – відповів Дурник.

– Хто?.. – одночасно здивувалися юнаки.

– Не знаю, друзі, – прошепотів Дурник. – Вони лише пошепки говорили про нього і ніколи вголос. Він був їхнім господарем і казав їм, що робити. Але я його ніколи не бачив.

– Та інша річка – це Зелена річка? – запитав Паккі.

– Так, Зелена річка, я це теж знаю. Там вони воювали – чоловіки, які живуть у лісі, з тими іншими. Спочатку я почув барабани, далеко і недалеко... Потім вони прийшли – лицарі, вершники. Інші з'явилися... із заростей: вони стрибали, з дерев... І вони билися!

– Чому ти не сказав мені цього раніше? – запитав Тіурі.

– Я не пам'ятаю всього одразу, друже. Я волів би все забути. Я пригадав це лише для вас. Вони билися, але я не хотів дивитися і побіг. Я вже втік до того часу. А згодом, біля Темної річки, я знову побачив одного з тих лицарів... вашого лицаря, того – із зеленим плащем та зеленим, сірим і срібним щитом.

«Ристридин, – подумав Тіурі. – Так і сталося: спочатку Ристридин та його супутники перемогли грабіжників, що мешкали між Чорною і Зеленою річками. Це, мабуть, було десь на північ від Мертвого каменя. Потім пішли на захід, глибше в ліс, шукати Чоловіків у Зеленому. Там вони зустріли їх і, можливо, ще когось. У будь-якому разі вони потрапили у ворожу засідку, і ніхто з них більше ніколи звідти не повернеться, окрім, можливо, Ристридина. Чи був він в Іслані? – вкотре запитав себе Тіурі. – Навряд чи, і це неймовірно, щоб Ристридин був там, а потім, не сказавши ані слова, поїхав, до... Дельталанду. Дельталанд... чи похід мав щось спільне з цим?»

Натягнувши на себе ковдру, юнак здригнувся – і не лише тому, що було холодно. Дурник заснув. Уві сні він стогнав і щось бурчав.

«Не думай більше про це, – наказав собі Тіурі. – Все одно не зрозумієш, що сталося насправді, а завтра мушиш бути свіжим».

Юнакові снилися Ристридин та Ільмар, Арво та «Чоловіки в Зеленому». Він знову почув, як котиться звук барабану і кризь нього пробивається солодкий ти-

хий голос панночки Ісадори. Та вона була серед ворогів. Уві сні він бачив диких вершників, а сам їхав попереду, то наче капітан, то ніби втікач. Але насправді за цілу ніч так нічого й не сталося.

10. Вороги

Тіурі подивився на небо – воно було ясным, сонце щойно зійшло, з гілочок звисали краплинки роси. Паккі видерся на дерево, щоб оглянути все навколо.

– Жодних загроз я не помітив, – повідомив він, спустившись на землю.

– Це ні про що не говорить, бо ти бачиш не набагато більше, аніж верхівки дерев. Совиний дім недалеко звідси, один димар я бачив.

– Треба спробувати йти паралельно річці, – міркував вголос Тіурі. – Сподіваюся, ми знову знайдемо шлях Маріуса... Знаєш, куди веде ця стежина? – запитав він у Дурника.

– Яка стежина?

– Шлях, який обрав Арданвен, – уточнив Паккі.

Дурник замислився.

– Завжди через ліс, – нарешті сказав він, – але там теж є дороги, і я не знаю їх усі.

– Ти йшов цією дорогою від своєї хижі, – пояснив Тіурі.

– Так, так, саме цією дорогою, друже, – погодився Дурник. – Але ми ж від неї відхилилися, і це було давно...

Тіурі стримав зітхання.

– Скільки часу йти від Чорної річки до Зеленої? – запитав він.

– Не знаю точно, друже. Більше одного дня, а можливо, й тиждень.

– Хіба не краще їхати так само, як і сюди? – запитав Паккі.

– Так, це здається мені безпечнішим, – відповів Тіурі. Він показав на південний схід: – Там Чорна річка. Тож ходімо так. Проте я волів би не їхати дорогою. – Юнак обернувся до Дурника й додав: – Маріусе, спочатку їдемо до короля, а вже потім до Лісової Хижі.

– Я це знав, я це знав, – кивнув Дурник. – Я піду туди, куди ви підете, друзі. Ви знаєте краще за мене.

– На щастя, ще не літо, – намагався, як завжди, підбадьорити друзів Паккі. – Бо влітку все заросло б іще щільніше.

Він мав рацію. Бо шлях і справді був майже непрохідним: підлісок, ліани та колючки дуже ускладнювали путь. Кілька разів Тіурі та Паккі навіть мусили мечами прорубати собі шлях.

– Ми і уявити не могли, що наші добрі мечі використаємо для цього, – зауважив Паккі.

Іноді друзі не могли їхати прямо, і їм доводилося змінювати напрямок, і навіть опівдні не було впевненості, що вони на правильному шляху. Паккі знову заліз на дерево і звідти побачив, як він сказав, «лише море зелені» та жодного натяку на Чорну річку. Було спекотно, мандрівники страшенно втомилися і зголодніли, мучила спрага. Настрій був кепський.

Паккі відкрив торбину з харчами і знову закрив.

– З їдою зачекаємо трохи, спершу треба втамувати спрагу, – зауважив він.

І тут Дурник вигукнув:

– Ось вода, друзі!

І справді, неподалік струменів потічок, де вони могли напитися досхочу. Та їсти мандрівники одразу не стали, спочатку пішли вздовж потічка, «бо, – як сказав Тіурі, – він «природно» тече до Чорної річки».

Юнак мав рацію. Невдовзі вони дійшли до дороги, на яку їх вивів Арданвен.

– Це річка, яку ми перетнули на виході з лісу, – сказав Паккі. – Це було неподалік Совиного дому. Тоді ми теж недалеко просунулися!

– Але ми не заблукали, і це вже щось, – сказав Тіурі.

– А тепер відпочиньмо, – запропонував Паккі. – Ми трохи перекусимо, і я хочу занурити ноги у воду, – знімаючи взуття, додав він.

– Я роздивлюся, чи ми в безпечному місці, – сказав Тіурі, коли з'їв хліб. – Можливо, далі зможемо трохи пройти дорогою. Так швидше досягнемо мети.

Він пильно подивився в обидва боки вздовж дороги – нікого не було видно, але хтось може раптом з'явитись із-за повороту.

– Будемо йти паралельно до неї, так? – запропонував Тіурі друзям, що пішли за ним. – А потім знову через болото, і так далі.

Паккі скривився, але погодився.

– Зараз ми можемо вже їхати верхи, – сказав Тіурі. – Паккі, ти зі мною на Арданвені.

Вони в'їхали в ліс між дорогою та річкою. Раптом Паккі вигукнув:

– Чекайте! От я бевзь! Залишив нашу торбину з харчами біля потічка. – Він зіскочив з Арданвена і махнув рукою: – Ви їдьте далі, я вас наздожену, – і за мить зник у гущавині.

Тіурі та Дурник їхали дуже повільно. Маріус призупинився і почав принохуватися. Раптом він подивився на Тіурі і, хоча нічого не було видно, сказав:

– Вони йдуть!

– Як... – почав було Тіурі, але почув десь позаду шум – цокіт, голос вдалині щось кричав... Це був не Паккі... Де взагалі це було?

– Мерщій тікай! – наказав він Дурникові, але той вагався.

– Вперед! – Тіурі підстрожив Арданвена – і кінь, ламаючи гілки, помчав геть. Юнак на мить озирнув-

ся: на щастя, Дурник не відставав. Але Паккі, де був Паккі?!

Проте вибору не було – небезпека близько, і йому довелося втікати від неї.

Та зненацька перед ним з підліску з'явилися люди в шоломах, намагаючись списами перекрити шлях. Арданвен став дибки.

– Небезпека! Тікай! Мчи! – вигукнув Тіурі і вихопив свого меча.

Він почув, як позаду скрикнув Дурник, а також чийсь вигук. Голос, здавалося, був схожий на голос Паккі. Але Тіурі мусив захищатися від людей у шоломах, які напали на нього. Йому вдалося відбитися – і Арданвен кількома стрибками вивіз його на дорогу. Та невдовзі Тіурі почув ще більше криків та цокіт копит. І побачив Дурника, якого чоловіки, одягнені в зелене, стягли з коня. А з боку Совиного дому наближалися вершники, але Паккі серед них не було.

– Тікай, тікай! – знову закричав він і смикнувся було, щоб визволити Дурника, проте тієї ж миті промайнула думка: а чи не краще б йому самому спробувати втекти. Але ж Маріус так відчайдушно благав про допомогу!

Тіурі свого друга в нападників відбив, утім тепер вершники вчепилися в нього. Бій був коротким, Тіурі захищався мужньо, проте сили були не рівні, одному йому було їх не здолати. Друзів оточили вороги: вершники в кольчугах, кремезні чолов'яги в обірваному одязі та люди в зеленому з чорними каптурами на головах. Арданвен, якого міцно стримували ворожі руки, гнівно заіржав. Дурник тихенько схлипував.

Паккі не було видно ніде, і Тіурі молився, щоб той врятувався.

– Лицар з Білим Щитом! – кричав один з обідранців, наблизившись до Тіурі. Юнак мимоволі відсахнувся.

Серед ворогів здійнявся галас.

– Лицар Тіурі та його зброєносець! – вигукнув вершник в коричнево-жовтому одязі, який саме приєднався до них. Він не підняв заборولا, проте голос його видався Тіурі знайомим.

Коричневий та жовтий, хіба це не кольори Іслану?

– Що тебе змусило на мене напасти? – запитав Тіурі.
– Пограбування та розбій в чагарниках заборонено в королівстві Дагонатів.

Дехто з чоловіків глузливо засміявся.

– Ми не грабіжники, – зауважив чоловік у зеленому, тримаючи в руках щита й меча Тіурі.

– Ви наш полонений, – додав обірванець.

– Він наш полонений, – наполягав воїн у коричнево-жовтому.

– Ні, його заберемо ми, – заперечив обірванець. – Нам його замовили.

– Заберете куди? – запитав воїн.

– Туди, куди ведуть наші дороги, – відказав Чоловік у Зеленому.

Обірванець схопив Тіурі й заволав:

– Підеш зі мною!

– Іслан! – вигукнув Тіурі, але воїн у коричнево-жовтому відійшов, а решта підійшли ближче. Дурник притиснувся до Тіурі і знову схлипнув.

– Цить мені! – вишкірився один із ворогів.

– Облиш його! – гримнув Тіурі. – Він мій друг і... зброєносець. Відпустіть нас негайно... – Юнак зробив паузу. Погляди, чоловіків, що оточили його, виразно свідчили, що їм байдуже до його слів, і він вирішив не принижуватися і не просити неможливого.

Отже, його з Дурником повели стежкою назад до Совиного дому.

«Якби тільки Паккі врятувався! – думав Тіурі. – Хто були ці люди, і чи справді він бачив воїна з Іслану?»

Перед Совиним домом у траві стояло кілька коней у червоній збруї. Коли натовп з полоненими наблизився,

з нього вийшло троє чоловіків, які яскраво виділялися на тлі темних дверей. Тіурі на мить сповільнив крок і відчув, як крижана рука стиснула його серце. Троє чоловіків у червоних обладунках з криваво-червоним пір'ям на шоломах...

– Це вони, – почув він поруч переривчастий шепіт.

Вони... Червоні Вершники! Тіурі все це знав надто добре. Як вони полювали та переслідували його, коли він їхав із листом до короля Унавена. Багатьох із них було розгромлено лицарем Ристридином та його друзями. Але тут їх було більше – усі жорстокі і злостиво налаштовані. Червоні Вершники з королівства Евіллан! Вони стояли нерухомо, пліч-о-пліч, чекаючи на нього.

Юний лицар озирнувся. Усюди вороги і мовчазний ліс. І знову він подумав: «Якби тільки Паккі врятувався. Дай Боже, щоб Паккі втік!»

Частина четверта

Паккі

1. Втеча на схід

Невдовзі Паккі знайшов торбу з харчами, перекинув її через плече і збирався повернутися назад, коли почув голоси – і то були не Тіурі і Дурник. Здригнувшись, він обережно розсунув гілки і побачив кількох чоловіків, що наближалися дорогою з боку Совиного дому. Він відступив, а потім рвонув лісом на схід так швидко, як тільки міг. Він мав попередити Тіурі, бо те, що він помітив, свідчило про небезпеку.

Раптом він почув якісь голоси. Крик Тіурі: «Небезпека! Тікай, тікай!»

А потім крик Дурника і цокіт копит.

Паккі теж закричав і кинувся до свого друга. Він навіть не намагався бігти якомога тихіше, хоча й підсвідомо уникав дороги. Трохи пізніше тією ж дорогою проскакали вершники, він навіть не знав – скільки.

Згодом Паккі знову почув крик Тіурі: «Тікай! Тікай!»

«Це для мене, – здогадався він і зупинився, ноги його тремтіли. – Один із нас мусить втекти, аби розповісти все королю Дагонату».

Невже йому доведеться тікати? Але тут Паккі почув звуки, від яких перехоплювало подих: дзвін мечів. Тікати? Відмовитися від Тіурі та Маріуса?

Він пішов далі і крадькома наблизився до місця, де потрапили в засідку його друзі. Колінкуючи, підповз ще ближче і побачив, як озброєні люди утримували Арданвена, що сердито іржав... Де були його супутники?

Хтось кричав: «Лицар з Білим Щитом!»

Паккі підхопився був на ноги і одразу знову зігнувся. Він відчував усе водночас: безсилий гнів, страх за своїх друзів, яким він не міг допомогти. Що міг він зробити з усіма цими воїнами сам-один? За себе він теж боявся, але тікати не хотів. І все-таки йому довелося, адже Тіурі сказав: «Хоча б один мусить вийти з лісу».

Раптом він помітив, що наближаються вершники. Вони зупинилися поблизу. Паккі лежав нерухомо і не наважувався навіть глянути на них. Він таки щось почув: «Лицар Тіурі та його зброєносець...» А потім голос Тіурі: «Що тебе змусило на мене напасти?..»

З очей Паккі бризнули сльози. Принаймні його друг був ще живий.

Тоді заговорили вороги, і він вловив лише кілька слів. «Ви наш полонений...» – «Куди?..» – «Туди, куди ведуть наші дороги...» І голосніше: «Іслан!» – це знову Тіурі?

Він обережно підняв голову: чоловіки, що були на дорозі, рушили. Деякі з них більше нагадували розбійників, але були серед них і воїни, і чоловіки в зеленому з чорними каптурами. Він уважно подивився на Тіурі й Дурника – здавалося, що вони неушкоджені. Згодом усі рушили в напрямку Совиного дому.

Паккі вже зібрався підводитися, коли побачив позаду кілька вершників у коричнево-жовтому одязі та з опущеним заборолом. «Боягузи», – подумав він і знову принишк, спостерігаючи за ними.

Ті розмовляли між собою.

– Що тепер? – запитав один.

– Зброєносець немає, – відповів другий.

«Отже, я наступний! – подумав Паккі. – Якщо вони придивляться, то можуть легко мене помітити! – Він заплющив очі, хоча й знав, що це йому не допоможе. – Що робити?! – Вершники проминули його. – Залишитися тут? Скочити й бігти?»

У вухах гуло від цокоту копит. Звуки то наближалися, то віддалялися.

– Чому ти?.. – запитав один. Далі юнак не розібрав.

Іншого він почув чіткіше:

– Швидше! Розбрідайтеся... шукайте його... зброєносець!

Він упізнав цей гучний голос і коричнево-жовті герби. Іслан!

«Гамар, – зрозумів Паккі, обережно підвівшись. – Тож все-таки Іслан!»

Наразі поблизу не було нікого. Якщо він хотів врятуватися, йому довелося б спробувати тікати на схід і там шукати допомоги... Він мусив зробити це, хоча кожний крок віддаляв його від Тіури.

«Чому саме я?» – подумав він, перекидаючи торбу через плече.

Юнак швидко перейшов дорогу. І тут почув, як хтось закричав: «Гей, там! Ти хто?!»

Він кинувся навтьоки. Але ж вони побачили його, так, і рушили навздогін! Він мчав лісом, весь час озируючись.

Раптом Паккі пригальмував. Він опинився біля Чорної річки. Лише кілька кроків через заплутаний очерет відділяли його від води, річки, уздовж якої він мав рухатися, щоб вийти з лісу. Хлопець відчував спиною своїх переслідувачів. От-от вони наздоженуть його, а він не вміє плавати.

Річка була темною і здавалася глибокою. У розпачі він пірнув в очерет і принишк біля води.

Гілки тріщали під важкими кроками... Паккі затамував подих, міцно вхопився за очерет і занурився у воду. Усе його тіло огорнув крижаний холод. Відчувши під ногами дно, він відпустив очерет – і вода одразу сягнула його губ. Він запанікував і потягнувся було до очерету. Але за мить наказав собі: «Заспокойся, ти не маєш права втопитись!» Паккі обережно просувався уздовж берега і нарешті заліг під навислим очеретом. Поруч, майже над собою, він почув розмову своїх переслідувачів – воїнів Іслану.

– Чому б тобі не попросити у них допомоги?

– Тоді нас звинуватять у тому, що ми дозволили йому втекти. Ну, принаймні вони нічого про це не знають. Крім того, лицар Фітил хоче бачити їх в Іслані.

– А як щодо інших?

– Вони взяли їх із собою до лісу, ти це знаєш. З цим уже нічого не вдієш.

Раптом у Паккі над головою пролунало «Ву-гу-гу». Від несподіванки Паккі здригнувся.

З протилежного берега хтось відгукнувся.

– Що-небудь бачив? – гукнув чоловік на той берег.

– Ні, нічого! – пролунало у відповідь.

– Дорогу охороняєте?

– Ву-гу-у!

– Тихіше тоді! Виконуй свій обов'язок.

Якою холодною була вода! Паккі не наважувався навіть поворухнутися. «Ще мить – і я не витримаю, – подумав він. – Я геть закоцюрб».

Він трохи посунув ногу, рукою зачепився за щось слизьке і мало не пірнув з головою під воду.

Нарешті голоси переслідувачів віддалилися, і Паккі наважився вилізти на суходіл. Юнак пішов на схід уздовж річки, насилу стримуючи цокіт зубів. Дорогу охороняли, тому вода здавалася йому найбезпечнішою. «Якби я тільки міг плавати», – подумав він. Так, це було перше, чого він мав навчитися, хоча воду й не любив, а цієї миті просто ненавидів.

Юнак ішов, поки знову не почув голоси ворогів. Йому здавалося, що ті йдуть за ним уздовж річки. Його першою думкою було тікати на північ, але ж мета... З жахом він зрозумів, що спосіб врятуватися – знову сховатися в річці, в її холодній каламутній воді... Там його ніхто б не помітив. Проте, міркуючи, дійшов висновку: так, вороги не знайшли його, але у воду він більше не полізе: «Я ж не риба!»

А втім, Паккі розумів, що йому доведеться піти на це знову, якщо буде потрібно. Невдовзі він навіть спустився вниз уздовж річки, від зайвих очей його захищав очерет. Однак скоро він помітив, що берег опускається і далі за течією стає болотистим. Коли він вийшов на

цю місцину, то з полегкістю зітхнув: ворогів поруч не було.

Паккі зрозумів, що вийшов до болота.

«Тепер я маю спробувати знайти той самий шлях, яким ми йшли сюди. У будь-якому разі, просуваючись цією болотистою місциною, вони не наздоженуть мене так швидко, принаймні я сподіваюся на це».

Паккі хотів би трохи відпочити, але вирішив продовжити шлях, поки ще не стемніло. До того ж, він потроху зігрівся, бо аж тремтів від холоду. Хлопець обережно намацував дорогу, адже болото може бути небезпечним, та й зненацька зустрітися з переслідувачами йому не хотілося.

Лише коли день добіг кінця, він дозволив собі перепочити. Паккі сподівався, що поруч нікого немає, і це його трохи тішило. Але все довкола здавалося йому похмурішим, аніж будь-коли. Йому здавалося, що гілки тицяють у нього скрученими пальцями і безліч очей стежать за ним. Тіло йому залякло від мокрого одягу. Паккі розв'язав мокру наскрізь торбу. Хліб перетворився на кашу. Неохоче він з'їв трохи, а з решти зліпив кульку.

«Доведеться терпіти», – сказав він собі. Подорож від Мертвого каменя до Совиного дому тривала два дні. Тоді в них були коні, хоча й здебільшого вони йшли пішки. «Завтра ввечері я хочу бути біля Стейнворда, – міркував юнак. – Це можливо. І йтиму далі, доки не поночіє».

Він рухався у червонуватому вечірньому світлі. Зброєносець намагався уявити, що може статися з його друзями. Їх схопили і забрали, глибше в ліс... не вбили. Але хтозна, що може з ними трапитися далі? Чи допоможе його втеча їх врятувати? Йому конче потрібно дійти і покликати на допомогу, яка має бути вчасною. А може, було б краще піти за ними, аби звільнити їх хитрістю?

«Чому я тут розгуляю? – запитував він себе. – Чому мене не спіймали? На моєму місці мав би бути Тіурі! От він би знав, що робити, – він лицар».

З яким нетерпінням він чекав, що подорожуватиме поруч з Тіурі! Але не так сталося, як гадалося. В Іслані між ним і Тіурі пробігла чорна кішка, хоча, можливо, його друг і не відчув цього. Коли вони пішли до лісу з Дурником, це було схоже на минулі їхні подорожі, але цього разу все пішло шкереберть! Його друзям загрожувала небезпека, а довелося лишитися самому й іти далі, чи, скоріше, повертатися назад. Але ж вплинути на ситуацію він не міг жодним чином...

Посутило і стало холодніше. Щось стрибнуло в калюжу – плюх! Почали кумкати жаби. Деревя перетворилися на тіні. Іти ставало дедалі важче. Нарешті, тремтячи від втоми й холоду, він опустився на землю.

Паккі крутився з боку на бік, але сон не йшов: лісових звуків було набагато більше, ніж тоді, коли він ночував зі своїми друзями. І все-таки він, мабуть, заснув, бо, коли розплющив очі, з подивом побачив вранішнє світло. Він насилу проковтнув шматочок хлібної кульки, відчуваючи страшенний біль у горлі. Юнак підвівся і продовжив свою подорож.

Паккі вирішив: «Я маю сьогодні дістатися Стейнворда!» Тож усю його увагу та зусилля було зосереджено на тому, щоб уникати переслідувачів. Він навіть майже не зважав на п'явок.

По обіді його насторожили чоловічі голоси, які лунали, як він вважав, на протилежному березі річки. «Якщо вони перетнуть річку, то мені буде непереливки...»

Він повернув на північ, хоча не дійшов до стежини, що вела вздовж річки до Стейнворда. Але Паккі не хотів, щоб його помітили. Він, мабуть, уже досяг кінця болота, сподіваючись, що не помилився. Голоси все ще було чути, і він відійшов ще трохи від річки. Невдовзі

юнак відчув під ногами тверду землю і полегшено зітхнув: «Принаймні це нарешті скінчилося».

І тільки тепер він зауважив, що погода гарна і він, можливо, найближчим часом буде у Стейнворді. Там жили люди, до яких він міг би звернутися по допомогу, і там пролягала Велика дорога, де вороги, звісно, не наважилися б на нього напасти. Хлопець озирнувся, переслідувачів уже не було чути. Тепер йому вже можна було повернутися до річки.

«Не дай мені заблукати, – молився він. – Дозволь мені знайти Стейнворд».

Де була річка? Як довго він ходив – сонце вже було низько? І чи у правильному напрямку йшов?

Несподівано шлях перетнула інша дорога. Це було ознакою обжитої місцевості чи однією з небезпечних доріг у лісі? Паккі зупинився й завагався. Якби він повернув праворуч, то, імовірно, прийшов би до Чорної річки, і йому довелося ризикнути.

Наразі він збагнув, що й справді довго ходив, бо відчув, що ноги наче налиті свинцем. «Просто уяви, що це не так, – сказав він собі. – Просто став одну ногу перед другою. Один... два...»

Невдовзі він вийшов на галявину, де стояв великий камінь. Мертвий камінь!

2. Від Мертвого каменя на північ

За словами корчмаря «Тихої гостини», це було лихе місце, але Паккі зрадів, що нарешті сюди потрапив. Тут були Чорна річка і Стейнворд! Він відчував смертельну втому, але це не мало значення: він вибрався з лісу неушкодженим і напрочуд швидко.

Юнак прямував до річки. На протилежному боці він побачив людей і, лише коли дістався берега, зрозумів, що й тут йому загрожує небезпека. З тими людьми сто-

яли воїни в коричнево-жовтому, люди Іслану, які шукали його! Паккі на мить заточився. Там теж побачили його. Один із них щось наказав і став попереду. Гамар!

Паккі відступив на кілька кроків, але тікати було вже несила – він це чудово розумів. Гамар переправився через річку, решта пішли за ним. Юнак був приречений! Проте він не дозволив собі здатися. Він обернувся і побіг до Мертвого каменя. Там зупинився, задихаючись, у голові паморочилося. Аби втриматися на ногах, він простягнув руку і випадково схопився за камінь, до якого раніше не наважився б навіть торкнутися. Він притулювся до нього, зневажаючи себе за свою слабкість. Йому стало краще, але ноги не слухалися – він не міг зробити ані кроку.

– Стій! – вигукнув Гамар. – Ось він!

Паккі бачив, як воїни наближаються, але не бачив їх добре... чи вже так стемніло? Вони говорили між собою, і Гамар гукнув:

– Ходи сюди!

«Це до мене», – подумав юнак. Чому його не схопили? І чому він залишився тут сам-один? Треба було тікати! Але відпустити камінь він не наважувався. Мертвий камінь!

Тихо, ніби здалеку, він почув голос наче зсередини: «Кажуть, що кожне доленосне бажання, виголошене на Мертвому камені, здійснюється...»

То он воно що! Це його єдиний шанс, якби лише йому стало мужності й сили!

Паккі набрав повні груди повітря, випростався, подивився на воїнів і, усе ще спираючись на камінь, виголосив:

– Це Мертвий камінь. І на цьому Мертвому камені я загадав бажання, щоб усі, хто наважиться торкнутися мене...

– Ходи сюди! – повторив Гамар, наближаючись до нього. Його супутники залякли на місці.

– Мертвий камінь! – вигукнув Паккі. – Я проклинаю того, хто намагатиметься взяти мене в полон. Нехай за ним самим полюють по всьому Дикому лісу і схоплять!

Гамар відступив і крикнув:

– Замовкни!

– Це моє доленосне бажання, – сказав Паккі, вихоплюючи меч.

Чи допомогло це? Воїни не сказали нічого, але він відчув, що вони боялися, стояли перелякані... так само, як і він сам.

– Ходи сюди, – знову промовив Гамар, проте цього разу вже не так впевнено. – Ходімо з нами. Володар хоче поговорити з тобою...

«Зараз або ніколи!» – зрозумів Паккі. Він відпустив камінь і чкурнув геть – подалі від річки та воїнів.

Він побіг стежкою, якою щойно прийшов. Хлопець тікав на північ, знову до лісу. Ноги несли його наче крила, він навіть сам був здивований. Невже це був він, Паккі? Чи справді він вдався до прокльонів біля Мертвого каменя? Він не озирався, хоча йому вчувалися кроки позаду. Уже майже стемніло, коли попереду він побачив стежку, вузьку й пряму, що вела у ще глибшу темряву.

Чи стежили за ним? Чи доля врятувала його, хоча вимовляти це, мабуть, небезпечно? Але це, певно, стосувалося всіх таких побажань. «Я мусив», – подумав Паккі.

Юнак уповільнив біг, останні сили несподівано залишили його, він зійшов зі стежки, перечепився через зарості, впав у яму, приземлився на засохле листя і враз, наче потонув, занурився у глибокий сон.

Коли юнак прокинувся, було темно, хоч в око стрель. Він хотів сісти, але не зміг. Усе тіло боліло, кінцівки оніміли. Деякий час хлопець лежав, широко розплющивши очі, однак темрява залишалася непроглядною. Задихаючись, він зробив ще одну спробу встати. Листя

шаруділо. Його пройняв холодний піт, юнак почував себе якось дивно. Він жахнувся: невже Мертвий камінь зачаклував його і зашкодив йому! Як могло статися, що навкруги така пітьма? Де подівся місяць? Нарешті він сів і прислухався до несамовитого биття власного серця.

«Я мушу рухатися далі, – подумав юнак. – Але куди?»

До короля Дагоната.

Але де король Дагонат? І де він сам?

У Дикому лісі, на північ від Стейнворда.

Там небезпека, там переслідують.

Хто це знову сказав? Він відсахнувся й зіщулився.

Йому ввижалося, що щось чи хтось проходить повз яму. Згодом приходили інші, оточували його...

Раптом Паккі знову сів. Чи він усе ще в лісі? Зроду йому не доводилося бувати у такому жахливому місці – замкненим у чомусь чорному, як ніч. Він стиснув листя в руках – це справді було листя; сухе й тріскуче або вологе від землі. Юнак торкнувся ще чогось: його меч, той, що його подарував король Унавен. Якось Тіурі сказав йому, що він може тримати меч і як хрест. Тіурі... Он воно що – він мав допомогти другові. Але як? Він геть нічого не бачив і розгубив усі свої думки. Паккі узяв меч трохи нижче руків'я і спробував прочитати молитву, та, перш ніж її закінчити, знову заснув. Йому снилися великі гори на заході, де було свіже повітря і де було видно далеко-далеко...

Коли юнак прокинувся, уже цвірінькали птахи. Він узяв меча, торбу і вибрався з ями. Оніміння і біль усе ще відчувалися. За хвилину він рушить, але спершу треба вирішити, куди йти. «Я маю скласти план, – сказав він собі, – і чітко дотримуватися його». Повернутися до Стейнворда юнак не міг. Куди йому йти? «Поїсти б щось спочатку, – подумав він, – це завжди допомагає». Однак у нього лишився тільки невеличкий шматочок сухої кульки, яку й хлібом не назвеш. Проте спрага дошкуляла більше, ніж голод.

На північ від Чорної річки протікала Зелена річка, і саме там розпочинався Королівський ліс.

– Ти мусиш піти туди, Паккі, – прошепотів він собі. – До річі, іншого шляху немає... на північ, хоч як далеко це було б. – Він насилу підвівся: – Ти мусиш спробувати знову цей шлях знайти. Наскільки мені відомо, він іде в цьому напрямку.

Цілком можливо, що вони ще прийдуть за ним на світанку. Вдень привиди та марення були не такими моторошними. Попри думки про переслідувачів хлопець був радий, що настав день. Він шукав стежку і невдовзі знайшов її. Ідучи нею, він робив так само, як і напередодні, просто ставив одну ногу перед другою: один, два... Незабаром відчуття оніміння дещо вщухло, він навіть бадьоро йшов, не зупиняючись ані на мить.

Вдалині почувся гавкіт собак. Юнак подумав про лицаря Фітила та його воїнів і пришвидшив ходу. Стежка звужувалася, і йому довелося пильнувати, аби не перечепитися об коріння чи пеньки.

Собака знову загавкав. Паккі озирнувся, нічого не помітив, але кинувся бігти, і біг, поки біль у боці не змусив його зупинитися й перепочити. Тоді йому спало на думку, що краще заплутати сліди, щоб переслідувачі його не знайшли. Так він і зробив: повз і підводився, повз і підводився. Відстань, яку він подолав у такий спосіб, була навіть більша за ту, яку він пройшов. Так він дістався струмка, де нарешті міг відпочити і втамувати спрагу. Деякий час хлопець ішов по воді. «Так вони не знайдуть моїх слідів», – він був задоволений собою. Тепер Паккі наважився знову відшукати стежку – нею він міг пересуватися швидше, до того ж імовірність заблукати була меншою. Але йому ніяк не щастило її знайти.

Озираючись довкола, Паккі намагався не піддаватися паніці, проте ліс ставав усе більш диким і ворожим. Йому здавалося, що навкруг зроду-віку не ступала нога

людини. Він заліз на дерево і, осідлавши гілку на верхів'ї дерева, знову спробував зорієнтуватися. Але впевненості йому це не додало, він усе ще сумнівався, що йде у правильному напрямку. Може, він ходив по колу, а може – потрапив у цей ліс назавжди? Але тоді Тіурі й Дурникові теж довелося б залишитися там назавжди.

Юнак не знав, як довго блукав лісом. Хліб закінчився – і він час від часу жував шматочки кори. Згодом почуття голоду зникло, залишилося одне бажання – лягти і бодай трохи поспати. На ногах його тримала лише думка про те, що він мусив рухатися далі. «Мені треба до Зеленої річки, до обжитої місцевості... повинен сказати королю... від Тіурі... дерево... лицар Ристридин...»

Іноді Паккі ввижалося, що він чує переслідувачів. Можливо, він марив? Він бачив, як повз нього пробігали дикі тварини. Пеньки, що перетворилися на дивних істот, ожили і манили його кінцівками, схожими на кігті. Ввижалося, що з-під його ніг вистрибували напрочуд дивні сірі чудовиська. Часто ліс танцював перед його очима, він падав, але, зціпивши зуби, підводився знову. Хлопцеві навіть не спадало на думку, що він може занедужати, – то тремтячи від холоду, то палаючи від жару, він уперто просувався вперед.

Настала ніч, але страховиддя уві сні були такими самими, що й денні переживання.

Якось вранці Паккі натрапив на стежку.

«Шлях! Який шлях? Я мушу йти на північ», йому це підказувала його підсвідомість. Крізь дерева пробивалися сонячні промені, якби це був схід, то шлях, мабуть, привів би його до Зеленої річки. «Гаразд, тоді піду далі».

Знову настав вечір, Паккі відпочивав. На мить у його голові прояснилося. «Якщо я незабаром не добудуся до Зеленої річки, то не дістануся туди ніколи», – думав він. Можливо, вона поруч, можливо, до неї лише кілька кроків.

Ще не зовсім стемніло, і дорогу освітлювало місячне сяйво. На щастя, хлопець знову натрапив на стежку. Перед ним неначе розвиднілось. Якої ж дивної форми були стовбури дерев... Ні, це були не дерева.

Він підійшов ближче – і опинився перед брамою.

Паккі навіть не здивувався. Він пройшов через ворота і знову зупинився.

Перед ним відкрилася галявина з багатьма будівлями. Ціле місто: будинки, стіни, вежі, сходи, освітлені місячним сяйвом. Біло-чорне, примарно біле, з чорними тінями поміж будівлями. Мертве покинуте місто, зруйновані стіни, занедбані будинки, але все-таки могутні й красиві.

Паккі роздивлявся його. Він відчував, що колись знав, яким було це місто, але нічого не міг пригадати. Він знайшов щось, чого й не шукав, але те, що шукав, теж згадати зараз не міг.

Мертве місто, забуте місто...

Раптом із тіні виникла інша тінь, тінь, що наближалася до нього. Жах охопив Паккі. Він розвернувся і через браму знову кинувся навтьоки до лісу. Раптом перечепився через щось, упав і знепритомнів.

3. Хранитель Забутого міста

Хтось тихим хрипким голосом заспівав:

«Я мріяв про кам'яне місто,
воно стояло біля широких струмків...»

«Хто там співає?» – подумав Паккі.

Голос продовжив:

«Це було раніше, але вже немає,
бо там, широкими алеями,
дерева стоять зараз, – мрії...»

– Заспокойся, заспокойся, – тамуючи тривогу юнака, промовив інший голос. – Тихіше, засинай.

«Хто це?..» – здивувався Паккі, а потім зрозумів, що це співав він сам. Хлопець розплющив очі й зустрівся поглядом з незнайомцем. Видіння почало розпливатися, але боятися вже не було сил.

– Засинай, засинай, – почув він знову. Холодна рука лягла йому на чоло.

«Це був людський голос», – подумав Паккі. – Тепер він чітко побачив довгасте обличчя, воно здавалося йому ще більш видовженим завдяки бороді. Темні очі тривожно спостерігали за ним. Поруч він побачив мерехтливе світло.

– Хто... – почав було Паккі.

– Тс-с-с, тобі нема чого боятися, – сказав незнайомець. – Ти втомився, у тебе лихоманка і тобі треба відпочити. Спи! Незабаром ти прокинешся зціленим.

Паккі заплющив очі. Він усе ще чув голос, що промовляв: – Я Хранитель Забутого міста і сидітиму біля тебе. Спи!

Коли Паккі знову розплющив очі, то побачив зграю птахів на тлі візерунчастого біло-сірого неба. Він дивився на них з подивом... ні, вони не літали, вони були намальовані на склепінчастій стелі. Хлопець лежав у маленькій круглій кімнаті на ліжку чи ослоні, накритий хутром. Двері були відчинені, через них у кімнату падала смуга сонячного світла – отже, це був день. Його все ще надто хилило до сну, щоб запитувати себе, де він і як сюди потрапив. Йому було так зручно, так спокійно і безпечно.

Знадвору зайшов високий худорлявий чоловік і весело сказав:

– Ага, прокинувся. Як почувашся?

Паккі глянув на нього і впізнав.

– Хранитель Забутого міста, – промовив він ледь чутно.

– Пам'ятай це, – чоловік сів до нього на ліжко. – Можеш називати мене також Адельбарт. Але, як я зрозумів, Забуте місто не було для тебе невідомим – кам'яне місто біля широких потоків. Тепер про ці потоки ідеться тільки в піснях.

– Які потоки? – запитав Паккі. – Де я?

– Це місто лежить між двома річками – Чорною на півдні і Зеленою на півночі.

Зелена річка! Ось куди йому вкрай потрібно йти! Паккі миттєво скочив на ноги, але в голові в нього запаморочилося, та й він, як виявилось, був зовсім без одягу.

– Гей, залишайся в ліжку! – наказав Адельбарт, утримуючи й укриваючи його. – Твій одяг сохне на сонці: він був у жахливому стані, а ти, коли потрапив мені на очі, був вкрай знесилений, тож і справді вставати й бігти не знати куди не варто.

– Так, але... я мушу йти далі, до Зеленої річки, – слабко опирався Паккі. – Я... мені не можна втрачати час.

– Час не твій, – сказав Адельбарт. – А якщо ти втратиш своє життя, то взагалі не матимеш більше часу. Будь ласка, зберігай спокій. Незабаром, якщо дозволить небо, зможеш їхати куди завгодно. Я допоможу тобі, якщо знадобиться. Стривай...

Він зник і за мить повернувся з мискою й ложкою.

– Може, ти хочеш щось з'їсти? – спитав він, знову сідаючи біля хлопця. – Це смачний суп, я приготував його сам, він зміцнить твої сили.

Паккі вдихнув духмяний аромат і зрозумів, як він насправді зголоднів.

– Я погодую тебе, – запропонував Адельбарт.

Паккі відчував, що з кожною ложкою стає сильнішим і, коли миска спорожніла, почав:

– Я справді можу...

– Ні, – перебив його Адельбарт лагідно, але рішуче. – Цілу ніч ти співав та марив, тож спочатку тобі треба просто виспатись, а потім поговоримо.

– Як я сюди потрапив? – запитав Паккі. – Я в... Забутому місті? Хто ти? Який сьогодні день, котра година? А Зелена річка, як далеко вона звідси?

– Ти ставиш забагато запитань водночас, – зупинив юнака Адельбарт. – Проте доведеться відповісти, адже я розумію, що без цього ти не заснеш. Ти тут, у Забутому місті Терравердіс, – така його стара назва, – і тут ніхто не живе, окрім мене. Я бачив, як ти приплентався сьогодні вночі, але, коли спробував підійти до тебе ближче, ти втік, наче за тобою гнався сам диявол. Я знайшов тебе неподалік воріт неприємним. Зараз близько десятої ранку, Зелена річка вже поруч. Ось так. Мерщій засинай.

Паккі хотів відповісти, але заснув, перш ніж спробував щось сказати.

Коли хлопець прокинувся, було сонячно, і він не міг збагнути, як довго спав. Адельбарт сидів на ослінчику біля дверей і роздивлявся його меч. Паккі спостерігав за ним. У чоловіка був доволі дивний вигляд: довге бліде обличчя й запалі очі. Барвистий, але обшарпаний одяг, на поясі багато зброї. Хранитель Забутого міста підняв голову і кивнув йому:

– Ну що?

Паккі потягнувся і глибоко позіхнув.

– У мене все добре, – сказав він і сів, цього разу вже без зусиль.

– Тоді можемо поговорити, – вирішив Адельбарт, встаючи. – Твій одяг лежить на ліжку, а тобі краще не вставати, поки я не принесу поїсти. Ось твій меч – чуда зброя! Як ти його отримав?

– Отримав... Від короля Унавена.

– Від короля... Унавена?! – здивувався Адельбарт. – Хто ти взагалі?!

– Мене звати Паккі. Я – зброєносець лицаря Тіурі з Білим Щитом.

– Звучить вражаюче! Але я спершу принесу нашу їжу, бо теж зголоднів.

Хранитель Забутого міста вийшов з кімнати.

Паккі почав одягатися. Хлопця все ще трохи похитувало, але думка про друзів не покидала його. Занадто багато часу уже втрачено! «Не розумію, як я міг впасти, – роздратовано подумав він. – Раніше я ніколи не хворів. Може, це через Мертвий камінь, чи води Чорної річки винні?»

Пристебнувши меча, юнак визирнув назовні. Він побачив внутрішній дворик, оточений стінами, майже прихований виткою виноградною лозою. У кутку навколо Адельбарта, який схилився над вогнищем, кілька худих курей щось дзьобало. Наче це було зовсім не те місто, яке він бачив минулої ночі. Минулої ночі... Чи ще раніше? Він мусив вирушати якнайшвидше!

Адельбарт помітив його і повідомив:

– Вечеря готова!

За кілька хвилин вони сиділи у круглій кімнаті, смакуючи супом з курячих ніжок. Паккі, як виявилось, дуже зголоднів.

– Це хороший знак, – задоволено зауважив Адельбарт. Потім він запитав, як Паккі потрапив до лісу.

– Ніхто не бував тут місяцями, – пояснив він. – Я знаю, що ти хочеш дістатися Зеленої річки. Чому? Що ти шукаєш?

Паккі трохи вагався, перш ніж відповісти. Зрештою, він нічого не знав про Адельбарта, хоча той і був до нього лагідним, цей Хранитель Забутого міста в Дикому лісі.

– Я мушу йти до короля Дагоната, – відповів юнак.
– Це далеко звідси?

– Ну, дорога не коротка, – замислився Адельбарт.
– Близько тижня від Зеленої річки, якщо іти швидко.

– Так далеко? – розгубився Паккі. – Але хіба тут поблизу немає коня, якого можна взяти, чи якогось замку, де живе лицар, якому можна довіряти?

– Лицар, якому можна довіряти? Чесно кажучи, насправді я не зрозумів про лицаря. З тими великими паннами я не на короткій нозі, знаєш. Я волів би сховатися у своєму місті, відтоді як лицар Ристридин та його друзі здійняли тут бучу.

Паккі мало не впустив свою миску з супом.

– Лицар Ристридин?! – вигукнув він.

Адельбарт завмер.

– Ти його знаєш? – обережно поцікавився він.

– Так... ні... Я ніколи його не зустрівач. Але багато про нього чув. – І Паккі запитав дещо стурбовано: – Але ви його знаєте. Як? Він... він вам не ворог, правда?

– У певному сенсі так, – повільно відповів Адельбарт. – Не хвилюйся, – додав він. – Їж спокійно свій суп. Я не зашкоджую тобі після того, як піклувався про тебе всю ніч. – Він задумливо подивився на курячу ніжку, яку тримав у руці, і продовжив: – Торік я жив тут з купою своїх товаришів... допоки не прийшов лицар Ристридин зі своїм воїнами і не прогнав нас. Майже всіх моїх друзів схопили й доправили до столиці, наскільки мені відомо. Я сам уник цієї біди, бо саме полював неподалік. Я сховався в лісі і повернувся сюди через деякий час.

– Але... але що зробили ваші друзі? – запитав Паккі, хоча вже знав відповідь.

– Їж свій суп! Ми були лісовими розбійниками і тут був наш осідок. Гарне місце! Ніхто ніколи не насмілювався сюди потикатися... доки не прийшов лицар Ристридин.

Паккі мовчки слухав.

– Лицар Ристридин мене не бачив, а я бачив його лише здалеку, – продовжував Адельбарт. Тож мені важко судити, чи слід тепер вважати його своїм ворогом, чи ні. Що ти думаєш про це?

– Я теж не знаю, – нерішуче відповів Паккі. – Пограбування подорожніх – це... – він замовк.

– Заборонено і неправильно, – додав Адельбарт. – Знаю. – Він кинув обгризену ніжку на землю.

– Я ніколи не хотів бути добрим, – продовжив він. – «Дванадцять ремесел – тринадцять нещасних випадків», – казала моя мати. Але і грабіжником бути, чесно кажучи, ніколи не збирався, просто багато з чим не погоджувався. Зрештою пішов у монастир. Я подумав, що це мій останній притулок. Сподівався, що мені там сподобається. Але й це мені набридло, і я пішов геть. Я опинився в лісі і там зустрів тих розбійників. Вони були приємними хлопцями. Я приєднався до них, і мені сподобався їхній спосіб життя: вони почувалися вільними і ніколи не скиглили. Що ж до пограбування – ну... щось таки треба робити, аби мати кошти на життя! Я не так часто брав участь у пограбуваннях – я готував для всіх нас їжу й охороняв це місто. Це я показав їм цю місцину... Я знайшов її під час своїх мандрів багато років тому. – Він подивився на Паккі з винуватою посмішкою і адумливо промовив: – От я й розповів тобі майже всю свою життєву історію, тобі й розпитувати не довелося. І це лише через лицаря Ристридина. Ти його знаєш, чи не так?

Паккі зосереджено дивився на нього. Юнак відчував, що йому не треба боятися цієї людини, і з деяким здивуванням подумав, що він розбійником не видавався. Такі люди завжди були для нього символом зла, а в Хранителеві Забутого міста не було нічого лихого.

– Я ще навіть не подякував вам, – промовив хлопець.

– Та не вигадуй! Я що, мав би тебе, непритомного, там покинути? Краще скажи, що ти маєш до лицаря Ристридина? Це через нього ти блукаєш лісом?

– Так, трохи й через нього. Але більше це стосується мого друга Тіурі, лицаря Тіурі. Коли лицар Ристридин

та його супутники переслідували роз... я маю на увазі – ваших друзів, вони пішли далі в ліс, на захід.

– Так, саме так, – кивнув Адельбарт.

– Вони шукали Чоловіків у Зеленому.

– Чоловіків у Зеленому? – повторив Адельбарт і підняв вгору палець. – Їх знайти неможливо. Вони ні в що не втручаються і нікому не завдають шкоди, якщо тільки хтось сам не чіпляється до них.

– Звідки ви це знаєте? – поцікавився Паккі.

– Звідки знаю? Я... я чув про це від різних людей. Можливо, від монахів Брунатного монастиря. Залиште їх у спокої – і вони нікому не заважатимуть.

– Я нічому з цього не вірю! – вигукнув Паккі. – Чи знаєте ви, що лицар Ристридин зник безслідно, а його супутників було підступно вбито?! А Тіурі, мій друг, потрапив у засідку, і його ув'язнили... Тож я мушу якнайшвидше дістатися короля Дагоната, щоб розповісти про все, що сталося, і отримати допомогу.

Юнак підвівся, бо раптом згадав, що не має часу довго розводити теревені.

– Я вражений, – відповів на те Адельбарт. – І що, це зробили Чоловіки в Зеленому?

– Вони були там. Інші теж. І напередодні вночі, перш ніж потрапити в засідку, ми чули, як б'ють барабани: неприємний звук.

– Барабани? – повторив Адельбарт.

– Ви коли-небудь чули їх? – запитав Паккі. – Ви знаєте щось більше про це? – Юнак був майже переконаний, що той напевне про це знав.

Однак Адельбарт заперечно похитав головою.

– Я давно знаю, що в лісі живе більше людей, – мовив він. – Але ніколи не шукав їх і не втручався в їхнє життя, так само як і мої товариші. Є деякі речі, у які пхати свого носа не слід.

– Там відбувається щось таємниче, – прошепотів Паккі, – і ніхто не повинен знати – що саме. Але лицар

Фітил про це знає, лицар Фітил Ісланський. Ви знаєте його?

– Ні. Я ніколи не поткнуся на південь від Мертвого каменя.

Почувши цю назву, Паккі здригнувся.

– Мені довелося тікати від воїнів лицаря Фітила, – розповів хлопець. – Ось так я й потрапив сюди. Від воїнів Іслану, які поїдуть до Дельталанду.

– Ти сказав «Дельталанд»?

– Так, вони здійснили набіг звідти. Але, можливо, це й неправда. Можливо, лицар Фітил вигадав... чи ні, гінці принесли звістку від лицаря Артура...

– Не можу всього цього збагнути, – зізнався Адельбарт. – Напад... лицарі, захоплені, вбиті, зниклі... Навколо щось діялося, поки я дрімав у своєму Забутому місті. Боюся, що мій відпочинок завершується. До речі, ти більше нічого не хочеш з'їсти?

– Дякую, – щиро сказав Паккі. – Мені справді треба рушати далі. Чи можете ви порадити мені, як найшвидше дістатися Зеленої річки, де я сподіваюся отримати допомогу?

Паккі говорив, і його занепокоєння зростало, адже до міста Дагонат було ще так далеко.

Адельбарт на мить приклав руку до його чола і мовив:

– Ну, я бачу, що не можу тебе стримати, хоча волів би, щоб ти залишився ще на одну ніч. Я проведу тебе до річки і дам свого віслюка. Так, у мене є віслюк. Якщо він відмовлятиметься рухатись, копни його ногою. – І, трохи подумавши, він продовжив: – Місто короля далеко, а в Іслані, як ти сказав, – його вороги. Брунатний монастир поруч – не те щоб монахи прийшли тобі на допомогу з мечем, але вони багато знають, скрізь мають друзів і, цілком імовірно, зможуть надіслати повідомлення королю або до замку Містеринат.

– Замку Містеринат! – ледь не скрикнув Паккі.
– Заспокойся, мій хлопчику, ти мене лякаєш.
– Я знаю той замок! Він так близько звідси?
– Не далі, аніж денна подорож на коні від монастиря. І звідси до монастиря теж не знадобиться більше доби. Я бачу, що це гарна новина для тебе.

– Ще б пак! – сказав Паккі. Очі його сяяли.

Замок Містеринат! Там живе могутній пан з якимсь заважким ім'ям, один із найліпших друзів лицаря Ристридина. Він дружив і з Тіурі, так само як і його донька, панянка Лавінія. – О Адельбарте, – з вдячністю мовив Паккі, – покажіть мені шлях до Брунатного монастиря. Потім я попрошу допомоги в Містеринаті і неодмінно її отримаю!

4. З Адельбартом до Брунатного монастиря

Пополудні вони вирушили – Паккі, Адельбарт і його віслюк.

– Я залюбки показав би тобі своє місто, – сказав Адельбарт. – Воно прекрасне, якщо його розглядати неквапом, нікуди не поспішаючи. Коли я думаю, скільки йому має бути років і хто жив там у давнину, то почувую себе дуже маленьким і нікчемним. І це насправді так з огляду на всі обставини.

– Для мене це не так, ні! – заперечив Паккі. – Що б я робив без вас?

Адельбарт задумливо кивнув.

– Примхи долі несповідимі. Вірніше кажучи, воля небес. Я так часто вважав себе за нікудишнього боягуза: живу собі в Забутому місті, тоді як в усьому світі відбувається стільки всього. Але тепер, здається, я зробив добре діло: зміг тобі допомогти. І хто знає, що з цього вийде.

Із Забутого міста до Зеленої річки дороги не було, проте Адельбарт запевнив, що знає шлях навіть із зав'язаними очима. Він наполіг, щоби Паккі сів на віслюка, і в душі юнак був радий, що йому не доведеться йти пішки. Він ще остаточно не отямився від лихоманки.

Дорогою вони розмовляли, переважно про пригоди Паккі. Але, коли почало сутеніти, Адельбарт сказав, що їм краще помовчати.

– Ніколи не знаєш, хто нас слухає, – зауважив він.

– Ви маєте на увазі, що вороги можуть бути поруч? – прошепотів Паккі.

– Дорогою я часто чув дивні кроки, – відповів Адельбарт.

Вони замовкли. Адельбарт без вагань ішов вперед і нарешті зупинився.

– А тепер нам треба поспати, – сказав він. – Річка вже близько, і завтра ми вчасно будемо в монастирі.

Яскравим сонячним ранком подорожні прибули до Зеленої річки. На протилежному березі теж був ліс – сосни на невисоких пагорбах. Але вже не Дикий ліс. Ліворуч, по цей бік води, було видно дахи будинків.

– Там живуть лісоруби, – зазначив Адельбарт, – але до цього села ми не підемо. Перейти річку зможемо тут. Вперед! Давай, віслючку.

Віслюк витягнув голову і сердито заревів.

– Ану замовкни! – роздратовано зашипів Адельбарт.
– Вперед, хутко!

Та на ревіння віслюка з боку села прибіг чоловік. Його обличчя було червоним і злим.

– Віслюк мій! – загорлав він.

Адельбарт вилаявся собі під ніс.

– Цього ще бракувало, – пробурмотів він і штовхнув неслухняного віслюка.

Розлючений чоловік кинувся до них. Паккі побачив палицю в його руці.

– Гей ти, злодію! – волав селянин. – Це мій віслук, це ти його поцупив!

– Заспокойся, заспокойся! – Адельбарт стурбовано поглядав на палицю. – Я не вкрав його. Тварина блукала лісом, і я відвів її в безпечне місце, де вона дочекалася б власника.

– Ти брехун! – лютував чоловік. – Я тебе впізнав, Адельбарте! Ти ні на що не здатний, навіть не можеш вкрати так, щоб тебе не викрили. Звісно, я негайно заберу свого віслюка, але й тебе також! У селі є й інші, хто дуже хотів би з тобою щиро поговорити.

– Я нічого не скоїв! – заперечував Адельбарт. – Ось твій віслук. Краще подякуй мені за гарний догляд за дурнуватою твариною. А якщо хто хоче зі мною поговорити, нехай завітає до мене в Забуте місто.

– Ще чого! – сердито вигукнув чоловік. – Підеш зі мною, хочеш ти цього чи ні!

Паккі, який до цього все це мовчки слухав, зрозумів, що пора втрутитися.

– Адельбарт іде зі мною, – розпорядився він. – Наша справа важливіша.

– Ти хто? – недобррозичливо запитав чоловік, вимахуючи палицею.

Паккі поклав руку на руків'я свого меча.

– Я – зброєносець лицаря Тіурі з Білим Щитом. І Адельбарт повинен піти зі мною до Брунатного монастиря. Забирайте свого віслюка і дайте нам спокій.

Хоча після поневірянь у юнака був не найкращий вигляд, він тримався так переконливо, що це вразило селянина.

Чоловік дещо здивовано подивився на нього, а потім невдоволено сказав:

– Ну йдіть уже, – і, схопивши віслюка за повід, пішов геть.

– Ти добре впорався, – похвалив хлопця Адельбарт, коли вони переходили річку. – Дякую.

– Не дякуйте.

– Ти знаєш: те, що я сказав, – правда, – продовжував Адельбарт. – Той віслук просто підійшов.

– Я вам вірю, – відповів Паккі, хоча так не думав, бо відчував, що Адельбарт не зовсім щирий.

– Твоє обличчя говорить про інше! – вигукнув Адельбарт. – Добре, я таки вкрав того віслука. Я вже казав тобі, що я шкодливий! Я завжди страшенно хочу вчинити правильно, але перш ніж усвідомлю це, роблю щось не так. Я слабкий, і найкраще, що можу зробити, – це десь сховатися, подалі від спокуси.

Паккі розреготався.

– Ви дивак, – сказав він, – але мені подобається. І не моє діло, чим ви займаєтесь.

– Якщо я тобі подобаюсь – це твоя справа! – заперечив Адельбарт. – Досі я порушив лише кілька заповідей, але іноді боюся зробити щось непоправне. І що тоді? Зараз ми прямуємо до монастиря, де я рік прожив як брат-послушник. Я волів би спробувати ще раз, але тоді виходить, що я роблю це не з доброго наміру. Стати монахом можна лише з глибоких внутрішніх переконань, а не тому, що ти хочеш сховатися від усіх небезпек світу.

Тим часом вони йшли дорогою, яка вела їх спочатку через ліс на північ, а потім на захід.

Зелена річка сховалася десь за пагорбами.

Адельбарт продовжував свої роздуми.

– Я міг би піти на прощу. Подейкують, що біля джерела Блакитної річки, у горах, живе мудрий відлюдник.

– Менаурес! – вигукнув хлопець.

– Ти знаєш усіх людей, яких я згадую, – здивувався Адельбарт. – Ця наша зустріч справді доленосна. Ти був у нього?

– Чи бував я там?.. Я народився в горах і деякий час жив у Менауреса, – коротко зітхнув Паккі, який раптом засумував за доміркою.

– Тепер я розумію, – сказав Адельбарт. – Тепер я розумію, чому, попри свою молодість, ти, здається, так добре знаєш, що робити, не помиляючись у правильному й неправильному. Ти жив у Менауреса! Я вірю, що теж колись піду до нього. Думаєш, він би мені щось порадив?

– Переконаний! Але після того він скаже вам, що ви самі все маєте виправити. Мені він теж завжди так говорив.

За кілька хвилин Адельбарт запитав:

– Ти ще не втомився? Монастир уже поблизу – наприкінці цієї дороги.

Паккі втомився, але не скаржився. Юнак думав про Тіурі й Дурника. Він не знав, що Тіурі також пройшов цією дорогою кілька місяців тому, коли йому довелося доправляти листа королю Унавену.

– Ми прибудемо туди на заході сонця, – сказав Адельбарт.

Невдовзі вони вже стукали у ворота Брунатного монастиря.

Їм відчинив низенький брамник.

– Та невже! – здивувався той. Видавалося, що він був неприємно здивований. – Чи не Адельбарт це!

– Так, Адельбарт, але спершу не про мене. Цей юнак пройшов довгий шлях і багато пережив. Він шукає тут допомоги та захисту, брате Юліусе.

Брамник впустив їх всередину.

– Не забудь зачинити засуви, – нагадав йому Адельбарт. – І пильнуй, кого впускаєш. Могли прийти більші лиходії, аніж я.

– Що за дурниці! – заперечив брамник. – У тебе завжди щось не так. Чи ти знову прийшов сюди, щоб порушити наш спокій?

– Якщо хтось і зробить це, то тільки він – Паккі, – спокійно зауважив Адельбарт. – Привітайте його і відведіть до настоятеля, брате Юліусе.

– Авжеж, ласкаво просимо, – лагідно звернувся той до Паккі. – Адельбарт на мить збентежив мене. Хто ти і що привело тебе сюди?

– Я зброєносець лицаря Тіурі з Білим Щитом, – відповів юнак, – і йому загрожує велика небезпека.

– Тіурі, – повторив брамник, проходячи разом з Паккі та Адельбартом внутрішнім двориком з розкішним садом. – Тіурі... Я знаю це ім'я. Ви хочете поговорити з настоятелем?

– Будь ласка, преподобний брате, – нетерпеливився Паккі. – Якнайшвидше.

– Заходь сюди, всередину, – запросив брамник, – і я попрошу отця Ієронімуса прийняти тебе.

За кілька хвилин їх привели до настоятеля. З ним був молодий монах – ним виявився брат Мартин.

– Сідай, – запросив настоятель після привітання.

– Чи можу я... може, мені краще піти, преподобний отче? – дещо сором'язливо запитав Адельбарт.

– Ні, – відповів настоятель. – Я знав, що побачуся з тобою знову, Адельбарте.

Отець Ієронімус повернувся до Паккі:

– Я чув, що ти зброєносець лицаря Тіурі, і я його знаю. Він також був тут торік, коли ще сам був зброєносцем. Але спочатку розкажіть, заради чого ви прибули. Я розумію, це щось серйозне.

Паккі набрав повні груди повітря. Потім якомога стисліше і по можливості повніше розповів усе, що сталося в Дикому лісі.

– Вороги забрали Тіурі та Маріуса, – сказав він нарешті, – і поїхали вздовж Чорної річки до Совиного дому. Допомога мусить прийти якомога швидше – воїни, щоб звільнити їх. Багато воїнів, бо там багато ворогів.

– Лицар Ристридин вирушив у дорогу з двадцятьма супутниками, – тихо промовив брат Мартин. – Невже не залишилося нікого?

– Боюся, що ні, – зітхнув Паккі. – Окрім самого лицаря Ристридина, але ніхто не знає, де він. – І додав: – Тіурі наказав мені все це розповісти королю.

– Звісно, – відповів настоятель. – Король Дагонат повинен якнайшвидше дізнатися про цю тривожну новину. Ми негайно відрядимо гінця.

– Але ж король так далеко! – зауважив Паккі, а тим часом Тіурі й Дурник у полоні. Тому я подумав про володаря замку Містеринат.

– Гарна думка, – погодився настоятель. – Брат Мартин поїде до Містеринату. Він чудово їздить верхи і може вирушити негайно.

Молодий монах підвівся.

– Я позичу коня у фермера Ролдо, – сказав він. – І попрошу його, щоб він підготував більше коней. Його син, можливо, поїде до короля.

– Так, – кивнув настоятель, – тоді я напишу йому найголовніше з того, що розповів мені Паккі. А ти, брате Мартине, перекажи, щоб і з Містеринату відрядили гінця, який теж поїде до столиці. Цю звістку загубити не можна.

– Усе буде гаразд, отче Ієронімусе, – відповів монах. Він кивнув Паккі і зник.

– А що можу зробити я, преподобний отче? – запитав Паккі.

– Ти можеш спокійно спати сьогодні вночі, синку. Брат Мартин вирушає просто зараз у дорогу, але навіть тоді ми не можемо очікувати на допомогу від володаря Містеринату раніш, аніж завтра опівдні, бо він має ще озброїти своїх воїнів.

– Я б хотів... – почав було Паккі.

– До завтрашнього дня ти не можеш робити нічого, окрім як терпляче очікувати, синку, – відказав настоятель. – Ми подбаємо, щоб допомога надійшла якомога швидше. Пан з Містеринату, безперечно, захоче допомогти. А ми тут будемо молитися, щоб не допустити

небезпеки в Дикому лісі і щоб ти знову побачив своїх друзів неушкодженими. – Він звернувся до супутника Паккі: – Залишся тут сьогодні ввечері, Адельбарте. Нам потрібно поговорити ще раз, тобі не здається? Добраніч обом вам, і нехай Господь благословить вас.

5. Люди з Містеринату

Зазвичай Брунатний монастир був островом спокою, але з появою Паккі в його стінах справді цей спокій було порушено. Дикий ліс, який вживався таким далеким, хоча й майже прилягав до нього, тепер відчувався загрозливо близьким.

Наступного дня прибув володар Містеринату, і Паккі, певна річ, негайно покликали до нього.

Сигірдиварт Рафокс з Азулар-Норти був високим чоловіком з яскравим рум'янцем на щоках, що здавався майже недоречним у маленькій келії настоятеля. Паккі трохи ніяковів перед цим могутнім паном з його суворим обличчям і пронизливими очима під густими бровами, але стисло й чітко розповів усе, що мав сказати.

– У мене з собою двадцять п'ять воїнів, – розпочав володар Містеринату. – Вони розбили свій табір надворі, преподобний отче, – я не хотів би зловживати вашою гостинністю. Ввечері прибуде решта моїх людей, і брат Мартин разом із ними. Я запитав пана з Вестенату, чи не надасть і він також воїнів і, звісно, відрядив посланців до короля.

Паккі задоволено кивнув: пан з Містеринату був саме тим, кому можна було довіряти, він завжди це знав. Немов би тягар зняли з його плечей – цей чоловік хотів йому допомогти.

– Я думаю, зволікати не можна, – провадив далі володар Містеринату. – Мої воїни незабаром будуть тут,

тож ми зможемо увійти до Дикого лісу сьогодні ввечері або завтра рано вранці.

– Так! – полегшено зітхнув Паккі.

– Я можу вирушити з шістдесятьма воїнами, – запропонував володар Містеринату. – І брат Мартин, отче Ієроніме, з вашого дозволу, теж хотів би вийти з нами разом.

– Гаразд, я дозволяю, пане Рафоксе, – погодився настоятель. – Брат Мартин бував у лісі кілька разів, тож він, безумовно, вам допоможе.

– Отже, шістдесят троє, – підсумував Рафокс. Він перевів свій гострий погляд на Паккі. – Ти також там, звісно, будеш, – сказав він. – Вважаєш, цієї кількості буде достатньо?

– Гадаю, так, пане, – відповів хлопець. – Але напевно знати не можу. У лицаря Ристридина було двадцять супутників, ви це знаєте. Я бачив лише ворогів, які напали на Тіурі – може, п'ятнадцять чи близько того. І ще люди з Іслану.

– Лицар Фітил! – пробурмотів Рафокс і сердито насупив брови. – За будь-яких обставин я їду також! Воїни з Вестенату зможуть приєднатися до нас лише наприкінці тижня. Я залишу для них повідомлення, отче Ієроніме, якщо ви не заперечуєте. І ще. Дикий ліс для мене – невідома територія, тож, перш ніж вирушити туди, я хотів би знати про нього якомога більше.

– Я вже про це думав, пане Рафоксе, – відповів настоятель. – Паккі, який прийшов звідти, і брат Мартін можуть розповісти вам дещо про це. І, можливо, Адельбарт знає про Забуте місто більше, ніж розповів мені. Окрім того, у мене тут є мапа. Вона дуже давня і весь час зберігається у нашому монастирі. Звісно, вона застаріла – скажімо, на ній досі позначено Другу Велику дорогу, якої вже немає. Але, можливо, вона нам буде корисною, бо виявляється, що в лісі, який уже давно

вважають непрохідним, дороги таки існують, так само як і раніше.

Він розгорнув мапу. Паккі і Рафокс нахилилися над нею.

– Не знаю, чи правильно визначені відстані, – продовжив настоятель, – але ви бодай зрозумієте картину в цілому. Подивіться, ось Зелена річка, де ми зараз перебуваємо. Там – Терравердіс, нині це руїни, які називають Забутим містом. Ось Чорна річка, поруч з якою раніше пролягала Друга Велика дорога. Ось тут – замок, імовірно – Совиний дім, де напали на Тіурі. А далі ви бачите Таренбурхт. Я гадав, що його вже давно немає, але те, що розповів Паккі, змушує мене сумніватися. Хтозна, можливо, нині там живуть люди.

«Фортеця, про яку співала панна Ісадора? – подумав Паккі. – Але чому вона обрала саме цю пісню, якщо нам про це місце не можна було знати?»

Проте від цих думок його відволік пан Рафокс, який саме прокладав на мапі шлях.

– Я думаю, що нам треба перейти Зелену річку і йти за нею на південь, – сказав він. – Аж сюди, тут вона повертає на захід. Якщо продовжимо рух на південь, то маємо вийти до Чорної річки, це приблизно на півдорозі між Совиним домом і Таренбурхтом. Яким буде наш подальший шлях, залежить від того, що ми там знайдемо. Можливо, доведеться їхати на захід, а можливо – у напрямку Облудних пагорбів, чи до Іслану.

Він підняв голову і запитав:

– Ці Чоловіки в Зеленому, схоже, живуть тут неподалік, між Зеленими пагорбами і Зеленою річкою? Чи знаєте ви щось про них, преподобний отче?

Настоятель похитав головою:

– Не набагато більше, аніж свідчать якісь дивні історії, які є напрочуд суперечливими. Хоча у старих легендах про них також ішлося, але часто навіть не як про людей.

– Вороги, про яких говорить Паккі, – безперечно, люди, – сухо відказав володар Містеринату.

– Так, – погодився настоятель, – але я раджу вам не бути занадто недовірливим щодо істот, – хоча, можливо, вони й люди, – чи до обставин, про які ви ніколи не чули. Я майже не виходжу за межі монастиря, але знаю, що світ усе ще приховує чимало таємниць.

– Я також це знаю, – сказав Рафокс, задумливо дивлячись на мапу. – Я бував у далеких країнах, бо багато подорожував. А що стосується цього Дикого лісу – є там ще щось таке, що робить його небезпечним. Ось землі, які були покинуті людьми і яких вони досі цураються, – вони вщерть заростають бур'яном...

– Ось чому лицар Ристридин хотів туди піти, – прошепотів Паккі.

Володар Містеринату подивився на юнака, і усмішка зробила його суворе обличчя раптом дуже привітним.

– І твій друг Тіурі, – додав він. – З Божою поміччю ми знайдемо його, хлопче.

За годину Паккі сидів з Адельбартом на цямрині маленької криниці в саду монастиря. Ворота були відчинені, і час від часу через них сновигали воїни. Рафокс усе ще був усередині і розмовляв з настоятелем.

– Чому б вам не піти з нами? – запитав Паккі Адельбарта.

– Я міг би це зробити, – задумливо промовив він, – якби ж знаття, чи правильно це.

– А чому ні? – поцікавився Паккі. – Ви в лісі як удома, зі зброєю вправляєтеся добре.

– Тому й сумніваюся, – відказав Адельбарт. – Окрім того, я боюся її помилково використати. Це, насправді, мене й стримує.

– Ну, тепер ви знаєте, з ким будете битися, – не вгавав Паккі.

– Ти знаєш, а я – ні! У лісі достобіса покидьків – це правда. Кожного чужинця істоти, які населяють його, вважають ворогом – добро він несе чи зло.

Паккі подивився на нього.

– Скажіть, – запитав він, – ви можете розповісти мені більше, аніж розповідали досі?

Адельбарт глянув на нього широко розплющеними здивованими очима.

– Я вже говорив тобі, – відповів він, – що в мене немає бажання чіплятися й вплутуватися в чужі справи. Але, – продовжив він, помовчавши, – вважаю, що той час минув. Я вирішив. Я поїду з вами, якщо пан з Містеринату на це погодиться.

– Приємно чути, – сказав Паккі й чхнув.

– Краще б ти зайшов всередину, – порадив Адельбарт. – Надворі холоднішає.

– Запитайте пана Рафокса одразу, чи можете ви піти разом з нами, – зауважив Паккі. – Я переконаний, що йому стане в пригоді кожна людина.

– Навіть той, хто колись теж був грабіжником? – засумнівався Адельбарт.

– Я йому про це не говорив. І отцю Ієроніму теж буде лише приємно, що ви збираєтеся зробити добро.

– Справді, настоятель розмовляв зі мною сердечно, – пробурмотів Адельбарт. – Добре, запитаю. Можливо, це краще, аніж піти на прощу. – І додав трохи голосніше: – Скажи, ти знаєш того хлопчика там?

– Про кого це ви?

Адельбарт вказав на частину колонади, що їх оточувала.

– Один зі зброєносців Містеринату, – відповів юнак.

– Він спостерігав за тобою якийсь час.

Паккі побачив струнку постать, одягнену в синій одяг – кольору Містеринату. Хлопець стояв, наполовину сховавшись за колоною, і поманив його.

– Він тебе кличе, – помітив Адельбарт. – Підійди до нього, а я тим часом навідаюся до воїнів і спробую поговорити з паном Рафоксом.

У колонаді було доволі темно, і зброєносець, що мав Паккі, відступив у дальній кут.

– Що там? – запитав Паккі, наближаючись до нього.

– Де пан Рафокс? – тихо запитав той.

– Усередині, з настоятелем, – дещо здивовано відповів Паккі. Він побачив юнака приблизно свого віку і подумав, що ніколи раніше з ним не зустрічався, проте когось він йому таки нагадував.

– Ти мене не знаєш, – почав юнак, ніби вгадуючи його думки. – Я знаю, хто ти, – Паккі, зброєносець лицаря Тіурі.

– А ти хто?

– Мене звати Лис, – була коротка відповідь.

– Що ти хочеш від мене?

– Чи можеш ти мені розповісти, що вирішив пан Рафокс? Коли ми вирушаємо?

– Я впевнений, що тобі скажуть, якщо ти їдеш, – відповів усе ще здивований Паккі. – Ти належиш до воїнів Містеринату, правда?

– Гаразд, але... Добре, – нарешті наважився хлопець, – я мушу комусь довіритися. Я називаю себе Лисом, але моє справжнє ім'я Сигірдиварт Рафокс.

– Володар Містеринату – твій батько?

– Тихіше, – прошепотів хлопець. – Саме так.

– Тепер я зрозумів, кого ти мені нагадуєш, – зізнався Паккі. – Ти схожий на панну Лавінію, твою сестру.

– Є й інші, хто може це підтвердити, – продовжував Сигірдиварт. – Слухай, мій батько не знає, що я тут, і не повинен знати.

– Чому ні?

– Я зброєносець і не хочу нічого іншого, окрім як допомогти звільнити лицаря Тіурі. Проте мій батько цього не схвалює. Він каже, що це занадто небезпечно,

і я не можу йти лише тому, що... тому що занадто молодий. Скільки тобі років?

– Буде п'ятнадцять.

– Тоді я старший. Тобі не здається, що це знуцання? Мені не хочеться залишатися в безпеці в Містеринаті, а потім лише слухати все з оповідок. Я теж хочу піти. І я піду. Я просто приєднаюся трохи згодом – один із воїнів мого батька знає цю таємницю, і, коли ми вже дійдемо до лісу, їм важко буде повернути мене назад... Чому ти нічого не кажеш? – запитав Сигірдиварт, бо Паккі розгублено мовчав.

– Ну, я тебе дуже добре розумію, – нарешті спромігся сказати він. – На твоєму місці і я не хотів би залишатися вдома. Але твій батько не схожий на того, кому я наважився б не підкоритися.

– Це так, – погодився Лис, – але ще гірше залишатися в Містеринаті. Можливо, я й не надто сильний на вигляд, проте сміливий, справді! Ти ж не викажеш мене, Паккі?

– Звісно ж, ні, – заспокоїв його юнак. – То ти знайомий з Тіурі?

– Лавінія багато розповідала мені про нього.

– Панна Лавінія, як вона?

– Добре. Інколи шкодує, що народилася жінкою і через це не може подорожувати, досліджуючи ліси і, як ми, битися з ворогами.

– Вона дуже мила, – сказав Паккі. Він думав про Тіурі та Ісадору і вважав доньку Іслану лише зрадницею. Але чи знав про це Тіурі?

– Про що ти думаєш? – запитав Лис.

«Як же він схожий на Лавінію! Але йому краще про Ісадору не знати».

– Про Тіурі, – відповів Паккі.

– Розкажи мені про... твої пригоди, – попросив Лис. – Або ні, зажди. Здається, я чую прихід іншої групи воїнів. Зараз вийде мій батько. Побачимося згодом, у лісі.

– Ми вирушаємо сьогодні ввечері, – прошепотів Паккі, – або завтра вранці. Якщо буде потрібна моя допомога, просто дай мені про це знати.

– Дякую, Паккі, – кивнув Лис.

6. Лис

Вони вирушили на світанку. Паккі їхав на одному з коней з Містеринату попереду, поруч з Рафоксом та братом Мартином. Погода була м'якою, але мінливою – дощ і сонце вели суперечку одне з одним.

Відчуття Паккі також були суперечливими: стурбованість змінювалася життєрадісною впевненістю.

Перейшовши річку, вони їхали дорогою, що вела вгору проти течії уздовж берега. Тепер Паккі їхав поруч з Адельбартом, який розповів йому, що цією дорогою користуються лісоруби і що невдовзі вона зайде у глухий кут. Брат Мартин озирнувся й додав, що одного разу саме тут він зустрів Чоловіка в Зеленому.

– Я шукав трави по той бік річки, а той раптово опинився переді мною. Навіть його обличчя здавалося зеленим у тіні дерев. Він був дуже розлючений, направив свого списа на схід, начебто хотів змусити мене повернутися туди. За мить він зник.

– Ви насправді бачили його? – запитав Адельбарт. – Чи, можливо, він вам примарився?

– Іноді я теж про це думаю, – відповів брат Мартин. – Але ні, це було насправді.

– Ви мали б перехреститися, брате, – зауважив Адельбарт. – І тоді достеменно знали б, чи це таки був справжній чоловік – хороший чи поганий.

– А ви ніколи їх не зустрічали? – запитав Паккі.

– Не будемо говорити про мої видіння, – відказав Адельбарт. – У мене багата уява, і я безліч разів бачив речі, яких там не було.

Вони звернули увагу на помешкання таємничих Чоловіків у Зеленому – на щільну рослинність на деревах, де було й справді набагато більше листя, аніж деінде в лісі. Раптовий порив вітру зашелестів листям, і одразу ж затарабанив дощ.

– Ось, вдягни цього плаща, – запропонував брат Мартин Паккі. – Вистачить з тебе застуди й одного разу.

Дорога звузилась, і володар Містеринату зауважив:

– Думаю, нам незабаром доведеться йти пішки, але в усякому разі я хотів би забрати коней з собою, бо наші вороги на конях. Рушаймо чвалом, поки це ще можливо.

– Тихіше! – раптом насторожився Паккі.

– Що там таке? – запитав володар Містеринату.

– Здається, я щось чув... – Паккі стримав коня, призупинилася й решта.

– Я чую дощ, – сказав брат Мартин. – Щойно вдалині прогримів грім.

– Гадаю, це щось інше, – прошепотів Паккі. Але шум зник. Він не сказав, що саме чув, бо не був впевнений, чи то справді звук барабану.

Вони рушили далі. Паккі час від часу озирався – процесія була довгою, через вигини дороги він навіть не бачив кінця. Юнак подумав про Лиса: чи скаче той? Може, ззаду? Він стримав свого коня, пропускаючи інших вперед, і трохи згодом побачив сина пана Рафокса – той і справді був майже останнім.

Цієї миті володар Містеринату подав знак на короткий відпочинок. Воїни спішилися, дістали провізію. Паккі загубив був Лиса, але нарешті знайшов його біля річки. Той сидів на березі, в місцині, де його не видно було з дороги. Він на мить здригнувся, коли Паккі підійшов і став біля нього.

– О, це ти, – тихо мовив юнак. – Підходь, сідай біля мене.

Паккі сів поруч.

– Мені тут подобається! – захоплено мовив Лис.

Сонце знову пробилося крізь хмари, хоча з гілок усе ще стікали краплі. Юнак дивився на швидкоплинну річку, на сріблясту рибу, що вистрибувала з прозорої води. Де-не-де з трави визирали квітки. Лис вибрав одну, погладив її. Руки в юнака були білі й тонкі, і Паккі, звівши брови, дивився на них, намагаючись зрозуміти, що це йому нагадало.

Лис скоса поглянув на нього і кинув квітку у воду.

– Нарешті ми, тут! – сказав він весело, але для Паккі це прозвучало трохи штучно. У цьому хлопцеві було щось особливе.

– А тепер скажи мені щось! – продовжував Лис. – Розкажи мені про свої пригоди, від інших я чув лише найголовніше.

– Що ти хочеш знати?

– Геть усе.

– Не знаю, чи варто все розповідати, – усміхаючись, засумнівався Паккі, але все-таки розпочав. Спершу він розповів про зустріч з Дурником, а потім описав подорож до Совиноного дому.

– Тож Дурник виявився правий, – прошепотів Лис. – Ти йому одразу повірив, як і Тіурі?

Паккі на хвилину замислився.

– Я повірив Тіурі, – відповів він, – і Дурник теж.

– Якби тільки більше було тих, хто повірив Тіурі, – сказав Лис. – Тоді його, можливо, і не схопили б. Бідний Маріус! Але мені не подобається господар Іслану.

Паккі не хотілося говорити про Іслан, бо тоді йому довелося б згадати і про Ісадору.

Дуже стисло він розповів, як воїни Іслану шукали його, а потім повернувся до подій у Совиному домі. Він все більше й більше говорив про те, як багато було пережито.

Але раптом він збагнув!.. Сповнене уваги обличчя його слухача, широко розплющені очі бентежили його. Обличчя панночки Лавінії!

– Ти дивишся на мене якось дивно, – почервонів Лис. Потім відвів погляд і подивився на річку. – Що ви зробили, коли прочитали повідомлення від лицаря Ристридина? – запитав він.

– Тіурі сказав, що ми маємо негайно повернутися назад, – повільно сказав Паккі, – і ми так і зробили... – Тим часом він спостерігав за своїм співрозмовником. Цей чудовий профіль... це було обличчя дівчини, незважаючи на шолом, що приховував її волосся.

«Лавінія!»

Десь позаду Адельбарт гукнув:

– Паккі, де ти?! Йдемо далі!

Лис підскочив, подивився на Паккі, узявши руки в боки.

– Ходімо! – сказав він, намагаючись змусити свій голос звучати по-чоловічому. І ще тихіше застеріг: – Нехай ніхто не знає, що я Сигірдиварт, ми все ще занадто близько до монастиря та мого будинку.

«Він чи вона?... Лавінія?!..» – міркував Паккі, теж підводячись.

Лис обернувся і швидко пішов попереду, стрункий і тендітний. Ні, це був не Сигірдиварт, а його сестра, панночка з Містеринату. Вона намагалася добре грати свою роль. Тож краще йому (чи їй?) нічого не говорити, подумав Паккі, хоча й був упевнений, що вона відчула його збентеженість.

Однак Паккі повністю не заспокоївся. Якщо Лис був Лавінією, він цілком міг зрозуміти, що батько змушував її залишитися вдома. Панночка, яка перевдяглась у зброєносця, щоб зустрітися з небезпекою і ворогами... він ніколи не чув такого! З другого боку, він захоплювався нею. Вона була дуже хоробра, іншої такої не було. «Невже вона зробила це лише заради Тіурі? – розмірковував юнак. – Вона весь час розпитувала про

нього. Наскільки вона відрізнялася від Ісадори, яка хитрістю намагалась утримати Тіурі подалі від Дикого лісу, але не хотіла відверто попередити його. Ісадори, яка навіть не наважувалася погладити Арданвена, але зачарувала Тіурі своєю красою».

– У тебе такий серйозний вигляд, Паккі, – почув він раптом поруч голос брата Мартіна. – Не турбуйся про прийдешній день, хлопче.

– Мене турбують сьогоднішні події! – відповів Паккі. А трохи згодом додав: – Брате Мартине, чи добре ви знаєте володаря Містеринату?

– Так, дуже добре. Я багато разів бував у його замку.

– А чи знаєте ви його дітей? Зрештою, у нього є син і донька.

– Так, – сказав монах, – Сигірдиварт і Лавінія. Сигірдиварт – молодший, приблизно твого віку.

Паккі знову охопили сумніви.

– Чому він не вирушив разом зі своїм батьком?

– Сигірдиварта немає вдома, він служить зброєносцем лицаря, далеко на півночі. Ти ніколи з ним не зустрічався?

– Ні, лише з його сестрою. Він схожий на неї?

– Зовсім ні. Він, так само як і його батько, високий і рум'яний. Лавінія ж схожа на свою матір. А чому ти запитуєш?

– Та просто так, – невиразно відказав Паккі.

Тож він мав рацію: Лисом була Лавінія. Якби володар Містеринату це знав! І Тіурі!

Де він зараз...

Надвечір вони знову зупинилися. За день нічого незвичайного не сталося, ніхто не зустрівся на їхньому шляху, проте пан Рафокс наказав своїм людям не розпалювати багаття.

– Такій групі, як наша, важко проїхати лісом непоміченими, – сказав він, – багаття помітне здалеку і може попередити ворогів, а нам це не потрібно.

Паккі пішов шукати Лиса. Загін готувався до вечери та ночівлі. Усе відбувалося дуже тихо, бо володар Містеринату походжав і пильно стежив за своїми воїнами.

Літній воїн підійшов до Паккі й шепнув:

– Мій зброєносець хоче з вами поговорити.

Паккі пішов за ним до Лиса, який знайшов гарну схованку за кількома густими деревами. Лис – ні, Лавінія... Вона усміхнулася до нього і сказала:

– Яка пригода! Чого ти так дивишся? Не хвилюйся. Цей воїн, Бронно, він дбає про мене і знає, хто я, так само як і ти.

– Так, панно Лавініє, – мовив Паккі, сідаючи навпроти.

– Тихіше! – Лис дивився на нього широко розплющеними очима. – Звідки ти знаєш, що я Лавінія?

– Я ж не сліпий... Бачу, ви сидите навпроти мене!

– Ну, – зітхнула вона, – отже, моє маскування не таке вдале, як я думала! Цей одяг належить моєму братові, але обличчя доведеться приховати, або змінити поведінку на більш чоловічу. Я побоююсь, що інші воїни теж скоро помітять, що я не один із них. Гадаєш, вони перевірятимуть нашу кількість?

– Може, й так, панночко, – кивнув Паккі. – До якої групи ви належите?

– Чому раптом зараз «ви» та «панночко»? Я – Лис! І я думаю, що належу до останньої групи. (Володар Містеринату розділив свою невеличку армію на чотири групи – кожна зі своїм старшиною.) Хоча зважай на те, хто я. Навіть якщо вони і дізнаються, – вела далі Лавінія, – то не посміють зрадити мене, якщо я їм це забороню. Зрештою, я донька їхнього пана.

– Але вони зобов'язані підкорятися передусім своєму панові! – зауважив Паккі.

– Ти ж не проти мене, правда? – запитала вона, нахилившись до нього. – Усе, що я розповіла тобі, – це

правда. Я не можу сидіти склавши руки й чекати, я хочу допомогти! Чому мені забороняють лише через те, що я жінка?

– Так, але Лавіні... Я маю на увазі – Лисе, це небезпечно, – почав було Паккі.

– Я старша за тебе і цілком здатна на щось. Я воліла б не використовувати свого меча, але в стрільбі з лука я вправніша за брата. А втім, навіть не це найголовніше. Невже ти зупиниш мене і не дозволиш допомогти своєму другові?

– Авжеж, ні! – вигукнув Паккі. – Але для вас це щось інше.

– Тільки тому, що я жінка? Саме тому, що я жінка, я відчуваю себе ще сильнішою і мушу допомогти. Я... – Лавінія раптом замовкла, ніби забагато сказала.

Паккі теж мовчав. Що вона мала на увазі? Мабуть, вона дуже хвилювалася за Тіурі, так, це було саме так.

Лавінія перервала його думки. Вона схопила хлопця за руку і пильно, майже суворо подивилася на нього.

– Паккі, – промовила вона тихо, але наполегливо, – забудь, що я щойно сказала. Просто спробуй уявити мене Лисом, таким самим зброєносцем, як і ти. І якщо... якщо ми знайдемо Тіурі, не розповідай йому нічого. Не кажи йому, хто такий Лис. Він Лиса не побачить.

– Чому ні? – прошепотів Паккі.

– Тому що... я йду тому, що хочу бути там, але не хочу, щоб Тіурі коли-небудь подумав, що я переслідую його. Це не так!

«Хочеш», – подумав Паккі, але він відчував до Лавінії лише вдячність.

– Якщо ми його знайдемо, – на що я сподіваюся й молюся за це, – то зникну, – продовжила панна. – Якщо він захоче відвідати мене згодом, коли я знову стану Лавінією, тоді – ласкаво просимо. Для нього я хочу бути тільки Лавінією, він ніколи не повинен чути про Лиса.

Раптом її серйозність згасла, і вона додала зі сміхом:
– Усі ці розмови справді ускладнюють речі, ти так не вважаєш? Ну, Паккі, підійди й потиснемо одне одному руки і загадаємо бажання, щоб всі наші задуми здійснилися!

Паккі невпевнено усміхнувся і зробив те, про що його попросили, і урочисто пообіцяв нічого не казати Тіурі. Тепер він уже добре зрозумів, що намагатися протистояти Лавінії марно.

Юнак вирішив пильно стежити за нею, щоб у разі потреби мати змогу її захистити. Він лише хотів, щоб думка про Ісадору більше не турбувала його. Тіурі, подумав він, забуде Ісадору, щойно побачить Лавінію. Але коли Тіурі її побачить?!..

7. Знову заговорили барабани

Наступного дня Лавінія першою побажала Паккі доброго ранку. Вона була трохи бліда.

– Я наче задерев'яніла, – зітхнула вона, – наче дошка.

Паккі відчував те саме, проте легковажно зауважив:

– Через те, що ти до цього не звикла. Ти справді не хотіла б повернутися назад?

– Як ти смієш таке казати! – обурилася дівчина. – Хіба я не можу поскаржитися хоча б комусь? Найгірше – знову вдягати цього шолома. Я наважилася його зняти лише в темряві. Проте це мій власний вибір. Якби я не була така примхлива й відрізала коси, тепер відчувала б вітер у волоссі.

– Було б шкода твого прекрасного довгого волосся.

– Через це я й ходжу в шоломі. Та ще й ці чоботи зі шпорами й обладунки! Тихіше, там батько. Пильнуй, щоб він не йшов у цей бік.

Паккі побіг назустріч володареві Містеринату.

– Доброго ранку, – привітався той. – Незабаром наша подорож продовжиться. Адельбарт щойно сказав мені, що ще п'ятнадцять хвилин їзди – і дорога закінчується.

– Чи далеко звідси Чорна річка? – спитав Паккі, ставючи перед ним.

– Днів зо два згідно з мапою, – відповів Рафокс. – У мене тут є копія, яку один із монахів зробив для мене. Але ти ж розумієш – відстані не є точними.

Він розповів Паккі, що залишить знаки для воїнів Вестенату, які йтимуть за ними через кілька днів.

– Ми, так само як і Ристридин, вирізьбимо позначки на деревах. Я залишив їх значення у настоятеля. Знак V означає «Слідуйте за нами», VV – «Зачекайте тут» тощо. Сподіваюся, вони мені не знадобляться, але ніколи не знаєш, як складеться ситуація.

Потім вони заговорили про лицаря Ристридина. Навколо них воїни готувалися до походу.

Раптовий звук змусив замовкнути всіх.

Удар! Гуркіт...

Буммм! Ум-ум-ум, – ось приблизно так це звучало. Невдовзі все повторилося. Буммм! Ум-ум-ум...

Хтось бив у барабан.

Паккі чув таке й раніше, але цього разу звук долинав з набагато ближчої відстані. І хоча був день, звучало це однаково зловісно. Звук долітав із заходу, з протилежного берега річки.

Воїни схвильовано загомоніли.

– Тихо! – наказав володар Містеринату.

– Буммм! – загриміло знову.

Потім почав бити ще один барабан, трохи далі, і, отже звук був не такий гучний.

– Буммм! Ум-ум-ум... Буммм! Ум-ум-ум.

Усі слухали, затамувавши подих.

– Бум! – ще один удар – і барабан вдалині замовк.

– Бум! – звучав той барабан, що був ближче.

Усі з тривогою чекали, коли барабани зазвучать знову.

– Замовкли, – констатував один із воїнів.

– Ні, слухайте, – прошепотів Паккі, який мав гострий слух.

Йому здалося, що далеко, наче відлуння, прозвучав третій барабан.

– Буммм! Ум-ум-ум... Бум...

Другий барабан чітко відповів:

– Бум!

Потім усе стихло.

– Барабани – на деревах і розмовляють між собою, – прошепотів Паккі. – Так розповідав Дурник.

– Дуже схоже на це, – зауважив володар Містери-нату. – Цікаво, може, у такий спосіб вони передають повідомлення?

– Яке повідомлення, пане? – спитав Паккі, хоча й сам підозрював це.

– Що ми наближаємося, наприклад, – відповів той.

Воїни знову загомоніли.

– Зберігайте спокій! – наказав їхній очільник. Він узяв чотирьох старшин і кудись із ними пішов.

Хтось смикнув Паккі за рукав. Це була Лавінія.

– Що це означає? – запитала вона. – Це вороги? Чоловіки в Зеленому?

– Гадаю, що так. Ми підозрюємо, що вони передають повідомлення.

– Про нас?

Паккі кивнув.

– То що ж нам робити зараз? Ми йдемо в цей бік?

Кілька чоловіків, серед них були Адельбарт і Бронно, захисник Лавінії, підійшли до них. Вони намагалися збагнути, що може означати звук барабанів. Тільки Адельбарт мовчав. Раптом він звернув увагу на Лавінію. Адельбарт пильно подивився їй в очі, розглядаючи її з голови до ніг і здивовано смикаючи себе за бороду.

Один з воїнів прослідкував за його поглядом, свиснув, а потім сміливо запитав:

– Гей, хто ти?

Паккі зробив було крок, але Лавінія холодно відповіла:

– Зброєносець із замку Містеринат.

Бронно штовхнув воїна.

– Хіба не бачиш, хто перед тобою? – сказав він з докором.

Воїн почервонів і відступив крок назад.

Лавінія гордо підняла голову, посміхнулася і сказала:

– Мене звати Лис. І моя сім'я тобі добре відома. Цього достатньо?

Воїни, окрім Бронно та Адельбарта, сторопіли.

– Мені шкода, що я вас видав, – чемно сказав останній. – Звісно, я нічого не мав говорити. Але я був здивований, коли побачив, що ви жінка.

Лавінія приклала палець до губ.

– Гаразд, – сказала вона дружньо, – якщо твоє здивування на цьому й закінчиться.

– Я більше жодним поглядом вас не видам, – пообіцяв Адельбарт. Виглядало на те, що він збирався вклонитися, але схаменувся і пішов геть.

– Перша небезпека минула, – прошепотіла Лавінія. Очі її схвильовано сяяли. – Цікаво, який у батька план бою.

Паккі залишив її з Бронно і пішов туди, де за мить до того пан Рафокс збирав старшин. Він щойно виїжджав у товаристві брата Мартина.

– Що вирішено? – запитав Паккі в одного зі старшин.

– Пан Рафокс дотримується початкового плану, – почув він відповідь. – Але, можливо, він відрядить на той бік кількох воїнів-розвідників. Ми от-от вирушимо.

Паккі йшов далі, він хотів би поговорити з володарем Містеринату. Той зник з поля зору, але за мить Паккі помітив його. Він стояв з братом Мартином трохи осторонь.

Коли Паккі підходив, то почув, як він сказав: «...мені це не подобається». Відповіді монаха хлопець не розібрав.

– О ні, – сказав володар Містеринату. – У відкритому поєдинку я найкращий проти них. Однак вони мають перед нами перевагу.

Паккі зупинився: можливо, ця розмова призначена не для нього? «Та ні, – подумав він. – Що там може бути такого, що я не маю права знати?»

Тепер заговорив брат Мартин, але юнак усе ще не міг розібрати слів.

Проте голос пана Рафокса був гучнішим і виразнішим.

– Саме так! – говорив він. – Вони мають заручників! Я переживав щодо цього від самого початку. Якщо йдеться про зустріч, то я дуже боюся за долю Тіурі та його товариша.

Паккі завмер на місці.

Бурмотіння монаха, а потім, більш м'яко, знову голос пана Рафокса:

– Я не знаю, чого вони хочуть. Дай Боже, аби я довів справу до успішного завершення, але молодий Тіурі та Маріус у них... Краще поки що нічого про це не говорити Паккі, – додав він.

Але Паккі вже почув. Він поспішив геть. Пан Рафокс вигукнув його ім'я, але хлопець не зважав.

«Що ж я за дурень, що за телепень! – лаяв він себе. – Ти був сліпцем, якщо не подумав про це».

Паккі пройшов крізь натовп людей і коней, повернувся до них спиною і дивився на протилежний берег річки.

Вирушаючи в супроводі могутнього пана Містеринату та його доблесних воїнів, він весь час непокоїв-

ся, але попри це був сповнений надії. Тепер ця жахлива думка сяйнула в його мозку: Тіурі й Дурник були цілком у руках ворогів! І якщо ці вороги були такими жорстокими, як розповідав Дурник, вони не матимуть жодних докорів сумління, аби при нагоді використати їх як заручників і вбити, побоюючись нападу. І все-таки з тими ворогами треба було битися.

Тіурі, напевно, одразу зрозумів це. Він тоді сказав, що сподівається, що хоча б хтось із них трьох вийде з лісу цілим і неушкодженим. Супутників Ристридина було вбито... невже доля Тіурі буде такою ж? Невже Дурник ніколи не повернеться до Лісової Хижі?

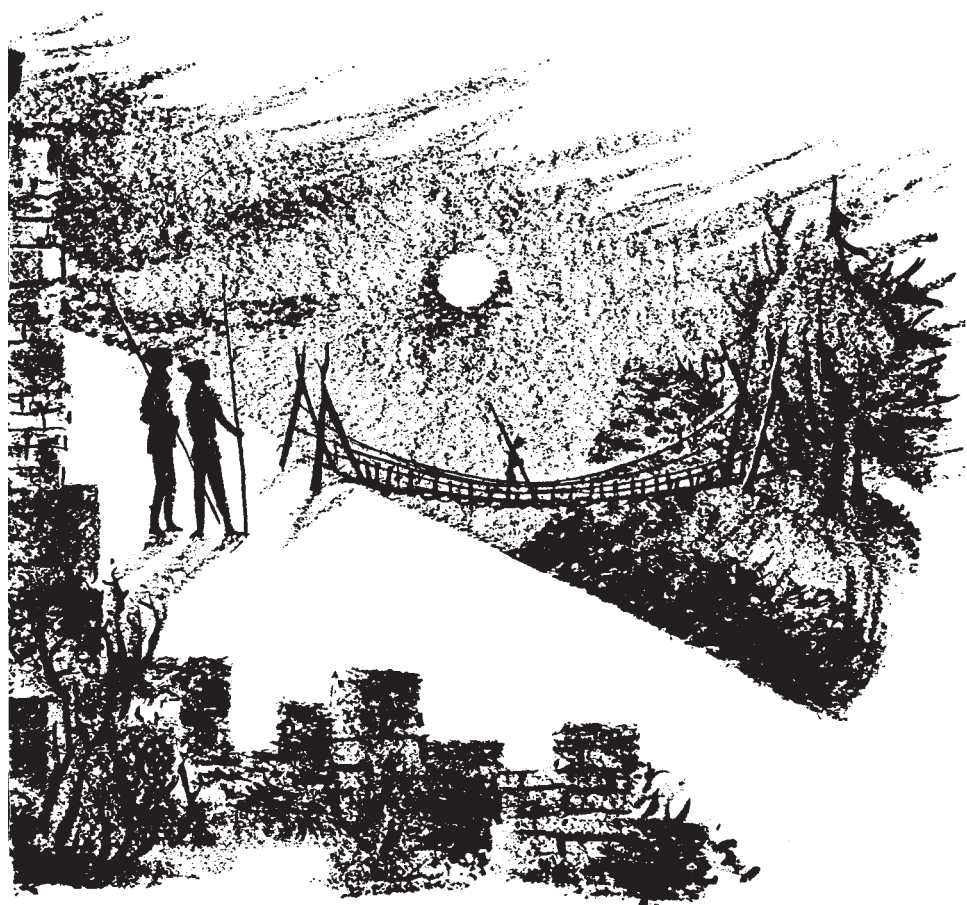
«Ні, ні, – молився Паккі, – нехай цього ніколи не станеться. Нехай з Тіурі не трапиться нічого гіршого, аніж потрапити в полон!»

T. Drent

Частина п'ята

Чорний Лицар із Червоним Щитом

1. Червоні Вершники та Чоловіки в Зеленому

Біля Совиного дому на Тіурі й Дурника вже чекали Червоні Вершники з Евілану. Бранців повели до руїн. Там теж були вершники. Їхній ватажок підійшов до Тіурі й запитав:

– Як тебе звати?

Тіурі глянув на нього – він міг бачити лише очі свого ворога. Перед очима юнака промайнуло зображення дерева та слова Ристридина: «зрадницьки переможений ворогами...» Але він гордовито відповів:

– Я Лицар Тіурі з Білим Щитом.

– А отой? – Червоний Вершник вказав на Дурника, який намагався сховатися за Тіурі.

– Це мій зброєносець.

«Якби тільки Маріус не бовкнув зайвого!» Проте Дурник, здавалося, занадто боявся вимовити бодай слово.

– Зброєносець... – пробурмотів інший вершник. – Можливо. Але він уже був тут!

Аби відвернути увагу Дурника, Тіурі повторив швидко й сердито:

– Лицар Тіурі та його зброєносець! А хто ви такий?! І за яким правом ви нас затримуєте?!

Червоні Вершники не відповіли. Певний час вони перешіптувалися. Юнак вловив лише одне слово, своє ім'я: Тіурі.

Тоді ватажок знову обернувся до нього і глузливо промовив:

– За яким правом, лицарю? За законом найсильнішого!

Потім він покинув руїни, і решта рушили за ним. Один із них озирнувся і наказав бранцям, щоб вони залишалися всередині, якщо їм дороге їхнє життя.

«Так, ми ще живі, – подумав Тіурі. – Хіба я не маю цьому радіти?» Однак його охопили тривога й розгу-

бленість. Воїни з Евіллану – це ніколи нічого доброго не віщувало. Одним з їхніх найбільших ворогів був лицар Ристридин... Чи справді Ристридин поїхав до Дельталанду? І цей напад... Що б це мало означати?

Дурник смикнув його за рукав.

– Тепер вони тебе все-таки спіймали, – сказав він, мало не плачучи, – і мене теж, знову!

– Мені дуже шкода, Маріусе, – тихо відповів Тіурі. І це була чиста правда. Хіба він не пообіцяв безпечно відвезти його до Лісової Хижі?

– О, це не твоя провина, друже, – прошепотів Дурник. – Ми все одно мусили подивитися, ти хотів цього...

«Так, я цього хотів, – подумав Тіурі, – і багато чого навчився, але ці знання принесли мало користі, якщо тільки не пощастить звідси втекти». Але ще десь був Паккі – він це знав, Паккі вони не захопили. Юнак навіть не наважувався припустити, що з його другом могло статися щось гірше.

– Маріусе, – сказав він, – послухай мене! Нас схопили, але тепер ти не один. Я з тобою і...

– Це правда, – кивнув Дурник. – Мені не так страшно, коли ти зі мною. Ти залишишся зі мною?

– Ну звісно ж, – пообіцяв Тіурі.

– І ми втечемо?

– Тс-с-с, не кажи зайвого, Маріусе, – зупинив його Тіурі. – Не дозволяй ворогам нас почути. Вони не мають знати, що нас було троє... що Паккі втік.

– Паккі... – прошепотів Дурник. – Так, його тут немає.

– Сподіваюся, він втік. Він збирається нам допомогти... Ти розумієш, Маріусе? Але Червоні Вершники не мають це знати, інакше вони його шукатимуть.

– Вони не дізнаються. Він утік, але ми нічого не скажемо.

– Отже, вдаємо, що ти мій зброєносець. Запам'ятай це, Маріусе! Ти – мій зброєносець. Не розмовляй надалі занадто багато, бережи нашу таємницю.

– Я – твій зброєносець, – кивнув Дурник. – Не зовсім так. Твій зброєносець – Паккі, але він втік.

Тіурі зітхнув. Якби він був у цьому впевнений! Паккі, його вірний друг, сміливий і винахідливий.

Юнак також думав про Іслан. Чи не помилився він, коли побачив кольори Іслану серед своїх нападників? Хоча навряд чи він міг у цьому сумніватися: лицар Фітил мав щось спільне з тим, що відбувалося в лісі. І Ісадора теж. Вона, мабуть, лише використовувала свою привабливість, аби утримати його від походу до лісу. Але ж згодом попередила його! Ні, він усе ще не розумів Ісадору. З одного боку, вона вдавала, що нічого не знає про ліс, а з другого – ніби привертала увагу, співаючи про нього. Як це було?.. «Я чув про похмуру фортецю...»

Вона заспівала іншу пісню – і лицар Фітил розлютився. Можливо, відповідь криється у стосунках між дівчиною та її батьком...

«У будь-якому разі, – сказав він собі, – вона ніколи нічого не відчувала до мене». Ця думка його вжалила, та він відкинув її як невчасну. Розумніше було б подумати про втечу.

Слідом за Дурником він пройшов через Совиний дім, але на кожному виході і в кожному вікні бачив те саме: воїнів, що стояли на варті. Ворог оточив увесь будинок.

Надвечір повернулися Червоні Вершники. Вони вказали своїм бранцям на куток однієї з кімнат і звелили залишатися там. Потім тут-таки розпалили вогонь і приготували їжу. Тіурі й Дурникові не дісталось ані крихти. Тіурі подумав, що їхня торба з провізією, імовірно, у Паккі. Принаймні він сподівався на це.

Вершники сиділи, стиха розмовляючи і час від часу поглядаючи на в'язнів, ніби говорили про них.

Раптом один із них підхопився і тривожно вигукнув:

– Що це?!

– Це просто сови, – пояснив хтось.

– Сови?! – злякано перепитав Червоний Вершник, здивовано дивлячись на Тіурі, ніби підозрюючи його у цих дивних звуках.

– Ти боїшся якихось сов?! – кпили його супутники.

– Можливо, він має рацію, – голосно сказав Тіурі. – Хто каже, що це сови? Хіба ви ніколи не чули про привидів, які блукають там, де колись мешкали... стражденні душі, що й досі не упокоїлися?

Дурник перехрестився. Червоні Вершники дивилися на Тіурі. У мерехтливому світлі вогню він помітив, що їхні обличчя були загрозливі, але водночас і перелякані. Той, хто першим говорив про сов, дістав кинджал і підійшов до Тіурі.

Юний лицар безстрашно дивився на нього.

– Вам не треба їх боятися, – сказав він, – звісно, якщо ваші руки не заплямовані кров'ю.

Червоний Вершник лайнувся, але повернувся до своїх товаришів.

Тіурі був втішений – він трохи віддячив одному зі своїх ворогів. Однак, згодом їх з Дурником зв'язали – тому вони провели не найкращу ніч.

Червоні Вершники теж мало спали. Час від часу вони виходили надвір, а на світанку почувся цокіт кінських копит, що віддалявся. Незабаром бранців розв'язали і брутально підняли на ноги.

– Час вирушати, ходімо! – наказав очільник.

У холодному туманному ранковому світлі вимальовувалися коні, що стояли напоготові. Був там і Арданвен.

– Цей звір небезпечний, – звернувся очільник до Тіурі.

– Не для його господаря, – спокійно відказав юнак.

– То на ньому поїдеш ти, – звелів той. – Але пам'ятайте, жодних вибриків дорогою.

Тіурі сів на коня, Червоний Вершник зв'язав йому руки за спиною. Те саме зробили з Дурником, який не-сміливо намагався пручатися.

– Вперед! – наказав ватажок. Процесія рушила. Тіурі озирнувся: він бачив лише Червоних Вершників, нарахував вісьмох. Нікого з нападників серед них не було.

Вони їхали на захід. Над Чорною річкою піднімалася біла пара, блідий серпанок плів між деревами.

«Чи справді я не зможу втекти?» – запитував себе Тіурі. Якщо йому це вдасться, їм не так просто буде знайти його в лісі, що дедалі більше дичавів. Він озирнувся на Дурника, який з нещасним обличчям їхав позаду. Біля Тіурі їхав ватажок. Він нахилився до юнака і попередив:

– Відмовтеся від будь-якого плану втечі, лицарю! Ваш кінь прудкий і запальний, я це, звісно ж, помітив. Але перш ніж ви зникнете з поля зору, ваш зброєносець загине від нашого меча.

Тіурі з жахом глянув на нього. Ці слова змусили юнака вкотре усвідомити, у владі якого могутнього ворога він опинився. Але Тіурі і так знав, що з Дурником він пов'язаний міцніше, аніж мотузками навколо зап'ястків.

– Ми не просто так взяли на себе клопіт везти вас із собою, – продовжив ватажок. – Ми нікого не терпимо на своєму шляху, але беремо вас за ваш білий щит.

– Білий щит? – здивувався Тіурі.

– Так. Наш господар наказав: «Приберіть усіх з доріг, але якщо зустрінете Лицаря з Білим Щитом, не вбивайте його, а приведіть до мене».

– Чому? – запитав Тіурі. – Хто твій господар?

– Я не відповідатиму на ваші запитання, – відказав Червоний Вершник. – А хто мій господар, це вам сказати може лише він. – Ватажок перевів погляд на дорогу і більше не вимовив ані слова.

«Лицар з Білим Щитом... Але я не єдиний Лицар з Білим Щитом», – подумав Тіурі. Усі інші – лицарі короля Унавена... Червоні Вершники з Евіллану були ворогами кожного з королівства Унавен. Можливо, вони бачили в ньому лицаря із заходу? Чим же завершиться цей шлях, і яка доля чекає на нього?..

Дорога йшла вздовж річки і була доволі широкою, тож вони могли їхати по двоє. Червоні Вершники не розмовляли з в'язнями, але й не поводитися з ними погано. Дозволили разом з ними поїсти і навіть ненадовго розв'язали мотузки. Утім охорона ані на мить не забувала пильнувати. Тіурі та Дурник майже не обмінялися й словом – усе одно вони не могли розмовляти відкрито.

Вдень бранці побачили інших людей – чоловіків, що рубали дерева. Один чоловік у зеленому з накинутим на голову чорним каптуром стояв поруч і давав вказівки. Червоні Вершники зупинися і трохи поговорили з ним.

«Чоловік у Зеленому», – подумав Тіурі. – «Але він на вигляд зовсім не такий, як той, кого ми бачили кілька днів тому».

Вони поїхали далі. Проте раптом серед коней та вершників виникло якесь заворушення. Вони знову зупинилися. Тіурі витягнув шию, аби розгледіти, що там сталося.

Там, на дорозі, з'явилися чоловіки, Чоловіки в Зеленому. Такі самі, як той, що його він бачив раніше сидячим на дереві. Аж тепер вражений юнак помітив, що тут вони теж сиділи на деревах. Чоловіки на деревах і чоловіки на дорозі! Усі вони були схожі між собою, усі були одягнені в зелений одяг, який щільно їх облягав, з бородами та засмаглими обличчями. Вони були озброєні; більшість – із довгими списами, дехто – з луками та стрілами. Тіурі здивовано дивився на них. У тому, як ці чоловіки несподівано з'явилися, було щось фантас-

тичне. Вони теж дивилися на нього, радше з цікавості, аніж грізно. Ніхто з них нічого не промовив.

Ватажок Червоних Вершників спішився і підійшов до чоловіків на дорозі. Якусь хвилину він тихо розмовляв з ними, а потім знову сів на коня і подав знак їхати далі.

Коли вони рушили, Чоловік у Зеленому зробив крок уперед і схопив Арданвена за повід. На подив Тіурі, його кінь завмер на місці, навіть не протестуючи. Чоловік у Зеленому поглянув на нього. Його обличчя нагадувало Тіурі дерев'яну статую, яку він колись бачив: незграбну та невиразну. Чоловік подивився на юнака довгим поглядом, але його глибоко посаджені очі не виражали жодних емоцій. Тіурі ніколи не зустрічав когось, хто видавався б йому таким незрозумілим, і йому стало ніяково.

Чоловік у Зеленому відпустив Арданвена і змахнув своїм списом.

– Продовжуємо шлях! – вдруге звелів очільник Червоних Вершників. Тіурі відчув страх у його голосі.

За мить Чоловік у Зеленому зник у лісі. А за ним і решта.

Вершники рушили далі, але через деякий час знову зупинились. Окрім Червоних Вершників, тепер нікого не було видно. Проте Чоловіки в Зеленому могли за ними спостерігати.

«Справді дивні істоти, – подумав Тіурі. – Зрозуміло, чому Дурник їх боїться. Здається, навіть Червоні Вершники їх бояться. Зокрема, цей чоловік... дивне враження. Арданвен це також відчув».

Червоні Вершники пошепки перемовлялися.

– Ми підемо іншою дорогою, – у підсумку заявив очільник, – і її треба тримати в таємниці. Бранцям зав'язати очі!

«Знову із зав'язаними очима!» – подумав Тіурі. Проте це не завадило йому помітити, що невдовзі вони почали переправлятися через річку... Юнак вірив, що

вони прямують на південь. Нарешті річка залишилася позаду, але через деякий час йому здалося, що він знову почув шум води. «Притока? – здивувався він. – Чи Чорна річка зробила вигин, і ми досі їдемо вздовж неї?»

Їхали недовго, але, коли юнак спішився, а з очей зняли пов'язку, він не міг знайти нічого, що підказало б йому, де вони перебувають. Тим часом усе навкруги огорнула темрява, їх оточували мовчазні дерева. Річки видно не було, хоча він усе ще чув, як тече вода. Під невсипущим наглядом Червоних Вершників Маріус і Тіурі провели ніч з міцно зв'язаними руками й ногами.

Наступний день не приніс нічого нового: бранцям знову зав'язали очі, тож дорогою вони нічого не бачили, та й мало що чули. Тіурі чув, що інколи вони проходили повз інших людей, і все ще підозрював, що вони прямують на південь, але впевненості не було. Юнак намагався не піддаватися страху й пригніченості у руках ворога, який вів його хтозна-куди.

Увечері з їхніх очей знову зняли пов'язки. Цього разу вони спали в маленькій дерев'яній хатині, і про втечу годі було й думати. «Навіть якби я бачив якусь бодай маленьку можливість, – міркував Тіурі, – я б не зміг нею скористатися. Адже я не можу залишити Маріуса».

Утім наступного дня до походу вони не готувалися. Їм тільки зав'язали очі й вивели з хатини.

– Нумо, сідайте тут, – пролунав наказ очільника. – Пов'язок руками не чіпати, інакше світла не побачите більше ніколи у своєму житті!

2. Очільник Червоних Вершників

— Я знаю, де ми, – прошепотів Дурник. – Я чую це, я відчуваю запах, я відчуваю це, друже! Мені не потрібно бачити. Якби ти міг бачити це на власні очі, то побачив би те, що я знаю.

– Що там? – запитав Тіурі.

– Перед нами річка. Темна річка – ти чуєш воду? Через неї є міст, низький дерев'яний міст. З протилежного боку можна побачити вежу, кам'яну вежу, стару вежу, похмуру вежу в лісі. І там пролягає дорога до замку, до замку біля гір, до оселі господаря Дикого лісу.

Він говорив дедалі тихіше – і Тіурі довелося нахилитися, аби розібрати слова. Навколо лунали інші звуки: удари копит, кроки, балаканина Червоних Вершників. Але раптом запала тиша.

– Можеш зняти з них пов'язки, – прозвучав трохи приглушений голос, якого Тіурі раніше не чув. – Покажи їм усе, – продовжив він якимось глузливо. – Схоже, один з них бачить крізь пов'язку і розповідає другому.

Грубі руки смикнули за тканину, і за мить, кліпаючи очима, Тіурі побачив чоловіка, голос якого він щойно чув. Той стояв лише за кілька кроків від нього. Це був лицар, одягнений з голови до ніг у чорні обладунки, тільки щит у його руці був червоний, наче кров.

Тіурі підвівся. Перед ним відкрилося все те, про що розповідав Дурник: річка, міст, а з другого боку – висока вежа і темний ліс. Але на це він майже не звертав уваги. Він дивився на лицаря – Чорного Лицаря з Червоним Щитом! Його обличчя було приховане за закритим забором. Навколо нього стояли Червоні Вершники, мовчазні та покірні, наче слуги грізного пана.

Тіурі відчув, як Дурник смикає його за рукав. З нього теж зняли пов'язку, і він стояв поруч.

– І це, – мовив Чорний Лицар, – Лицар Тіурі з Білим Щитом.

– Так, це я, пане, – твердо відповів Тіурі.

– А хто той інший?

Тіурі подав руку своєму товаришеві і підбадьорливо підштовхнув.

– Маріус, мій зброєносець.

Один із Червоних Вершників повідомив:

– Цей сюди прибув не вперше.

– Розумію, – сказав Чорний Лицар. – Необачно з вашого боку, дураці – з його. Тут більше нічого сказати.

Тіурі був переконаний: перед ним небезпечний ворог. Ким був цей Чорний Лицар? Його голос здавався незнайомим, але водночас знайомим, та це точно не Кратон з Індиго чи Мелас з Дарокітаму, а інших Лицарів з Червоними Щитами він не знав.

Лицар жестом вказав на Дурника, а його наступні слова були схожі на ляпас:

– Дерев навколо доста. Повісьте його!

Дурник зрозумів це швидше за Тіурі. Він злякано скрикнув і притиснувся до свого друга. До них підійшло двоє Червоних Вершників.

Тіурі заволав:

– Я забороняю це!

Обидва вершники аж остовпіли від несподіванки.

Чорний лицар ступив на крок ближче і зі сміхом промовив:

– Хлопче, ти тут не спроможний щось забороняти.

– Я – можу, – мовив Тіурі і обняв Дурника, захищаючи його. – Він мій зброєносець, я відповідаю за нього. І так залишиться, хоча я й ваш бранець. Я забороняю торкатися його будь-кому, доки я тут. – Попри страх він говорив упевнено. Чи міг він насправді запобігти тому, щоби з Дурником щось трапилося?

Червоні Вершники все ще стояли нерухомо, але не через його слова, як встиг помітити Тіурі, – вони чекали знаку від свого господаря.

Юнак знову звернувся до Чорного Лицаря:

– Пане, Маріус нічого вам не зробив, так само як і я, він супроводжував мене за моїм наказом. Якщо він у чомусь схибив, то це лягає на мої плечі.

– Ти, хто прийшов сюди як друг, крокуватимеш цим шляхом з миром... – промовив Чорний Лицар. – Ну,

оскільки ліс не поглинув тебе, то я гадаю, що ти друг – чи не так?

Цей голос! Він звучав моторошно і привабливо водночас. Безумовно, було мало тих, хто не послухався б, коли говорив цей лицар.

– Я, лицарю, товаришую лише з людьми, яких знаю, – з гідністю відказав Тіурі, водночас запитуючи себе, чи не зашкодить така його поведінка Дурникові.

– А чи насправді ти їх знаєш? – майже пошепки запитав Чорний Лицар. – Як тобі вдається відчувати себе настільки впевненим? Це може лише такий юнак, як ти. Але твої друзі можуть тебе розчарувати, юначе... – як там тебе звати...

– Лицар Тіурі, – пролунало коротко.

– Лицар Тіурі з Білим Щитом, – повторив Чорний Лицар. – Не вважайте це неввічливим, але я значно старший за вас, тож, якби навіть і підняв своє заборолло, ви мене все одно не знаєте.

Його голос змінився, він тепер прозвучав м'яко і майже дружньо:

– Яка користь від цього зброєносця, лицарю Тіурі? Він тремтить і навіть не наважується глянути на мене! Він, найімовірніше, був тягарем, а не помічником на вашому шляху...

Дурник відпустив Тіурі.

– Він мій відданий друг, – почав було юнак.

– Чи, можливо, дороговказ, – перебив його Чорний Лицар. – Тоді він мусить знати, цей Маріус, що шляхами в Дикому лісі можна йти лише в одному напрямку. Повернення немає, Лицарю Тіурі з Білим Щитом. І якщо ви не хочете забрати свої слова назад, віддайте тоді своє життя за нього, підтвердіть їх своїми діями.

Погоджуючись, Тіурі здійняв руки.

– Кажіть – як, – промовив він.

Чорний Лицар пильно дивився на юнака.

– Лицар Тіурі як борець за пригноблених невинних, – нарешті промовив він. – Дай йому меча і нехай битиметься. Хто вийде проти нього? Двобій за життя цього жалюгідного дурня!

Серед Червоних Вершників пронісся гомін, а один із них запитав:

– Його власного меча?

– Так, – підтвердив Чорний Лицар.

– Ні, не роби цього! – раптом почав благати Дурник. – Не бийся, не воюй!

– Тихо, Маріусе, – відказав Тіурі. – Це чесний поєдинок.

– Ти думаєш, я не розумію, чому ти хочеш битися, друже? – вигукнув Дурник. – Це заради мене, для мене! Ніколи за мене не билися і ніколи не битимуться. Ти також ні – ти точно ні!

Червоний Вершник вручив Тіурі його меч.

– Маріусе, – сказав Тіурі, – будь сміливим. Іди, подай мені мого щита.

– Ні... ні, – прошепотів Дурник.

Тим часом підбігло ще більше чоловіків.

– Ходімо на турнірне поле! – закликали вони.

Тіурі не звертав на них уваги.

– Зроби так, як я прошу, друже, – наказав він Дурникові. – Ти пам'ятаєш, що я обіцяв тобі, а ти мені?

Сльози бризнули з очей Дурника.

Один із Червоних Вершників крикнув:

– Ось щит!

Дурник підійшов до нього і вихопив щит з його рук.

– На турнірне поле, – звелів Чорний Лицар. – І в цьому двобойі я вказую на супротивника, який має дещо спокутувати переді мною... Ярро, – голосніше гукнув він. – Приведіть сюди Ярро!

Тіурі, який щойно взяв щит у Дурника, на мить здивувався. Ярро! Це ім'я було йому знайоме. Та це, звісно, збіг обставин, хіба мало людей з таким іменем...

В оточенні Червоних Вершників юнак ішов з Дурником до Турнірного поля, яке виявилось південніше річки. Позад нього на великому сірому коні їхав Чорний Лицар з Червоним Щитом. Тіурі міцно тримав свого меча і тихо молився. Він мусив перемогти: небо буде на його боці – Дурник не має померти! За короткий час вони дісталися великого відкритого поля в лісі.

– Ось поле бою, – мовив Чорний Лицар.

Тіурі раптом спало на думку, що це могло бути те місце, де Рудий Квібо спостерігав за турніром.

– Ярро! – знову гукнув Лицар з Червоним Щитом.

Чоловік у Зеленому з чорним каптуром на голові пробився крізь натовп глядачів. Він вклонився і сказав:

– Ваш слуга, пане.

Тіурі завмер. Він знав цього чоловіка.

3. Двобій

Так, це був він, Ярро, зі своїми загрозовано зсунутими бровами й пронизливими світло-сірими очима. Тіурі зустрів його в горах, коли мав доправити таємного листа до короля Унавена. Тоді Ярро, шпигуна, який належав до Червоних Вершників, підіслали вбити його. Але Тіурі врятував йому життя, а на знак подяки Ярро допоміг йому.

Тепер юний лицар дивився на свого супротивника зі здивуванням, гнівом і розчаруванням. Він ніколи не думав, що зустрине його тут. Юнак був переконаний, що той попросився зі своїм ганебним минулим.

Ярро дуже спокійно витримав його погляд. Навіть якщо він і був здивований, то цього не виказав.

Тим часом Чорний Лицар спішився.

– Ви знаєте один одного, – повільно почав він, – чи не так? Ну, Ярро, я вибрав тебе на поєдинок з лица-

рем Тіурі, тож ти зможеш зробити те, чого не виконав торік.

– Пане, – покірно сказав Ярро, – то була не моя провина...

– Але тоді ти не зміг, – холодно промовив Чорний Лицар.

Щось промайнуло в очах Ярро.

– Пане, – голос його затремтів, – дякую вам! Якщо я переможу, то чи дозволите мені знову носити герб і ознаки ваших Червоних Вершників?

– Не проси святкових фанфар, доки не переможеш, – відповів йому господар.

– Я виграю! – вигукнув Ярро. – Він подивився на Тіурі й сказав: – Ти не очікував зустрітися зі мною знову, га? Нарешті я можу остаточно розрахуватися з тобою! Ти хотів скинути мене в рів – тепер у безодню смерті кину тебе я! І знову стану Червоним Вершником, як і колись. – Він близько підійшов до Тіурі і прошипів: – Тоді ти був перевдягнений у паломника, пригадуєш? – Він плюнув Тіурі під ноги й додав: – Я досі пам'ятаю кожне слово, яке ми сказали один одному. Ти також? Кожне слово! Тепер я помщуся...

– Замовкни! – наказав Чорний Лицар. – Готуйся. Двобій на життя цього... зброєносця.

Ярро витягнув меч і попросив одного з Червоних Вершників позичити йому свій щит.

Тіурі кивнув Дурникові. Його думки плуталися. Ярро, йому доведеться боротися проти Ярро. Чому він брехав? Але водночас сказав: «Я досі пам'ятаю кожне слово...»

– Готові? – крикнув Червоний Вершник.

Чорний Лицар підняв руку.

«Як я можу битися?» – думав Тіурі, підносячи меч для ритуального привітання. Юнак раптом відчув себе дуже молодим і недосвідченим серед усіх цих воїнів, і, до того ж, він не знав, що робити зі своїм суперником.

– «Все одно я мушу виграти, – сказав він собі, – Я б'юся за Маріуса».

Тим часом мечі дзенькотіли, як у навчальному бою, тихо і без запалу. Суперники вивчали один одного. Вони зробили кілька обманних рухів. Невдалий випад Ярро – Тіурі атаку відбив, кинувся на супротивника, якому теж вдалося відбитися. Молодий лицар зосередився: якщо так триватиме й надалі, він, напевно, не програє.

Проте глядачі були розчаровані.

– Це боротьба на життя чи на смерть?! – невдоволено вигукнув один із вершників.

Ярро раптом напав більш агресивно, його меч шкребонув об щит Тіурі, але шкоди юнакові не завдав. Тіурі також почав битися затятіше. Мечі зчепилися, клацнули, Тіурі знову зробив випад, та так, що Ярро ледве ухилився.

«Маю бути швидким, – подумав молодий лицар, – і роззброїти його... – Юнак застосував низку атак, які часто практикував зі своїм батьком. Раз, два, три... майже влучив! Раз, два... Раптом він перечепився і впав.

Дурник скрикнув.

Але Ярро відступив і чекав, поки Тіурі знову підведеться.

– Готовий? – запитав він. – Зараз я ускладню тобі життя.

У будь-якому разі Ярро поводився по-лицарськи. Але тепер його атаки стали більш небезпечними, настільки, що всі думки Тіурі були зметені, окрім однієї: він не має права програти. На красивому білому щиті з'явилися перші вм'ятини.

Клац, клік, клак!

Червоні Вершники свистіли й кричали.

– Тут! – вигукнув Ярро і кинувся, але промахнувся – і Тіурі зміг unikнути удару.

Глядачі заволали.

– Там! – заревів Ярро. Здавалося що він от-от пере-
може... Проте ні, він втратив рівновагу і тим самим дав
молодому лицареві час на відновлення.

Тіурі помітив, що Ярро його відкинув так, що йому
залишалося тільки оборонятись, а для перемоги він
мусив атакувати. Та за мить саме Ярро першим вда-
рив свого супротивника. Це була лише подряпина, але
вона підживила бойовий дух юнака. Він бився за Ма-
ріуса!

Навколо нього Червоні Вершники підбадьорювали
Ярро, але деякі засвистіли невдоволено, і один із них
вигукнув:

– Ти міг би його давно взяти, Ярро!

«Ні-ні, – подумав Тіурі. – Ти мене не візьмеш!».

Деякий час обидва билися дуже спокійно, збираю-
чись на сили.

Несподівано Тіурі відтіснив Ярро назад і кількома
швидкими рухами вибив меч з його руки.

Запанувала тиша.

Тіурі зупинився, задихаючись. Ярро коротко посміх-
нувся, потім спокійно підняв меча і продовжив двобій.

Тіурі цього не очікував. «Тримай голову холо-
дною, зберігай спокій, – підтримував він себе. – Ти маєш
швидко змусити його закінчити бій. Він добре б'ється.
Якщо це триватиме довго, він матиме перевагу...»

Юнак дозволив собі відійти на певну відстань, але
тим часом підготувався до наступної атаки. Вона була
такою швидкою і несподіваною, що Ярро трохи роз-
губився.

«Зараз!» – подумав Тіурі. Кілька блискавичних уда-
рів... кров текла по руці Ярро... Тепер вони були близь-
ко один до одного... мечі схрестилися... потім рух Тіурі
– і Ярро вдруге впустив свого меча.

Цього разу Тіурі негайно ступив на нього.

Ярро опустил щит і подивився на юнака. На його
обличчі не було й сліду страху.

Червоні Вершники мовчали.

– Убий його, – почув Тіурі.

Ярро опустився на коліна. Юнак повернувся до Чорного Лицаря.

– Я переміг, пане, – сказав він, важко дихаючи.

– Так, звісно. Доводьте до кінця, – звелів той.

Але Тіурі не думав убивати Ярро, він просто не міг цього зробити.

– Це кінець, – відповів юнак. – Я виграв.

– Я б тебе також убив! – скрикнув Ярро, але по його обличчю було видно, що від Тіурі він цього не очікує.

– Я не буду, – коротко відказав Тіурі. – Ви визнаєте мене переможцем?

– Так... – відповів Ярро, встаючи. Він поглянув на свого господаря і додав: – Ні, це не було чесно. Я... мене засліпило сонце. Я... ну так. Гаразд, ти переміг.

– Сьогодні ти не в найкращій формі, Ярро, – холодно промовив Чорний Лицар.

– Я хочу битися ще раз! – крикнув Ярро. – Я поклявся, що я єдиний, хто зможе його перемогти.

Червоні Вершники глузливо зареготали.

– Пізно, – сказав Чорний Лицар. – Ти втратив свій шанс, і я сумніваюся, що ти його колись знову матимеш. Поверни цього червоного щита і зникни.

Ярро вклонився і, шкандибаючи, пішов геть.

Дурник наблизився до Тіурі й прошепотів:

– Ти хороший лицар, друже!

Чорний Лицар обернувся до Червоних Вершників, він уривчасто говорив з ними мовою, якої Тіурі не розумів – мовою Евіллану, а не земель Унавена, що була схожа на мову королівства Дагонат.

У Тіурі знову забрали щит і меч. Потім лицар гукнув його, і вони пішли з ним до річки. Дурник поплентався слідом, а попереду двоє Червоних Вершників вели коня свого господаря. Усі решта розсипалися в різні боки.

– Ви можете стати хорошим мечником, лицарю Тіурі, – почав Чорний Лицар. – Чому ви не вбили Ярро?

– А чому я мусив його вбити? Я виграв... хіба цього недостатньо?

– Своїх ворогів треба позбуватися. А Ярро, – я припускаю, – твій ворог.

«Так, це було. Чи ні?» – Тіурі пережив весь бій за кілька хвилин. Раптом він зрозумів, що неодноразово був цілком у владі Ярро... Чи міг той навмисне дозволити йому виграти? Тіурі помітив, що Чорний Лицар чекає на відповідь. Звісно, треба було відвести від Ярро підозру!

– Так, пане, – відповів юнак, – він намагався мене вбити.

– А ти його? – допитувався лицар.

– Я мусив захищатися, – швидко відказав Тіурі. Тепер юнак був переконаний: це був той самий лицар, який влаштував засідку і заманив у неї Едвінема з Форестерре. Чорний Лицар з Червоним Щитом, вершники якого полювали на Тіурі, коли він їхав з листом.

– Друже, у тебе кров! – почув він збентежений голос Дурника.

– Дарма, – відповів Тіурі. Тільки тепер він відчув, що не завадило б трохи посидіти – не через подряпини, а щоб оговтатися від усіх емоцій. Його перший справжній двобій, зустріч з Чорним Лицарем та з Ярро... Однак він жодним чином не виказав себе і спокійно йшов далі. Юнак дивився просто перед собою, але постійно відчував присутність Чорного Лицаря.

– Тепер ми йдемо до мого замку, – сказав той, коли вони досягли річки. Він вказав на дорогу по той бік мосту, що вела на північ.

Тіурі озирнувся. На заході частину лісу було розчищено; там стояли хижки, а за ними піднімалися схили, дедалі вищі й крутіші, зливаючись з верхів'ям Великих гір. На півдні та півночі він бачив ліс – дорога вела туди.

– Дика лісова дорога, – розповідав Чорний Лицар, що веде від моєї фортеці до того, що в народі називають обжитою місциною.

– Звідки вона виходить? – попри небажання спілкуватися запитав Тіурі. Йому не дуже хотілося розмовляти з цим лицарем.

– Від узлісся біля гір і Сірої річки, – була відповідь. – Для тих, хто це знає! Той, хто хоче знайти Дику лісову дорогу з Евіллану, чи з королівства Дагонат, чи з Великих гір, має спочатку знати один із трьох таємних шляхів доступу – Шляхів до Однієї Цілі, як я їх називаю. Цієї мети можна досягти, рухаючись Дикою лісовою дорогою та через Низький міст... – Він знову вказав на північ: – Моя фортеця на горі, біля потоків!

На мить Тіурі згадав Ісадоро і ці слова її пісні...

Біля мосту стояло кілька вартових, одягнених в зелене, як Ярро, з чорними каптурами на головах. До них підійшов ще один, тримаючи за вуздечку вороного коня, який пручався.

– А ось і Арданвен, – сказав Чорний Лицар з Червоним Щитом. – Він звик коритися лише одному вершникові.

Цим вершником був Едвінем, званий Непереможним, Едвінем із Форестерре, якого було вбито...

Тіурі глянув на лицаря, який, здавалося, зачаровано дивився на Арданвена. Кінь відвів вуха назад, наче прислухаючись, – чи знав він його і впізнав?..

Раптом лицар повернув голову до Тіурі, який відчув, що той ніби читає його думки. Юнак намагався дивитися якомога спокійніше, не відводячи очей. Він хотів би знати, який на вигляд цей лицар, – все-таки краще, аніж дивитися на його опущене забороло.

Лицар заговорив, здалося, сам до себе:

– Чорний кінь і білий щит... – А трохи голосніше додав: – Приборкайте цього коня, лицарю Тіурі, щоб я переконався, що це насправді ваш кінь. Тоді ви уві-

йдете на мою територію, як і належить. Він покликав одного з вершників і наказав:

– Подай йому його щит, але без меча.

Тіурі не знав що й думати. Чому він має перетинати міст на Арданвені зі своїм щитом, наче гість, але без меча, як бранець? Чи відмовитись? Але Арданвен підійшов до нього і схилив горду шию. Юний лицар любив свого Нічного Вітра і пишався ним. Ніхто інший не їздитиме на ньому, а тим більше цей лицар. Тож він сів на коня і без жодного слова підїхав до мосту. Озирнувшись, гукнув:

– Маріусе!

Дурник підбіг до нього і схопив Арданвена за повід. Тож вони подолали міст разом.

За ними їхав Чорний Лицар, він також був на своєму коні.

– Далі, до мого замку Гаренбурхт, їдь поруч зі мною, лицарю Тіурі, – звелів він.

Тіурі відказав:

– Як мені їхати поруч з вами, лицарю, коли я навіть не знаю вашого імені? Чи можемо ми з вами їхати пліч-о-пліч, наче в нас одна мета?

– Я їду не поруч з вами, лицарю Тіурі, – почув юнак у відповідь, – а поруч зі спогадом, тінню давнього часу. Навіть ваш зброєносець, – на відміну від будь-якого іншого, – підходить.

– Ви говорите загадками, – коротко відповів Тіурі. – Чому ви поводитеся зі мною не як належить? Я ваш бранець!

– Невже? – глузливо посміхнувся той. – Я говоритиму загадками, бо мені це подобається, і їхати поруч Арданвена, якщо мене це тішить. Ви знаєте, хто ви, лицарю Тіурі, – мій бранець. Але я, на милість чийї волі вас віддано, бажаю залишатися невідомим. Я – таємниця Дикого лісу, яка вам була так занадто цікава. Їдьмо.

4. Таренбурхт

Так, мовчки, Тіурі їхав поруч Чорного Лицаря з Червоним Щитом. Дурник підтюпцем біг за ними, повсякчас торкаючись Арданвена, ніби позичаючи в нього трохи мужності. Навкруги був темний ліс, дорога ніби вела їх до гір, принаймні місцевість ставала дедалі горбкуватішою. Час від часу їм траплялися люди – Червоні Вершники та чоловіки в зеленому та чорному одязі, які благоговійно вітали Чорного Лицаря.

Чорний Лицар більше не промовив ані слова, і Тіурі був цьому радий. «Якби Бенду бачив усе це!» – подумав юнак. Але Бенду був далеко – він воював проти Дельталанду на півдні. Та й сам Тіурі все більше віддалявся від своїх друзів, стаючи таким далеким і недосяжним для них. Але Паккі... де був Паккі? Чи втік він і вирушив до короля Дагоната, аби розповісти все й отримати допомогу? Якщо, звісно, його теж не спіймали...

«Не занепадатиму духом», – звелів собі Тіурі. Арваут, Ільмар та інші хоробрі чоловіки були підступно вбиті, але він був ще живий. Юнакові було цікаво, які плани мав Чорний Лицар щодо нього – не з доброти ж він зглянувся на нього.

Тривалий час вони їхали вперед. Ліс ставав дедалі менш густим – Тіурі бачив багато зрубаних дерев, складених штабелями.

Вдень вони вийшли на відкритий простір. Перед ними була старовинна фортеця – велична будівля з червонуватого каменю. Гори тепер були зовсім близько, нижні схили поросли соснами, але вище вони були голі, і на вершинах лежав сніг. Підїжджаючи до фортеці, Тіурі звернув увагу на її занедбаний стан. Навпроти неї стояв дерев'яний будинок.

– Таренбурхт і Будинок з Червоним Щитом, – перше, що сказав Чорний Лицар, відтоді як вони вирушили в дорогу. – Мій дім у Дикому лісі.

Втомлений Дурник, зупинився, важко дихаючи, бо не хотів їхати з Тіурі на Арданвені. Роззявивши рота, він дивився на замок, який вражав попри свій вік – чи, можливо, саме через це. Будинок був новий, перед брамою на стовпі висів великий червоний щит.

Чорний Лицар простягнув руку і сказав:

– Ось ця гора, там, на північному заході, – Тарентоп.

Цю могутню вершину Тіурі також уже помітив.

«Зараз ми біля підніжжя Великих гір, – подумав юнак, – межа Дикого лісу».

Але далі на північ – дерева, так само як на південь і схід. Юнак почув шум води – це мали бути течії, про які йшлося в пісні.

Подорожні підїхали до замку, навколо якого стояли вартові.

– Ласкаво прошу до мого дому, лицарю Тіурі, – мовив Чорний Лицар. – Спішуйся, заходь всередину і більше не виходь.

Тіурі нічого не відповів на ці слова. Проте сподівань залишилося не так уже й багато. Виглядало на те, що в Таренбурхті було чимало підземель, і все довкола, здавалася, не полишало бодай найменшої надії на втечу. Недосяжні гори, дикий ліс і сила-силенна озброєних людей.

Арданвен неспокійно форкнув, коли кілька слуг намагалися його відвести.

– Подбайте про нього як слід, – наказав Чорний Лицар.

– Усього найкращого, Нічний Вітре, – прошепотів Тіурі. – Не відставай, Маріусе, – звернувся він до Дурника, коли охоронці відвели їх до будинку з червоним щитом.

Чорний лицар лишився надворі.

Тіурі й Дурник увійшли до просторої зали, де за довгими столами сиділи Червоні Вершники. Деякі з них

їли, інші розмовляли та перевіряли зброю. Обоє бранців посадили на ослін у кутку й залишили напризволяще. Червоні Вершники до них не чіплялися – лише дехто час від часу позирав на них зі злим смішком, утім нічого більше не трапалося. Тіурі намагався тихенько підбадьорити Дурника, який усе ще тремтів зі страху. Принаймні годину вони більш-менш спокійно сиділи поруч. Обидва зголодніли, але ніхто й не думав принести їм поїсти.

Чоловіки заходили й виходили – і не лише Червоні Вершники, а й чоловіки в зеленому з чорними каптурами. Через деякий час увійшло кілька таких чоловіків зі зброєю, яку вони передали Червоним Вершникам. Схоже, вони її чистили. Серед них був і Ярро.

«Мабуть, його понизили в рангу, – подумав Тіурі. – Раніше він був одним із Червоних Вершників, це помітно з усього».

Один із Червоних Вершників здійняв галас через пляму на своєму мечі. Інший дорікнув Ярро:

– Гей, ти, бовдуре, навіщо приніс усі ці списи сюди? Поклади їх куди належить!

Ярро пішов зі списками коридором, неподалік місця, де сиділи бранці, і дорогою впустив списи. Він підібрав їх, не дивлячись на Тіурі, і пішов геть.

Одразу після цього Дурник нахилився до Тіурі і злякано прошепотів:

– Він поклав мені щось у чобіт!

– Хто? Що?

– Той, там... тепер він зник. Чоловік, з яким ти бився, друже!

– Тихо! – застеріг Тіурі. – Червоні Вершники не мають нас почути.

Юнак подивився на ноги Дурника: халяви у його чоботах були доволі широкі, за них легко можна було щось покласти.

– Ти відчуваєш, що це? – запитав він.

– Ні... Він кинув щось у мій чобіт. Щось важке, гостре й холодне.

– Дивись просто перед собою і зроби вигляд, що нічого не сталося.

– Я відчуваю це біля своєї ноги.

– Мовчи, Маріусе. Можливо, це добре, можливо, цей чоловік хоче нам допомогти, – прошепотів Тіурі, дивлячись на Червоних Вершників, хоча ті не звертали на них уваги.

Щось тверде, холодне та гостре... Можливо, ніж? Невже Ярро справді нічого не забув про їхню зустріч у горах, про його розмову з відлюдником? Серце Тіурі знову сповнилося надією.

До зали увійшли чоловіки, двоє з них підбігли до бранців і наказали піти з ними.

«Якби тільки Маріус нічого не бовкнув!» – подумав Тіурі. Але ні – Дурник спокійно йшов, лише трохи підкульгуючи на одну ногу.

Разом зі слугами Чорного Лицаря вони пройшли через двері й опинилися у похмурій кам'яній залі. «Тепер ми в самому замку», – зрозумів Тіурі. Потім вони проходили через інші зали та колони, піднімалися гвинтовими сходами, що виходили в коридор. У кінці стояв вартовий. Слуги відчинили важкі двері.

– Сюди! – наказали вони.

Коли Тіурі з Дурником увійшли, двері за ними одразу зачинилися й закрипіли засуви.

– Що тепер? – прошепотів Дурник.

– Ми замкнені, Маріусе, – пояснив Тіурі. – Ув'язнені в Таренбурхті. Він роззирнувся навкруги, саме навпроти нього було двоє заґратованих вікон.

– Чи можу я зняти чоботи? – запитав Дурник.

– Авжеж, – кивнув Тіурі. – Мерщій знімай!

Дурник зняв чоботи і за мить простягнув щось своєму другові.

– Дивись, – прошепотів він, – ось воно.

«Сталевий напилок! Ярро хоче нам допомогти», – зрадив Тіурі. Він узяв напилок, підійшов до одного з вікон і ухопився за ґрати: залізо тверде, міцне, але неподоланних перешкод більше немає. Юнак визирнув у вікно – вони були досить високо над землею, але втеча ставала можливою, якщо... Потім його погляд упав на двох воїнів у зеленому й чорному, які повільно проходили вниз.

– Для чого це, друже? – поцікавився, підійшовши до нього, Дурник.

– Цим можна перепиляти ґрати, – пояснив Тіурі. – Але замок охороняється, дивись.

– Перепиляти, – прошепотів Дурник. – Зламати. Дозволь мені їх перепиляти, друже!

– Не зараз, – відповів Тіурі. – Вартові можуть нас побачити. – І саме цієї миті один із них подивився вгору. – Треба почекати, доки не стемніє, – додав він.

Через ґрати юнак зміг роздивитися все довкола, вони перебували в задній частині замку. Ліворуч вдалині – вершина гори Тарентоп, праворуч краєвид затуляв бастион. Попереду – поросла травою похила галявина, на якій то тут, то там лежали валуни. Ліворуч, у кінці схилу, – міст, і було чутно плескіт води. Тож там мала бути річка. «Можливо, це Зелена річка?» – припустив Тіурі. Вдалині бовванів ліс.

Юнак відвернувся від вікна і сказав:

– Спочатку ми сховаємо цей напилок.

Кімната була похмурою та занедбаною, але все в ній нагадувало про втрачену розкіш. Плитка на підлозі, хоча й потріскана, була зібрана в красиві візерунки, меблі – стіл зі свічником, два крісла та скриня, на стінах – залишки картин. З одного боку – арковий отвір, що вів до маленької кімнати без вікон, там стояли два ліжка.

– Як же тут моторошно, друже, – знітився Дурник.

Те саме відчував і Тіурі, хоча ця в'язниця не була

схожа на підземелля. Він сховав напиллок під відколо-
тою плиткою біля каміна й оглянув кімнату. Спосіб для
втечі був єдиний – через одне з вікон. Краще через те,
що праворуч, бо, коли щойно входиш до приміщення,
його не одразу помічаєш.

Дурник сів, знову подивився на свої чоботи і рап-
том здивовано вигукнув:

– Там ще щось є!

Тіурі миттєво опинився біля нього. Це був шматок
кори, на якому було щось нашкрябано. Юнакові ко-
штувало певних зусиль, щоб розібрати повідомлення.
Воно складалося з кострубатих літер, що утворювали
два слова: «третьої ночі».

– Третьої ночі... – притишеним голосом прочитав
Тіурі.

– Що це означає, – поцікавився Дурник, – третьої ночі?

– Може, тієї ночі нам пощастить втекти. Це має бути
післязавтра. З такою охороною ми не впораємося ніко-
ли. Тож у будь-якому разі до цього часу мусимо ці ґрати
перепилати.

У Дурника був такий вигляд, ніби він хоче почати
негайно, але Тіурі заперечив:

– Ні, Маріусе, почекаємо, доки стемніє. Будь ласка,
будь терплячим.

Дурник кивнув.

– Чому він нам допомагає? – запитав він. – Ти його
знаєш? Так, ви знаєте один одного, ви билися. Як це
можливо?

– Це довга історія, – відповів Тіурі, пригадуючи
свою першу зустріч з Ярро. – Я теж не зовсім розумію
його. Але він думає про нас і хоче нам допомогти, у
цьому я переконаний.

– Не всі вороги є ворогами, – прошепотів Дурник. –
Я цього ніколи не знав, друже.

– Ти раніше зустрічався з Чорним Лицарем та його
Червоними Вершниками? – запитав Тіурі.

– Ні, з лицарем – ніколи. Червоних Вершників бачив, вони їздять через ліс – їх сила-силенна! Але вони не з'являються часто, так само як і Чоловіки в Зеленому.

– Вони теж тут живуть, Чоловіки в Зеленому? Це Зелена річка, це її ми чуємо?

Дурник зморщив чоло.

– Я не знаю. Я ніколи раніше тут не бував, у цьому замку, у цьому будинку. Мені не дозволяли сюди заходити. Я був там, – він вказав на північний схід, – і також я жив біля Низького мосту, знаєш, там, де стоїть ця вежа. Там теж є будинки, ти їх бачив?

– З твоїми братами, – уточнив Тіурі.

– Так, але сьогодні я їх не побачив. Можливо, вони теж втекли. Ні, я так не думаю. Вони хотіли приїхати сюди з Червоними Вершниками, та вони так само, як і я, бояться Чоловіків у Зеленому.

– Чому?

Дурник знизав плечима.

– Я ніколи з ними не розмовляв, – прошепотів він. – Вони не хочуть зі мною розмовляти. Вони говорять тільки з Червоними Вершниками. А їхній господар – володар замку біля гір...

– Чорний Лицар з Червоним Щитом, – пробурмотів Тіурі. – Хто він? Той лицар, якого шукав Бенду... жорстокий, підступний, небезпечний... Що він робить тут, так далеко від Евіллану?

– Я б хотів, щоб ми були десь в іншому місці, друже, – зізнався Дурник. – Ще довго чекати, поки настане третя ніч.

Погляд Тіурі зачепився за пошкоджену шашелем й оббиту залізом скриню, що стояла в кутку. Він підняв ляду, аби подивитися, чи є що-небудь всередині.

Так... чорно-біла дошка та запилена скринька з шаховими фігурами. Якусь мить він стояв, тримаючи її в руках. Юнак згадав замок Ристридин, де він грав у

шахи з Тирилло та лицарем Ідіаном. Принц Іридiан... чи повернувся він знову в королівство свого батька?

– Що в тебе там, друже? – поцікавився Дурник.

Тіурі поклав дошку на стіл і розставив на ній шахові фігури. Вони були напрочуд гарні, зроблені зі слонової кістки та чорного дерева.

– Це шахи, – пояснив юнак, – у них грають удвох: один – білими, другий – чорними. Виграв той, хто поставить мат королю суперника.

– Мат? Що це означає – «слабкий»?

– Це означає «смерть.» Будь-яку фігуру ти можеш переставляти, кожна з них ходить по-своєму. Дивись: це – король, він стоїть тут, а королева – поруч із ним, а ці маленькі фігурки називаються пішаками, у кожної сторони їх по вісім. – Тіурі помітив, що Дурник мало що в цьому зрозумів, однак з цікавістю спостерігав.

– Коні стоять там, – розмірковував Дурник, – і тури. Пограй ними, друже, а я подивлюся.

– Тоді я маю зіграти проти себе, – погодився Тіурі і зробив перший хід білими. Можливо, ця гра допоможе йому вбити час. Цікаво, котра година? Уже стемніло.

Він залишив гру і визирнув з вікна. Охоронці все ще крокували туди-сюди, повз них промчав Червоний Вершник. Юнак здригнувся – у кімнаті було прохолодно, а дров у каміні не було.

Раптом заскрипіли засуви – і увійшло двоє слуг, які мовчки поставили страву на стіл, запалили свічки й зникли.

– Зараз посмакуємо, Маріусе, – сказав Тіурі якомога веселіше. – Дивися – хліб, м'ясо і червоне вино.

Вечеря бранців трохи підбадьорила.

Невдовзі після цього один зі слуг повернувся, щоб прибрати посуд. Виходячи з кімнати, він залишив двері відчиненими, і за мить на порозі з'явився інший чоловік, Чорний Лицар – володар Таренбурзького замку.

5. Гра в шахи

Він усе ще був у своїх чорних обладунках із опущеним заборолом, чорних рукавицях, але вже без червоного щита.

– Я прийшов перевірити, – повідомив він, – чи добре вас розмістили, а може, вам чогось не вистачає, окрім, звісно, вашої свободи...

Дурник підхопився і вибіг до сусідньої кімнати.

Чорний Лицар увійшов, причинив за собою двері і сказав:

– Так, лягай спати, зброєностю, і не муляй мені очі. На добраніч!

Дурник сів на одне з ліжок. Тіурі міг бачити, як він зо страху аж зіщулювався і мовчки чекав, поки той піде.

Однак Чорний Лицар зупинився, схрестив руки на грудях і подивився на шахівницю.

– А, ви почали гру, – зауважив він, – з вашим другом? Ні, він, я впевнений, не грає в шахи.

Тіурі промовчав.

– Приємно мати вас противником, – незворушно продовжив лицар. – У кожній людині співіснують різні істоти... Ви це знаєте? Він обережно перемістив чорного пішака вперед. Потім підсунув стільця і трохи незграбно, бо йому заважали обладунки, сів.

– Я хочу зіграти з вами партію, – додав він. За ставку буде ваш вороний кінь.

– Який кінь? – порушив мовчання Тіурі.

– Ми можемо грати лише на одного чорного коня. Арданвен, або Нічний вітер – він же ваш, чи не так?

– Арданвен обрав мене своїм господарем, – відказав Тіурі, – але це не означає, що я можу грати на нього, ніби він нежива істота, яку можна викинути!

– Він прийме і мене за свого господаря, якщо ви запропонуєте йому, – наполягав Чорний Лицар. – Хіба не так?

– Можливо, – відповів Тіурі. – Але я не гратиму на нього.

Юнак з нетерпінням чекав відповіді лицаря.

– Тоді зробимо іншу ставку? – запропонував той спокійно. – Одного разу я чув історію про двох чоловіків, які грали в шахи на життя чи смерть. Можливо, одним із них була сама Смерть, я не пам'ятаю точно.

Якийсь час він мовчав.

Тіурі почув скрип ліжка Дурника. Надворі хтось вигукнув незрозумілу команду.

– Шахи – це єдиний чесний бій у світі, – провадив далі лицар. – Обидві сторони мають однакову кількість фігур, обидві мають рівні шанси. Тільки білий має привілей починати... і я залишив цей привілей вам. – Він запитально подивився на юнака. – Ну то що, почнімо? Без ставки... Тільки заради гри...

Тіурі зовсім не був схильний грати в шахи з цим незнайомцем, якого він міг вважати лише ворогом. Глибоко в душі юнак відчував страх перед цим лицарем, хоча сам собі в цьому й не зізнавався. Він глянув на вікно, побачив чорні смуги ґрат і згадав про напилок. Раптом його осінило, і він сказав:

– І все-таки зі ставкою, пане!

– І з якою ж це?

– На ваше обличчя. На те, щоб побачити ваше обличчя.

Чорний Лицар поклав руку на шолом і відповів не одразу.

– Гаразд, – повільно погодився він. – Якщо ви виграте, я підніму своє забороло, аби ви могли бачити моє обличчя. У його голосі відчувалася насмішка.

Тіурі охопила невпевненість. Він був здивований тим, що лицар так легко прийняв його виклик. Імовірно, він таки добре грав у шахи. «Але я теж не пастиму задніх, – подумав хлопець. – Треба спробувати виграти! Він правий, – ця боротьба дає нам рівні шанси».

Він поміркував трохи і зробив свій хід.

Чорний Лицар одразу ж вступив у гру і мовив:

– Ми не обговорювали, що станеться, якщо виграю я. На що ви робите ставку? Ви не можете повернутися назад, адже гра вже розпочалася.

Яким хитрим супротивником він був!

– Не знаю, пане, – відповів Тіурі, – у мене немає нічого, що я міг би назвати своїм, і мені нема чого приховувати.

На щастя, лицар більше не говорив про Арданвена.

– Якщо я виграю, – сказав він, – я зобов'язу вас зіграти зі мною ще одну гру... якщо мені захочеться.

«Яка ставка буде тоді? – здивувався Тіурі, вступившись у шахову дошку. Юнак хотів виграти, але думки заважали спокійно вибудовувати тактику гри. – Хто був цей лицар? Чого він хотів? Чому він ховається в цьому лісі? Евіллан, він був з Евіллану...»

Дурник зашарудів у сусідній кімнаті, і Тіурі захвилювався, що він там не всидить.

Юнак знову подивився на свого супротивника, той був наче залізна лялька – темна істота без обличчя...

«Я мушу побачити його обличчя, – думав Тіурі. Йому здавалося, що тільки тоді він зможе визначити своє ставлення до нього, скласти план... – Я не хочу знову грати на його ставку».

– Грайте! – звелів Чорний Лицар.

Тіурі колись уже чув саме це наполегливе слово. Так говорив хтось інший. Тирилло! Слова блазня, наче відлуння, прозвучали у свідомості Тіурі: «Грай» та «Зроби мені послугу і зосередься на нашій грі». Тоді він спробував заради Тирилло, тепер йому довелося спрямувати свої зусилля ще раз, але зовсім з іншої причини.

Тіурі на мить заплющив очі, а відкривши – зосередив свою увагу на дошці. Він зробив свій хід, а вже далі для нього існувала лише гра: хід, контратака... Згодом Чорний Лицар заговорив:

– Ви добре граєте в шахи.

– Те саме можу сказати й про вас, – щиро відповів Тіурі, забираючи чорного пішака.

Лицар, узявши фігуру слона, мовив до Тіурі:

– Дивіться, юначе, треба вміти пожертвувати пішаком, щоб завдати сильнішого удару. Ось так трапляється в житті. Інколи доводиться відштовхувати людей, щоб досягти великої мети.

Тіурі раптом подумав про Арвауга та Ільмара – і його охопив гнів.

– Життя – це не гра, – відказав він, – і люди – не пішаки.

– Але ви не вагаючись перемагали б своїх ворогів? Хоча... Ви все ще надто м'якосердий. Подумайте про Ярро! Я б знав, що мені потрібно робити, стоячи там.

– Ви, звісно, також не вагаючись, убили лицаря Арвауга, Ільмара та всіх інших! – вигукнув Тіурі. – Але чому вони були вашими ворогами, що вони вам зробили?!

– Арвауг? Ільмар? Хто вони? Я їх не знаю.

– Це брехня, – прошепотів Тіурі, а голосніше додав,

– А як щодо лицаря Ристридина?

– Ристридин Південний. Запевняю вас, слово честі, що я його ніколи й пальцем не зачепив!

– Тоді де він?

Чорний Лицар тихо засміявся.

– Хіба ви не знаєте? – запитав він. – Я вам цього не скажу.

– Чому ви кинули мене до в'язниці? – не вгавав Тіурі. – Що ви робите тут, у лісі?

– Це мій будинок, моя фортеця, моя територія.

– Це не ваша територія! – вигукнув Тіурі. – Дикий ліс належить нашій країні, королю Дагонату.

– Цей ліс нікому не належав! – заперечив Чорний Лицар, випроставшись. – Що ви про нього знали? Нічого! Хіба що з якихось старих оповідок. Ваша нога тут

не ступала роками. Ви довели навіть до того, що дозволили зарости Другій Великій дорозі, що веде на захід! Ви та ваші співвітчизники втратили право називати цю територію своєю.

– Король Дагонат доручив лицареві Ристридину дізнатися про це, – почав Тіурі.

– Надто пізно, – відказав Чорний Лицар.

– Неправда! – розсердився Тіурі. – Ви не маєте права бути тут і нападати на кожного з тих, хто сюди приходить.

– А ви говорите, як лицар короля Дагоната, – перебив його супротивник.

– Я і є лицар короля Дагоната.

– Я з радістю це помітив, – мовив Чорний Лицар. – Спершу я вирішив, що побачив в вас лицаря Унавена з вашим білим щитом і вашою ненавистю до Евіллану. – Він застерезливо підняв руку: – Дозвольте мені закінчити. Запевняю, я не ворог вам і вашому королю. Як підданий Евіллану, я хочу лише жити в дружбі з вашою країною. Я обрав своїм рідним місцем Дикий ліс, бо ніхто інший не хотів тут жити, проте я не завдаю нікому жодної шкоди і не збираюся нікому заважати.

– Тоді чому вони зникли, люди, яких послав сюди король Дагонат? – тихо запитав Тіурі.

Лицар відповів не одразу. Трохи помовчавши, він сказав:

– Хто каже, що їх немає? Вони так і не дійшли до Таренбурхту, але в цьому лісі багато доріг... Я знаю лише, що лицар Ристридин покинув ліс за власним бажанням. Гадаю, він відмовився від спроб розкрити його таємниці. Одна з них – моя присутність тут, і таємницею вона має залишатися ще на деякий час, ще трохи...

«Він говорить неправду! – подумав Тіурі – Він не знає, що Ристридин залишив повідомлення на дереві біля річки». Тож юнак запитав:

– Куди зник лицар Ристридин?

– Хіба ви не знаєте? – вкотре запитав лицар. – Можливо, він зараз спокійно спить у замку друга.

– Я вам не вірю.

Чорний Лицар нахилився вперед.

– Ви розмовляєте зухвало, Тіурі! – сказав він. – Яке ви маєте право, юначе, геть нічого про мене не знаючи, судити мене? Краще обмежтеся грою в шахи, хоча для вас було б краще, якби ви не виграли.

Його голос звучав глухо й загрозливо.

– Зараз ваш хід, – додав він. – Не вагайтеся, пожертуйте однією зі своїх фігур, якщо хочете поставити мені мат. Чи не наважуєтесь?

Коли Тіурі не відповів, Чорний Лицар показав рукою на місце, де сховався Дурник.

– Кілька днів тому, коли це було серйозно і без гри, ви теж не наважились, – сказав він. – Я чув від своїх слуг, що ви могли б врятуватися, якби не прийшли на допомогу своєму зброєносцеві. Тепер ви обоє в полоні. Вважаєте, що це те, чим можна бути задоволеним? – Він посміхнувся і продовжив: – Тепер вам буде про що подумати цієї ночі. Можете обмірковувати свій наступний хід. Завтра ми завершимо нашу гру, Тіурі!

Чорний Лицар підвівся. Високий і темний, стояв він навпроти молодого лицаря. Потім обернувся і вийшов.

За мить Дурник був біля Тіурі.

– Що ти зробив, друже? – запитав він тривожно. – Тобі не слід з ним розмовляти, тобі не треба його слухати. Він злий, він поганий!

– Я просто граю з ним у шахи, Маріусе, – відповів Тіурі. – І якщо виграю, знатиму, хто він.

– Хіба ти ще не знаєш, хто він? Він – господар Червоних Вершників. Він грає з тобою і хоче, аби ти програв!

«Нісенітниця!» – хотів було сказати Тіурі, але стримався. Можливо, сам того не усвідомлюючи, Дурник знайшов слова, які його вразили і приголомшили.

«Він грає з тобою...»

Чи він, не бажаючи того, зробив саме те, що від нього хотів Чорний Лицар? У будь-якому разі він розмовляв з ним, хоча й мав намір красномовно мовчати, він слухав його, хоча й знав, що слова Чорного Лицаря брехливі. І навіть якщо він виграє... навіть якщо і побачить обличчя свого ворога... Кому що до того... Він грає з тобою, і від нього залежить, виграєш ти насправді чи програєш...

– Можливо, я роблю неправильно, Маріусе, – зітхнув Тіурі. – Але тепер, коли я вже розпочав, мушу продовжувати й спромогтися виграти.

Юнак підійшов до правого вікна, притиснув своє палаюче обличчя до решітки, щоб трохи охолонути під вечірнім вітерцем. Раптом він усвідомив, до якої пастки потрапив, – світ за межами Дикого лісу видавався недосяжним.

У цей самий час Паккі дивився на Забуте місто під місячним сяйвом, намагаючись згадати мету своєї подорожі.

Дурник повернув Тіурі до реальності.

– Ось! – прошепотів він, простягаючи йому напилек.

О так, авжеж! Їхній стан був не таким уже й безнадійним. «Чи мав би я відмовитися від Дурника, щоб врятувати себе? – розмірковував молодий лицар. – Ні, я б ніколи цього не зробив!»

Він усміхнувся своєму другові і тихо сказав:

– Спершу загаси свічки, бо охоронці, якщо вони ще там, можуть нас побачити.

Так, охоронці були ще там, і, коли в кімнаті стало темно, юнак міг добре їх розгледіти.

– Нам конче потрібно перепиляти ті два прутки, – прошепотів він. – Ну, побачимо, як воно буде. Він узяв напилек і почав підпилювати нижній пруток – повільно, намагаючись знімати якомога менше шуму.

– Вони не чують, – прошепотів Дурник. – Вода надворі шумує більше, чуєш?

Невдовзі він запитав:

– Чи можу я це зробити?

– Гаразд, – погодився Тіурі. – Але не розпилюй їх до кінця, тільки так, зовні.

– Чому?

– Коли Чорний Лицар прийде завтра, він не має помітити, що пруту підпиляні. Гадаю, нам доведеться почекати до третьої ночі, щоб втекти.

– Дивись, як швидко я це роблю, – прошепотів Дурник. – Скоро я зможу зламати цей стрижень руками, – я сильний.

– Тихо! – прошепотів Тіурі. – Охоронці!

Внизу з'явилося більше воїнів, один із них ніс ліхтар. Пролунав наказ – і за мить юний лицар побачив, що відбулася зміна вартових.

– Ну, це не схоже на замок, і наша в'язниця ніколи не залишиться без охоронців, – зауважив Тіурі. – Бачиш, Маріусе, ці два пруту стали набагато тоншими внизу. Тепер верхівку! Але це ми можемо зробити завтра ввечері. Пора вкладатися спати.

– Ти йди, друже, – запропонував Дурник. – Я вже трохи відпочив у ліжку. Ти втомився, іди спати. А я буду продовжувати і розбуджу тебе, якщо щось побачу.

Тіурі перевів погляд від прутів до шахівниці і заперечно похитав головою. Проте Дурник так наполягав, що юнак нарешті погодився, хоча був упевнений, що не зможе навіть зімкнути очей. Одначе доволі швидко заснув, і йому навіть нічого не снилося.

6. Дорога несподіванок

— Подивись на решітки, – прошепотів Дурник наступного ранку, – незабаром і ці два пруту спіяляю, якщо хочеш.

Тіурі здув залізний пил і мовив:

– Чудово! Вони не побачать, що прuti підпиляні, якщо не сунуть сюди свого носа.

– Але охорона все ще внизу, – повідомив Дурник.

– Ми все одно втечемо, – радісно, наскільки це було можливо для в'язня, відповів Тіурі.

Він підійшов до шахівниці і почав обмірковувати свій наступний хід. Скрип болтів відволік його увагу – у дверях знову з'явився Чорний Лицар, цього разу він навіть мав при собі свій червоний щит.

– Я просто хочу побажати своїм гостям доброго ранку, перш ніж розпочати свій щоденний обхід, – сказав він насмішковано-ввічливо. – Ви добре виспалися? Ваш сніданок буде негайно принесений. – Він глянув на шахівницю, а потім підійшов до вікна.

Дурник відступив убік, але Тіурі одразу став поруч, просто перед ґратами, які вони підпилювали.

– Чудова погода, – мовив Чорний Лицар, дивлячись у вікно. – Мені шкода, що обставини заважають вам насолоджуватися цим. Потік бурхливих струмків нуртує, і вода піднялася, бо в горах тане сніг. У лісі все зеленіє, проростає, і незабаром мої люди будуть вкрай заклопотані, утримуючи дороги прохідними, – Дику лісову дорогу, Дорогу несподіванок...

– Дорогу несподіванок? – перепитав Тіурі. Юнакові доводилося відволікати увагу лицаря від ґрат.

– Це там, просто перед вами, хоча звідси її й не видно. Наразі ви бачите Високий міст, а по той бік Чорної річки зі сходу на захід проходить Дорога несподіванок.

– Це Чорна річка? – здивувався Тіурі.

– Тут ми між двома гілками, що розмежують територію Таренбурхту, – відповів лицар і додав: – Ви довго йшли вздовж Чорної річки. Як ви туди дісталися?

Тіурі від відповіді ухилився й запитав:

– Я хотів би знати, чи справді Друга Велика дорога на захід повністю зникла.

– Виявляється, ні, – відповів Чорний Лицар. – Від Совиного дому дорогу було відновлено, і вона, як і раніше, пролягає до Великих гір. Але під іншою назвою, яку ви вже чули: «Дорога несподіванок».

Тіурі схопився за пруття так міцно, що кісточки його рук аж побіліли. Внутрішньо він тремтів від хвилювання, бо раптом йому здалося, що він розуміє, чому та дорога так називається... і миттю збагнув, що Чорний Лицар робить у лісі!

– Ви хочете грати в шахи, пане? – запитав юнак, сподіваючись, що його голос звучить природно.

– А ви вже зробили свій хід? – почув він запитання у відповідь.

– Зараз зроблю. – Тіурі підійшов до шахівниці і пішов конем.

– Тепер моя черга, але я почекаю до сьогоднішнього вечора. До того часу відбудеться все бажане.

Коли він вийшов, Тіурі знову повернувся до вікна. Саме зняли охорону, і група Червоних Вершників почала до мосту.

Дорога несподіванок...

Кожен знав, що до землі короля Унавена ведуть дві дороги, і ніхто не підозрював, що існує третя, а також – що шлях через Дикий ліс було знову відкрито: шлях, який проходив через перевал Великих гір і відкривав доступ до королівства на заході. Лицар з Червоним Щитом та його армія змогли раптово увійти до королівства Унавен. З цього боку їхнього нападу ніхто не очікував.

Між королем Дагонатом і королем Унавенем існувала дружба. Як хтось міг знати, що лицар з Евіллану облаштував фортецю в Дикому лісі? Звісно, він готував атаку звідси! «Можливо, – розмірковував Тіурі, – він і справді не має наміру завдати шкоди королеві Дагонату. Як на мене, він спочатку хоче підкорити королівство Унавен. І є великий шанс, що саме завдяки цій дорозі він досягне успіху.

– Якийсь дивний у тебе вигляд, друже, – стурбовано сказав Дурник. – Ти наляканий? Через що? Що тебе так налякало?

– Ти бачиш гори, Маріусе? – повільно промовив Тіурі. – Знаєш, що по той бік?

– Там сонце сідає.

– Там прекрасна земля, Маріусе, – королівство великого короля Унавена, який мешкає в найкрасивішому місті у світі.

– Ти був там? – прошепотів Дурник.

– Так, я був там. І Чорний Лицар з Червоним Щитом хоче завоювати і зруйнувати це королівство. Це його таємниця!

День тягнувся повільно. Тіурі сидів за шахівницею, розмірковуючи, яким має бути наступний хід, але його не полишали думки про Дорогу несподіванок.

Увечері слуги Чорного Лицаря, окрім вечері, принесли з собою його дорожню торбу. Юнак перевірів її вміст – вони забрали лише гроші. На дні він знайшов рукавичку.

Тіурі деякий час дивився на неї – рукавичку, яку дала йому Лавінія, панночка з Містеринату. Він сказав, що хоче мати її при собі, допоки його посвящать у лицарі і дозволять брати участь у турнірах. Тепер він став лицарем. Але в замку Іслан забув про Лавінію. Тепер він був лицарем, але те, що мріяв зробити, виявилось нездійсненним. Дурник опинився як ніколи далеко від Лісової Хижі, і разом вони втрапили у пастку. Замість брати участь у турнірах, він грав у шахи з ворогом усього, що так любив. Він не був гідним володіти рукавичкою Лавінії.

Юнак заплющив очі і уявив її такою, якою вона вперше постала перед ним – тоді він також був у поліні, як і тепер. Але біля неї вимальовувався образ Ісадори, і Тіурі знову почув, як вона говорила: «Подорожуй на схід, але уникай заходу».

Зітхнувши, юнак знову поклав рукавичку в торбу. Як так сталося, що останнім часом він втратив почуття впевненості? Старий Вальдо мав рацію: «Перш ніж ти це зрозумієш, з тобою можуть трапитися негаразди, про які ти навіть не підозрював». Якими ж безтурботними були вони з Паккі тоді, коли так хотіли вирушити в подорож. Тепер його було замкнено, а Паккі... де він тепер?

Після вечері Чорний Лицар знову прийшов. Тіурі не одразу впізнав його, бо він був не в обладунках, а в чорному халаті з широкими рукавами поверх червоної білизни. Обличчя було сховане під чорною маскою, а шапка на голові майже повністю прикривала волосся. Однак Тіурі помітив, що воно біляве. Лицар був без зброї і, здавалося, без маски міг би мати зовсім не загрозливий вигляд. Можливо... але яке обличчя заховалося за тим чорним оксамитом?

Як і напередодні ввечері, Дурник причаївся у спальній кімнаті, а лицар, так само як і минулого вечора, сів у крісло біля шахівниці. Він подивився на Тіурі – його очі були непроникні, вони здавалися темними – ось і все.

– Приємно сидіти тут, – промовив він. – Ви мій гість, я – ваш господар. Ми доведемо до кінця наш бій – чесний бій. – Його голос був приємним і доброзичливим.

Але Тіурі все ще відчував неспокій через підпиляні ґрати, хоча й не дивився на них.

– Ваш хід, – сказав юнак жорстко.

Лицар навіть не поворухнувся.

– Скільки тобі років? – несподівано запитав він.

– Сімнадцять, – коротко відповів Тіурі.

– Тоді не ображайся, якщо я називатиму тебе по імені. Я удвічі старший за тебе, і те, що я пережив, іноді робить мою молодість схожою на ціле життя. Сімнадцять років – і вже лицар. У твоєму віці зазвичай влас-

тивіше досягати успіхів у грі чи на турнірі, або мріяти про дівчину, аніж сидіти за ґратами і грати в шахи зі... мною.

Тіурі приголомшено дивився на нього.

– Невже навіть дочка Іслану не змогла тобі перешкодити увійти до лісу? – продовжив лицар.

«Ісадора! Ви її знаєте?» – ледь не злетіло з вуст Тіурі, але юнак прикусив їх і промовчав.

– Тобі краще залишити Іслан, – додав лицар собі під ніс.

Тіурі більше не міг стримуватися.

– Ви знаєте лицаря Фітила? – запитав він.

– Хіба ти про це ще не здогадався? – відповів Чорний Лицар і нахилився до шахівниці, ніби завершуючи розмову.

– Отже, все-таки... лицар Фітіл – зрадник! – пробурмотів Тіурі.

Лицар підняв голову і різко сказав:

– Припни язика, нікого він не зрадив!

– Ні, – сердито заперечив Тіурі, – він нічого не сказав про вашу присутність тут! За його словами та... за його словами, у Дикому лісі не було нічого особливого.

– І не було. Мою присутність тут можна розглядати як слова старої пісні. Хіба красуня Ісадора тобі про це не співала?

Тіурі раптом відчув майже непереборне бажання жбурнути в нього шахову фігуру. Але юнак стримався і сидів непорушно.

Чорний Лицар провадив далі:

– У фортеці на Чорній річці жив лицар, який любив мир. Він висловив бажання залишитися в спокої на самоті. Згодом навколо його замку вирости дерева, які сховали його від людей. Минули сотні років – і його всі забули. Але тепер він знову живий. Я той лицар!

Він підвівся, пройшовся кімнатою, потім повернувся до Тіурі і тихо промовив:

– Ти наймолодший лицар короля Дагоната, а не Унавена. На чому ти ґрунтуєш своє судження про Евіллан, мою країну? Ні, це зовсім не моя країна. Я вигнанець, народжений в королівстві Унавен. Ти знаєш історію короля та його синів?

– Так, – прошепотів Тіурі.

– У короля Унавена було двоє синів, які народилися в один день, – розповідав лицар мелодійним тоном, ніби декламуючи вірш. – Найстаршим був кронпринц, спадкоємець престолу, другий не отримав нічого. Він був трохи молодший за свого брата і багато в чому схожий на нього. Нічого не відчуваєш до молодшого принца? Розумієш, навіщо він підкорив Евіллан? Щоб стати тим, ким йому судилося бути: королем, принцом? А втім, це сумна розповідь – історія принца Віридіана, принца Евіллану.

Він знову сів. Тіурі мовчав і зачаровано дивився на лицаря. А той вів далі:

– Евіллан лежить біля ваших кордонів, і між вашою та моєю країною має бути дружба. Але деякі лицарі королівства Дагонат наголошують на розбіжностях між королівствами Евіллан та Унавен. Вони вважають Евіллан ворожим. Що вони про нього знають?

Його очі, виблискуючи у світлі свічок, були прикуті до Тіурі.

– Що тобі про це відомо? – спитав він і, не чекаючи відповіді і пересунувши одну зі своїх фігур уперед, кинув:

– Уже пізно. Наш двобій має бути доведено до кінця.

Гра тривала. Однак Тіурі відчув, що між ними відбулася ще одна битва, яка не мала нічого спільного з шахами. «Гадаю, – думав юнак, – він хоче переконати мене стати на його бік».

Тіурі усвідомлював, що тепер він недостатньо занурений у гру, але незабаром помітив, що Чорний Лицар також грав менш зосереджено. І, коли настала його

черга, він перемістив свою королеву... Непродуманий хід! На його пальці блиснув перстень.

Від подиву у Тіурі широко розкрилися очі. Перстень з білим каменем, що сяяв, мов зірка. Він знав цей перстень! Не так давно він сидів за шахівницею навпроти іншого лицаря, який носив на пальці саме такий. Принц Іридiан. А набагато раніше хтось розповідав йому: «У світі всього дванадцять таких перснів – король Унавен передав їх своїм найвідданішим паладинам». Як це могло бути?!

Чорний Лицар ніби помітив подив Тіурі й швидко сховав руку в рукаві свого халата.

Тіурі розсіяно дивився на шахівницю. Лицар з Евiллану, ворог короля Унавена – і все-таки один із його найвідданіших паладинів?!

– Ну... – тихо промовив його супротивник. – Видається, ви більше думаєте про два королівства, аніж про шахи. Але ці дві країни нічим не відрізняються від білої та чорної партій, так само як і в нас.

«Це неправда», – подумав Тіурі. Так, він мало знав про Евiллан, але те, що знав, було не надто приємним. Він думав про лицаря Ристридина, про вирізьблене на дереві «зрадницько вбиті», про Дурника, якого вигнали з його хижі, згадав про ворогів Евiллану: Евейна, Тирилло та принца Іридiана, сина короля Унавена.

Король Унавен мав двох синів... і з цих дванадцяти перснів він подарував їм два. Ось як воно було! Перстень кронпринцу і перстень принцу Евiллану...

«Грай! – гарячково подумав Тіурі. – Він же саме зробив нерозумний хід. Пригадай уроки принца Іридiана. Бій майже закінчено, якщо я хочу...»

– Шах, – сказав юнак за мить твердим, чистим голосом, загнавши короля супротивника в критичну позицію.

Після кількох ходів Тіурі оголосив:

– Мат!

– Шах і мат. Ти переміг, – погодився Чорний Лицар і повільно поклав свого короля. Перстень знову виблискував, коли він підняв руку до маски.

Тіурі вже підозрював, ким є цей лицар, але все одно з хвилюванням очікував.

Лицар зняв маску, і при сяйві свічок Тіурі побачив бліде обличчя – гарне, добре, дещо меланхолійне обличчя принца Іридiana.

7. Маску скинуто

Тіурі зробив необережний рух – і шахова фігура впала.

– Ви!.. – прошепотів він.

Вираз обличчя лицаря раптом змінився. Очі звузилися, і на мить в усіх рисах промайнув гнів.

– Ти мене не знаєш! – різко сказав він і гірко посміхнувся.

Але Тіурі вже зрозумів, що перед ним не принц Іридiан, цього не могло бути, хоча схожість була надзвичайна. Його підозра справдилася: це був брат Іридiana, принц Евіллану.

– Здається, моє обличчя тебе здивувало, – говорив лицар, поки Тіурі прискіпливо розглядав його. Ми зустрічалися раніше?

– Ні... ні, – заперечив Тіурі.

– Ти впевнений? – запитав лицар. Тепер він був настільки схожий на принца Іридiana, що Тіурі завагався. Але то була лише мить.

– Я впевнений, пане.

– А я не такий впевнений. Я знав тебе ще до того, як познайомився з тобою біля Низького мосту.

Юнака знову охопив сумнів. Чи це був принц Іридiан, яким він так захоплювався... чи Іридiан, з яким він грав у шахи в замку Ристридин, був Чорним Лицарем з

Червоним Щитом? Як дві такі різні людини могли бути такими схожими?

– Як вас звать, пане? – вигукнув юнак.

– Я володар Таренбурхту, але раніше був володарем Семи замків. Лицар у Чорному – я, вигнанець, бурлака... Ти вважаєш мене своїм ворогом, але це не так. Ти не маєш залишатися в'язнем у моїй фортеці. Ти можеш бути моїм гостем, моїм другом, якщо захочеш мені довіряти. – Лицар зробив паузу і запитав: – Ти маєш уявлення, хто я?

– Ви принц... – відповів Тіурі. Голос його затремтів. – Принц Евіллану, – додав він і зробив спробу підвестися.

– Сидіти! – наказав Чорний Лицар. – Я тут інкогніто. Я розумію, що ти зустрічався з моїм... що ти знайомий з принцом Іридіаном. Він відкинувся на спинку крісла і додав: – Ну, ти мене тепер краще розумієш? Ти навіть не впевнений, хто з нас перед тобою. Ти все ще прагнеш розпізнати нас? Слідувати за одним із нас і відкидати іншого? Так, я принц Евіллану, але я також син короля Унавена. Забудь на мить суперечки між Унавенном та Евілланом і вислухай мене. Я міг би тебе вбити, але натомість розмовляв з тобою і грав у шахи.

«Як хтось із таким обличчям може бути злим?» – подумав Тіурі і прошепотів:

– Чому... пане?

– Ти такий молодий, і ти не винен, що бачиш в мені ворога. Окрім того, і я тобі це вже говорив, я можу товарити лише з лицарями короля Дагоната.

«А як щодо Ристридина?» – промайнуло в голові Тіурі.

– Я теж люблю свого батька, короля Унавена, – продовжив принц. – Чому б я все ще носив його перстень на пальці? Як ти думаєш, чи мав я колись намір розпочати війну, принести смерть і руйнації? Хіба я не зробив Евіллан квітучим, підкоряючи своїй волі жор-

стоких панів, які там живуть? Проте я не почувуюся там як удома – досі сумую за своїм рідним краєм, який люблю.

Він нахилився до Тіурі і сказав майже пошепки:

– Подивись на мене і скажи, невже я не схожий на паладина короля Унавена. Якби я перейшов гори на захід, то хіба вони не привітали б мене як свого пана, свого принца? – Він усміхнувся до Тіурі і продовжив: – І ти міг би їхати у моєму почті, – Лицар на чорному коні з Білим Щитом, поруч зі мною, бо ти сміливий і з великими можливостями в майбутньому...

Тіурі поворухнувся, ніби скидаючи з себе закляття. Юнак знав, що не має довіряти цьому принцу, але, дивлячись на нього і слухаючи його, ледве міг повірити, що наразі перед ним лихий принц Евілану.

Принц промовляв далі, тихо і майже закликаючи: – Я розповім тобі все про себе, аби ти знав, який я і чого бажаю. Я хочу тільки творити добро, а все погане вчинив не зі своєї волі, а з примусу. Я такий самий в'язень, як і ти, і хочу бути вільним. Ти довіряєш мені?

Тіурі мовчав. Юнак з подивом помітив, що він мав схильність шукати підтвердження своїм словам у співбесідника. Тепер юнак зрозумів, чому принц Евілану має стільки вірних послідовників.

– Хто мовчить, той погоджується, – підсумував принц.

– Це неправда! – прошепотів Тіурі.

– Але ти не сказав і «ні»! Навіть лицар Ристридин повірив мені, коли я сказав йому, що в Дельталанді готується наступ на ваше королівство. Заради мене він зберігав мовчання про дороги в цьому лісі.

«Чи справді це було так?» – засумнівався Тіурі.

Принц Евілану продовжував:

– Тебе, певно, дивує, що я, принц, так розмовляю з тобою. Але ти заслуговуєш бути вільним! Це нічия земля, і ніхто не знайде тебе тут... і не шукатиме.

Чи пролунала в його голосі ледь помітна загроза?..

– Чесно кажучи, – говорив він, – я думаю, що твої друзі тебе підвели. Адже вони не супроводжували тебе в лісі. А ти все-таки мав мужність поїхати, як справжній лицар, на своєму вороному коні, з твоїм білим щитом... і більше для себе додав: – Як лицар Едвінем.

Це ім'я змусило Тіурі прийти до тями. Едвінем з Форестерре, якому влаштував пастку, а потім убив Чорний Лицар з Червоним Щитом, якого шукав лицар Бенду, але не знайшов. Як він міг про це забути?! Перед ним був саме той лицар, який скоїв ганебний вчинок, Лицар у масці з Червоним Щитом, сам принц Евіллану!

– Ви вбили його! – вигукнув Тіурі.

Юнак був вражений ефектом своїх слів. Чоловік навпроти нього випростався, його обличчя спотворилося – воно стало жахливим, злим!

Принц провів рукою по чолу і зігнав гнів зі свого обличчя. Але тепер Тіурі знав, що більше не помиляється. Цей лицар не мав нічого спільного з принцом Гриддіаном.

Принц Евіллану довго дивився на нього холодними пронизливими очима. Тіурі відчув, що під цим поглядом зникає вся його мужність.

– Я не мав згадувати ім'я Едвінема, – кинув принц. – Але ти сам довів мене до цього.

– Чому? – майже нечутно запитав Тіурі.

Принц Евіллану підвівся.

– Я бачив його в тобі, – відповів він, – таким, яким він був раніше, до початку війни. Він їхав на чорному коні Арданвені, білим був його щит, і своєрідний зброєносець слідував за ним, куди б він не пішов. У тобі він міг би повернутися, але на моєму боці. Я можу тобі так говорити, бо це все одно не відбудеться. А втім, це вже не має значення. Лицар Едвінем не повернеться – я вбив його, це правда. Жодного білого щита не буде в

моєму почті, коли я перейду гори Дорогою несподіванок. Щоб підкорити королівство Унавен.

Принц Евіллану був злим, і все-таки юнак на мить відчув до нього жалість. Він ніколи не зазнає щастя, цей принц, який убивав тих, хто стояв на його шляху, який знищив би навіть землю, королем якої мріяв бути.

Тепер принц дивився на нього зверхньо, його обличчя скам'яніло.

– Жодного білого щита, – повторив він.

І раптом Тіурі дуже чітко усвідомив, якою може буде його власна доля. Йому судилося померти, як Едвінему, як Ільмару та Арвауту. Принц Евіллану знав, що Тіурі ніколи не піде за ним... І королівство Унавен буде знищено.

Але ж цього не має статися? Зло не може перемогти, чи не так?

Принц Евіллану нахилився вперед і змахнув фігури, що лишилися на шахівниці. Він нічого не сказав, про все красномовно свідчив його жест.

«Я не хочу помирати!» – подумав Тіурі. Він розумів, що ані слово, ані прохання тут не допоможуть. Невже безвихідь?! Юнак опустився на коліна і гарячково почав збирати фігури до купи. Він поклав їх на дошку. «Третьої ночі... – крутилося в його голові. – Дайте мені протриматися до завтрашнього вечора».

Принц Евіллану повільно пішов до дверей.

Голос Тіурі змусив його зупинитися. Юний лицар підвівся та спокійно і дуже стримано мовив:

– Я кидаю вам виклик, пане, принце Віридіане.

Коли принц повернувся, юнак вказав на чорно-білу дошку:

– Я викликаю вас на останню гру.

Принц Евіллану холодно глянув на нього і не відповів.

– На життя або смерть, – додав Тіурі.

8. На життя або смерть

— Невже ти думаєш, що я поставлю своє життя в залежність від гри? – запитав принц Евіллану.
– У житті немає рівних можливостей.

Тіурі взяв в одну руку чорного пішака, у другу – білого, стиснув пальці і зробив крок уперед.

– На моє життя, пане, – сказав він, – Ви можете обрати колір.

На щастя, лицар не пішов геть.

– На твоє життя... чи смерть? – повільно промовив він. – Тепер ти раптом повірив мені! Я все одно міг би тебе вбити, навіть якщо програю.

– Мені доведеться ризикнути, – і Тіурі простягнув до нього стиснуті кулаки.

Володар зверхньо подивився на нього.

– Я давно покінчив з такими речами, як лицарство і вірність обіцянці, – відповів він. – Ця гра для мене нічого не означає. Ви ставите на все.

– Знаю, – сказав Тіурі. – Лише згодом він усвідомив, що принц Евіллану знову сказав йому «ви». Тепер вони зійшлись один з одним, як двоє дорослих, які знали, що їх об'єднує.

Чорний Лицар ніби замислився.

– А чом би й ні? – нарешті промовив він і посміхнувся. – Ваше життя як ставка, лицарю! – Він торкнувся лівої руки Тіурі і додав: – Цей.

– Білі! – тихо мовив юнак. Чорний Лицар взяв білого пішака. Несприятлива прикмета?

Здавалося, лицар теж був вражений.

– Гра повернулася по-іншому, – мовив він, – тепер білими гратиму я.

Обоє подивилися на шахівницю, де дві маленькі нерухомі армії стояли одна проти одної.

«Це те, від чого залежить моє життя», – подумав Тіурі, трохи здивований своїм спокоєм.

Господар сів. Сів і Тіурі.

Запанувала тиша, порушувана лише тихеньким постукуванням шахових фігур.

Згодом почувся інший звук: Дурник підвівся з ліжка і зайшов до кімнати. Він зупинився біля вікна і мовчки спостерігав за гравцями, але Тіурі дуже добре відчував його присутність.

«Я граю не тільки для себе, – сказав він собі, – а й заради тебе, а можливо – й більше».

Юному лицареві подобалося, що Маріус поруч. Його своєрідний зброєносець, як сказав принц Евіллану. Юнакові спало на думку, що він, мабуть, нічого не знає про існування Паккі. І якби Паккі був на волі, він, безперечно, зробив би все, аби їм допомогти!

Але тепер він не міг на це розраховувати, йому просто треба зосередитися на грі. Це був черговий поєдинок, значно важчий за попередній.

Тіурі подивився на суперника. Здавалося, присутність Дурника його дратувала. Раптом він підвівся.

– У вас більше часу, аніж у мене. Продовжимо нашу гру іншим разом, – рішуче сказав він і вийшов з кімнати.

Дурник підійшов до Тіурі й тихо запитав:

– Ти не забув, друже?

– Про що це ти?

– Що ми збиралися тікати? Чи ти залишишся тут, у цих стінах, за ґратами? Він сидів навпроти тебе і розмовляв з тобою. У нього гарне обличчя, він принц... чи не так? Але зі мною він не розмовляє.

– Дай Боже, щоб він ніколи цього не зробив! – аж підскочив Тіурі. – Не слухай його, Маріусе, він небезпечний, він жорстокіший за Червоних Вершників.

– Я, звісно, слухав його, – прошепотів Дурник, – але не все розумів, про що ви говорили. Він – господар Дикого лісу. Спершу я думав, що це хтось інший, але тепер побачив, що це, певно, він. Хіба це не так, друже?

– Ні, не так! – відповів Тіурі роздратовано, помітивши, що Дурник теж не уникнув впливу принца Евіллану. – Хіба ти ще не зрозумів, що він лицемірний і що він уб'є тебе й мене, якщо я програю цю його гру?!

Дурник облизав губи, і в його очах з'явився страх.

– Тепер я розумію, лицарю, – сказав він. – Тепер я радий, що він зі мною не розмовляв. Тепер я знаю, чому я боявся, тому що це триватиме ще довго, до третьої ночі. Ця ніч завтра, але пруті ще не підпиляні.

Вони разом підійшли до вікна.

– Нам знадобиться не більше години, – розмірковував Тіурі, – щоб розпиляти ще ці два.

– А потім? – прошепотів Дурник.

– Потім ще охоронці. Але ми все одно мусимо тікати завтра ввечері.

У юнака виникла ідея.

– Ці ґрати можуть служити зброєю, – прошепотів він.

Вилізти у вікно, тримаючи в руках такого важкого залізного прута... стрибнути згори на охоронців та обеззброїти їх... Але тоді кожному з них доведеться розраховувати лише на свої сили, і Тіурі не знав, чи зможе Дурник подбати про себе. Імовірно, хтось із охоронців кликатиме на допомогу, тож чи втеча вдасться – невідомо. Воїни були скрізь... Проте це був єдиний спосіб, якщо вони більше нічого не почують від Ярро до третьої ночі.

Ще були шахи. Коли це буде вирішено? Коли його суперник повернеться? Тієї третьої ночі? Тоді він буде змушений швидко закінчити гру... А що як програє?

Спокій покинув Тіурі. «У будь-якому разі ми мусимо тікати за першої-ліпшої нагоди, – сказав він собі. – Ця гра – лише хитрість, відтермінування виконання вироку. Може, я ніколи не зупиню цю боротьбу, хоча мені й справді шкода. Але, перебуваючи в полоні, я не зможу

з ним боротися, а боротися мушу, поки Дорога несподіванок проходить на захід».

Свічки майже догоріли, і в їхньому палахкотінні юнакові здалося, що дві армії рухаються чорно-білими квадратами шахівниці. Він на мить притиснув руки до очей.

– Ти не підеш спати? – тихо запитав Дурник. – Не бійся, друже, ти лицар, Лицар з прекрасним Білим Щитом.

– Лицар! – пробурмотів Тіурі. Він сів на стілець і схилив голову. Принц Евіллану порівняв його з Едвінемом – Едвінемом із Форестерре, прозваним Непереможним, паладином короля Унавена! Якби принц знав, як він відчуває себе насправді.

– Я просто пішак, – прошепотів юнак. І мрійливо продовжив:

– Я просто пішак.

Я йшов стежками

через світлі поля, через темний ліс.

Мені земля схожа

На шахівницю зі слонової кістки.

Північ і схід, південь і захід.

Замки, вежі по кутах.

Вартові стережуть там, я чую їхні барабани.

Коні перестрибують з чорного на біле –

чорні коні, білі коні.

Лицарі їдуть з Білими Щитами,

Червоні Вершники полюють на них.

Дві армії стоять одна проти одної:

вдень і вночі воюють між собою,

у світлі й темряві, при сонці й місяці.

У кожної армії свій принц –

білий,

червоний,

планують,

обмірковуюючи,
напад та оборону.
Куди я йду?
З ким боротися?
Я бачу зірки між ґратами.
Моя свічка ледве горить,
шахівниця виблискує від її сяйва.
Як сяє білий колір,
як горить червоним,
та які вузькі та широкі ці всі поля,
чорно-білі, біло-чорні поля...
Який мій шлях?

Він не знав, чи думав ці слова, чи вимовляв їх вголос. Він побачив, як Дурник запитально дивився на нього, а потім загасив свічки. Сірий сутінок наповнив кімнату, третій день був не за горами. Тіурі заплющив очі і заснув.

Прокинувся юнак від гомону. Уже геть розвиднілось. Дурник знову стояв біля вікна і гукнув його. Тіурі підвівся й за мить опинився біля нього. Той, кліпаючи очима, дивився назовні.

Воїни з палицями й батогами і Червоні Вершники на конях голосно кричали. Поруч на землі, зіщулюючись наче від болю, лежав чоловік.

Чорний кінь! – вигукнув Дурник.

У полі зору Тіурі, вимахуючи хвостом, зі здибленою гривовою з'явився Арданвен. За ним тягнулася мотузка. Воїни і Червоні Вершники намагалися зупинити його, але, коли він наблизився, зо страху розбіглися навсібіч. Арданвен зробив коло, зник з поля зору і повернувся знову. Один із воїнів схопив мотузку. Кінь протягнув його по землі і відпустив. Вороний звівся дибки, це було прекрасно й водночас жахливо. Потім помчав до мосту. Лементуючи, Червоні Вершники й інші воїни кинулися навздогін.

– Арданвен! – гукнув Тіурі, але ніхто, окрім Дурника, його не почув.

За мить підїхав вершник в оточенні чоловіків у зеленому і чорному одязі. Це був Чорний Лицар з Червоним Щитом, принц Евіллану. Він щось вигукнув і теж поїхав до мосту. Його слуги нахилилися над пораненим, який усе ще лежав на землі, і понесли його.

– Що вони зробили з Арданвеном? – прошепотів Тіурі. – Мабуть, намагалися осідлати його.

Юнак намагався роздивитися, що відбувається на мосту: Арданвен та його переслідувачі зникли з поля зору, але він усе ще чув крики вдалині. Чорний Лицар повернувся, він був у повному спорядженні, забороло опущене. На мить він підняв голову, подивився на двох в'язнів за вікном, обїхав замок і зник з очей.

– Він втік, твій чорний кінь, – сказав Дурник, – вони не спіймають його, їм ніколи його не зловити!

– Сподіваюся! – відповів Тіурі. – Але він був поранений, Арданвен. Я бачив це.

– Він шалений, він прудкий! – прошепотів Дурник. – Їм його ніколи не спіймати!

Нарешті воїни повернулися. Голосно розмовляючи, вони проїхали повз бранців, які не могли зрозуміти, чим завершилося переслідування. У будь-якому разі Арданвена з ними не було.

Тіурі сів біля шахівниці і промовив:

– Тепер я можу лише гадати, що там насправді відбулося.

Певний час юнак сидів, замислившись і охопивши голову руками. Тільки коли двері його в'язниці знову відчинилися, він підняв голову і підвівся.

Очевидно, принц Евіллану не хотів довго чекати вирішення шахової битви. Він стояв перед Тіурі у вигляді Чорного Лицаря, не піднімаючи заборолу.

– Бачу-бачу, ви прагнете перемоги! – Його голос пролунав глухо й насмішкувато. – Та у вас є час, поки я

затримаюсь на кілька хвилин. Не те що я прошу вас обміркувати вашу позицію щодо гри на життя чи смерть... Чи ретельно ви все продумали? Інколи смерть краща за життя. Ви не вірите в це, – продовжив він після хвилини мовчання. – Подумайте про темне підземелля... печеру, куди ніколи не проникає денне світло. І ви в ній зачинені назавжди, лежите на слизькому камені і чуєте лише стукіт падаючих крапель. Більш нічого! Ви це називаєте «життям»?!

Він схилився над шахівницею, поклав руки на стіл, кілька хвилин дивився на неї, тоді зробив свій хід і, відступаючи вбік, промовив:

– Ваша черга.

Тіурі весь час стояв нерухомо, намагаючись не думати про слова супротивника. Битва ставала дедалі важчою. Однак принц Евіллану, здавалося, робив усе можливе, щоб відвернути увагу юнака, бо, коли настала його черга робити хід, знову почав говорити.

– Смерть інколи краща за життя... Ви знаєте, що таке біль? А страх? Чи пізнали ви сором і ганьбу?.. – Його монотонна, приглушена манера говорити робила те, про що він сказав, ще жахливішим.

Проте Тіурі не відривав очей від шахівниці і не реагував на його слова.

– Чоловікові краще полягти в бою, аніж жити, повільно помираючи, – промовив Чорний Лицар, трохи підвищивши голос. – Ви бачили свого коня?

Тіурі завмер, намагаючись вдавати, що не чує його.

– Арданвен мертвий, – повідомив принц Евіллану.

Тіурі не ворухнувся, але відчув, як сльози напливають йому на очі. «Чому ти через те маєш плакати? – сказав юнак собі. – Ти не плакав за Ільмаром та Арваутом. А це було ще гірше. Не плач». Однак фігури розпливалися, сльози душили його, але йому вдалося опанувати себе.

«Арданвен красиво помер, – думав юнак. – Він був вільний, і жодний ворог не зміг його приборкати». Тіурі глибоко вдихнув, підняв голову і з посмішкою подивився на суперника.

– Ваш хід, – показав він на шахівницю.

– Той, хто не хоче визнавати господаря, – сказав принц Евіллану, – небезпечний для інших і для нього самого. Хто не визнає своєї поразки, має померти.

– Саме так, – спокійно кивнув Тіурі.

– Щодо нашої гри, – провадив далі принц, – я почекаю трохи зі своїм ходом і дам вам час подумати ще раз, лицарю Тіурі. І останнє: не будьте таким самовпевненим! Це може вам зашкодити!

Двері важко заgrimіли, зачиняючись за ним.

9. Третя ніч

«Якщо він зробить хід своїм останнім конем, я можу взяти його слона з його королевою. Тоді він може поставити шах моєму королю, але... – Тіурі зітхнув. – Чи всі варіанти я обміркував?»

Настала третя ніч, але принц Евіллану досі не з'явився. Дурник подивився у вікно. У замку та навколо нього було тихо. Усе, що він чув, – це як жебонить вода в річці.

«Якщо гру буде завершено сьогодні ввечері, що буде? Чи стратить мене володар одразу, якщо я програю? І якщо виграю, то чи негайно мене кинуть у підземелля повільно помирати?» – Тіурі скривився. Раптом він подумав про Ристридина, який поклявся знайти і покарати Чорного Лицаря з Червоним Щитом. І чи зробив би Ристридин те, що хотів би від нього принц? – Юнак замислився: «Я не вірю цьому! Можливо, він усі ці місяці сидить у підземеллі під цією фортецею».

Дурник повернувся до нього і прошепотів:

– Він знову йде, друже.

Так, глухий звук кроків наближався, а потім почувся знайомий скрип засувів. Тіурі підвівся, коли його супротивник увійшов до кімнати у своїх чорних обдунках, але без шолому.

Вони мовчки почали грати. Згодом принц порушив мовчання словами:

– Шах.

Аж тут заухкала сова. Тіурі прислухався, але знову зосередився на грі і перевів свого короля в безпечне місце. Невдовзі у них обох залишилося по кілька фігур порівну. Битва наближалася до завершення.

Але принц Евіллану цього, здається, ще не відчував. Можливо, йому подобалося гратися зі своїм в'язнем, і він волів, аби той і надалі не розумів, що його чекає. Він підвівся і, не прощаючись, вийшов з кімнати.

Тіурі зітхнув з полегшенням і загасив свічки. Дурник дістав напилек і почав допилювати ґрати. Юнак знову поглянув на шахівницю. Він би закінчив цю гру, але залишав битву невизначеною. Йому було трохи шкода... Проте він не міг і не повинен був чинити інакше. Йому довелося втікати не лише для того, щоб врятувати себе, він мусив спробувати якимось знешкодити ворога.

Надворі знову пролунав крик... це була сова? Дурник припинив пиляти і визирнув. Тіурі теж подивився у вікно. Він побачив охоронців. Один із них підняв голову, але Тіурі не розгледів його обличчя. Обережно юнак просунув руку з вікна і поворушив нею.

Вартовий повернувся до свого товариша й заговорив до нього. Потім він на нього напав... зненацька і мовчки. Затамувавши подих бранці спостерігали за боротьбою, яка тривала недовго. Один з охоронців чи то знепритомнів, чи то упав за мертво. Нападник кинувся його відтягати, і за мить обидва зникли з поля зору.

– Мерщій! – гукнув Тіурі. – Напилек!

– Цей стрижень готовий, – прошепотів Дурник. – Обережно, я одірву його.

Нижче знову з'явився вартовий, це міг бути Ярро. Він махнув їм рукою, і тут втретє пролунало совине ухкання. Тіурі кивнув йому, а потім приєднався до Дурника, який ще вовтузився біля майже спіялих прутів. Можливо, ця метушня тривала протягом всього кількох секунд, але їм здалося, що вона була безкінечною.

Їхнє вікно було доволі високо від землі. Тіурі навіть подумав, що їм доведеться зв'язати простирадла. Але тут вартовий голосно прошепотів:

– Вилазьте на виступ, а потім ковзніть у цей бік.

Тіурі виліз у вікно.

– Ви не можете поставити прuti на місце? – почувся знову голос охоронця.

Справді, і тоді їх втечу виявили б не так скоро. Тіурі знову заліз всередину і прошепотів Дурникові:

– Прути треба поставити на місце. Дай їх сюди... так. Я зроблю це сам. Ти йди перший.

Тепер Дурник виліз назовні і скотився по стіні, наче гігантська комаха.

Внизу охоронець давав вказівки:

– До бастиону. Тепер сюди вниз, стрибай.

Тим часом Тіурі, стоячи на виступі зовні, порпався з прутами. Один він зміг закріпити, а другий ніяк не вдавалося.

– Облиш! – пролунав голос знизу. – Спускайся.

Стрибок, який їм довелося здійснити, був доволі небезпечним, але обидва щасливо приземлилися. Вартовий підхопив їх. Так, це був Ярро.

– Відійдіть у тінь, – прошепотів він. – Там, під тією аркою, є дещо для вас: одяг і зброя. Одягніть усе і чекайте від мене знаку.

Дурник ніби бачив у темряві, як кіт. Він одразу знайшов одяг і першим побачив людину, що лежала біля ре-

чей, – другого охоронця. Той заворушився і застогнав – отже, він був живий. Міцно зв'язаний і безсилий.

– Такий одяг тут носять воїни, – прошепотів Дурник. – Мені він не підходить.

Очі Тіурі теж дещо звикли до темряви. Його друг і справді мав дуже дивний вигляд. Юнак подивився на Ярро, який удавав, що стоїть на сторожі. Спираючись на списа, він покликав Тіурі.

– Отже, тепер наче знову двоє вартових, – тихо сказав Ярро, коли Тіурі став поруч. – Нехай твій друг ще трохи побуде у схованці... Слухай уважно, я поясню тобі план втечі. Початок успішний, але це ще не все. Ви запізнилися!

– Чорний лицар був у нас, – прошепотів Тіурі.

– Отже так, цей вартовий змінюється через годину після опівночі, тобто приблизно за годину, тому ми на дві години попереду. Маємо перейти поле й дістатися річки, а це найнебезпечніше – бачиш, як світить місяць?

Так, місяць світив яскраво, і на небі не було ані хмаринки.

– Бачиш той камінь? – запитав Ярро. – Вам треба спочатку йти туди. Потім подивіться навколо, аби переконатися, що нікого немає, і йдіть просто до річки. Не біжіть, бо так вас швидко помітять. Якщо зіткнетеся з кимось, спробуйте видати себе за одного з нас. Пароль на цю ніч – «пішак».

– Гаразд, – прошепотів Тіурі.

– Коли дійдеш до річки, – продовжив Ярро, – негайно спустися на берег. Там є крута стежка, вона обривається донизу. Переконайся, що вас не бачать з мосту – його ретельно охороняють. Ми маємо перейти річку трохи далі за течією... там ви побачите. Ми йтимемо по черзі – спершу ти, потім я, твій друг – останнім.

– Ти теж?

– Так, а як по-іншому? Ні, нічого не кажи – у нас обмаль часу. Я зробив усе можливе, щоб підготуватися

якнайкраще. Ви мусите зробити так, як я кажу, я знаю ситуацію. Ви все зрозуміли?

– Так, – прошепотів Тіурі. – Дякую, Ярро!

– Годі рушай – і нехай твій зброєносець прийде сюди. Зажди... Біля переходу чекайте на мене, але ви маєте знати, де перейти, про всяк випадок... Перехід поблизу порогів та вигину, я повісив там мотузку. Та я сам там буду. Іди!

Тіурі потиснув руку Ярро, махнув Дурникові, пошепки наказав йому слухатися Ярро і рушив через поле до скелі.

Зупинившись в її тіні, юнак озирнувся. На мосту, так само як і в замку, горіли ліхтарі. Він побачив вікно, через яке вони втекли, і Ярро з Дурником унизу. Здавалося, ніщо не віщувало неприємностей, але серце його тривожно билось, коли він прямував від скелі до річки, саме тією стежкою, що вела донизу. Плескіт води посилювався, і юнакові здалося, що він почув голоси. Він ледве стримався, щоб не побігти. Тепер він був майже там... та ні, ні! Він озирнувся – гострі шпилі веж Таренбурхту вирізнялися на тлі неба, Ярро і Дурника він більше не бачив. Він захвилювався: чи йде Маріус за ним?

«Коли він нарешті дістанеться річки... чи помітять його охоронці на мосту? Та, сподіваюсь, вони подумують, що це один зі слуг Евіллану, чоловік в зеленому одязі з чорним каптуром». Це був дивний міст – ніби зотканий з мотузок. Юнак знову озирнувся, нахилився і швидко спустився вниз. Він одразу знайшов ту стежину і, спускаючись, відчував себе набагато безпечніше. Тепер його захищала темрява, йому просто слід бути обережним, аби не перечепитися. Значна частина річки була в тіні, решта – освітлена і пінилася під місячним сяйвом.

Невдовзі юнак уже стояв на березі в бризках води. Він подумав про Ярро, який заради нього наразив себе на небезпеку. Саме в цей момент зійшов зі стежки Дур-

ник. Тепер мав прибути Ярро. Здавалося, пройшло багато часу, поки той приєднався до них.

– Все пройшло швидко, – прошепотів Ярро на вухо Тіурі. – Зараз, мабуть, п'ятнадцять хвилин по одинадцятій, не більше. Тож у нас є доста часу, перш ніж вони спохопляться, хіба що хтось вирішить перевірити ранише.

Невже минуло лише п'ятнадцять хвилин, відтоді як вони вибралися з в'язниці?

– Ходіть за мною! – Ярро покликав їх і пішов за течією. Тіурі й Дурник мовчки підкорилися. Темрява захищала їх, але їй заважало швидко рухатися. Вода глибоко підмила берег. Озираючись, високо над собою вони побачили міст, який видавався не надто міцним. Річка перед ними підмила пологий вигин.

Трохи віддалік стояв Ярро.

– Плавати вмієте? – поцікавився він.

– Авжеж, – відповів Тіурі. – Йому доводилося говорити голосніше, бо всі звуки поглинав шум води.

Дурник схопив його за руку і злякано сказав:

– Я не вмію!

– Ну, тут не так глибоко, ти можеш стояти, – заспокоїв його Ярро. – Просто переконайся, що відчуваєш дно під ногами!

Вони дивилися на бурхливий потік, то тут, то там стирчали гострі камені.

– Переходимо! – скомандував Ярро. – З мосту вони можуть нас побачити лише наприкінці переходу, а потім їм доведеться придивлятися. Якщо впадете, сміливо пливіть за течією. Ходімо!

Вода була дуже холодною, але втікачі докладали стільки зусиль, аби протистояти течії, що за кілька хвилин холоду вже не помічали. Вони трималися близько один до одного, намагаючись то пливти, то йти, пробираючись на протилежний бік – на свободу.

Нарешті усі троє, клацаючи від холоду зубами, опи-

нилися на протилежному березі. Ярро одразу пішов далі, тепер уже при повному місячному світлі. Ліворуч здіймалася скеляста стіна – з тріщинами і виступами. Тіурі знову озирнувся – мосту видно вже не було.

Ярро зупинився біля мотузки, яку було прив'язано до стовбура. Першим піднявся Дурник, Тіурі – за ним. Підйом був нелегким, але всі благополучно дісталися вершини, що височіла поміж деревами та підліском. Ярро розв'язав мотузку, згорнув її і сказав:

– Я приготував це вчора. Вони ніколи не дізнаються, де ми перейшли річку.

Він і справді все добре підготував.

– А тепер пильнуй, – попередив Ярро. – Ми недалеко від дороги, і тут досить часто проходять люди.

– Дорога несподіванок? – тихо запитав Тіурі.

– Так. Ми перетнемо її і тоді вже переконаємося, що маємо перевагу.

– Я хочу піти на захід, – прошепотів Тіурі.

– Іти цією дорогою неможливо.

– Але ж вона йде до перевалу, через гори...

– Так. Але цією дорогою не втечеш, – прошепотів Ярро. – З таким же успіхом ви можете повернутися до Таренбурхту. Ця дорога охороняється вдень і вночі, починаючи від розгалуження річки і аж до вежі Тарен, а в лісі на півночі повно Чоловіків у Зеленому. Наш єдиний шанс – це напрямом на схід, якомога далі від Чорної річки і не надто близько до Зеленої... Але годі балачок. Через годину після опівночі пролунає сигнал тривоги, і тоді я не впевнений навіть щодо східного маршруту. Чого ми чекаємо?!

Тіурі зітхнув. Він сам мав розуміти, що Дорогу несподіванок охоронятимуть, але все-таки...

– Ходімо! – нетерпляче гукнув Ярро.

– Ти підеш з нами? – прошепотів Тіурі, коли вони підкралися до дороги.

– Так, хіба в мене є вибір?

– Чому ти нам допомагаєш?

– Спробуй сам зрозуміти, – відказав Ярро. – Ні, не дякуй, тихо! – Він зупинився, і Тіурі побачив, як блищали його очі, коли він дивився на нього.

– Можливо, згодом ми про це поговоримо і вирішимо, що робити в подальшому? – запропонував юнак.

– Поки що маємо забратися звідси. Знаєш, скільки воїнів у цьому лісі? Не сто, більше... можливо, тисяча. На сході і за лісом... Молімося, щоби ми встигли.

Дорога була доволі широкою, і тіні від стовбурів дерев чорними смугами падали на неї. Вони перетнули її, і Ярро повів їх стежкою до лісу. Спочатку він ішов повільно, але невдовзі побіг. Вони продовжували рухатись вузькою стежиною, допоки Ярро не зупинився і не застеріг, аби вони йшли обережно. Невдовзі Тіурі та Дурник зрозуміли чому – вони почули розмову.

– Вартовий, – прошепотів Ярро.

Перечекавши, вони знову продовжили рух швидким темпом і вийшли на галявину. Ярро зупинився, озирнувся і подивився на небо. Потім зійшов зі стежини і продовжив шлях лісом.

Нічого особливого втікачі не бачили, лише, окрім власного шаленого дихання, чули чимало різних звуків: ліс був переповнений ними. Пурхання, шелест, тихе тремтіння – здавалося, усе, що тут мешкало, прокинулося. Та голоси людей і плескіт води більше не долинали.

«Цікаво, котра година?» – подумав Тіурі. – Ось інший шлях, – прошепотів він.

– Я йду просто навмання, за відчуттями, – відповів Ярро. – Я не знаю тут доріг.

– Не йди цим шляхом, – застеріг Дурник. – Це шлях тварин, це шлях диких звірів. Вони нині оберігають своє потомство і тому небезпечні.

– Нам краще уникати будь-якої дороги, – мовив

Ярро. – Я майже не бачу своєї руки, – пробурмотів він.
– Ми не перші, хто ходить по колу.
– Куди ми йдемо? – запитав Дурник.
– На схід, – відповів Тіурі, – туди, де сходить сонце.
– Тоді ми йдемо добре, друже, – прошепотів Дурник.
– Я не впевнений, я просто вірю.
– Тоді не зупиняйся, – відгукнувся Ярро.
І раптом!.. Спочатку пролунали звуки рогу, високі й рвучкі: один, два, три, чотири. Інші роги відповідали по черзі зусібч. Потім тиша, і удар барабану.
Втікачі завмерли.
– Нас викрито, – тихо промовив Ярро, коли знову запала тиша. Ні, не тиша, – лісові мешканці, тікаючи, проносилися повз них. – Ну, це очікувано, ми знали, що так станеться, – продовжив він. – Просто тепер мусимо бути набагато обережнішими.
Неподалік пролунав звук ще одного рогу.
– Це був сторожовий, повз який ми пройшли, – прошепотів Ярро.
– Чи багато там вартових? – запитав Тіурі.
– Так. Вони передають один одному повідомлення звуками рогу. Інші роблять це, б'ючи в барабан, так само як Чоловіки в Зеленому...
– Чоловіки в Зеленому... вони належать вам, чи не так?
– Вони уклали союз з Чорним Лицарем. Вони завжди попереджають, коли наближається незнайомец. З ними треба бути навіть обережнішими, аніж з Червоними Вершниками. Вони раптово опиняються перед вами, і те, що вони впіймають, уже не відпускають... Але я занадто багато говорю, – перервав себе Ярро. – Будь-який звук може виказати нас.
Якогомога нечутніше вони продовжували свій шлях. Спершу не виникало жодних неприємностей, але згодом почулися голоси, що перегукувалися вдалині.
– Може, нам краще сховатися і дочекатися ранку? –

запитав Тіурі, коли вони зупинилися серед темної, майже непроникної пустелі.

Ярро погодився.

Втікачі опустилися на землю і сховалися під навислою рослинністю.

– Якщо хтось із вас хоче спати, скажіть мені, – прошепотів Ярро. – Ми не можемо заснути всі одночасно.

– Ви спіть, – запропонував Дурник. – Я не спатиму. Я скажу, коли вони прийдуть.

– Я вірю, що ти добре бачиш у темряві, – сказав Ярро.

Тіурі знав, що Дурник усміхається.

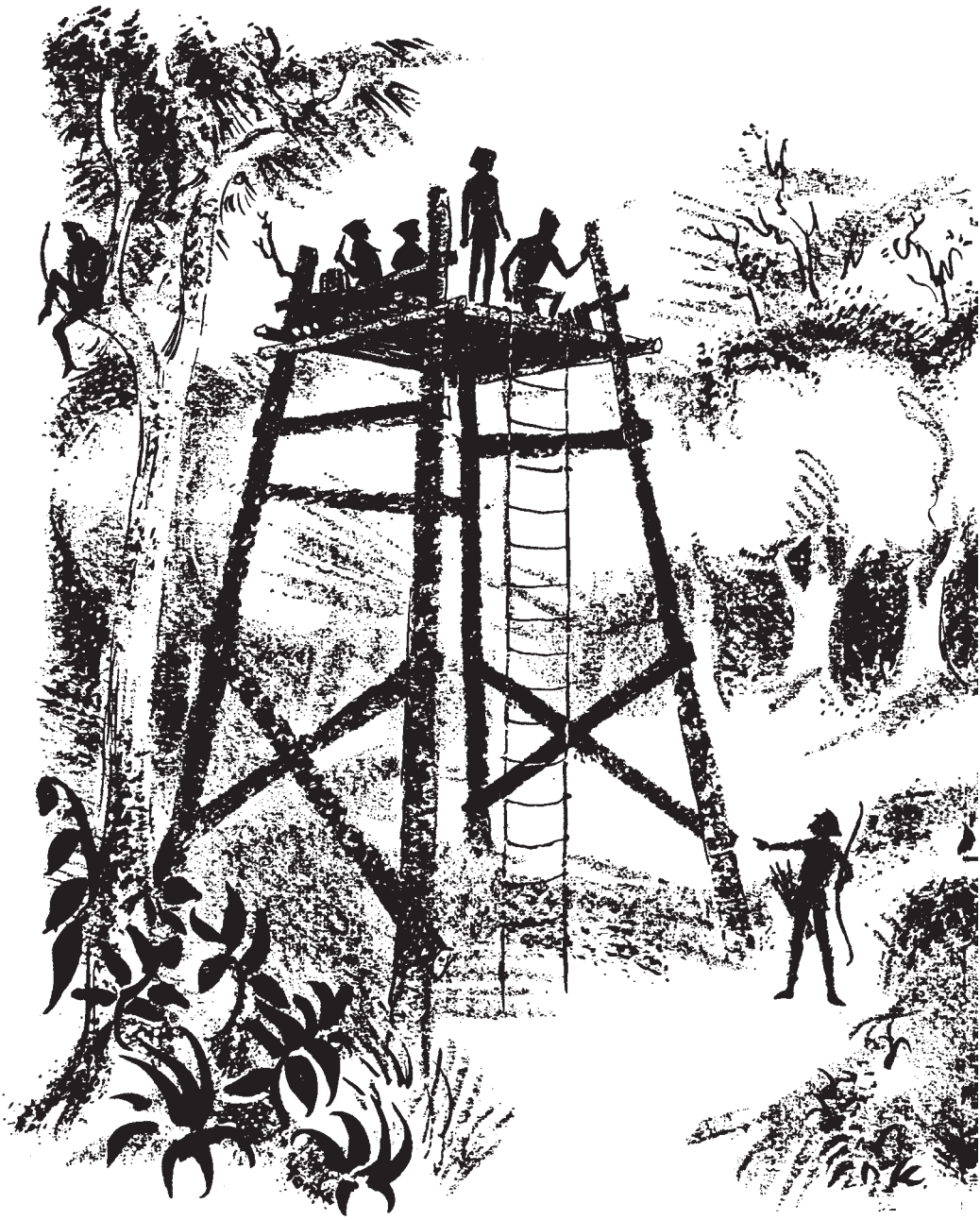
– Ми втекли, – сказав він, – і вони нас не знайдуть. Спіть обоє.

Тіурі справді заснув, і йому наснилося, що він знову грає в шахи. Та зненацька його розбудив цокіт копит поблизу. Було ще темно, але він побачив, як рухаються і зникають ліхтарі.

– Цих нам не слід боятися, – прошепотів Ярро за мить. – Лише тих, хто підкрадається.

Тіурі знову подумав про Чоловіків у Зеленому. Він більше не міг заснути, бо щоразу, чуючи тихе шарудіння, – починав непокоїтися. Вони могли легко сховатися в лісі, але й заблукати там було так само легко. Хтозна, можливо, принц Евіллану вже наказав своїм воїнам оточити частину цієї території, утворивши кордон, через який вони не зможуть пройти. «На його місці я саме так і зробив би, – подумав юнак. – У нього ж так багато воїнів, і всі вони в лісі як у себе вдома. Він знає, що я знаю його плани... напад через Дорогу несподіванок. Коли це станеться?..»

Тіурі чув, як не можуть вмотитися його товариші, тож розумів, що вони теж не сплять. Усі троє не могли дочекатися світанку.

Частина шоста

Чоловіки в Зеленому

1. Зелена річка та сторожова вежа

«Я хочу втекти, – думав Тіурі. – Якимось чином мені треба зірвати плани ворога. Я мушу з ним боротися, доки він Дорогою несподіванок просувається на захід.

Однак вони втікали на схід, іншого виходу в них не було. І питання полягало в тому, чи вдасться їм таким чином вийти за межі території ворога. Поки що їм щастило ухилятися від Червоних Вершників, але неподалік була територія Чоловіків у Зеленому. А їх, за словами Ярро, треба остерігатися навіть більше, аніж слуг Таренбурхту.

Подряпані та в пошарпаному одязі втікачі, весь час злякано озираючись, рухалися так швидко, як тільки могли. Вони майже не відпочивали і зупинялися лише для того, щоб сховатися від переслідувачів. Зрідка вони призупинялися біля якоїсь калюжі, аби втамувати спрагу і з'їсти в'яленого м'яса, яке Ярро взяв із собою.

Під час однієї з таких зупинок Тіурі побачив квітуче дерево. Якусь мить юнак зажурено дивився на нього і дивувався, як у цьому огидному лісі може бути щось таке прекрасне. Ярро позіхнув і обтер спітніле обличчя. Його руку було обмотано брудною ганчіркою.

– Це я туди влучив? – тихо спитав Тіурі.

– Що? А-а-а, ця рана... Ну, це була моя провина. Твій останній випад мене справді здивував.

– Ти навмисне дозволив мені виграти?

– Так, планував, – кивнув Ярро. – Але це не полегшило мені бій. Чорний Лицар не мав нічого запідозрити. Якби я бився, як раніше, як усі Червоні Вершники, коли вони хочуть перемогти, я міг би перемогти тебе. Але нині я більше не наважуюся з упевненістю стверджувати, що перемагати завжди має найсильніший.

Дурник прошепотів:

– Тіурі боровся за мене. Але ти, дружелюбний вороже, ти теж бився за мене? Не проти мене?

– Я вже й не знаю, за кого боротися і проти кого, тому й утік, – відповів Ярро.

– У тебе є... – почав було Тіурі.

– Нічого не кажи, – зупинив його Ярро. – Пам'ятаєш, що ти мені колись казав? Що за все, що робитимемо відтепер, ми вдячні один одному. Я думав, що наші шляхи більше ніколи не перетнуться, але коли це сталося, я знав, що... – Він замовк і більше не промовив ані слова.

Більше нічого не сказав і Тіурі. Пізніше, коли вони потраплять у безпечніше місце, він зможе поспілкуватися з Ярро. Безпечніше місце... Коли вони до нього дістануться...

День добіг кінця, і знову стемніло, але втікачі знали, що все ще не відійшли далеко. Проте ворог їх не знайшов.

Ярро щось невдоволено бурчав собі під ніс.

– Подивіться! – раптом вигукнув він.

Тіурі з Дурником підійшли до нього. Під ними, у кінці схилу, зарослого чагарниками, вони побачили чистий струмок.

– Зелена річка, – прошепотів Ярро. – Це саме те, чого я хотів уникнути.

Проте зараз, на світанку, місцевість зовсім не видавалася небезпечною. Утікачі побачили лише невелику частину річки, яка праворуч від них повертала на північ. На протилежному боці була вузька смуга білого піщаного берега, а ліс, що прилягав до нього, стояв нерухомо – жоден листочок не ворухнувся.

– Ітимемо на схід, – скерував Ярро, – доки не залишимо далеко позаду цей поворот. Тільки тоді зможемо вирушити на північ.

Через деякий час утікачі вийшли до дороги, яка, здавалося, вела просто до річки.

– Ми не повинні бути тут, – прошепотів Ярро, і голос йому урвався.

Навпроти них уздовж дороги кущами пробігло щось, що нагадувало кабана. За мить з'явилася інша істота, що рухалася набагато повільніше і, зупинившись, подивилася на них.

Чоловік у Зеленому!

Дурник уже ладен був тікати, але Тіурі втримав його і прошепотів:

– Удавай, що нічого не сталося!

Якийсь час вони стояли, дивлячись один на одного: Чоловік у Зеленому і троє втікачів. Чоловік зробив було крок до них, але передумав, повернувся і зник серед дерев.

– Іти навпростець, звісно, нерозсудливо, – тихо сказав Ярро, – отже, ходімо за ним. Повертатися ми не хочемо, а дорога мені теж видається небезпечною.

– І тут ми теж залишатися не можемо, – додав Тіурі. – Хоча б він вирішив, що ми слуги Таренбурхту.

– Я впевнений, що він усе ще підглядає за нами, – припустив Ярро. – І коли ти бачиш одного, навколо їх зазвичай більше. Поза сумнівом, він вирушив по допомогу.

Тим часом вони вийшли на дорогу. Згодом Ярро знову зупинився.

– Ні! – вигукнув він. – Так ми вийдемо до річки, а туди нам точно не варто йти.

– Вони ідуть за нами, – прошепотів Дурник. – Уздовж цього шляху.

Зненацька їх злякав невиразний крик звідти, звідки вони щойно прийшли. Там з'явився ще один Чоловік у Зеленому, який щось вигукнув до них.

Ярро поклав руку на руків'я меча. Чоловік відвернувся і сказав ще щось незрозуміле. Утікачі, як і було домовлено, рухалися далі. Коли вони озирнулися, Чоловіка в Зеленому вже не було. І лише тоді вони нава-

жились побігти. Дорога різко пішла вниз, і річка могла бути вже десь поблизу. Тепер і вони почули те, що Дурник почув раніше за них: цокіт копит!

– Усе одно біжімо праворуч, – задихався Ярро. – Проти одного, двох чи трьох ми ще можемо протистояти, але позаду їх набагато більше.

Праворуч серед стовбурів дерев раптово промайнуло багато зелених постатей. Тож утікачі могли рухатися лише вперед.

Тіурі зиркнув через плече. Час настав! Підїхали Червоні Вершники, один із них затрубив у ріг, йому відповіли зусібч.

Розпочалося серйозне полювання.

І там була річка! Дорога вийшла з-за повороту, зробила вигин праворуч і пішла вздовж річки. Утікачі помітили, що з другого боку наближаються Чоловіки в Зеленому, а зі спини за трійцею кинулися Червоні Вершники. Вони не могли повернути й ліворуч, адже берег круто нависав над водою.

Їх загнали у річку. Тіурі побачив, що вона в цьому місці була неглибокою, тому кинувся до води, аби пробиратися далі.

– Стій! – гукнув Червоний Вершник.

– Ми були там, – задихався від бігу Ярро. Проте, так само як і його супутники, зайшов у воду.

Червоні Вершники щось вигукували, але, коли дісталися берега, утікачі вже майже перейшли річку.

На берег Ярро потрапив першим, він зупинився і чекав. Дехто з вершників теж увійшов у воду, інші звели луки – і одна зі стріл пролетіла просто над вухом Ярро.

– Не зупиняйся! – крикнув йому Тіурі. На щастя, Ярро встиг відскочити. Тепер юнак з Маріусом теж потрапили на берег, від рятівного лісу їх відділяло лише кілька кроків.

Досягши лісу, Тіурі перечепився і впав, а підводя-

чись, побачив пару ніг... потім усю постать... Чоловік у Зеленому, що раптом постав перед ним, був озброєний списом.

Тіурі зібрав останні сили, аби напасти на нього. Проте Чоловік у Зеленому відійшов убік і пройшов повз нього до берега.

– Тіурі, Тіурі! – злякано вигукнув Дурник.

Тільки тепер юнак помітив, що на березі один біля одного стояло багато Чоловіків у Зеленому. Однак ані на нього, ані на Дурника вони майже не звертали уваги. Їхні погляди були прикуті до Червоних Вершників, які саме підходили до річки.

Тіурі не мав часу дивуватися. За мить він опинився біля Дурника і побіг з ним до лісу. Там він нашттовхнувся на Ярро. Той щось сказав, але галас, який раптово вибухнув біля річки, перекрив його слова. Це зчинили бійку Червоні Вершники та Чоловіки в Зеленому.

– Вони стримують їх! – хрипло вигукнув Дурник. – Ті не можуть перетнути річку.

Ярро підшттовхнув його:

– Ходімо!

Вони побігли далі. Серце Тіурі шалено стукотіло аж у горлі.

Знову їх зупинив Чоловік у Зеленому зі списом. Вишнажені втікачі, ледве дихаючи, дивилися на нього. Ярро витягнув меч, проте чоловік підняв руку й усміхнувся, показуючи в напрямку річки, де досі лунали звуки бою, заперечно похитав головою і дав їм знак іти за ним.

«Вони нам допомагають!» – здогадався Тіурі, але йому забракло дихання, щоб вимовити ці слова. Так само було і з його супутниками, бо вони теж мовчки рушили за чоловіком. Утім Ярро це видалося особливо підозрілим, тож він міцно стиснув руків'я меча.

Чоловік у Зеленому зупинився і показав їм шлях, а сам зник.

– Вони допомагають нам, – тепер уже голосно промовив Тіурі.

– Не вірю, – пробурчав Ярро.

Дурник нічого не сказав, але стежкою пішов.

– Я їм не довіряю, – наполягав Ярро.

Біля річки стало тихіше, і втікачі почули чийсь гучні голоси.

– Ми не можемо вдіяти нічого іншого, окрім як іти вперед, – сказав Тіурі, йдучи за Дурником.

– А куди нас приведе цей шлях? – запитав Ярро. – На їхню територію! – Проте він все одно йшов, бо позаду знову почулися звуки бійки.

Дурник озирнувся, він був здивований і трохи наляканий.

– Дивись! – прошепотів він.

Шлях зробив вигин – і вони раптом опинилися перед дивною спорудою: своєрідним риштуванням, зробленим зі стовбурів дерев.

– Сторожова вежа! – пробурмотів Ярро.

Вежа була дуже високою і складалася з платформи, що лежала на чотирьох товстих, трохи виступаючих стовпах, які для міцності були з'єднані між собою більш тонкими колодами. З неї звисала мотузьяна драбина.

Утікачі подивилися вгору й одразу побачили, що там є люди. Хтось ковзнув униз і миттю опинився біля них. Це знову був Чоловік у Зеленому. Він дивився на них так, ніби ця зустріч була для нього звичною, і мовчки дав їм знак піднятися.

– І не збираюся! – позадкував Ярро.

Чоловік повторив свій жест. З боку річки знову почулося, як наближаються вершники, і це остаточно змусило Дурника перестати сумніватися – він підскочив до драбини і миттю злетів нагору. Тіурі і Ярро кинулися за ним. Чоловік залишився внизу. На майданчику були ще двоє Чоловіків у Зеленому. Один сидів до

них спиною і навіть не озирнувся. Другий стояв біля невисокої балюстради і подав їм знак сісти.

Тим часом цокіт копит наближався, і лунала гучна лайка.

Чоловік біля балюстради подав їм знак лягти.

Втікачі підкорилися, хоча й не знали, що для них краще. Раптом вони здригнулися від двох ударів біля самих вух. Тепер вони помітили, що перед чоловіком, який сидів і на них не дивився, був великий барабан. Його товариш нахилився над балюстрадою і промовив кілька слів невідомою Тіурі мовою.

Біля підніжжя сторожової вежі, здається, зібралось чимало людей. Між дошками майданчика були великі прогалини, і Тіурі зазирнув крізь них. Так, він бачив Червоних Вершників і Чоловіків у Зеленому. Один із вершників одразу сердито й нетерпляче заговорив:

– Де вони?! Пропустіть нас! Це в'язні – утікачі...

Чоловік біля балюстради спокійно і тихо заговорив. Тіурі нічого не зрозумів, та все ж ця мова не здавалася йому зовсім чужою. Кілька разів повторювалось одне слово, сказане рішуче: «Техалон».

Червоні Вершники щось бурмотіли. Чоловік у Зеленому коротко відповів, і Тіурі з його тону зрозумів, що саме він мав на увазі: «Ідіть геть!» Барабанщик коротким ударом ніби підсилив ці слова.

Під вежею запанувала тиша. Потім пролунав шепіт – і за мить Червоні Вершники відступили, вирушивши до річки. Чоловіки в Зеленому, що були внизу, пішли за ними.

Чоловіки на майданчику посідали і здивовано розглядали прибульців.

«Хоч би хто вони були, – думав Тіурі, – вони врятували нас від Червоних Вершників». Він нерішуче підвищив голос: – Дякую за допомогу! Хто ви і що... – Юнак замовк.

Чоловіки на його слова жодним чином не відреагували, натомість продовжували дивитися на нього так, ніби він нічого й не сказав.

Раптом барабанщик узяв глечик, що стояв біля нього, і передав Дурникові. Дурник здригнувся, але коли чоловік усміхнувся до нього, узяв глечик і трохи відпив з нього. Віддаючи глечик, він трохи сором'язливо засміявся. Потім чоловік запропонував глечик Тіурі, і юнак теж зробив кілька ковтків. Напій був кислий, освіжаючий, він тамував спрагу.

– Ярро також запропонували випити, але він відмовився.

Тоді барабанщик запитально подивився на свого товариша, той відповів йому кивком голови. Барабанщик теж кивнув – здавалося, вони розуміють один одного без слів.

Тіурі хотілося б поговорити, але ці люди змусили його відчувати, що розмови зайві.

Чоловік знову нахилився над барабаном і, постійно змінюючи ритм, почав швидко бити по ньому пальцями. «Ніби він звуками розповідає якусь загадкову історію», – подумав Тіурі. І що це за історія, юнакові дуже кортіло дізнатися.

Юнак слухав – і поступово в нього почала закрадатися невиразна недовіра. Йому здалося, що їм, усім трьом, загрожує своєрідне закляття, яке може зробити їх безсилями. Небо раптом потемніло, сонце зникло, вітер зашурхотів листям, і почали падати рясні краплі дощу. Невже це могло статися завдяки барабанному бою? Таке не вкладалося в голову. Тіурі пригадав розповіді про істот, що керували стихіями і могли за своїм бажанням викликати дощ і вітер... Можливо, це були не фантазії?! Можливо, таке існувало... тут?!..

Сильним ударом барабанщик раптово поставив крапку.

Тіурі різко підвівся. Дурник зіщулився з переляку. Ярро здвигнув плечима, ніби теж хотів позбутися загрозливого заклинання. Він прокашлявся і голосно сказав:

– Звісно, ми вам дуже вдячні. Але зараз ми б...

Чоловіки насупились і приклали пальці до губ.

Невдовзі долинула відповідь здалеку – барабанний дріб. Чоловіки уважно слухали.

Десь біля Зеленої річки Паккі стримав коня і сказав володареві Містеринату:

– Тихо... мені здається, я щось почув.

Тіурі стояв біля одного з Чоловіків у Зеленому біля балюстради сторожової вежі і озирався навсібіч. Крізь дерева він побачив річку і зрозумів, що шлях, яким вони пройшли, продовжується на північ – звідси він міг далеко бачити. З того боку долинув барабанний дріб, що тепер теж завершився коротким ударом.

«Бом!» – ударив барабан на майданчику, і знову запала тиша.

Дурник зітхнув. Барабанщик нахилився і обережно підштовхнув його. Це ніби заспокоїло Дурника, бо він знову почав усміхатися.

– Я хочу піти! – зухвало повідомив Ярро.

Чоловік, що стояв поруч з Тіурі, з розумінням йому кивнув, поманив їх і швидко зійшов вниз. Втікачі спустилися за ним. Коли вони стояли біля підніжжя вежі, Тіурі запитав:

– Чому ви нам допомогли? Хто ви? Чи ви нас не розумієте?

Чоловік у Зеленому заперечно похитав головою.

– Техалон, – повільно сказав він, вказуючи на північ, де пролягала стежка.

– Він показує нам дорогу, друже, – прошепотів Дурник.

Тіурі теж це зрозумів, але куди ця дорога приведе?

Однак він подумав, що їм нічого не залишається, окрім як рухатися в напрямку, який вказав чоловік. По той бік були Зелена річка, Таренбурхт і Червоні Вершини.

– Техалон, – повторив чоловік і знову тицьнув пальцем. Його приятель на вежі нахилився над балюстрадою і зробив те саме.

– Ходімо, – запропонував Тіурі своїм супутникам, і вони втрьох пішли дорогою, на яку їм вказали... або якою їм було наказано йти. Чоловіки в Зеленому спостерігали за ними.

2. Утікачі вирушають на північ. Ярро

— **М**ені це геть не подобається, – пробурчав Ярро. – Ми все заглиблюємося на їхню територію, і я відчуваю, що це небезпечно.

– Вони допомогли нам, – заперечив Тіурі.

– Так, викликали дощ. Я не знаю, що за цим стоїть, але вони, мабуть, зробили це не заради наших прекрасних очей.

– Що ти знаєш про Чоловіків у Зеленому? Я думав, що вони належать вам!

– Я теж так думав. Ними командує мій... Чорний Лицар з Червоним Щитом, але вони не з Евіллану. – Ярро зупинився і подивився на вежу. – Вони все ще спостерігають за нами, – зазначив він і пішов далі, продовжуючи: – Вони мешкали тут задовго до цього. Вважаю, що вони завжди тут жили.

– Це, як ти скажеш, дружелюбний вороже, – прошепотів Дурник. – Вони належать цьому лісу, а їхній господар – володар Дикого лісу.

– Їхній господар – володар Таренбурхту, Чорний Лицар з Червоним Щитом, – сказав Ярро. – Господар Таренбурхту є володарем Дикого лісу, так воно завжди

було. Чоловіки в Зеленому передали Таренбурхт Чорному Лицареві, коли той увійшов до лісу.

– А коли це було? – запитав Тіурі.

– Не знаю точно, – відповів Ярро. – Років зо три тому. Але тільки з минулого року Чорний Лицар почав частіше приїздити сюди. Він укріпив фортецю і почав збирати велику кількість воїнів.

– І на коли заплановано напад? – тихо запитав Тіурі.

Ярро пригальмував і оглянув його, насупивши брови.

– Що ти про це знаєш? – поцікавився він.

– Чорний Лицар готує напад на королівство Унавен Дорогою несподіванок. Ти, мабуть, теж це знаєш!

Коли юнак говорив це, його охопило почуття невпевненості. Так, Ярро врятував його життя, але це ще не означало, що він хоче зруйнувати плани свого пана!

– Звісно, він не дарма заснував фортецю в цьому лісі, – сказав Ярро. – А війна з королівством на заході йде повним ходом. Ми всі знаємо, що він готує напад.

– Хіба ти не знаєш, коли це станеться?

– Ні, – коротко відказав Ярро, – і я не думаю, що сказав би тобі, навіть якби знав. Я не зрадник, хоча більше й не хочу йому служити, Чорному Лицарю з Червоним Щитом. – Він пришвидшив крок, дивлячись перед собою.

Тіурі поглянув на нього і сказав:

– Я знаю, хто він, Лицар з Червоним Щитом.

Тепер Ярро призупинився і подивився на нього широко розплющеними очима.

– Ти знаєш?! – прошепотів він. – Звідки?!

– Він сам мені сказав, – відповів Тіурі, який теж зупинився. – Він сказав мені, що перетне гори зі своїм військом, він розповів мені, що влаштував засідку лицареві Едвінему і вбив його. Він...

– Не називай його імені! – прошепотів Ярро. – Він опустил очі і відвернувся. – Ти можеш знати більше, аніж я можу приховати. І якщо ти говорив з ним, то

можеш зрозуміти, що мені важко його не слухатись, хоча я боюся... ні, я його ненавиджу.

– Тоді чому ти повернувся до нього?

– Чому? Я не збирався, але...

Позаду зазвучав барабан. Вони озирнулися – їм махнули рукою зі сторожової вежі. Ярро вилаявся.

– Бачиш, ми повинні рухатися далі, – зауважив він. – Вони не розмовляють, а все-таки наказують нам, вони це можуть робити!

Трійця йшла далі під дощем, який усе не закінчувався.

– Щойно дорога зробить поворот – і вони більше не зможуть нас бачити, нам треба змінити напрямок і йти геть, – розмірковував Ярро. – Я не маю наміру бути відправленим, як ягня, на той Техалон.

– Хто такий Техалон? – запитав Тіурі.

– Жодної ідеї. Це може бути місце, чи людина, чи щось інше... щось гірше. Я чув, що тільки принц... Чорний Лицар розмовляє їхньою мовою. Він вільно заходить на їхню територію, коли захоче. Нам це було заборонено.

– Це не мова Евіллану, – пробурмотів Тіурі. – Я не зрозумів нічого, та все ж є дещо знайоме.

– Вони розуміють нас, – сказав Ярро. – Але не хочуть цього показувати. Вони всюди підглядають і шпигують. Коли щось трапляється в лісі, вони зазвичай першими дізнаються про це і повідомляють. – Він притишив голос, додавши: – Червоні Вершники – це елітні війська Евіллану, але інколи я думав, що господар Чоловіків у Зеленому очікує поповнення...

– Ти справді так вважаєш? – прошепотів Дурник. – Ти не знаєш їхніх секретів, ні.

– Принц єдиний, хто знає їхні секрети, – сказав Ярро. – Дивись, – перебив він себе, – башта зникла, і ось щось схоже на бічну дорогу. Ви ж не хочете продовжувати путь на північ, чи не так?

– Ні, – нерішуче відповів Тіурі, – але знову зустрічатися з Червоними Вершниками мені теж не хочеться.

– І я аніскільки не відчуваю себе залежним від примх Чоловіків у Зеленому, – заявив Ярро.

Тіурі також відчував це, але був переконаний, що вони роблять правильно, зійшовши з дороги і повернувши на схід.

Однак незабаром ця впевненість покинула його. Четверо Чоловіків у Зеленому підійшли до них і мовчки, але рішуче подали знак відступити назад і продовжити рух на північ. Опиратися було марно. Чоловіки були озброєні, та й самі втікачі почали відчувати втому. Тож вони пішли далі, всупереч своїй волі та сподіванням, призупинялися, але, попри це, дедалі глибше занурювались у таємничу місцевість між Зеленою річкою та Зеленими пагорбами.

– Мені треба трохи відпочити! – заявив Ярро через деякий час і опустився на мох. Його товариші зробили те саме і трохи полежали із заплющеними очима.

– Хтось хоче щось поїсти? – запитав Ярро. – У мене ще є трохи. І води достатньо. На щастя, дощ нарешті вщух.

– Вони напоїли нас, – сказав Дурник, – там, на вежі. Лицар Тіурі і я пили. Чому ти не пив, дружелюбний вороже?

– Будь ласка, клич мене на ім'я, – запропонував Ярро. – Так, я вже шкодую, що відмовився від їхнього напою. У вас хоч і втомлений вигляд, але ви ще живі, отже отрути в ньому, мабуть, не було. – Він зітхнув і додав: – Я багато б віддав, щоб знати, куди ми потрапимо, ми ж не можемо залишатися лежати тут, між Техалоном і Таренбурхтом?

– Я не знаю, що нам краще робити, – теж зітхнув Тіурі.

– Розумієте, – сказав Ярро, – Чоловіки в Зеленому згубно впливають на будь-яке прийняття рішень.

Хтозна, можливо, вони зараз спостерігатимуть за нами і сміятимуться з нас. Але все одно я постараюся вибратися з цього жалюгідного лісу. Ніби ніколи й не бував.

– Скільки ти вже тут? – запитав Тіурі.

– Хочеш знати, як я повернувся до Чорного Лицаря? – запитав Ярро, який лежав долічерева і збирав мох. – Я не мав наміру робити це після того, що сталося в горах і після розмови з Менауресом... – почав він свою розповідь. – Я не хотів повертатися до Евіллану, але, звісно, й до королівства Унавен не міг піти теж. А країною Дагоната блукали Сірі Лицарі, шукаючи мене. “Іди працювати, – сказав мені Менаурес, – шукай важку, чесну роботу”. Але це було нелегко! – Він спохмурнів і подивився на Тіурі, ніби перепрошуючи. – Це було нелегко, – повторив він, – після життя, яке я провів. Я не хочу зупинятися на цьому, але одного нещасливого дня я зіткнувся з людиною, яка шукала лісорубів. Надто пізно я зрозумів, що це було в Дикому лісі. Гірше те, що мені довелося працювати на пана, від якого я втік, – на Чорного Лицаря з Червоним Щитом! Зрозуміло, мене одразу впізнали його слуги, і мені нічого не залишалось, як вдати, що я повернувся з власної волі. Інакше я напевно втратив би життя! Чорний Лицар був дуже сердитий на мене, він забрав мої відзнаки Червоного Вершника, бо я не виконав його наказу. Відтоді я став одним із солдатів найнижчої ланки – вони вдягнені в зелене, але носять чорні каптури, щоб відрізнятись від чоловіків цієї місцевості.

– А що було потім?

– А потім – нічого! Мені довелося залишитися. Я знав, що служу лихому панові, але занадто люблю своє життя, аби знову протистояти йому. До того ж, коли я зайшов до лісу, була зима, і я надто погано знав дороги, щоб намагатися втекти.

– І тепер ти зробив це!

– Так, я вирішив спробувати, – відказав Ярро. – І коли я впізнав тебе, полоненого, із зав'язаними очима, якого везли уздовж Чорної річки, я зрозумів, що ця мить настала. Мені вдалося тебе звільнити, і я більше ніколи не повернуся до замку Таренбурхт.

Тіурі потиснув руку Ярро.

– О ні, – сказав той, трохи знітившись. – Це я маю подякувати тобі за те, що нарешті знайшов у собі мужність тікати. Хоча... боюся, що ми все ще не вільні...

Тіурі запитав його, чи знає він бодай щось про лицаря Ристридина. Але Ярро не зміг на це відповісти. Зазвичай він мав виконувати роботу в замку і навколо нього, йому не дозволяли вільно їздити всіма дорогами, як Червоним Вершникам. Він знав лише, що Чорний Лицар наказав своїм воїнам стежити за тим, щоб кожен, хто увійде до лісу, ніколи не вийшов з нього.

– Гадаю, що всіх прибульців було вбито. Тільки Лицарів з Білими Щитами мали привести до нього живими.

– Чому? – прошепотів Тіурі. Ярро сів.

– Я можу лише здогадуватися. Таких лицарів він вважає своїми запеклими ворогами. Можливо, він хотів спочатку допитати їх, аби дізнатися більше про плани короля Унавена. Можливо, хотів їх убити сам, по своєму. Але ти перший і єдиний Лицар з Білим Щитом, який будь-коли приходив сюди. І ти навіть не лицар із заходу.

«Я втратив свого білого щита, – подумав Тіурі, – і меча короля Унавена». Він почувався дуже пригніченим: Паккі з ним не було, і Арданвен був мертвий. Він заплащив очі і знову зітхнув.

Але Дурник штурхонував його і сказав:

– Лицарю, друже, невже ми не повинні йти далі?

– Куди? – сварливо запитав Ярро. – У невідомість, на Техалон?

Тіурі підвівся.

– Вважаю, що Маріус має рацію, – мовив він. – Нам не можна залишатися на місці. Треба йти тим чи тим шляхом у будь-який бік, доки він не виведе нас із цього лісу.

3. Глибоке озеро

Однак втікачі справді не бачили іншого шляху, окрім як йти на північ, тож певний час вони мовчки слідували ним, то повільно піднімаючись вгору, то потім трохи спускаючись. І раптом вони вийшли з тіні дерев.

Ліворуч лежала долина, поросла лише травою та зовсім молодими низькими деревцями. Посеред неї було темно-зелене невелике озеро. З другого боку знову починався темний та густий ліс, а поза ним бовваніли схили та вершини.

Кліпаючи очима, Тіурі глянув на сонце, яке вже хилилося до заходу, і почав пильно вдивлятися, але не в долину й озеро, його цікавили гори – Великі гори. Якими близькими вони здавалися! А по той бік гір лежало королівство Унавен!

– Я мушу йти туди, – прошепотів він.

– Що ти говориш?! – здивувався Ярро. – Це озеро мені геть не до вподоби. Воно занадто тихе і здається дуже глибоким.

– Я маю на увазі гори. Не знаю, як туди потрапити, але мушу йти. Я мушу досягти королівства Унавен, перш ніж Дорогою несподіванок прийдуть вороги.

– Ти божевільний! – скрикнув Ярро.

Тіурі поглянув на нього.

– Тепер, коли я про це знаю, мій обов'язок попередити їх там, – мовив юнак і голос його затремтів. – Я мушу спробувати, навіть якщо це видається нездійсненним. І не зупиняй мене. Принц Евілану – лиходій, і ти більше не збираєшся йому служити. Хочеш, щоб королівство Унавен потрапило під його владу?

– Зберігай спокій! – застеріг Ярро. – Ні, я цього не хочу, повір мені.

«Звучить щиро», – подумав Тіурі. Він сів на узбіччі, і його друзі зробили те саме. – Маєш рацію, Ярро, – продовжив юнак. – Ми не можемо йти дорогою, яку нам вказали, не знаючи її призначення. Якби ж то знаття, коли станеться напад!

– Слухай уважно, – почав Ярро, – я геть не згоден з твоїми планами! І з кількох причин. По-перше, я втік, але грати в цю гру і ставати зрадником не збираюся...

– Ти мусиш зробити вибір, – рішуче відказав Тіурі, трохи підвищивши голос. – Ти народився в королівстві Унавен, а принц Евіллану – лиходій. Ти не можеш втекти від нього, а потім відмовитися з ним боротися.

– Звучить слушно, але є те, чого ти, можливо, не розумієш, чи не можеш зрозуміти. Принц Евіллану злий. Я знаю. І все-таки не можу змусити своє серце повернутися проти нього. Я першим скажу, що всі мають проти нього боротися, але сприяти його падінню не хочу. Не можу! – Він подивився на Тіурі, і в його очах промайнув відчай. – Ти не можеш цього зрозуміти, – промовив він вкотре. – Ти не знав його і не служив йому роками, як я.

Тіурі не одразу вирішив, як на це реагувати. Але він розумів Ярро. Хіба він сам не розмовляв з принцом Евіллану і не слухав його? Тільки раніше він зустрічався з принцом Іридیانом... Раптом йому стало шкода Ярро, який більше не хотів служити злу і тому не хотів нікому належати.

– Я не кажу, що ти мусиш піти зі мною, – промовив він нарешті. – Про це я дізнався випадково. «І можливо, я не єдиний, – подумав юнак, – але, мабуть, єдиний, хто може про це комусь розповісти». І оскільки я про це знаю, – додав він, – то мушу перешкодити планам Евіллану.

– Як збираєшся подолати гори? – запитав Ярро. – Ти не зможеш пройти Дорогою несподіванок, а іншого шляху немає.

Тіурі не відповів.

«Я теж не знаю, як», – зневірено подумав він.

– Ти хочеш боротися з принцом Евіллану, – тихо мовив Ярро, – але наодинці ти не спроможний щось зробити проти нього. Це не вдалося навіть досвідченим воїнам. Ти зустрічався з ним і маєш усвідомити, що це божевілья сподіватися, що ти можеш зробити щонебудь проти нього...

На якусь мить Тіурі пригадав, як він сидів у Таренбурхті навпроти Чорного Лицаря: між ними стояла шахівниця і була гра, яку вони не завершили.

– Так, – промовив він тихо, – це справді так.

– Я вважаю, що у світі є лише одна людина, яка могла б йому протистояти, – прошепотів Ярро. – Хтось так само сильний, як і він.

– Принц Іридїан, – пробурмотів Тіурі.

– Але я сумніваюся, що він коли-небудь захоче повернути меч проти свого брата-близнюка, – додав Ярро. – Я маю на увазі двобій.

Вони мовчали. Тиша, однак, була сповнена життя: у траві скрекотав цвіркун, скрізь рухалися маленькі створіння. Юнак здригнувся – раптом йому стало холодно.

– В усякому разі нам треба забиратися звідси, – порушив тишу Ярро. Він важко підвівся і простягнув руку Тіурі, допомагаючи і йому підвестися. – Боюся, що це Глибоке озеро, – продовжував він, – і про нього я чув жахливі історії. Глибоке озеро... біля нього у давнину приносили жертви злим духам лісу. До того ж, я не хочу більше говорити про це, але принц Евіллану керує і Чоловіками в Зеленому. А ти все ще на його території, Тіурі, і тому маєш тікати звідси разом з нами!

Тіурі навіть не поворухнувся, а Ярро додав:

– Ти не можеш боротися з ним, доки не вийдеш за межі його володінь. За цим лісом є кращі дороги, і там у тебе є друзі, які зможуть тобі допомогти.

– Це правда, – погодився Тіурі.

Тепер до нього заговорив Дурник.

– Залишайся тут, друже, – умовляв він. – Цей чоловік, Ярро, наляканий, але він не знає секретів, які я тобі вже розповідав. Залишайся тут і чекай.

– Чого чекати? На кого? – здивувався Тіурі, адже Дурник завжди боявся Чоловіків у Зеленому.

– Не знаю, – нерішуче відповів Дурник.

– Ну, а я знаю, що ми витрачаємо дорогоцінний час! – нетерпляче наполягав Ярро. – Ми повинні піти на схід і переконатися, що дійшли до протилежного берега Зеленої річки. Так ми зможемо дістатися обжитої місцини.

– Не можна! – вигукнув Дурник. – Там є ще один. Біля озера.

– Та дідько його забирай! – вигукнув Ярро. – Я йду!

– Не кажи так, – прошепотів Дурник, дивлячись на Ярро, який ішов геть. – Він кличе нас.

– Вдавай, що ми його не бачимо, – відгукнувся Ярро, не зупиняючись. Тіурі також вирушив за ним.

– Наразі їх уже двоє, – повідомив Дурник. – Вони обидва нас кличуть.

Тіурі та Ярро придивилися: так, там стояли двоє і кивали їм. Утікачі нерішуче зупинилися.

– Ми не можемо відкрито втікати, – прошепотів Тіурі. – Бо тоді вони точно нас зупинять!

– Треба підійти до них, – запропонував Дурник.

– Ходімо! – раптом рішуче проголосив Тіурі і, звертаючись до Ярро, додав: – Маріус уже не вперше має рацію. Без нього я б ніколи не дізнався, хто живе в цьому лісі. Крім того, я не бачу іншого виходу. Ми просто змушені робити те, що вони хочуть!

Так утікачі повільно спустилися в долину: Дурник попереду, а Ярро позаду. Тіурі вкотре подивився на гори.

– Якби я знав, скільки ще часу залишилося, – пробурмотів він.

Наче відчувши його побоювання, Ярро промовив:

– Я не знаю, коли станеться напад. Гадаю, наприкінці весни – на початку літа, коли зійде сніг на перевалі і кіннота зможе пройти дорогою.

Тіурі подумав про Паккі. Його друг знав про гори все, він наче вмів розмовляти з ними. Ось хто розповів би йому, коли це могло статися. О, Паккі...

– Ти більше нічого не боїшся? – запитав Ярро, стоячи поруч.

– Чому ти про це запитуєш?

– Армія поблизу Чорної річки – це ближче до твоєї країни, аніж до королівства Унавен. Це ж твоя власна країна! Ти ж лицар короля Дагоната!

Тіурі збентежено подивився на нього. Він справді майже не думав про небезпеку, яка може загрожувати й королівству Дагонат!

Невдовзі вони вже стояли на березі озера. Двоє чоловіків привітали їх без слів, хоча й доброзичливо, а потім за допомогою знайомої вже мови жестів запитали, чи не хочуть вони обійти озеро й дістатися протилежного боку. Але Тіурі, намагаючись чітко вимовляти слова, повільно й рішуче запитав:

– Скажіть нам, куди ми маємо йти... і чому. Ми втікачі і не збираємося чинити зло. Ви розумієте мене?

Чоловіки кивнули.

– Але того, що ви нам пропонуєте, ми робити не хочемо, – провадив далі Тіурі, – доки не дізнаємося, що ви задумали.

– Молодець! – пробурмотів Ярро.

Один із чоловіків показав на сонце, повільно опустив руку і промовив: «Техалон».

– Знову! – аж загарчав Ярро.

– Хто це? Що таке «Техалон»? – запитав Тіурі. – Це людина?

Чоловік знову кивнув і замислився. Невдовзі його обличчя прояснилося, і він урочисто поклав зброю – спис, лук і стріли – до ніг Тіурі, подивився на юнака і радісно усміхнувся. На мить він нагадав Тіурі Тирилло: таке ж загострене, глузливе обличчя, і раптом він вирізьнив з-поміж решти Чоловіків у Зеленому, які досі всі були для нього на одне лице.

Цей чоловік, здається, читав його думки. Він знову усміхнувся, показав на себе і назвався: Тварик. Потім доторкнувся до грудей Тіурі і додав: Ті-урі.

Юнак подивився на нього трохи здивовано, хоча й не мав би дивуватися, що його ім'я Чоловікам у Зеленому було відоме. Адже Ярро вже казав, що вони все знають.

Другий чоловік, який ішов за своїм супутником, також склав зброю і назвав своє ім'я: Ліан. Він був невисокий на зріст, стрункий, без бороди.

– Ну, приємно познайомитися, – саркастично промовив Ярро.

Проте Дурник із боязким сміхом представився:

– Мене називають Дурником із Лісової Хижі, але моє справжнє ім'я Маріус.

Тіурі зітхнув з полегшенням.

– Я змушений повірити, що ви з нами доброзичливі, – довірливо сказав він. – Ми підемо за вами.

Чоловіки повели їх берегом уздовж озера. Там вони розташувалися біля купи деревини, з якої Тварик розпалив багаття.

Мабуть, це означає, що ми маємо залишитися тут, – здогадався Ярро.

– Я саме подумав, що вони віддадуть нам нашу зброю, – припустив Тіурі. – Це також могло би свідчити про їхні добрі наміри.

– Не будь таким упевненим! Їх багато, ми не збираємося проти них нічого починати, – відповів Ярро. – Як

на мене, то краще б тут не бувати, але, якщо вже так склалося, то, гадаю, нам треба відпочити й підкріпитися. За умови, що у них є бодай якась їжа для.

Виявилось, що є. Чоловіки в Зеленому принесли свій провіант – кислі яблука та шматочки підсмаженого на вогнищі м'яса. Вони також поїли разом з утікачами, але потім, коли вже стемніло, зникли поміж дерев.

Дурник підійшов ближче до озера, зазирнув у воду і підсумував:

– Глибоко, дуже глибоко! Але це озеро не злих духів, як думає Ярро. Мені просто сумно, але я не боюся.

– Невже Чоловіки в Зеленому тебе більше не лякають, Маріусе? – здивувався Тіурі.

– Н-ні. Більше ні. Вони розмовляють зі мною – не словами, але все одно розмовляють. – Він простягся на траві біля берега і задумливо продовжив: – Вперше я не тужу за Лісовою Хижею, друже. І це приємно, бо ви все одно ще не можете мене туди відвести. Якщо я не можу потрапити до Лісової Хижі, то залишуся тут. Я ніколи раніше у цих місцях не бував.

– Тобі тут... добре? – поцікавився Тіурі.

– Та-а-ак... – протяжно сказав Дурник і позіхнув.

Тіурі походжав навколо, потім зупинився на стежці, що вела на захід. Там він побачив великий камінь із вирізьбленими на ньому словами. Це був такий самий камінь, як той, що лежав біля дороги на Облудні пагорби, і напис на ньому означав те саме.

«Ти, хто прийшов сюди як ворог,
повертай свої кроки назад,
або нехай тебе Ліс поглине...»

Чи була мова Чоловіків у Зеленому, яку він чув на сторожовій башті, такою самою, як ця, – давньою таємною мовою королівства Унавен?

Він думав про Ісадору і шкодував, що тоді не розпитав її як слід. Юнак намагався уявити її перед собою,

але образ дівчини був туманним, наче сон, який після пробудження залишає тільки невиразне відчуття.

Звук голосу змусив його здивовано озирнутися. Жіночий голос... як це могло бути тут, у лісі? А відповідь чоловічий... Стежкою йшло двоє чоловіків: Ліан і Тварик. Перший щось сказав супутникові, але побачив Тіурі і замовк. Він?.. То Ліан був не чоловіком, а Жінкою в Зеленому, жінкою, одягненою та озброєною, як мисливець? Тіурі пильно дивився на неї. Він не міг у цьому сумніватися, хоча ніколи не чув про таке, хіба що в оповідках.

Ліан і Тварик усміхнулися і пройшли повз нього до місця, де Ярро і Дурник сиділи біля вогнища.

Тіурі пішов за ними. «Вони належать одне одному, – подумав юнак, – вони точно подружжя». Він запитав себе, чи є ще жінки серед лісових людей.

Сонце зайшло. Ліан загасив вогонь. Тіурі подивився на Ярро: чи помітив він, що Ліан – жінка? Але Ярро ні на що не звертав уваги, виглядало на те, що він обмірковує план втечі.

Тоді їхню увагу привернув Тварик. Він показав на дерева, де було прилаштовано три гамаки.

– Спати в цьому? – здивувався Ярро. – Наче птахи в гнізді?

– Тут високо і сухо, – засміявся Тіурі. Він подивився на Тварика і запитав:

– Коли ми зможемо піти, куди бажаємо? – Свої слова він підкріпив жестами.

Тварик знизав плечима і відповів лише: «Техалон».

– Знову цей Техалон. Ну, будемо чекати, – пробурчав Ярро. – Тоді я просто заповзу сюди, сподіваюся, що він мене не побачить.

За мить кожен із них уже вмощувався в гамаку. Було зручно, Тіурі відчув це одразу. Тварик і Ліан знову пішли геть, але він був переконаний, що вони залишаються сюди поблизу.

Тільки тепер він зрозумів, що втомився і нарешті зможе спокійно заснути. Він не міг собі уявити, що тут господарював принц Евіллану, що він міг би з'явитися і знов ув'язнити його.

Юнакові наснилося, що він пливе озером у човні. Повільно він занурився в глибину, але не злякався. Його огортали зелені сутінки, туди-сюди похитувалися рослини, а риба дивилася на нього очима, що ледь поблискували. Він занурився ще глибше – і темрява огорнула його... але раптом п'ятому розірвало яскраве світло – світило йому просто в обличчя.

Він насилу прокинувся. Хтось схилився над ним. Юнак злякався і спробував сісти, але гамак розгойдався – і він упав назад.

Біля нього стояв хтось із ліхтарем. Він прикрив рукою світло, що впало на його обличчя, і дивився на Тіурі. Обличчя було, наче примара, наче вилицювата обвітрена маска. Але Тіурі все-таки його впізнав.

Це був Чоловік у Зеленому, якого він колись бачив на Чорній річці, людина, проти якої навіть Арданвен не наважився протестувати. У мерехтливому світлі ліхтаря його обличчя здавалося ще загадковішим і жахливішим.

Що... це? – прошепотів Тіурі.

– Ти хочеш спати чи вже прокинувся? – м'яко запитав чоловік. – Якщо прокинувся, то я хочу з тобою поговорити.

– Я прокинувся, – відповів Тіурі. Він виліз із гамака і ледве втримався на ногах.

– Тоді тихо, – прошепотів Чоловік у Зеленому, узявши Тіурі за руку. – Ходімо зі мною.

Деякий час вони прогулювалися вздовж озера. Чоловік загасив ліхтар, і Тіурі помітив, що не так уже й темно. Він міг бачити воду, схил з другого боку та обриси дерев на тлі неба. Він подивився на свого супутника

і лише тепер зрозумів, що той розмовляв з ним його рідною мовою.

– Хто ви? – прошепотів юнак. – І про що хочете зі мною поговорити?

– Ми вже бачилися раніше, – сказав той. Його голос був тихим, і він говорив розмірено. – Ти був Лицарем з Білим Щитом і їхав уздовж Чорної річки на чорному коні, захопленому Червоними Вершниками. Ти втік з одним із своїх товаришів, але третій з вами – це не той, з яким ви прийшли до лісу. Він слуга лицаря, який живе в Таренбурхті. Той не потрапляв у полон. Куди він подівся?

«Паккі! – подумав Тіурі. – Якби ж то знати, що з ним сталося!»

– Не знаю, пане, – відповів юнак. – Але хто ви?

– Я дивився на тебе, коли ти спав, і вирішив з тобою поговорити. Невже ти не здогадався, хто я? – Він зупинився і відпустив руку Тіурі.

– Ви... Техалон? – тихо запитав юнак.

– Техалон. Так мене називають Чоловіки в Зеленому. Вашою мовою це означає просто «господар». Я – Господар Дикого лісу».

4. Господар Дикого лісу

— **В**и... Техалон... Господар Дикого лісу! А я думав, що ним є Володар Таренбурхту. – Тіурі аж затинався від подиву.

– Володар Таренбурхту! – вигукнув Техалон зневажливо. – Ти думав, що лицар, який мешкає у фортеці моїх пращурів, – господар лісу? Можливо, він і сам так вважає, але йому доведеться піти геть і зникнути. Мої сини навіть ніколи не почують його імені. Я завжди мешкав тут, я був тут, коли він прийшов, я дозволив йому переїхати до замку, який я полишив... вважаєш, мені було байдуже? Він може називати себе володарем

Таренбурхту і уявляти, що він тут король. Але господар Дикого лісу – я. І я залишуся тут, і мої сини після мене, а він – ні, і про нього всі забудуть.

Тіурі мовчав. Зовнішність Техалона не надто відповідала його словам, але юнакові довелося зважити на них. Не принц Евіллану був повелителем Чоловіків у Зеленому! Господар лісу не надто доброзичливо говорив про нього і не збирався йому підкорятися.

– Тебе це дивує? – запитав Техалон. – Нещодавно до Дикого лісу приїхали незнайомці, і всі вони були здивовані, коли побачили, хто в ньому живе. Але ми жили тут з прадавніх часів! А втім, події стають історіями, а історії забуваються. Пісню про фортецю у підніжжя гір і струмки давно не співали за межами цього краю.

– Так! – промовив Тіурі. – Я чув цю історію від пана, який жив у Таренбурхті...

– Ліс сховав його замок, – додав Техалон. – Він забув світ, а світ забув його. Він був моїм пращуром, він прийшов із королівства, що по той бік Великих гір, ще коли там розмовляли мовою, якою розмовляю я і яку нині забувають усі, окрім Чоловіків у Зеленому.

– Ні, – прошепотів Тіурі, – ця мова все ще існує як давня таємна мова короля Унавена та його паладинів.

– Ти знаєш більше, ніж я очікував від юнака твого віку, – зауважив Техалон. – Ну, тепер ти також знаєш, що Господар Дикого лісу існував завжди. Його син і онук жили після нього в Таренбурхті. Та замки мають властивість занепадати й перетворюватися на руїни, тоді як дерева нестримно ростуть, а ліси дичавіють. Коли я став господарем цього краю, то покинув Таренбурхт і обрав своїм помешканням Зелені печери, неподалік витoku Зеленої річки. Я живу там не один – багато Чоловіків у Зеленому є нащадками послідовників першого Володаря Таренбурхту. Інші прийшли пізніше, бо шукали те, що я вже знайшов, – інший світ, далекий від світу жорстокості.

– А що тепер? Тепер, коли сюди приїхали Червоні Вершники та Чорний Лицар з Червоним Щитом?

– Це закінчиться, – віщав далі Техалон. – Їхнє перебування в моєму лісі – це для них лише зупинка на шляху до чогось іншого.

– Але ви знаєте, чому вони тут? І чого хочуть?

– Я знаю все, що відбувається в моєму лісі. Тому й сказав, що вони підуть.

– Куди? – пошепки запитав юнак.

– Мені все одно. Це триватиме недовго, та й не має бути інакше, бо вони уособлюють жорстокість, гнів та помсту, вони порушили тут спокій.

– Тоді чому ви їх терпіли?

– Я ніколи не застосовуватиму до них силу і не принижуся ставати з ними на один щабель. Ми, Чоловіки в Зеленому, хочемо жити лише в мирі, зброю ж беремо виключно для того, щоб захистити себе під час нападу.

Техалон подивився на дерева, де спали друзі Тіурі. На березі озера присіли дві постаті: Ліан і Тварик. Техалон повільно піднявся на схил. Тіурі йшов з ним, мовчазний і вражений. Уже світало, і ранкова зірка була єдиною, яка ще яскраво сяяла.

Вони зупинилися на стежині перед долиною. Чорна поверхня озера виблискувала.

– Тут ти бачиш частинку мого володіння, – промовив Господар Дикого лісу, – того володіння, яке залишається нам між Зеленими пагорбами та річкою. Ніхто не зможе безкарно увійти до нього без нашого дозволу. Але ми не виженемо тих, кого переслідують, і тих, хто шукає притулку. Ти зі своїми супутниками у безпеці – могутність Червоних Вершників тут не має сили.

– Дякую, пане, – тихо промовив Тіурі.

Так ось як воно є насправді. Чоловіки в Зеленому були з ними доброзичливі. А проте, цілковитої впевненості не було, у нього виникало ще багато запитань.

– Дозволь мені завершити, – продовжував Техалон. – Я не кажу, що ми раді, що ви прийшли сюди. Бо вас спіймали в сітку, яку прядуть у Таренбурхті, – це зв'язки, що тягнуться зі світу поза лісом. І цей світ має поза лісом і залишитися.

– Чому, пане? Ви ж не можете перешкодити світові зайти до лісу, чи не так? Король Дагонат...

– Король Дагонат живе далеко звідси, – перервав Техалон. – Він править великим королівством, і Дикий ліс підпадає під його володіння. Але правити тут він не може, бо навіть не знає про наше існування. Зрозумій мене правильно, юначе, я не хочу заперечувати силу Дагоната. Я не претендую на королівський титул. Я – господар лісу. Я це знаю, я його частина! Чоловіки в Зеленому живуть тут так давно, скільки існує замок Дагоната.

– І коли лицарі Дагоната увійшли до лісу, ви наказали їх знищити, не давши їм навіть шансу захищатися! – обурився Тіурі.

– Ми не були їхніми ворогами, – твердо відповів Техалон, – і ми не маємо нічого спільного з чужою боротьбою. Ми просто хотіли б, щоб це не відбулося в нашому лісі, де має панувати мир.

Проте Тіурі більше не міг відчувати жодної симпатії до мирних Чоловіків у Зеленому.

– Ви дозволяєте Лицарю з Червоним Щитом мати тут твердиню, – докоряв юнак. – Ви знаєте, хто він! Він злий, небезпечний, він – ворог!

– Можливо, твій ворог, – відказав Техалон, – не наш. Ми були насторожі, коли він прийшов, хоча нічого й не робили. Однак згодом поставили умову: його воїни ніколи не заходять на нашу територію між пагорбами та річкою. Ми мусили забезпечити спокій, і знали, що він скоро піде, інакше довелось б вигнати його. Він не любить цей ліс – він прагне влади над багатьма людьми, над фортецями та кам'яними містами.

Тіурі витріщився на нього. Тепер він міг бачити тверде, вилицювате обличчя.

– І ви згодні з тим, щоби він набув такої сили? – прошепотів юнак.

– Не думаю, що це правильно, – спокійно промовив Техалон, – але знаю, що світ змінити неможливо. Я знаю це достеменно! Щойно десь війна закінчувалася, як в іншому місці розпочиналася ще якась. Так було завжди – навіть королівство Унавен було заплямоване чварами, відтоді як його сини досягли повноліття. Я хотів поговорити з тобою, аби дізнатися про тебе більше, – пояснив він, – і тепер знаю достатньо. Ти хочеш битися з принцом Евіллану, хоча ледве втік від нього. Ти вступив у бій, коли втрутився у свару, яка тебе не обходить!

– Так... – почав було Тіурі.

– Ні, – заперечив Техалон. – Нехай Чорний Лицар переходить гори, аби війна між Евілланом і Унавеном вирішилася так, як давно записано у зірках.

Тіурі розгубився. Він відчував, що переконати Господаря Дикого лісу погодитися з його думкою буде дуже важко.

– Це неможливо, пане! – вигукнув він.

– Я знав, що ми не порозуміємося, ще до того, як збирався з тобою поговорити, – зізнався Техалон. Він сів з легким зітханням і, майже нудгуючи, додав:

– Ну кажи.

Тіурі приліг біля нього на землю і заговорив. Він розповів те, що знав і пережив, і насамкінець сказав, що з принцом Евіллану треба боротися, що не можна дозволити йому іти Дорогою несподіванок.

– Яке значення має, піде принц цією дорогою чи іншою, – запитав Техалон, – якщо він покине ліс, не спричиняючи більше чвар? Невдовзі ми забудемо його і подумаємо: це все.

Зорі згасли, зацвірінькали птахи – настав день. Однак для Тіурі все залишалось темним і сірим.

Господар Дикого лісу чув його, але не слухав. І, що найгірше, – не відпускав!

– Якщо по той бік гір Дорогу несподіванок перекриють, принц Евіллану залишиться тут, – зауважив він. – І це стане згубним для нашого краю. Ні, я не можу тебе відпустити, бо якщо ти скажеш своєму королю те, що знаєш, лицарі Дагоната неодмінно прийдуть сюди. Вони кинуть виклик Силі в Таренбурхті... у лісі спалахне війна, а я цього не хочу!

Він оглянув Тіурі, який усе ще сидів біля нього, – обличчя його було як ніколи безстрашним, але в очах щось спалахнуло.

– Я, власне, не знаю, що з тобою робити, – промовив він. – У Чоловіків в Зеленому ніколи не буває в'язнів. Але нам доведеться тебе тут доволі довго утримувати, аби ти зрозумів, що твоя гонитва марна. – Він підвівся і закрокував долиною.

Засмучений юнак скочив на ноги і пішов за ним. Він дуже чітко усвідомив, що ніколи не втече від Чоловіків у Зеленому. Зрештою, Ярро мав рацію.

Вони підійшли до дерев, що межували з долиною з південного боку. Господар Дикого лісу поклав руку на стовбур і заговорив тоном, набагато менш розміреним, ніж дотепер: – Я не можу чинити інакше. Я люблю цей ліс і хочу зберегти його незайманим.

«Він і сам така ж маленька людина, як ліс, – з гіркотою подумав Тіурі. З таким самим успіхом я міг би говорити з деревом або каменем».

Техалон розповідав далі: про дерева, рослини і тварин, про приховані джерела і таємні стежки в лісі. Тіурі його майже не слухав, але його тон давав надію, що ця людина все-таки може бути поступливою.

Техалон, здавалося, це помітив, бо раптом зупинився і промовив:

– Колись прийде час, що ти більше не будеш мене ненавидіти. А тепер повертайся до своїх товаришів.

Сказавши це, Техалон повернувся і зробив кілька кроків. Тіурі був упевнений, що в нього не буде більше можливості поговорити з ним так, як зараз. І він сказав, ні – майже вигукнув:

– Техалоне!

Господар Дикого лісу зупинився і чекав.

– Ви хочете тут жити спокійно, без вторгнень, – почав було Тіурі, – і не заважати іншим. Тоді чому зі мною так? Ви маєте... – Він замовк. Якби лише обличчя Техалона йому щось підказало... Тіурі волів би побачити його гнів, аніж це непорушне обличчя. – Ви мусите дозволити робити те, що мені заманеться, вільно й безперешкодно, – продовжував він, – бо...

Юнак зупинився, підшукуючи переконливі слова, але натомість, на превеликий жаль, розплакався. Він намагався контролювати себе, але марно, ридання виривалися з його грудей. Він відвернувся, закрив обличчя руками, глибокий сором охопив його. Тепер він, лицар Тіурі, стояв і плакав, як дитина.

Здавалося, час зупинився. Аж раптом він відчув руку на своєму плечі. Техалон змусив юнака подивитися на нього. Крізь сльози, що невпинно лилися з очей, хоч як енергійно Тіурі намагався їх витирати, він ледве міг розгледіти обличчя Техалона.

– Іноді буває корисно поплакати, – почув він спокійний голос Господаря Дикого лісу. – І не соромся своїх сліз.

Тіурі відступив від нього на крок і нічого не відповів. Він хотів, щоб Техалон пішов. Однак той, схрестивши руки на грудях, не рухався.

Раптом неподалік пролунав удар барабану. Одразу ж після першого удару почулися інші.

– Бом-бум-бум-бом...

Техалон підняв голову, прислухаючись. Звук лунав

здалеку – можливо, зі сторожової вежі біля річки. Неподалік вдарив ще один барабан, а інший відповів.

– Бом! Бооом...

Техалон подивився на північ і пояснив:

– Вони повідомляють, що звідти наближається багато чоловіків...

Лише тепер Тіурі побачив другу сторожову вежу, що височіла над деревами.

– Я мушу йти туди, – сказав йому Техалон. – А ти зі своїми товаришами іди за мною. Можливо, нашу розмову все-таки не завершено. – І він швидко пішов геть.

Тіурі притулювся до дерева і притиснувся обличчям до шорсткого стовбура. Сльози більше не лилися. Юнак побачив, що підходять його друзі, і сховався за деревом. Йому не хотілося одразу показуватися їм на очі. Вони спочатку йшли вздовж озера, а потім завернули в напрямку до сторожової вежі. Дурник озирнувся, ніби шукаючи Тіурі очима. За ними йшли Ліан і Тварик.

«Ітиму за вами», – подумав юнак.

За кілька хвилин він так і зробив. Біля озера на мить зупинився, став на коліна, обмив обличчя холодною водою і побіг навздогін. Раптом він відчув полегшення і бадьорість.

«Наближається багато чоловіків...», – повідомив Техалон. Можливо, він міг би скористатися цим і врятуватися, якби вони відволікли увагу Чоловіків у Зеленому. «Багато чоловіків...» Хтозна, чи це друзі. Вони прийшли з півночі, з-за лісу.

Позаду знову почав бити барабан.

5. Паккі й Адельбарт

Паккі стояв на березі Зеленої річки і молився:
– Боже, не дай Тіурі потрапити в полон.

– Ось де вони живуть, – почув він за спиною голос Адельбарта.

Паккі дивився на воду і мовчав.

– Ти справді боїшся, що вони зашкодять твоїм друзям? – запитав Адельбарт. – Однак вони не злостиві, якщо, звісно, не дуже змінилися.

Паккі витріщився на нього.

Адельбарт вдав, що не помічає, він задумливо дивився на той бік річки.

– Ні, – промовив він. – Вони залишаються такими ж, як завжди, але обставини могли змінитися, і це...

– Про що ти кажеш! – вирвалось у Паккі. – Ти ж їх знаєш! Ти говориш про Чоловіків у Зеленому? Що ти про них знаєш?!

– Не так уже й багато.

Здалеку знову почувся звук барабана. Одразу після цього неподалік пролунала відповідь.

– Зараз почуємо з іншого боку, – повідомив Адельбарт.

– Отже, ти так вважаєш, – промовив, підходячи до них, володар Містеринату.

– Він знає це! – схвильовано вигукнув Паккі. – Він знає про ворога набагато більше, аніж розповів!

Пан Рафокс запитально подивився на Адельбарта.

Той, переминаючися з ноги на ногу, зтягнув пасок і скривився:

– Чесно кажучи, я ніколи не вбачав в них ворогів, – сказав він. – Я знаю їх як мирних людей, хоча користуватися зброєю вони вміють.

– Настав час, Адельбарте, – суворо поглянув на нього володар Містеринату, – щоб ти розповів свою історію.

– Ну, гаразд, пане, – зітхнув той. – Одного разу, замолоду, я вирушив до лісу цією дорогою. Звісно ж, заблукав, був голодний, мучила спрага, покусали дикі звірі... Що казати, я був нещасний і точно б загинув, якби

мене не знайшли Чоловіки в Зеленому. Вони піклувалися про мене, і, одужавши, я залишився з ними – на літо, осінь і зиму. Але Паккі знає, який я, – я прагнув знову побачити щось інше, тому зрештою захотів піти геть. Мене не затримували, але довелося дати урочисту обіцянку, що я ніколи нічого нікому про них не розповім. Я досі додержував цієї обіцянки. І не знаю, що є більш неправильним – те, що мовчав раніше, чи те, що не мовчу тепер.

– Ситуація така, що ти мусиш говорити, – наполягав володар Містеринату. – Що це за люди, ці мирні Чоловіки в Зеленому? Ходімо зі мною – брат Мартин та мої очільники теж мають це почути, бо твою історію, імовірно, ще не завершено.

– Це все, пане, – відповів Адельбарт за кілька хвилин, коли вони розмістилися невеликим колом на траві. – Чоловіки в Зеленому живуть тут століттями, а їхній осередок – у Зелених печерах. Кажуть, раніше у Техалона був замок...

– Хто такий Техалон?

– Вони називають його Господарем Дикого лісу. Він, так би мовити, відійшов від світу і, м'яко кажучи, не надто шанує прибульців.

– І він ніколи ні на кого не нападав?

– Ніколи, пане. Я прожив разом з Чоловіками в Зеленому майже рік, супроводжував їх і на полюванні, і в багатьох мандрах. Якщо до лісу заходили чужинці, вони одразу про це дізнавалися... Так, вони завжди знали про все, що відбувалося в лісі. У них було багато вартових: хтось на деревах, хтось у вежах, і важливі новини вони передавали один одному ударами барабану. Кожний дріб щось означав. Вони, мабуть, просто оголосили, що ви прибули.

– І що тепер робитимуть?

– Вони звикли, так само як і раніше, ховатися від кожного незнайомця. Але згодом мало хто сюди при-

ходив. Зрештою, більшість людей вважає, що вони надприродні істоти. – Адельбарт озирнувся навколо і продовжив: – Я не вірю, що вони погані, але думаю, що вони можуть бути небезпечними. Вони майстри стріляти з луків, але це не найголовніше. Вони відрізняються від нас... вони неначе вдома в цих лісах – настільки, що це майже моторошно. Цілком можливо, що вони слухають все, що я зараз розповідаю. – Він озирнувся, і його слухачі мимоволі зробили те саме.

– І ось я дійшов до кінця своєї історії, – завершив Адельбарт. – Я наче знову туди повернувся. На той час лише один Чоловік у Зеленому схотів показати мені себе – мій особливий друг, його звали Тварик. Він сказав мені, що Техалон дозволить мені ввійти, тільки якщо я присягнуся більше ніколи не виходити звідси. І так... я не наважувався. Тварик розповів мені, що в лісі щось змінилося. Він і його друзі вже не приїздили з боку півдня від Чорної річки, а незнайомцям більше не раділи, як це було раніше. Більше нічого про це він не казав, але мені здалося, що я зрозумів, що в ліс прийшли жити інші. Після прощання з Твариком я залишився в лісі й вирушив на схід. Там я відкрив Забуте місто.

– Чи знаєш ти щось про решту? – запитав пан Рафокс.

Адельбарт глибоко вдихнув і сказав:

– У Забутому місті я жив у моїх друзів. – Він поглянув на Паккі, – ми були мисливцями. Деякі пішли на захід уздовж Чорної річки і більше не повернулися... окрім одного. Він розповів мені, що там живуть люди, воїни. Він боявся їх і від них утікав. Я сам колись бачив здалеку кількох: вершників, одягнених у червоне, Червоних Вершників.

– Червоних Вершників?! – прошепотів вражений Паккі.

– Червоних Вершників?! – здивувався пан Рафокс. Очі його заблищали.

Адельбарт перелякався.

– Я щось пропустив? – запитав він.

– Тільки те, що не сказав цього раніше, – відказав володар Містеринату. – Продовжуй!

– Мені більше нема чого сказати! – вигукнув Адельбарт. – Я все сказав і насправді нічого не збрехав. Я би присягнувся, якби знав, де вони. Хто ці Червоні Вершники?

– Вони з Евіллану, – відповів Паккі.

– О! – здивувався Адельбарт, але було зрозуміло, що він геть не розуміється на цьому.

– Червоні Вершники, – повторив пан Рафокс і спохмурнів. – Їх може бути кілька або й більше. І якщо так... Адельбарте, то чому ти не сказав мені одразу?!

– Пане, – благально подивився на володаря Містеринату Адельбарт, – я хотів би виправити свою помилку. Ось чому я хочу познайомити вас із ним. Дозвольте мені перейти на той бік річки і стати вашим посланцем. Я вже говорив, що Чоловіки в Зеленому не шанують порушників, а їх чимало. Проте я знаю їх, розмовляю їхньою мовою, можу з ними говорити. Вони не завдадуть мені шкоди, якщо я зайду на їхню територію...

– А що як вони сховаються від тебе? – запитав пан Рафокс.

– Я знаю пароль, – прошепотів Адельбарт, – це сигнал, вигук, який змусить кожного з них прийти до мене. Тварик навчив мене цього, і мені було дозволено використовувати його лише тоді, коли я маю повідомити щось дуже важливе. – Він продовжив голосніше: – Відпустіть мене, пане, зараз! Ми будемо краще знати, як діяти, коли я з ними поговорю.

– Можливо, це не така погана ідея, – міркував володар Містеринату.

– Поруч стоїть сторожова вежа, – нетерпляче говорив Адельбарт. – Я все ще пам'ятаю шлях. Це може

бути кілька годин пішки. Дайте мені час до сьогоднішнього вечора або до завтрашнього ранку. Якщо я до того часу не повернуся... ну, отже, щось пішло не так. Але цього не станеться, – поспішив додати він.

– Гаразд, – погодився, підводячись, пан Рафокс.

– І я хочу піти, – зголосився Паккі.

І пан Рафокс, і Адельбарт із сумнівом подивилися на нього.

– Будь ласка! – просив Паккі. – Адельбарт навіть не знає Тіурі, не знає, який він на вигляд. Я хочу іти з ним, завжди краще виходити разом, і я обов'язково першим пройду випробування.

– У цьому щось є, – промовив Адельбарт. – І я, чесно кажучи, не думаю, що нам загрожує небезпека.

– Вирушайте, – прийняв остаточне рішення володар Містеринату. – Ні, Паккі, не йди одразу! Треба спершу домовитися, що ви скажете і коли маєте повернутися.

6. Лис слідує за чорною тінню

Невдовзі Паккі та Адельбарт опинилися на проти-
лежному березі річки. Це були володіння Чоло-
віків у Зеленому. Спочатку Адельбарт пройшов трохи
уздовж берега, до місця, де у річку впадав струмок. Він
ішов попереду Паккі. Земля розмокла, трава і листя
були вкриті росою.

– Дивись уважно, – попередив Адельбарт. – Десь тут
має бути стежка, що веде до вежі.

– Слухайте! – зупинився Паккі.

– Щось вигукнули, – сказав Адельбарт. – Це, мабуть,
хтось із почту пана Рафокса. Їхній табір усе ще непо-
далік.

– Я чую, що хтось іде від річки, – застеріг Паккі й
одразу побачив одягненого в синій колір слуг Містери-
нату одинака, який швидко наближався.

– Хто це?! – прошепотів він. Але за кілька хвилин здивовано вигукнув:

– Лавінія!

– Тс-с-с, я – Лис, – вона зупинилася і, задихаючись, витерла лоба. Паккі й Адельбарт побачили, що її одяг мокрий.

– Що це?! – прошепотів Паккі.

– На щастя, ви не встигли відійти далеко, – пояснила вона. – Мені довелося пройти трохи назад, перш ніж я змогла перебрести через річку, щоб ніхто мене не помітив.

– Але чому? – запитав з докором і майже сердито Паккі.

– Є причина. Я побачила те, що ви мусите знати. Сподіваюся, ми його все-таки знайдемо.

– Кого? – здивувався Паккі.

– Чорну тінь.

– Що?! – не зрозумів Адельбарт.

– Чорну тінь, – повторила Лавінія. – Ходімо, поки він не втік.

– Так, але панночко... – почав було Адельбарт.

– Я Лис, – перервала вона. – Прошу, ходімо зі мною, тут недалечко. Я бачила його, коли ще була на тому березі, і перейшла річку якомога швидше.

– Він поплив? – запитав вражений Паккі.

– Так, поплив, туди, – вказав Лис. – Мерщій, бо він може піти геть! Сюди!

– Що ж там все-таки? – дивувався Паккі, коли вони з Адельбартом рушили за нею.

– Я називаю це чорною тінню, – відповів Лис. – Більше нічого. Ви маєте побачити його на власні очі. Сподіваюся, ти побачиш те, про що я ще не наважуюся навіть думати. Хоча... можливо, краще то було б чимось іншим, аніж я думаю.

– Ну, я геть нічого не розумію! – пробурмотів Адельбарт.

– Це було десь тут, – прошепотів Лис за мить.

Вони побачили зламані гілки та витоптану траву.
– Отже, ця тінь – не тінь, – зауважив Адельбарт. – Це більше схоже на слід тварини.

Сссш! – зашипів Лис. – Ходіть... Дивіться, там!

І тут Паккі справді побачив, як рухається щось темне. І це була не людина.

– Ну йдіть же й подивіться, – покликав Лис.

– Це ж не небезпечно, правда? – запитав Адельбарт.

– Сподіваюся, ні, – відповів Лис. – Просто подивися, хто це, – звернулася вона до Паккі. Раптом Лавінія відчула невпевненість. – Можливо, я тільки уявляла це, – пробурмотіла вона, – і тоді мені шкода...

Паккі обережно пройшов далі. Тінь віддалялася. Тепер він міг бачити, що це... Юнак прискорив крок, побоюючись, що втікач зникне з поля зору. Лис і Адельбарт рушили за ним.

Паккі призупинився. Попереду рослинність була не такою густою, і... ось він!

– Кінь! – прошепотів за спиною Адельбарт.

Перед ними, озираючись довкола, стояв чорний кінь з буйною гривою.

Паккі затамував подих.

Лавінія підійшла і стала поруч, він відчув, як її пальці стискають його руку.

– Ти його бачиш? – ледь чутно запитала вона. Юнак зрозумів, що вона хотіла запитати: «Ти впізнаєш його?»

Паккі подивився на неї, мимоволі вимовивши ім'я:

– Арданвен!

Юнак підійшов до коня, який підняв голову і неспокійно ворухив вухами.

– Стій на місці, Арданвене, Нічний Вітре, – тихо промовив до нього Паккі.

Кінь також мав його впізнати, але він здавався наляканим.

– Арданвене, – повторив він. – Дорога, вірна тваринно, не тікай, ходи до мене.

Кінь коротко заіржав, підійшов до нього, зігнув шию і дозволив себе погладити.

– Арданвене, – прошепотів Паккі, – що сталося? Твоя шкіра подряпана, і ти самотній. О, Нічний Вітре, де Тіурі?

– Отже, це справді він, – сказала Лавінія, приєднуючись до них. – А де ж Тіурі? – Її голос затремтів.

Арданвен звільнився від Паккі, струсонув гривую і швидко заспокоївся.

– Це кінь лицаря Тіурі, – пояснив Паккі Адельбарту. – Найвірніша і наймудріша тварина. Коли він тут, Тіурі не може бути далеко... – Голос юнака перервався, його знову охопив страх за долю друга.

Адельбарт зрозумів, що відчуває Паккі, бо його обличчя було серйозне і задумливе.

Лавінія погладила Арданвена.

– Якби ти міг говорити, – прошепотіла вона. – Де твій господар? Ти ж не міг покинути його в небезпеці...

– Кінь не має поводу та сідла, – помітив Адельбарт. – Просто шматок мотузки на шиї з потертим кінцем, ніби він розірвався.

Паккі почав розв'язувати мотузку.

– Що тепер? – запитала Лавінія.

– У будь-якому разі треба продовжувати шукати Чоловіків у Зеленому, – сказав Адельбарт. – У нас така домовленість. А вам, я гадаю, краще повернутися назад.

– Я теж так думаю, – кивнув Паккі.

– І ви можете взяти цього коня, – запропонував Адельбарт.

– Ні, нехай Арданвен залишиться з нами, – заперечив Паккі. – Можливо, він приведе нас до Тіурі.

– Ходімо далі вчотирьох, – сказав Лис. – Мені краще не повертатися, бо знову доведеться переходити річку і, крім того...

– Ні, я не можу дозволити тобі йти з нами! – заперечив Паккі.

– Чому ні?

– А раптом вони захоплять тебе і використають як заручника? Що скаже тоді на це... пан Рафокс?

– Він має рацію, – підтримав його Адельбарт. – Хоча Чоловіки в Зеленому не звернуть на вас уваги, панночко... я маю на увазі – пане Лисе. Їхні дружини й дівчата також часто вдягають хлопчачий одяг, аби разом з чоловіками кочувати лісом.

– Невже? – здивувався Лис. – Тоді немає жодних заперечень проти мого приєднання до вас? Хто знайшов Арданвена? Я! Я міг би бути вам корисним.

Проте Паккі продовжував заперечно хитати головою.

– Ти, звісно, можеш мені сказати «ні», – звернулася Лавінія до Паккі, – але наказати не можеш. Я приймаю власні рішення. Оскільки мене називають Лисом, я роблю тільки те, що хочу, і я знаю, що роблю. Припинімо цю суперечку.

– Ми тут надовго затрималися, – зауважив Адельбарт, – і маємо повернутися до джерела, інакше я не знайду дороги.

– Але з вами буде кінь Тіурі – Арданвен, – сказала Лавінія. – Рушаймо! Я попрощаюся тут з вами.

– Це мудро з твого боку, – з полегшенням зітхнув Паккі. – Ти ще можеш знайти дорогу до річки?

– Авжеж, – кивнула Лавінія. – Прощавай. – І, не чекаючи відповіді, вона подалася геть.

– Це справді краще, що вона не пішла з нами, – звернувся Паккі до Адельбарта, коли вони продовжили подорож. – Я б не наважився панові Рафоксу... і Тіурі дивитися в очі, якби з нею щось трапилося.

– Пан Рафокс... Лис! – промовив Адельбарт, свистячи крізь зуби. – Ось, ми тут. – Він озирнувся і додав: – Я вже чую струмок.

– Я чую набагато більше, – прошепотів Паккі. – Схоже, тут блукають усілякі істоти.

– У лісі завжди так, – зауважив Адельбарт. – Але, – сказав він за мить, – і справді хтось ходить, і цього разу – не чорна тінь. Присягаюся моєю бородою, це знову Лис!

Так, це був Лис! Вони зустріли дівчину біля струмка.

– Який збіг обставин, – сказала вона ніжно, – що ви йдете тією самою дорогою, яку обрав і я.

Паккі намагався робити вигляд, що він обурений. Що тепер? Змусити її повернутися він не міг.

– Вважайте, що вам це лише ввижається, – сказав Лис. – Зробіть вигляд, що ви мене не бачите. Я, до речі, іду самостійно. – Вона повернулася до них спиною і пішла вздовж струмка.

Адельбарт і Паккі пішли за нею разом з Арданвеном. Але через деякий час Адельбарт закричав: – Ми йдемо в інший бік!

Тепер Лавінія йшла позаду – спершу через потік, а потім, майже бігом, через усілякі стежки в лісі.

– Я відчуваю, що ми просто блукаємо лісом, – припустив Паккі. Він озирнувся і покликав Лавінію: – Лисе! Будь ласка, приєднуйся до нас, усі ми знаємо, що твій шлях такий самий, що й у нас.

– Маєш рацію, – підтвердив Адельбарт. – Чи не хочете ви накинути мого плаща, пане Лисе? Це не дуже ввічливо, але я раптом зрозумів, що вам, мабуть, холодно.

– Дуже чемно з твого боку, але ні, дякую, – відказала Лавінія. – Ми йдемо так швидко, що мій одяг уже майже сухий. Я не розумію, Адельбарте, як ти можеш бути таким впевненим, що ми йдемо у правильному напрямку. Я б уже заблукав. Окрім того, я б весь час зупинявся, аби пересвідчитися, чи не влаштував хто засідку.

– Я теж не знаю дороги, – зізнався Адельбарт, – але переконаний, що до нас прийдуть Чоловіки в Зеленому. Якщо вони невдовзі цього не зроблять, я їх гукну.

Однак це виявилось непотрібним. Менш ніж через пів години назустріч їм вийшли двоє Чоловіків у Зе-

леному, ще двоє пішли слідом за ними. Списами вони наказали їм мовчати.

7. Ворог

Паккі і Лавінія стояли близько одне до одного. Вони уважно вивчали Чоловіків у Зеленому і дійшли висновку, що вигляд у них войовничий, але не надто загрозливий.

Адельбарт доторкнувся до грудей одного з них і сказав: – *Джаруда!*

– *Джаруда!* – здивовано відповів той. Але інші мовчали, лише переводили погляд від Адельбарта до Арданвена і від Арданвена до Паккі та Лиса.

– *Джаруда,* – прокашлявшись, повторив Адельбарт. – Настала тиша. Усі розглядали один одного.

– Скажи їм, Адельбарте, – пошепки нагадав Паккі, – що ми посланці, чи щось інше.

Уривчасто, затиноючись, Адельбарт почав говорити. Чоловіки вислухали його, але жодний м'яз на їхніх обличчях не здригнувся.

– Я знаю, що взагалі-то ви мою мову теж розумієте! – нарешті вигукнув Адельбарт. – Ми посланці могутнього володаря Містеринату і прийшли запитати, чи знаєте ви бодай щось про Лицаря Тіурі з Білим Щитом. Нам треба поговорити особисто з Техалоном.

Один із чоловіків кивнув і щось відповів.

– Техалон саме неподалік, – прошепотів Адельбарт до Паккі.

Інший чоловік показав на Арданвена і щось сказав.

– Він деякий час доглядав за цим конем, – переклав Адельбарт. – Кінь був дуже норавливий і весь час тікав.

– Це кінь лицаря Тіурі! – голосно повідомив Паккі. – І я б хотів знати, як він опинився тут!

Адельбарт хотів було перекласти, але Чоловік у Зеленому, здається, уже зрозумів, бо знизав плечима, а потім дав їм знак іти далі.

– Ми мусимо підкоритися, – прошепотів Паккі. Чоловіки енергійно закивали і промовили:

– Техалон.

– До Техалона. Тоді ходімо, – погодився Адельбарт.

Принаймні кілька годин вони йшли майже мовчки. Час від часу Адельбарт звертався до одного з їхніх провідників, але відповіді не отримував – чи тому, що погано знав їхню мову, чи тому, що Чоловіки в Зеленому були не схильні розмовляти.

Раптом їхній шлях перетнув Чоловік у Зеленому.

Тварику! – вигукнув Адельбарт у захваті.

– *Джаруда*, Адельбарте, – привітався чоловік.

І тут настав час розмов – спочатку Адельбарта із Твариком, потім Адельбарта з Паккі. Тварик сказав, що Техалон неодмінно хотів би їх почути найближчим часом.

– Ти щось знаєш про Тіурі? – запитав Паккі. Раптом він засумнівався, чи справді Тварик його розуміє, та невдовзі ці сумніви розвіялися.

– Розкажи, Тварику, – попросив Адельбарт. – Ти можеш це знати.

Чоловік у Зеленому запитально подивився на Паккі, кинув погляд на Лавінію, а потім тихо промовив:

– Тіурі та його друзі живі й здорові. Проте велика небезпека все ще існує. Ворог наближається. Тому йдіть за мною дуже тихо, щоб вас ніхто не почув. Більше анічичирк! – Він обернувся і повів їх дорогою.

Лавінія схопила Паккі за руку, її рука була холодна як лід. Дуже тихо вони рушили далі, навіть Арданвен ступав майже нечутно.

І раптом вони побачили вежу в кінці стежки – вежу з колод, по якій рухалися люди. Один із них двічі мах-

нув рукою, і Тварик одразу збіг зі стежки, закликавши своїх супутників іти з ним через ліс. Невдовзі він зупинився біля дерева і дав знак прив'язати тут Арданвена. Паккі прошепотів до Нічного Вітра кілька слів, умовляючи його стояти на місці.

З боку вежі пролунав барабанний удар. Тварик нахилився до Паккі, Адельбарта і Лавінії.

– Ви можете його побачити, – прошепотів він. – Але ані пари з вуст, незважаючи ні на що!

За прикладом Тварика вони стали на коліна і, обережно продираючись за ним крізь кущі, намагалися роздивитися бодай щось крізь гілки та листя.

Серце Паккі тривожно билось. Вони опинилися біля вежі, і лише дорога відділяла їх від неї. Однак він міг бачити лише нижню її частину.

Юнак сидів між Лавінією та Адельбартом, а Тварик опустився на коліна біля нього. Більше нікого не було видно. Однак, коли він придивився пильніше, то виявив багато інших Чоловіків у Зеленому – вони ховалися за кущами і сиділи на деревах. Усю територію навколо вежі було оточено! На самій вежі також були люди, він це знав, але видно й чутно їх не було.

Йому стало цікаво, чого вони чекають. Тварик глянув на нього і приклав палець до губ.

Дорогою хтось наближався – якийсь вершник. Паккі його добре чув, а за мить і побачив. Це був лицар, лицар у чорних обладунках на великому сірому коні. Чорний Лицар з Червоним Щитом! Він зупинився перед сторожовою вежею, опустив забороло, підняв голову і мовчки чогось очікував.

Згодом з вежі пролунав гучний голос – в голові Паккі промайнула безглузда думка, що цей звук мав би доходити зсередини, а не згори.

– *Джафуда*, – донеслося звідти, і далі послідували якісь незрозумілі слова.

Чорний Лицар відповів. Його голос був тихим і мелодійним. Проте Паккі він видався неприємним, хоча юнак і не розумів, про що йдеться.

Людина-невидимка на вежі знову заговорила, і Паккі нагострив вуха, бо цього разу це була його рідна мова – повільна й розмірена.

– Ті троє, про кого ви, пане, питаєте, – тут. Чому вони не мають нас розуміти? Повторіть своє прохання.

Паккі, Адельбарт і Лавінія Perezирнулися. Хто були ці «троє»?

– Гаразд, Техалоне, – погодився Чорний Лицар. – Я вимагаю, аби ви повернули в'язнів, які втекли від мене. Я бачу, ви не переховуєте їх, вони стоять з вами на вежі. Чому ви відправили моїх вершників, щоб я був змушений приїхати сам?

– Ви ж знаєте, пане, – мовив чоловік нагорі, – що будь-якому незнайомцеві заборонено входити в цю зону?

– Так воно і є, Техалоне. Але ви тримали цих трьох при собі. Їм також заборонено бути тут. Я претендую на них як на своїх полонених.

– Але чому вони ваші полонені? Їм вдалося втекти. Кожний в'язень має на це право.

– Як володар Таренбурхту я маю право наполягати на їхньому поверненні, – продовжував Чорний Лицар. – Ми не маємо втручатися в справи один одного, чи не так? Я прошу передати їх мені.

– Доведіть свою правоту, – спокійно відказав Техалон.

Щось грізне пролунало в голосі лицаря, коли той обурився:

– Ви насмілилися забагато просити! Перший – один із моїх слуг. Другий – дурень, який раніше втік з моєї території, а потім наважився повернутися. А з третім – Тіурі – я веду гру, яку ще не завершено.

З вежі почувся звук, схожий на зітхання та притлумлений шепіт. За куцями Паккі і Лавінія міцно схопилися за руки.

Техалон промовив:

– Пане, з цих причин я не можу задовольнити ваше прохання.

Лицар гнівно зажестикаулював, але Техалон продовжив, підвищуючи голос:

– Вони прийшли сюди через три дні після місяця у повні. А коли народиться молодик, їх уже тут не буде, вони вийдуть Прихованим шляхом... Вам розповісти – яким? Не знаєте, які обряди відбуваються на березі Глибокого озера? Ці троє вирішили свою долю, коли певного дня увійшли на мою землю. Вони мої в'язні!

Чорний Лицар наче закам'янів на своєму коні. Після декількох хвилин мовчання він запитав:

– Що ви маєте на увазі?

– Глибоке озеро раніше називали Озером смерті, – пояснив Техалон. – Як гадаєте, воно більше не хоче жертв?

Чорний Лицар аж засичав. Потім заговорив знову, але Паккі міг розібрати лише деякі слова: «Ось так вони помруть...»

Паккі ледве втримався, щоб не підскочити і не закричати. Лавінія раптом сповзла на нього неприємно. Тварик нахилився над Паккі і затулив йому рота рукою.

– Це неправда! – прошепотів він. – Спокійно!

Паккі спробував звільнитися.

– Це неправда, – повторив Тварик. – Ми – друзі.

Проте Паккі так перелякався, що не зміг одразу опанувати себе.

Чорний Лицар повернув коня і помчав геть.

– Він ворог, – сказав Чоловік у Зеленому.

8. Друзі зустрічаються знову

Тварик узяв руки Лавінії у свої і заспокійливо заговорив з нею. Адельбарт теж нахилився над нею.

– Це неправда, – сказав він рішуче. – Не бійся. Це була хитрість!

Лавінія розплющила очі і здивовано подивилася на них.

– Ні?... – прошепотіла вона, сідаючи.

Тварик глянув через плече на Паккі й повідомив:

– Ваші друзі в безпеці. Запитайте їх самі, якщо не вірите.

Паккі пробрався через підлісок і підійшов до вежі. Двоє людей саме спустилися вниз: першим був Чоловік у Зеленому, другим – Тіурі.

Нарешті друзі зустрілися! Вони схопилися за руки і спершу не знали навіть, що сказати.

– Паккі! – нарешті вигукнув Тіурі. – Паккі... ти! – Він стиснув руку Паккі, і його обличчя засяло.

Паккі обійняв його. Він помітив темні кола під очима свого друга, його дивні зелені строї були розірвані, але сам він був тим самим Тіурі.

– Усе гаразд? – запитав він. – Ви... Вас не ув'язнили?

– Ні... більше ні, – насилу вимовив Тіурі, перевівши подих. – Ти тут! Я не смів навіть сподіватися на це...

– Це було найбільшим потрясінням у моєму житті, – здригнувся раптом Паккі. – Цей Чорний Лицар...

– Лицар повірив тому, що я йому сказав, – приєднався до розмови Чоловік у Зеленому, який стояв поруч. – Оскільки він сам лиходій, то й від інших очікує того ж.

Паккі збагнув, що це, певно, мав бути Техалон.

До них приєдналися ще двоє.

– Маріусе! – радісно вигукнув Паккі. – І Ярро?! – додав він з подивом.

– Без Ярро ми не змогли б сюди дістатися, – сказав Тіурі. І тут почали говорити всі одразу – схвильовані, збуджені й щасливі. Тільки Техалон спостерігав мовчки.

Аж тут несподівано прибіг Адельбарт.

– Лис не хоче підходити, – прошепотів він до Паккі. Потім побачив Техалона і шанобливо з ним привітався.

Господар лісу закликав їх до уваги.

– Що вас привело сюди? – запитав він, дивлячись на Паккі й Адельбарта.

– Ми посланці володаря Містеринату, – відповів Адельбарт і почав розповідати, чому вони прибули. Час від часу Паккі доповнював його розповідь.

– Володар Містеринату! – очі Тіурі засяяли. – Зі своїми воїнами! Це чудово! – Він повернувся до Техалона і запитав: – Пане, ви, безперечно, вважаєте, що це добре...

– Я б хотів поговорити з володарем Містеринату сам-на-сам, – сказав Техалон. – З ним єдиним. Він має з'явитися негайно, верхи він може швидко сюди дістатися. Але його воїни не можуть ступити на мою територію.

– Чорний Лицар теж знає, що вони прибули, – звернувся він до Тіурі. – Про це сповістили його барабани... – Він глянув на Паккі й продовжив: – Звісно, ви багато чого не розумієте. Я мушу поговорити з паном Містеринату якомога швидше. Але ворог не має підозрити, що щось відбувається в цьому лісі... Нехай пан Рафокс накаже своїм воїнам іти на схід, начебто там їхня мета. Вони мають негайно відступити звідси. Інакше з ними трапиться те, що сталося з лицарем Ристридином. За жодних обставин їм не можна йти на південь... нікому.

– А що там на півдні? – поцікавився Паккі.

– На півдні – Таренбурхт з тисячею воїнів, – пояснив Тіурі. – Більшість із них – Червоні Вершники.

– І Чорний Лицар з Червоним Щитом? – прошепотів Паккі.

– Він їхній лідер – принц Евіллану.

Уже за десять хвилин Адельбарт був на зворотному шляху, і Тварик разом з ним. Вони мали забезпечити

ти, щоб пан Рафокс якомога швидше приєднався до них.

– Принц Евіллану?! – здивувався Паккі. – Ти був його полоненим?! Як... як він до тебе ставився?!

– Він... грав зі мною в шахи, – відповів Тіурі.

– Та невже! – вигукнув Паккі.

– Так, друже, – підтвердив Дурник. – Вони грали щоночі. Але ми також готувалися до втечі і третьої ночі втекли – з ним, з Ярро.

– Розкажи мені все, – попросив Паккі.

Раптово він згадав про щось інше. Лавінія... Де вона залишилася? А Арданвен? Про панночку він нічого не мав права розповідати, але...

– О, Тіурі, – сказав Паккі, – ми знайшли Арданвена. Він ішов лісом. Як це могло статися... – Раптом він замовк, побачивши вираз обличчя Тіурі.

– Арданвен? – затинаючись прошепотів юний лицар. – Це неможливо. Він...

– Він ішов лісом, і ми привели його сюди, – пояснив Паккі.

– Арданвен? Я думав, що він мертвий, – ледве промовив Тіурі.

– Він справді живий! – вигукнув Паккі. – Ходімо зі мною – і побачиш сам.

Але Чоловік у Зеленому саме прибув з конем. Тіурі завмер. Арданвен заіржав, вивільнився з рук того чоловіка і рушив до свого господаря. Тіурі побіг йому назустріч, і за мить вони вже вітали один одного.

– Лихий лицар збрехав, – прошепотів Дурник. – Я ж казав тобі? Чорний кінь втік, і вони не змогли зловити його.

Тіурі обійняв Арданвена за шию і занурив обличчя в його довгу гриву.

– Так, – своїм звичним грубим тоном мовив Ярро до Паккі, – Як добре мати таких хороших друзів і знову зустріти їх таким несподіваним чином?

Паккі знову подумав про Лавінію і озирнувся. Техалон підійшов до нього й повідомив:

– Ваш третій попутник у безпеці, він під наглядом Ліани, дружини Тварика. Але хоче бодай здалеку подивитися на своїх друзів.

– Я знаю, – м'яко відповів Паккі. – Ви розумієте, Тіурі не повинен знати, що вона тут.

– Чому ні? Бо вона жінка?

– Так, пане, саме тому.

– Звучить непереконливо, – заперечив Техалон. – Але це її справа... Ходімо, – продовжив він, – гукни своїх друзів і піднінемося назад на вежу. Ви мої гості, і я хотів би бачити вас усіх разом. Більше не говоритиму нічого, аж доки пан Містеринату не прибуде сюди.

– Отже, Техалон не хоче тебе відпускати, – здогадався Паккі. – Невже змінив своє рішення?

Вони – Тіурі, Паккі, Ярро і Дурник – сиділи на вежі. У кутку за барабаном сидів Чоловік у Зеленому, але участі в розмові не брав.

Вежа була високою, і звідти вони могли далеко бачити. Однак Паккі навіть не звертав уваги на вершини високих гір. Друг цікавив його набагато більше.

Тіурі розповів, які небезпеки приховує Дикий ліс. Розповів і те, як вони з Дурником врятувалися і за допомогою Ярро змогли втекти. Однак Паккі ще не почув про його почуття.

– Так, Техалон змінив своє рішення, – сказав Тіурі. – Чому – не знаю. Мабуть, тому, що прийшов володар Містеринату. З такою великою кількістю воїнів у його володіннях він більше не може запобігти розголошенню таємниці Таренбурхту.

– Лицар із Червоним Щитом, принц Евіллану, – прошепотів Паккі. – Який він?

– Він той, хто вбив лицаря Едвінема, – промовив Тіурі повільно.

– Кажуть, що він схожий на лицаря Ідіана.

Паккі був готовий розпитувати його й далі, проте Тіурі передусім хотів почути про його пригоди.

– Я не знаю, Паккі, що могло б статися, якби тобі не вдалося прийти сюди з допомогою вчасно.

– О, нам дуже пощастило, – відповів на те Паккі. – Хороші люди, такі як Адельбарт, допомогли мені. – І він розповів про те, що сталося з ним.

– Я такий радий, що ми знову разом! – сказав Тіурі трохи згодом. – І що Арданвен теж тут... – Він подивився вниз – там стояв його кінь. Сам Техалон годував його.

Господар Дикого лісу щойно вийшов з нього в товаристві юнака, одягненого в блакитне.

Хто це? – запитав Тіурі.

Паккі подивився і аж зблід.

– Та це Лис, – відповів він, – зброєносець з Містеринату, який прийшов з нами. – Він помітив, що Тіурі більше не звертає уваги на Лиса і не розумів – тішить це його чи дратує. – Хіба ми все-таки не в пастці? – запитав він. – Нас просто відправили на цю вежу.

– Техалон пообіцяв, що я можу їхати куди захочу, – сказав Тіурі. – Але вважає, що він, пан Містеринату і ми, перш ніж діяти, мусимо все обміркувати. Якщо хочемо боротися з владою в Таренбурхті, нам конче потрібно бути дуже обережними і продумати наш бойовий план.

– А куди ти хочеш піти?

– До Дороги несподіванок, через гори.

Цей намір не здивував Паккі.

– Тоді я піду з тобою, – повідомив він.

– Я знав, що ти так скажеш, – усміхнувся Тіурі. – Звісно, я не можу піти в гори без тебе!

– Ти ще не відмовився від цього плану? – пробурчав Ярро. – Як ти збираєшся туди потрапити?

– А що робити мені? – прошепотів Дурник.

– Маріусе, – звернувся до нього Тіурі, – я не забув своєї обіцянки, даної тобі...

– О, це відбудеться, друже, – перебив його Дурник. – Лише в інший день, пізніше.

Тіурі, однак, перевів задумливий погляд з Дурника на Ярро.

– Дивіться, Господар Дикого лісу кличе нас до себе, – сказав Ярро. – Сподіваюся, він запросить нас на обід. Я голодний.

– І я, – зізнався Паккі, – я тільки тепер це відчув. – Він збентежився, побачивши, як Техалон зупинив Лавінію, коли вона почала тікати.

– Що там сталося? – насторожився Тіурі.

– Та нічого, – сказав Паккі. – Як, здається, давно це сталося, друже, коли я повернувся за торбою з нашим провіантом і почув, як ти кричав: «Небезпека, тікай...» – Він продовжував говорити захоплено й швидко, навіть після того, як вони спустилися вниз. Так він сподівався відвернути увагу Тіурі від Лиса.

На щастя, його друг підійшов до Арданвена. Однак Техалон гукнув його:

– Тіурі, тут є хтось, з ким ти ще не привітався.

Паккі затнувся на півслові.

Лавінія схилила голову і сказала:

– Мене звать Лис. – отже, вона не передумала.

Коли Тіурі підійшов до неї, їй нічого не залишалося, окрім як стояти, але обличчя дівчина намагалася приховати. А втім, саме це і привернуло увагу Тіурі. І вперше він справді звернув увагу на невідомого зброєносця Містеринату.

Паккі побачив як розширилися очі Тіурі. Він упізнав її. Юнак зблід, але нічого не сказав і лише простягнув їй руку. Лавінія взяла її, і вони кілька хвилин стояли нерухомо.

– Що... ти сказав... твоє ім'я? – ледь чутно запитав Тіурі.

– Лис... – пошепки відповіла Лавінія. Вона хотіла забрати руку, але Тіурі міцно тримав її.

– Я хочу назвати тебе інакше, – сказав він. На його обличчі сяяла усмішка.

Лавінія опустила очі. Раптом Тіурі відпустив її і почервонів. Він відступив, глибоко вдихнув і провів рукою по чолу.

– Лис? – запитав він. – Зброєносець з Містеринату? Чому?

– Чому? – повторила Лавінія. Вона видавалася такою ж розгубленою і невпевненою, як він. – Тому що... ти не помиляєшся?

– Я не помиляюся в тому, що бачу. Ти...

– Моєму батькові був потрібен зброєносець, – перебила вона його і затамувала подих. Проте за мить продовжила: – Мого брата саме не було, тому вирушила я. Невже це так дивно лише тому, що я дівчина?

– Ні... так, – знітився Тіурі. – Ну, я не можу сказати нічого іншого, Лавініє, окрім того, що я... дуже здивований, що зустрів тебе тут. Вибач, якщо я тебе дивно привітав.

Ніхто з них не звертав уваги на інших, але тепер вони зрозуміли, що всі все ще тут. Вони б хотіли сказати більше, але засоромилися і замовкли.

Техалон представив Лавінії Ярро і Дурника, а потім промовив спокійно, ніби нічого незвичайного не сталося:

– Ходімо. Тут поблизу, на березі Глибокого озера, ми чекатимемо володаря Містеринату.

– Коли він приїде? – схвильовано запитала Лавінія.

– За кілька годин. Ми встигнемо поїсти. А Лис... чи Лавінія... – ти панянка, тож нехай лицар Тіурі супроводить тебе до Глибокого озера, це буде шляхетно, як і належить.

Вони йшли разом.

«У Тіурі, коли він ішов з Лавінією, було таке обличчя, – думав Паккі, – ніби він сновида. – Я впевнений,

що Тіурі був щасливий. Більше щасливий, аніж здивований». Проте було щось, що йому не подобалося, хоча він не міг усвідомити, що саме. Можливо, Лавінія мала рацію – і це був не час для дружніх зустрічей. Але Техалон щойно направив її до нього, хоча й знав, що Лавінія ще не хотіла зустрічатися з Тіурі. Чи мав він на те підстави?

Паккі подивився на Майстра Дикого лісу. На його обличчі нічого не можна було прочитати.

«Проте, – сказав він собі, – я б не здивувався, якби він зробив це навмисно... або маючи якусь іншу мету». Юнак не міг зрозуміти, що це – втручання з доброти, або він просто дражнив їх.

9. Тіурі й Лавінія

Тіурі йшов поруч з Лавінією. Яким же приголомшенням було для нього впізнати її! Здивуванням, але передусім радістю. Ніби він бачив її вперше і водночас ніби завжди знав її – єдину дівчину, яку міг би кохати. Але коли вона спробувала вирвати руку й опустила очі долу, юнак раптом зрозумів, що вона, імовірно, відчуває не те саме, що й він. І одразу після цього згадав, що зовсім недавно вважав, що закоханий у когось іншого. Він навіть залишив рукавичку Лавінії в Таренбурхті. А потім її слова: «Моєму батькові був потрібен зброєносець...» Дурень, на якусь мить він наважився розраховувати, що вона пішла до лісу заради нього. «Як я міг уявити собі таке?! – думав він. – Я цього не вартий».

Він намагався повернути собі спокій, якого зараз так потребував. Юнак невиразно відчував, що в цей момент може бути небезпечно піддаватися своїм почуттям. Чи був він насправді закоханий у Лаві-

нію?

Але в будь-якому разі він не міг іти поруч з нею і мовчати як дурень. Він мав би щось сказати, поговорити з нею.

Дівчина випередила його.

– Сподіваюся, ти був не надто вражений, коли побачив мене в цьому одязі, – сказала вона. – Можливо, мені мало б лестити, що ти впізнав мене попри це вбрання.

– Я впізнав би тебе де завгодно, Лавініє, – відповів він. – Але це правда, я був вражений... і я все ще здивований.

– Просто здивований? – поглянула на нього збоку дівчина й сором'язливо усміхнулася.

– Набагато більше. Щасливий, схвильований і... – Він замовк, побоюючись, що може бовкнути зайвого. Потім додав: – Але я не розумію, як твій батько дозволив тобі сюди прийти.

Ідучи позаду них з Арданвеном, Паккі нагострив вуха.

– Спочатку він теж був не в захваті від цього, – спокійно відказала Лавінія. – Але я знала, що йому дуже шкода, що мій брат не зміг вирушити з ним. Тож не хотіла відпускати його самого. Хтось же мусив доглянути за ним і піклуватися про нього, якщо з ним щось трапиться.

«Ну, добре, – вирішив Паккі, – у неї одразу готова відповідь». Але подумав, що буде, якщо Лавінія зустрінесться віч-на-віч зі своїм батьком.

– Трохи помовчавши, Тіурі сказав:

– Ти, можливо, не знала, які небезпеки чатують на тебе. Тобі насправді не варто залишатися тут занадто довго, Лавініє.

– У моєму краї панночка Лавінія у цілковитій безпеці, – запевнив Техалон.

– Не могли б ви називати мене «Лис», пане? – по-

просила Лавінія. – Поки я ношу цей одяг, хочу, аби до мене ставились як до зброєносця. Гадаю, незабаром батько відправить мене назад. І тоді, Тіурі, ти підеш своїм шляхом і звільнишся від моєї присутності.

– Але я не це мав на увазі! – злякався Тіурі. – Я просто хвилююся за тебе, Лавініє... Лисе. Перепрошую, я, мабуть, не так висловився.

– Не гнівайся на мене, Тіурі! – почала Лавінія.

– Гніватися на тебе?!

– Тобто не хвилюйся. Будь ласка, розмовляй зі мною, ніби... як з товаришем по зброї. – Вона зиркнула через плече. – Як Паккі.

– Який товариш по зброї! – скрикнув Паккі. Йому здавалося, що Лавінія і Тіурі неправильно розуміють цю свою зустріч і був радий, що теж може говорити. – Лавінія... тобто Лис, знайшов Арданвена. – Паккі пішов поруч з ними і розповів другові, як вони разом ішли назирці за конем.

Тим часом вони підійшли до озера. Лавінія зізналася:

– Якщо це Глибоке озеро, я ніколи не зможу його любити. – Вона спіймала прикутий до неї погляд Тіурі і поспішно додала: – Хіба ти не радий, що повернувся Арданвен?

– І те, що ти стоїш поруч зі мною... – продовжив Тіурі, але вона не дала йому закінчити.

– Чи ти вже їздив на ньому? – запитала вона. – Він, певно, палає бажанням погуляти з тобою.

– Я теж! – раптом зрозумів Тіурі.

Він миттю стрибнув на коня, хоча в нього не було ані поводдя, ані сідла. Кінь негайно підкорився натиску колін господаря і дотику його руки – і вони помчали долиною.

Усі зупинилися, спостерігаючи за вершником.

– Чудово! – зітхнула Лавінія.

– Тепер він знову лицар, – сказав Дурник, – верш-

ник на прекрасному чорному коні.

Тіурі об'їхав озеро і помахав їм рукою. Потім почав на захід і зник з поля зору.

Ярро запитав Техалона:

– Ти не боїшся, що вони втечуть разом?

– Ні, – коротко відповів той. Він покликав Лавінію і почав спускатися до озера.

– Паккі, – прошепотіла дівчина, – ти зробиш щось для мене?

– Так. Що саме?

– Чи не хотів би ти зустрітися з моїм батьком згодом і трохи підготувати його? Розкажи йому все! – І вона пішла за Техалоном.

– Ну от, не мала баба клопоту, – пробурчав Ярро. – Що робить ця панночка тут? Вона може вдягнутися як чоловік, але це мало що міняє. Вважаю, що Тіурі тепер є про що подумати. Якщо ця дівчина намислить закрутити йому голову, то клопоту не оберешся.

– Не кажи дурниць, Ярро, – обурився Паккі.

– Якщо ти добряче поміркуєш, – відказав Ярро, – то побачиш, що моя правда.

Коли вони дійшли до берега озера, Тіурі повернувся. Румянець палав на його щоках, очі блищали. Він стримав Арданвена і весело привітався з ними.

– Чудовий кінь, – зауважив Ярро.

– Ніхто, окрім Тіурі, не може їздити на ньому, – захоплено сказала Лавінія.

– Я теж міг сидіти в нього на спині, – гордо повідомив Дурник.

– Невже? – усміхнулася Лавінія.

– Ти теж можеш, – запропонував Тіурі, нахилившись до неї. – Арданвен – твій слуга, як і я.

– О, залюбки, – прошепотіла вона.

«Але він не осідланий», – подумав Тіурі.

– Зачекай трохи, давай разом зі мною... якщо хочеш.

Лавінія на мить завагалася, а потім згідливо кивнула. Тіурі посадив її перед собою, і вони повільно поїхали.

ли навколо озера.

– Тіурі мене не забуде, правда? – прошепотів Дурник. – Раніше мені дозволяли кататися.

– Маріус думає так само, як і я, – тихо сказав Ярро до Паккі.

– Та замовкни нарешті, – відказав той.

«Мені це снилося!» – подумав Тіурі.

Він пришвидшив Арданвена, і Лавінія одразу притиснулася до нього. Так, йому снилося, що він їхав, обійнявшись з нею, на Нічному Вітрові. Тільки тоді йому доведеться мчати ще швидше, прямуючи до невідомої мети...

Раптом він притримав Арданвена.

– Вибач, – промовив він якось невпевнено. – Треба вертатися.

Лавінія нічого не відповіла, лише всміхнулася йому. Назад Тіурі їхав повільніше.

– Лавініє, – звернувся він до дівчини, – або Лисе, якщо хочеш...

– Кажи «Лавінія», – погодилася вона.

– Я мушу тобі у дечому зізнатися. Твоя рукавичка... Я її загубив.

Лавінія голосно засміялася.

– О, Тіурі! Тобі загрожувала небезпека, ти потрапив у полон і знову втік... і перше, що ти мені розповідаєш, це те, що ти втратив мою рукавичку!

– Так, але... – почав Тіурі. – Тепер я хочу сказати тобі: мені шкода, що я її загубив.

– Мені ні, – заявила Лавінія.

– Ні?! – здивувався Тіурі, раптом знову злякавшись, що занадто відверто проявив свої почуття.

– Ні, – сказала Лавінія, – я можу подарувати тобі ще одну, красивішу... якщо попросиш.

Тим часом вони знову приєдналися до решти, і Техалон вийшов їм назустріч, не залишивши Тіурі змоги

відповісти.

Господар лісу подивився на Лавінію і сказав:

– З нами ти можеш почуватися як удома.

– Чому, пане? – запитала дівчина, коли вони спішилися.

– Бо ти можеш насолоджуватися моментом і забути про завтрашні турботи. Ви обоє могли б тут добре провести час разом... До речі, вогнище розпалено, – ходімо.

Ліан і кілька Чоловіків у Зеленому приєдналися до них, усі посідали біля вогню, щоб поїсти.

Здалеку почувся самотній звук барабана.

– Це означає, – повідомив Техалон, – що Чорний Лицар з Червоним Щитом покинув мою територію.

Тіурі відвів погляд від Лавінії і випростався. І це була справжня реальність! Як може в цьому краї запанувати мир, коли поруч ведуться бойові дії!

Паккі запитав Техалона, чи міг би він також зустрітися з паном Містеринату.

– Гарзд, – погодився той. – Я очікую його тут менш ніж за дві години. – Він подивився на Паккі й Тіурі. – І тоді, – продовжив він, – нам доведеться серйозно поговорити про справи, які зараз здаються важливими, але завтра або через століття про них забудуть.

10. Бойові плани і прощення

Цей насичений подіями день добігав кінця. Усі знову зібралися на березі Глибокого озера: Тіурі і Паккі, господар лісу і володар Містеринату, Лавінія, Адельбарт, Ярро і Дурник. Навколо них, сховавшись серед дерев, пильнували Чоловіки в Зеленому.

Тіурі розповів пану Рафоксу все, що знав про владу та її міць в Таренбурхті.

– Це навіть серйозніше, аніж я думав, – зізнався той. – Сам принц Евілану! Моїх воїнів небагато, але ми не можемо чекати, доки надійде підмога. – Він спохмурнів.

Паккі подивився на нього і пригадав розмову, яка відбулася нещодавно, коли він мав підготувати його до того, що його дочка також перебуває тут. Як же розлютився тоді пан Рафокс! Проте на прохання Паккі не висловив жодного невдоволення на зустрічі.

Спершу слід було обговорити інші питання.

Принц Евіллану загрожував королівствам Унавен і Дагонат. Певна річ, вони мали сповістити захід про існування Дороги несподіванок. Пан Рафокс мав негайно відправити туди своїх людей посланцями Першою Великою дорогою, що пролягала на північ від лісу.

Коли відбудеться напад, звісно, невідомо. Ярро передбачав, що з Евіллану очікується більше воїнів, тож пройде певний час, перш ніж усі вони будуть готові до бою.

Однак не виключено, що принц нападе раніше, ніж збирався спочатку. Зрештою, він міг побоюватися, що його твердиню буде виявлено.

– Тому я запитав вас, чи не спрямуєте ви своїх воїнів на схід, – звернувся Тіурі до володаря Містеринату. – З оповіщення барабанів і, можливо, від своїх шпигунів принц знає, що ви в лісі. Якщо він вважатиме, що ваша мета інша – Забуте місто, наприклад – він може нічого не починати, і ми матимемо достатньо часу, аби попередити Захід.

– Сподіваюся, – відповів на те пан Рафокс. – Але пройде щонайменше вісім чи десять днів, доки посланці перейдуть на той бік гір. І навіть тоді воїни королівства Унавен не одразу будуть готові протистояти вторгненню.

– Дорогою несподіванок буде ближче і швидше, – припустив Тіурі. Він поглянув на Техалона і сказав: – Сьогодні вранці, саме перед тим, як прийшов Паккі, ви нагадали, що, можливо, знаєте, як туди потрапити.

Господар Дикого лісу погладив бороду і повільно промовив:

– Дорога несподіванок ретельно охороняється. Але є Прихований шлях, який починається від Зелених печер, веде в гори і закінчується поблизу перевалу. Ця дорога також може бути небезпечною, але це єдина можливість потрапити з Дикого лісу до королівства Унавен. Як я вже сказав, це Прихований шлях, відомий лише Чоловікам у Зеленому. Одна людина, проходячи цим шляхом, крадькома і винахідливо, могла б уникнути уваги Евіллану...

– Ви показали б мені цей шлях? – запитав Тіурі.

На якийсь час запанувала тиша.

– Гаразд, – нарешті погодився Господар Дикого лісу. – Але я не можу обіцяти, що ти досягнеш мети. Якщо чесно, імовірність невелика.

– Я мушу спробувати, – відповів Тіурі. – Коли я зможу опинитися по той бік гір, якщо мені це вдасться?

– Вирушиш завтра вранці в дорогу, опівдні дійдеш до Зелених печер, а звідти до перевалу близько трьох днів, – відповів Техалон. – Отже, менш ніж за шість днів ти дістанешся королівства Унавен.

Тіурі подивився на пана Рафокса, ніби мовчки запитуючи, як він вважає.

– Ти один? – тихо спитав той.

– Жодна армія не може і не повинна йти цим шляхом, – сказав Техалон. – Окрім того, лише деякі мають можливість пройти непомітно.

– Чи можна нам вирушити вдвох? – запитав Паккі. – Таке важливе завдання не варто покладати на одного. У двох більше шансів! І я знаю гори, я відчуваю себе там упевненіше за Тіурі. До того ж при ньому має бути зброєносець!

Друзі всміхнулися один одному.

– Добре, тоді вирушайте вдвох, – погодився Техалон. – Якщо пан Рафокс дає згоду.

– Я вважаю, що для Тіурі це призначено провидінням, – повільно сказав Рафокс, – і я розумію, що Паккі

не хоче залишати його самого. Дай Боже тобі досягти успіху!

– Дякую, – відповів Тіурі. – Але не забудьте і про інших посланців.

– Отже, ти все-таки вирушаєш, – пробурмотів Ярро. Очі Дурника розширилися від страху.

– Я боюся, – прошепотів він.

– Тож поки що на Дорогу несподіванок, – підсумував володар Містеринату.

– Хвилинку, пане, – мовив Тіурі. – Я, власне, мав іншу мету в цьому лісі, точніше – я сам дав обіцянку. Я мав би відвести Маріуса назад до Лісової Хижі. Він розуміє, що я не можу цього зробити зараз, але я подумав, що він все-таки не повинен чекати. – Юнак обернувся до Ярро. – Я знаю, Ярро, – промовив він, – ти з неспокійним серцем тут з нами. Краще б тобі не знати планів, які ми тут обговорюємо, щоб битися з твоїм колишнім паном. І ти сам не знаєш, що робити. Ось чому я подумав, що ти, можливо, захочеш виконати мою обіцянку. Чи не відвезеш ти Маріуса до Лісової Хижі?

Обличчя Ярро проясніло.

– Якщо Маріус довіряє, я був би радий, – кивнув він. Дурник теж кивнув.

– Тоді я передаю тобі своє завдання з дозволу Маріуса, – сказав Тіурі.

Паккі дивився на друга. Той трохи змінився після їхньої розлуки – здається, якось подорослішав.

– Гаразд, – погодився володар Містеринату. А тепер ось що: якщо королівство Унавен вчасно попередити, вони можуть почекати там принца Евіллану і притримати його. Тоді він, імовірно, повернеться сюди... оскільки іншого шляху для нього немає. І що тоді? Чи не помститься він, розлючений, і чи не спрямує свої сили проти нас? Треба просуватися на схід, далі – до королівства Дагонат, звідти вони найменше очікують нападу.

– Я подумав про це, – прошепотів Тіурі.

– Я погоджуюся, що їх на заході слід попередити, – сказав володар Містеринату, – але водночас нам треба готуватися до війни у нашій країні. До короля Дагоната вже відрядили посланців з повідомленням, що в Дикому лісі є вороги. Але ми тоді не знали, які вони і скільки їх! А Дагонатбург далеко. Королівські лицарі та військо вже днями можуть бути тут. Тож перший удар мусимо здійснити самі. – Він дістав мапу, намалювану ігуменом, розклав її на землі і продовжив: – Найближчі замки – Містеринат та Іслан. Володар Іслану змовляється з Евілланом і, отже, становить додаткову загрозу. Поки що ми можемо розраховувати лише на моїх воїнів та на підкріплення із замку Вестенат, яке незабаром прибуде.

Він окинув усіх поглядом і запитав Техалона:

– Якої допомоги ми можемо очікувати від вас?

– Нічого, окрім того, що я вже дав, – відповів той холодно. – Чоловіки в Зеленому стоятимуть осторонь і захищатимуть лише власну позицію. Але, – додав він, – ми більше не будемо попереджати принца Евіллану своїми барабанами. Ми не будемо йому жодним чином допомагати, тож надаємо вам усі шанси перешкодити його планам. Барабани лише раз надішлють повідомлення, яке він почує, про те, що ви і ваші воїни відійшли. Далі битва за вами! Але єдине: я не терпітиму жодного озброєного чоловіка з будь-якого боку на моїй території між Зеленою річкою, пагорбами та горами.

– Дякую, – так само холодно відповів володар Містеринату. – Тепер ми знаємо вашу позицію.

– Пане Рафоксе, – звернувся до нього Тіурі, – ви виступаєте з малою кількістю проти багатьох. Звісно, якщо буде ваша ласка, я допоможу. Я не хочу покидати лісу! Можливо, хтось інший...

– Ні, – перервав його володар Містеринату, – як єдиний командувач армії в лісі, я маю право віддава-

ти накази. Хтось мусить піти на захід, і саме ти найбільше підходиш для цієї мети. Більше на одного воїна чи менше, для бою не має особливого значення... Ви з Паккі їдете до королівства Унавен. Я пильную в лісі. А тепер послухайте, які плани в мене.

Плани були такі. Пан Рафокс негайно повернеться до своїх воїнів і відрядить деяких найбільш прудконогих посланцями до короля Дагоната та королівства Унавен. Потім, у супроводі Адельбарта, він рушить з невеликою частиною своєї армії на схід, до Забутого міста. Там він почекає кілька днів, перш ніж повернутися, щоб надати Тіурі і Паккі достатньо часу подолати гори. Потім знову вздовж Чорної річки наблизить своє військо до Таренбурхту. Декількох шпигунів було відряджено вперед раніше, аби спостерігати за пересуваннями противника.

– Я наказу своїм людям теж спостерігати, – повідомив Техалон. – Вони завжди підтримуватимуть з вами зв'язок.

Володар Містеринату підвів брови.

– Все-таки надаєте більше допомоги? – сухо запитав він. – Приймаємо. Якщо принц Евіллану вирішить або наступати раніше, або здійснити напад на нас, мені, звісно, доведеться діяти інакше.

Вперше він звернувся до своєї доньки.

– Лавініє, – сказав він, – за хвилину ти підеш зі мною, а потім якнайшвидше повернешся додому. Брат Мартин, сподіваюся, зможе супроводити тебе.

– Тут вона теж у безпеці, – запевнив Техалон.

– Гадаєте? Ні, тепер, коли є ймовірність бою, я не хочу, аби вона залишалася в лісі. Адже ти погодишся, Лавініє?

– Так, батьку, – покійно відповіла вона.

Нарешті було вирішено, що дівчина має вирушити у зворотний шлях наступного ранку. Тварик і Ліан зголосилися супроводжувати її до самого замку.

Пан Рафокс підвівся. Усе було обговорено, тож він міг повернутися до своїх воїнів. Адельбарт мав поїхати з ним. Вони попрощалися з тими, які не вирушали до наступного ранку: Тіурі й Паккі з Техалоном на приховану стежку, Лавінія додому, а Ярро з Дурником до Лісової Хижі.

Пан Рафокс ще раз потиснув руки Тіурі та Паккі. Вони побажали один одному успіху, їхні обличчя були засмучені від думки, що вони, можливо, більше не побачать один одного. Перед від'їздом володар Містери-нату відвів Паккі вбік і тихо сказав:

– Розумію, що це трохи передчасно, але хочу тобі повідомити, що я волів би мати твого друга за свого зятя.

Чоловіки в Зеленому подбали, щоб для кожного було місце для сну – у гамаках і на землі.

Тіурі і Паккі лежали поруч. Обидва були втомлені, однак не могли одразу заснути. Юнаки пошепки розповідали один одному про те, що сталося. Найбільше говорив Паккі, але через деякий час помітив, що його друг говорить дуже мало.

– Про що ти думаєш, Тіурі? – запитав він.

– Усе відбулося так стрімко, – зітхнув Тіурі.

– Ти щодо Лавінії?

– І щодо неї теж... Ти знаєш Паккі, я її люблю, – дуже тихо додав Тіурі. – Можливо, ти не повіриш у це після... Хоча забудь! Хтозна, можливо, вона й не відчуває того, що я. – Він замовк, а потім запитав: – Чому ти не сказав мені, що вона пішла з тобою?

– Тому що... – почав було Паккі. – Ні, – сказав він, – ти маєш запитати про це Лавінію. Це її таємниця.

Тіурі прокинувся до схід сонця, він знав, що вже не зможе заснути, тому підвівся.

Біля озера сиділа скоцюрблена постать. Це був Дурник. Коли Тіурі сів поруч, він прошепотів:

– Ти скоро підеш, друже, а я поїду до Лісової Хижі. Наші шляхи розходитимуться все далі й далі. Ти мене не забудеш?

– Як я можу забути тебе, Маріусе? Чи забув би я, що ти показав мені дорогу в лісі, чи забув би я, що бився за тебе, чи забув би я, що нас спіймали разом і втекли ми разом? Хіба я забув, що ми мали разом поїхати до Лісової Хижі? Я ж не питаю, чи не забудеш мене ти! Я неодмінно приєднаюся до вас у Лісовій Хижі... якщо зможу знайти дорогу туди й назад.

– Туди, де сонце сідає... – сказав Дурник. – Ви були там раніше. І ти повертайся. Я чекатиму тебе у Лісовій Хижі.

Поснідавши нашвидкуруч, Тіурі раптом опинився разом з Лавінією на березі озера. Чи зрозуміли інші, що він на мить хоче залишитися з нею наодинці і поговорити?

Ні, мабуть, ні... До них підійшов Техалон і мовчки став поруч. Проте його присутність завадила їх продовжити відверту розмову. «Ну, – подумав Тіурі, – можливо, це й на краще». Його шлях був далеким, і до його повернення мине ще багато часу.

– Час летить так швидко, – раптом сказав Техалон. – Посланці пана Рафокса до королівства Унавен невдовзі прибудуть туди. Ти, лицарю Тіурі, сподіваєшся прийти туди таємним шляхом швидше. Але цей шлях може бути недостатньо безпечним – покvapливість може тебе зрадити, тож гляди, щоб ти не втратив свого життя ще до початку битви. Чому ти погоджуєшся ризикувати? Чи ти хочеш слідувати прикладу безстрашних лицарів, які померли молодими? Про їхні доблесні вчинки співають пісні, але вони самі більше не чують їх! Яка їм з цього користь?

Тіурі мовчав. Він побачив страх на обличчі Лавінії і відвів від неї погляд. Він помітив, що Техалон стежить

за нею. І юнак зрозумів, що той навмисно говорив так у її присутності. Господар лісу, звісно, сподівався, що вона допоможе утримати юного лицаря від виконання того, що він вважав своїм обов'язком.

Юнак на мить заплющив очі. О, якби не було Евіланну! Якщо і Лавінія любить його, вона, мабуть, не хотіла б, щоб він пішов і розставання було б таким нестерпно важким. Та він мусив вирушати. Техалон, поза всяким сумнівом, керувався корисливим інтересом. Він, мабуть, усе ще сподівався, що ворог назавжди зникне, якщо піде з лісу Дорогою несподіванок. Але Лавінія, о Лавінія...

Роздуми Тіурі тривали не більше хвилини, і Лавінія перервала їх.

– Учора ввечері я пригадала пісню, – сказала вона, – яку колись співала лицареві Тіурі. Також про лицаря, який... Вона не закінчила речення і глянула на Тіурі блискучими очима. – Про Едвінема з Форестерре, пам'ятаєш? Я згадала один куплет, який тобі не співала.

«Схили високі й круті,
глибокі і темні ущелини,
сірий і темний – це скеля,
але сніг на вершині яскраво-білий –
білий, як щит Форестерре».

Вона зробила паузу і продовжила:

«І Тіурі, лицар безстрашний,
зі своїм другом і зброєносцем Паккі
шукав таємницю Дикого лісу».

– Там, далеко, – сказала вона, – я також буду її для тебе співати. Успішної подорожі, Тіурі, і... до побачення. – Її голос тремтів, але вона не плакала.

Тіурі більше не зважав на присутність Техалона. Він обійняв її, поцілував і промовив:

– Дякую, Лавініє... і до побачення. Я повернуся за... за твоєю рукавичкою... і не тільки.

Якусь мить вони стояли, обійнявшись, наче ніколи не відпустять одне одного. Тіурі був невимовно щасливий і водночас засмучений. Але він розумів, що тепер їх ніщо не роз'єднає.

11. Зелені печери і таємниця Техалона. Прихований шлях

Незабаром Тіурі й Паккі вирушили лісом на захід. Вони по черзі їхали на Арданвені, а Господар Дикого лісу рухався попереду.

– З кожним кроком ближче до гір! – тішився Паккі. – За кілька днів будемо на горі. Я не міг уявити, що так скоро знову опинюся в горах.

– Але не так, як раніше, де ти знав кожную стежинку і міг уникати будь-якої небезпеки, – відгукнувся Тіурі.

– У горах я завжди вдома, – запевнив Паккі. – А запах небезпеки просто відчуваю! І зараз поруч зі мною є друг, який носить меча, – його звати лицар Тіурі.

Техалон час від часу озирався, але з ними не розмовляв.

– Я б хотів, щоб він іноді сміявся, плакав або сердився, – прошепотів Паккі до Тіурі. – Мені інколи хочеться показати йому язика, просто щоб подивитися, чи не здивується він.

– Тихо, – застеріг Тіурі.

– Він уже знає, що я сказав, – зауважив Паккі. – Він чує усе, я це відчуваю, навіть якщо ми не говоримо вголос. Але йому байдуже, про що ми говоримо. Я кажу дурниці, я це знаю, але мушу щось говорити, хоча й не знаю – що.

Тіурі усміхнувся, він зрозумів друга.

Вдень подорожні досягли підніжжя Великих гір, де були Зелені печери. Вони були розташовані на різній висоті, до найнижчих вели звивисті стежки, до верхніх – тільки мотузяні драбини.

– Яке гарне місце для життя! – захоплювався Паккі, дивлячись на схили, порослі березами та соснами, з розлогими острівцями зеленої трави. Там був оглядовий майданчик, з якого Чоловік у Зеленому покивав їм, вітаючи. З печер та зі схилів зійшлося багато людей, одягнених у зелене, – переважно жінки та діти. Вони з цікавістю дивилися на незнайомців. Техалон підняв руку і про щось розмовляв з ними своєю рідною мовою. Після цього майже всі вони зникли.

– Ви, мабуть, шкодуєте, що не можете залишатися тут надовго, – звернувся Техалон до Тіурі та Паккі. – Це наш осередок, краще місце для проживання, аніж замок чи місто.

– Як Забуте місто, – задумливо сказав Паккі.

– Ми ніколи не хотіли б там жити. Добре, що про нього забули. Ти там був, чи не так? Ти теж вважаєш, що кожне місто колись може занепасти або буде зруйнованим?

– Можливо, колись його знову відбудують, – прошепотів Паккі.

– Тут ми щасливі й захищені, – сказав Техалон. Потім поклав руку на шию Арданвену і продовжив: – Незабаром тобі доведеться попрощатися зі своїм конем, Тіурі, бо він не може іти з тобою Прихованим шляхом. Та він може залишатися тут і пастися на високих пасовищах. Мої доньки та онук доглядатимуть його, вони не будуть їздити на ньому, якщо ти цього не бажаєш.

– Дякую, пане, – відповів Тіурі. Він не особливо любив Господаря Дикого лісу, але був переконаний, що Арданвеніві буде добре поруч із ним, доки він не повернеться.

– Тоді йди за мною, – звелів Техалон. – Я маю намір вийти опівночі, тож ми одразу поїмо і рано вклавемося спати.

Він повів їх однією зі звивистих стежок, повз печери, з яких багато хто з мешканців підглядав за ними. Потім юнаки піднялися мотуззяною драбиною до найвищої печери – його житла.

Воно було просторим, обставленим просто, як обитель відлюдника. По підлозі були розкидані соснові голки, що наповнювало кімнату, як сказав Паккі, справжнім запахом хвої. Вони побачили темні отвори, що вели до інших печер. Техалон сказав, що існує мережа печер і проходів, майже всі печери були з'єднані між собою.

– У нас є вода, – розповідав він, – і є продовольство. Ми могли б витримати облогу, якщо це буде потрібно.

– Гадаєте, це може статися? – запитав Тіурі.

– Та ні, – відказав Техалон, – але трапляється, що інколи ви, повернувшись, не впізнаєте місце таким, яким воно було раніше. Бо воно вже не таке, як було раніше.

Він стояв у зовнішньому отворі і деякий час дивився на землю, яку називав своєю, на зелену лісову місцину між пагорбами та річкою.

– Що б не сталося, – промовив він, – хто б не вигравав чи не програв, – наші дні полічені. Він подивився на юнаків, на його обличчі все ще нічого не можна було прочитати, але в голосі чулася туга. – Наше королівство, яким воно було, закінчилося. Але це теж було написано в зірках. І тепер я бачу, що більше не можу протистояти цьому.

Тіурі та Паккі мовчали. Що вони могли на це відповісти?

– І тому до настання темряви я дам вам щось, – продовжив Господар Дикого лісу. – Цю таємницю я спочатку хотів зберегти. Але було б неправильно, якби я це зробив, бо це спадок від мого пращура з королівства

Унавен. Можливо, я отримав ці знання лише для того, щоб передати їх вам.

Він підійшов до старої скрині, відімкнув її бронзовим ключем і після деяких пошуків дістав кілька позовклих документів. «Листи та повідомлення від першого володаря замку Таренбурхт», – прочитав він.

Юнаки вмостилися на підлозі, а Техалон – посередині. Він поклав документи перед собою. Вони були написані павутиноподібними вицвілими літерами.

– Це, як бачите, старовинна, давня мова, – пояснив Техалон. – Слухайте уважно. Я розповім вам, про що тут написано. Ідеться про Ворготу – так називають річку, ліс і перший замок по той бік гір.

Він почав повільно перекладати: «Володар Ворготи зробив Тонгана, коваля, трьома речами: мечем, посохом та гонгом. Про меч сказано в іншому місці, посох використовується, щоби вдаряти по гонгу, а гонг підвішений таким чином, щоб люди могли почути його за багато миль звідси.

Я розповім своїм вірним, як знайти Воргота-гонг, щоб вони могли попередити охоронців королівства Унавен у разі загрози зі сходу. З цією метою вони пройдуть туди Другою Великою дорогою, на яку я більше не ступлю».

Господар Лісу підняв голову і сказав:

– Друга Велика дорога тепер називається Дорогою несподіванок. Але Воргота-гонг усе ще висить на тому самому місці, в одній із західних пасм. Великих гір. Можливо, так ви трохи випередите Евіллан, бо може знадобитися багато часу, щоб дістатися з гір до місця, де живуть люди. Якщо ви вдарите в гонг, до вас придуть люди. Вони, безумовно, не забули в королівстві Унавен, що кожен, хто вдарить в гонг, кличе всіх протистояти великій небезпеці.

– І... де цей гонг? – прошепотів Тіурі.

– Це теж записано, – відповів Техалон. – Я прочитаю вам це слово в слово. Я сам ніколи не ходив цією дорогою, але думаю, що це було позначено доволі чітко.

Він читав далі, повторював сам і змушував їх повторити.

Вниз через гори
Велика дорога через сосновий ліс.
Просто в глибокій долині
водоспаду Близнюки.
Слідкуйте за течією; де вона зникає –
це знак, який вам вказує
два шляхи – один веде до гонга,
прихований голос, Воргота-гонг.

Після того, як вони поїли та відпочили, Тіурі та Паккі отримали новий одяг, щоб мати точно такий вигляд, як Чоловіки в Зеленому. Крім того, їх забезпечили всім необхідним для подорожі: міцними чоботами, хутром, якщо стане холодно, провізією й мотузкою. Обидва були озброєні: Паккі – мечем короля Унавена, а Тіурі – кинджалом, подарованим Ярро. Вони попрощалися з Арданвеном.

Ясної ночі розпочали вони свою подорож – від Зелених печер на південь, через Зелену річку, а потім вгору. Техалон повів їх без вагань, у темряві вони йшли повільно, а коли настав світанок – пришвидшили крок. Біля витоку річки стежка зникла в горах, і вони певний час ішли під світлом смолоскипів.

Подорожні пройшли через сталактитові печери – такі гарні, що друзі мимоволі зупинилися, щоб помилуватися красою крижаних бурульок.

– Як скам'янілі краплі, – захоплено сказав Паккі, – і водоспади.

– Це Прихований шлях, – повідомив Техалон. – Я говорив правду принцові Евіллану, коли він прийшов претендувати на тебе, Тіурі!

Неправильно витлумачивши його слова, юнаки застигли, передчуваючи небезпеку.

– Я сказав йому, – вів далі Техалон, – що ти будеш іти Прихованим шляхом, і ти це робиш зараз, хоча це не так, як гадає він! Але мушу додати, що я таки переконався, що він неправильно витлумачив мої слова.

Вперше Тіурі здалося, що щось схоже на усмішку з'явилося на обличчі Техалона.

– Уся ця дорога йде під землею? – здригнувся Паккі. Він все-таки віддавав перевагу звичайним гірським стежкам.

– Ні, – відповів Техалон. – За годину ви знову побачите світло дня. Принаймні якщо ми трохи пришвидшимось.

Його слова оправдалися, і Паккі був щасливий, що вони знову нарешті опинилися назовні. Тепер під його ногами був знайомий ґрунт!

– Тут більше не ростуть дерева, – сказав Техалон. – Ми покинули Дикий ліс.

Наступного ранку вони опинилися між двома хребтами гір. Між ними, ще на деякій відстані від них, але, здавалося, близько бовваніла вежа Тарентоп.

Техалон зупинився і промовив:

– Тепер ви вже не заблукаєте. Якщо будете йти цим шляхом, він сам виведе вас до Дороги несподіванок, повз останній великий караульний пост. Відтіля до перевалу – лише невелика відстань. На самому перевалі теж є вартові, які, наскільки я знаю, щодня змінюються. Але мушу вас попередити, що шлях не такий небезпечний, як я попереджав вас спершу.

– Скільки там вартових? – поцікавився Тіурі.

– Не знаю, декілька – двоє чи троє. Вам доведеться помудрувати самим, як їх перехитрувати і пройти непомітно.

– Як так сталося, що вони досі не відкрили цю дорогу? – дивувався Паккі.

– Скоро сам зрозумієш. Ця стежка раптово закінчується голою скелею. Ви побачите: далеко внизу пролягає Дорога несподіванок. У вас є мотузка для спуску. Ти ж хлопчина з гір, тож, певно, знаєш, як це робити. Не розмовляйте занадто багато або занадто голосно, наближаючись до території ворога. Це все. Я прощаюся з вами обома – і я справді маю на увазі «прощавайте». Найкращі побажання. І не забудьте про гонг.

Перш ніж хтось із друзів встиг щось вимовити, він був уже далеко. Юнаки проводжали його поглядами.

– Господар Дикого лісу! – пробурмотів Паккі. – Ну, ми, мабуть, більше не зустрінемо такого, як він.

І друзі продовжили свою подорож разом – до дороги, яка виведе їх через гори на захід.

Частина съома

Лицар Ристридин

1. В'язень

Шляхом, що вів на захід через великі гори, була Друга Велика дорога, яку було знову відкрито...

Коли армія Евіллану вторгнеться в королівство Унавен, щоби підкорити його? Коли зло, яке мовчало й ховалося в Дикому лісі, спалахне і пошириться, наче полум'я, здивувавши всіх на сході та заході?

«Ті самі думки знову й знову», – сказав собі в'язень, крокуючи кімнатою: шість кроків від вікна до стіни і п'ять – від неї до іншої стіни. Ці кроки вже склалися в милі.

В'язень зупинився і глянув на вікно під стелею, тож не було змоги навіть визирнути назовні. Звісно, він міг стати на стілець, але й тоді не побачив би нічого, окрім внутрішнього двору та одного-двох охоронців.

«Що ж робити?» – зневірено подумав він. Він завжди намагався детально обмірковувати свої дії після звільнення. Спочатку він справді робив спроби вибратися звідси. Одного разу напав на слугу, який приносив йому їжу. Певна річ, це йому не вдалося, і відтоді страви приносили двоє. Та він не припиняв шукати можливості визволитися. Якось зірвав плитку з підлоги і почав копати прохід, використовуючи як інструмент ложку і цвях. Він добре знав, що в цьому замку, оточеному стінами й ровами, його шанси врятуватися були невеликі. Проте найгіршим було не робити нічого. Але всі його старання виявилися марними, позаяк одного разу його перевели до іншої кімнати. Так, саме перевели, як когось, хто не мав власної волі, – його, Ристридина Південного, героя безлічі пригод.

Він, Ристридин, потрапив у пастку, якої не очікував! Він пережив набіг Червоних Вершників, уникнув їхніх переслідувань, зовсім один взимку пробрався через дикі місцевість – нятхнений лише однією думкою: по-

відомити світові про те, що він відкрив у Дикому лісі. Але хіба міг він запідозрити, що володар Іслану змовився з ворогом?

Ристридин сів на ліжко і сховав обличчя в долонях. Він знову пригадав, як, смертельно втомлений і переслідуваний ворогом, добувся Іслану, як засурмив у свій ріг і його впустили.

– Зачиніть ворота, підніміть мости! – задихався він. Так Ристридин став в'язнем. Невдовзі біля воріт з'явилися воїни у червоному, зеленому та чорному кольорах і попросили володаря Іслану видати його.

Утім лицар Фітил відмовив – мабуть, все ще мав почуття честі.

«І ось, – думав Ристридин, – я зачинений в Іслані. Лицар Фітил сказав, що ставитиметься до мене як до гостя, але не наважився навіть подивитися мені в очі. Він порушив закон гостинності і зрадив довіру свого короля. Якби я міг ще раз поговорити з ним, переконати його, що він вчинив хибно. З ним чи бодай з його донькою...

Одного разу йому пощастило заговорити до дівчини, коли його поселили в кімнати, з вікна якої було видно обнесений стінами сад. Ранком – це було ще взимку, вона йшла туди по снігу, – він покликав її через загратоване вікно і заговорив до неї. Дівчина вислухала його, і її гарне личко зблідло, але вона не відповіла. А наступного дня його відвели до іншої кімнати.

Ристридин подивився на одну з колон свого ліжка, на якому робив зарубки – по одній щодня. Дні перетворювалися на тижні, тижні – на місяці. І кожний наступний день був схожий на попередній... Ні, одного разу, не так давно, його перевели до вологого підземелля, куди не проникало нічого з життя у фортеці. Було цікаво – навіщо, адже за кілька днів його повернули назад. Може, у замку були гості, які не мали знати про його присутність?

За вікном буяла весна. Спливав час, а він усе ще чогось чекав. Чого? Він знову сховав обличчя в долоні.

«Вони чекають мене навесні в замку Ристридин, – думав він. – Якщо не прийду, вони неодмінно мене шукатимуть».

Ця думка теж не була новою, але цього разу вона не підтримувала в ньому надію. Йому здавалося, що він постарів, що його життя скінчилося, і якщо це триватиме довше, то буде вже запізно.

Окрім того, вони шукатимуть його в лісі, але можуть потрапити в засідку – саме так убили Ільмара, Арваута та всіх решту... Наскільки йому було відомо, він єдиний врятувався.

Двері відчинилися, проте Ристридин навіть не ворухнувся. Однак невдовзі він відчув, що жоден із його охоронців не зайшов. Він обернувся і побачив, що стоїть юна дівчина – донька Іслана. Дуже гарна, проте обличчя жорстоке, і майже відразливо пихата. І все-таки, промайнуло в голові, може, вона скоріше прислухається до слів придворних, сказаних з любов'ю, аніж до того, що має їй сказати він.

Проте він не вимовив ані слова, а підвівся і чекав, поки заговорить вона. За мить він почув її шепіт:

– Лицарю Ристридине...

2. Панночка Ісадора та лицар Фітил

Лицар Ристридин був незворушний і, так само з погордою дивлячись на неї, запитав:

– Так, панночко?..

Вона увійшла до кімнати і тихо сказала:

– Одного разу ви заговорили зі мною, та я не слухала, але тепер... – вона замовкла.

Ристридин теж мовчав, він дивився на неї, доки вона не опустила очей. Але через деякий час вона глянула на нього й запитала:

– Чому ви не відповідаєте?

– Якої відповіді ви очікуєте від мене, панночко? Мені нічого вам сказати.

Вона спохмурніла і майже обурено запитала:

– Чому ви ускладнюєте мені розмову?

– Пробачте, але як я, в'язень, можу вам її ускладнити? – Проте, помітивши, що на її очі навертаються сльози, додав дещо тепліше: – Мої слова нічого не варті... тут. Хіба ви цього не знаєте?

– Знаю, – майже беззвучно промовила вона.

Дівчина відвернулася, і він зробив крок до неї, адже раптом злякався, що вона піде геть, але вона лише щільно причинила двері і тихо промовила:

– Я знаю, що ви незаконно ув'язнені. Але мій батько міг би передати вас... Чорному Лицареві з Червоним Щитом, який двічі приїздив по вас.

– Соромно за вашого батька, якщо він це зробив, – відказав на те Ристридин.

– Але він не зробив цього! – гнівно вигукнула вона і почервоніла.

– Ви знаєте, хто він, той Чорний Лицар?

– Я не відповім на це.

– Але ви знаєте, що зі мною сталося б, якби ваш батько задовольнив його вимогу. І тому я маю бути вдячним за те, що володар Іслану ув'язнив мене у своїй фортеці – лицар Фітил, що служить панові, ім'я якого ви навіть не смієте вимовляти!

– Це... – почала вона.

– Це правда, – сказав Ристридин.

– Так, – її погорда зникла. – Це правда.

– І що ви хочете з цією правдою?

– Не знаю! Ось чому я й прийшла до вас.

«Вона насправді дуже молода», – подумав Ристридин, і його погляд пом'якшився.

– Якби вас відпустили, – запитала дівчина, – що б ви робили?

– Відпустили? – Перш ніж подумати про це, він глибоко вдихнув: – Відпустили?! – повторив він, але одразу підозріло додав: – Чому ви мене про це питаєте? Що ви хочете від мене?

– Ви мені не довіряєте, – гірко сказала вона. – І маєте на це право. – Дівчина поправила волосся, її невпевненість зникла. – Послухайте, – продовжила вона, – мій батько пообіцяв тримати вас тут до... я не знаю, до якого часу.

– Кому він це пообіцяв, Лицареві з Червоним Щитом, володареві Таренбурхту?

– Так. Якщо ми відпустимо вас, він ніколи нас не пробачить. А ви, якби стали вільним, ви пробачили б нам коли-небудь?

– Відповіді на це запитання я не знаю, панночко. То чого ж ви хочете? Я можу лише сказати, що опинився тут у пастці, тому що забагато знаю про Дикий ліс, про небезпеку, яка загрожує нам усім...

– Це загрожує королівству Унавен!

– Хіба цього недостатньо? Ви, певно, нічого не знаєте про ту країну, найкрасивішу на землі? Але небезпека загрожує і нам. Принц Евілану – ворог кожного, хто прагне добра...

– Тс-с-с! – застерегла вона.

– Чому ви його так боїтеся? Він ще не при владі. Чи вже?

– Ні... – прошепотіла вона.

– Але він прийде і переможе. Якщо з Чорного Лицаря ще не зняли маску. Ось те, що я зроблю, коли буду вільний! – Раптом спалах емоцій згас, і він із сумом додав: – Якщо ще не пізно.

– Можливо, ще є час, – прошепотіла вона. – Може, вам пощастить переконати мого батька відпустити вас.

Ось чому я прийшла сюди. Я хочу, аби ви поговорили тет-а-тет. О, я молюся, щоб він вас відпустив! Ви єдиний, хто може стерти ганьбу, якої ми завдали собі. Пробачте нам!

Ристридин простягнув їй руку, але вона відступила і раптом зблідла:

– Нічого не кажіть! Не дивіться на мене так жалісливо. Ви не знаєте, що там сталося.

Ристридина охопило тривожне відчуття.

– Що сталося?! – різко запитав він.

– Ваші друзі... Вони приходили сюди і питали про вас...

– Хто?

– Лицар Бенду, Евейн і лицар Тіурі зі своїм зброєносцем.

– З ними щось трапилося?

– Тіурі – це... лицар Бенду і Евейн виїхали до Дельталанду.

– Дельталанду? – здивувався Ристридин. – Але Тіурі... це був молодий Тіурі?

– Так, Лицар Тіурі з Білим Щитом. Він вирушив до лісу зі своїм зброєносцем... і ще з кимось іншим, другом...

Ристридин рвучко схопив її за руку.

– І?.. – стривожено запитав він. – Вони також зникли? Вони потрапили в засідку, і на них скоєно напад, як на мене та моїх побратимів? Вони мертві?

Дівчина вивільнила руку.

– Ні! – вигукнула вона. – Не мертві! Їх спіймали. Але зброєносець втік, і ніхто не знає, де він... Чорний Лицар навіть не підозрює про його існування.

Ристридин потер чоло.

– Тож хтось десь там на волі знає щось про цей ліс, – повільно промовив він. – Тепер я розумію! Відведіть мене негайно до батька!

Невдовзі лицар Ристридин стояв навпроти господаря Іслану, і в'язень керував розмовою. Обличчя ли-

царя Фітила мінилося різними почуттями – від страху до гніву, від гніву до сорому. Ісадора стояла біля нього, вона контролювала себе краще за свого батька.

Тепер Ристридин дізнався, що сталося. Тіурі та його зброєносець вирушили до лісу разом зі своїм другом, дивним мандрівником, який, здається, знав про ліс більше. Лицар Фітил послав за ними своїх воїнів, аби ті захопили їх і повернули до Іслану. Проте Червоні Вершники випередили їх і повезли Тіурі з його другом на захід. Однак зброєносця з ними не було. Воїни Іслану переслідували його, але йому пощастило втекти. Кілька днів потому вони повернулися й розповіли про це своєму панові.

– Отже, – уїдливо промовив Ристридин, – ви зрозуміли, що, можливо, марно тримати мене в полоні. Адже є ймовірність, що хтось інший видасть ваш секрет! Хоча відповідальність за це нестиме принц Евілану.

– Володар Таренбурхту нічого не знає про цього зброєносця, – сказав Фітил. – Його не було поруч з друзями, коли тих спіймали.

– Це збільшує його можливості досягти обжитої місцевості, – розмірковував Ристридин. – Але інші... чи ви коли-небудь думаєте про них? Ви теж винні в їхній долі! Тіурі... я його знаю, він подавав великі надії... і лицарем став ще до того, як прийняв посвяту в лицарство...

– Я лише хотів утримати його в полоні, – почав Фітил, – поки...

– Допоки у твого господаря не буде шансів! – перервав його Ристридин.

– Він не мій господар! – вигукнув Фітил і спересердя аж почервонів. – І він прихильно ставиться до королівства Дагонат. Битва точиться тільки між ним і королем Унавеном! Я ніколи не мав наміру завдати якоїсь шкоди...

– Я міг би вбити вас за ці слова! – розгнівався Ристридин, блиснувши очима. – Не мали наміру завдати

шкоди! Але ви дозволили евілланцям оселитися тут і укріпити владу Евіллану. Ви ніколи не мали наміру завдати шкоди, але, коли я сказав вам, що моїх супутників було вбито, ви наче оглухли. Ви ніколи не мали наміру завдати шкоди, але дозволили лицареві Тіурі піти до лісу, і ваше єдине виправдання в тому, що ви хотіли лише захопити його самого?! Краще б я почув, що ви таки мали намір завдати шкоди!

– Ви доведете мене до того! – загрозило звів брови володар Іслану.

– Та замовкніть! – вигукнула Ісадора, ставши між двома чоловіками. – Яка вам користь звинувачувати нас, лицарю Ристридине? Ми співучасники всього, що сталося в Дикому лісі, і якщо відпустимо вас, то лише заради себе.

– Ісадоро... – почав було її батько.

– Чи ви боїтеся його помсти? – зневажливо глянула вона на батька. – Як ви гадаєте, чи можна коли-небудь очікувати чогось доброго від принца, який не зважає на людське життя, і для нього неважливо, чи підкоряємося ми йому чи ні?! Відпустіть лицаря Ристридина! У нас не було спокійної години, відколи він прийшов сюди!

– Тихо, Ісадоро, – пробурмотів Фітил. Він подивився на Ристридина, і його гнів ущух. – Так, – глухо сказав він, – заради Бога, ідіть і залиште мене в спокої.

Ристридин на мить відвернувся від відчайдушного погляду Фітила, але зібрався і промовив:

– Можливо, ваша власна совість оцінить вас краще, аніж я. Ви звільнили мене, але я не піду, доки не скажете мені більше. Як, наприклад, вам вдалося приховати моє зникнення? Де лицарі Бенду і Евейн?

Поки він говорив, Ісадора мовчки вийшла з кімнати.

Фітил уже заспокоївся. Здавалося, що він відмовиться відповісти. Однак він різко відказав:

– Чутки легко поширюються. А ваші друзі мають бути в Дельталанді або на кордоні.

– Чому?

На якусь мить в голосі Фітила почулися тріумфальні нотки.

– Аби відбити звідти вторгнення, – сказав він, – напад Дельталанду на королівство Дагонат... і це не оманливе повідомлення, повірте мені. Дельталанд вторгся, а Евіллан поспішає на допомогу нашій країні! Мені, звісно, не треба розповідати, що напад теж підготував сам Евіллан, адже Дельталанд підпорядковується йому! Вторгнення малозначуще, яке, мабуть, дотепер уже відбито. Але мети досягнуто: лицарів Дагоната заманили до кордону і відвернули увагу від Дикого лісу... Окрім того, – додав він, – поширилися чутки, що ви, лицарю Ристридине, уже раніше поїхали до Дельталанду...

– Отже, – повільно почав Ристридин, – у мене немає друзів поблизу, щоб допомогти мені. Ви добре виконали свою роботу, лицарю Фітиле.

– Ні, – заперечив володар Іслану. – Якби я добре виконав свою роботу, вас не було б серед живих. І, – продовжував він гірко, ніби знущаючись з себе, – я виконував не свою роботу, а рабську працю для Евіллану! Ідіть уже нарешті, будь ласка.

– Зрештою, я наважуся повірити вам, – промовив Ристридин. – Ще не запізно! У вас є воїни...

– Ні, – відказав Фітил, – я зрадник і не хочу ще раз бути зрадником, але новим шляхом іти не можу і не піду. Щезніть із мого замку і робіть своє.

– Гаразд, – погодився Ристридин. – Але послухайте, Фітиле, підготуйте своїх воїнів і зміцніть фортецю. Я передбачаю, що ворог у лісі незабаром спрямує свій гнів на наше королівство – і першою його мішенню стане Іслан! Якщо ви ще не забули присягу Дагонату, приготуйтеся протистояти.

– Я не вірю, – промовив Фітил рівним голосом.

– Ви знаєте, що я маю рацію, – наполягав Ристридин, дивлячись на Ісадору, яка щойно повернулася, тримаючи в руках його меч, щит, срібний ріг і подертий плащ. – І відправте краще свою доньку у безпечніше місце, – додав він, забираючи в неї меч, ріг і плащ.

– Ні, – гордо заперечила вона. – Я залишуся в замку, як і належить доньці.

Попри все Ристридин захоплювався нею і мовчки вклонився.

– Ось ваш щит, – сказала Ісадора.

– Дозвольте мені лишити це тут. Своє ім'я я теж поки що залишу тут і поїду інкогніто. Однак, якщо у вас знайдеться кінь для мене...

– Беріть із собою все, що хочете, – буркнув лицар Фітил, – і йдіть.

Ристридин запитав:

– Коли почнеться наступ на королівство Унавен?

– Не знаю, – відповів Фітил і раптом проревів: – Хіба я не казав вам, що роблю лише рабську роботу?! Будь ласка, ідіть!

Ристридин вийшов.

3. Рудий Квібо

Лицар Ристридин покинув замок Іслан, за ним зачинили ворота й підняли мости. Він сів на коня і на мить замислився. До короля Дагоната, наказ якого він виконував, був майже тиждень їзди, але в нього не було багато часу... можливо, й зовсім не було. А він мав зібрати чимало воїнів, аби протистояти Евіллану. Залишалося піти до замку Ристридин – це було найближче, і своєму братові Артурину він міг довіряти. Тож лицар з блискавичною швидкістю помчав на південь, без щита і з опущеним заборолом. Ворог не знав, що він

вільний і не має дізнатися про це. Тож шанс його знищити ще був!

День, коли Ристридин вирушив у дорогу, добіг кінця. Наступного дня лицар дістався села на південній околиці Ісланського лісу і зупинився біля корчми. Тіурі, Паккі, Евейн та Бенду ночували там, коли подорожували до Іслану. Ристридин міг би їхати далі, але кінь втомився. Тож, якщо він хотів бути сьогодні в замку Ристридин, йому довелося б змінити коня.

Такої ранньої пори корчму було зачинено. Ристридин кілька разів постукав, двері відчинилися – і вийшов корчмар. Він здивувався і трохи злякався, коли побачив лицаря з опущеним заборолом.

– Чого бажаєте, пане? – запитав він.

– Хвилинку відпочинку і свіжого коня. Я мушу продовжити путь якнайшвидше.

– Коня! Так, пане. Заходьте.

У корчмі було незатишно. За великим столом, покритим плямами і захаращеним брудними мисками і келихами, спав, поклавши на нього рудоволосу голову чоловік, який, імовірно, напередодні випив зайвого. Коли Ристридин увійшов, він підняв голову і подивився на нього порожніми очима.

– Що ви хотіли б поїсти, пане лицарю? – запитав корчмар, відсунувши грубим жестом кілька келихів так, що рудоволосому вже не було куди прихилити голову.

– Байдуже. Шматок хліба і трохи води. Краще приведи мені коня.

– К-коня? – запитав рудий і голосно позіхнув.

– Ти б краще зник, Квібо, – роздратовано мовив корчмар. – Твоя присутність не робить честі моїй корчмі.

– Отакої! – промимрив Квібо. – Хіба я вчора не віддав честі твоєму бренді? Я надто нещасний, щоб...

– Та замовкни, – пробурчав корчмар. Він поспішно поставив миску з хлібом і глечик з водою перед гостем

і з тривогою сказав: – Побачу, чи зможу дістати коня, пане лицарю.

– У мисливця Баса гарні коні, – бовкнув Квібо і знову позіхнув.

Обличчя корчмаря проясніло.

– Зараз же йду до нього, – кинув він і зник.

Лицар Ристридин хотів було підняти забороло, щоб поїсти, але подивився на гостя і передумав.

Той протирав очі. Його голос уже не був таким сонним, коли він сказав:

– Не бійтеся мого гострого погляду, лицарю! Я нічого не бачу і нічого не чую, поки сонце не досягне полудня, та й від своїх роздумів я так втомлююсь, що відпочиваю після них до ночі.

Він простягнув руку до келиха Ристридина, але потім, трохи здригнувшись від своєї зухвалості, продовжив:

– Як би мені мізки зібрати докупи... Хто ви?

– Це саме те запитання, на яке я не можу відповісти? – коротко, але люб'язно відповів Ристридин.

– Тисячу разів перепрошую, пане! Я смиренно вітаю вас і зникаю, – пробурмотів рудоволосий. Він насилу звівся на ноги і тут-таки впав на стілець. – Трохи прийти б до тями, – промимрив він.

Ристридин підвівся, підійшов до дверей і визирнув назовні. Звісно, корчмар ще не міг повернутися. Він знову сів за стіл і помітив, що чоловік уже повністю прокинувся і пильно дивиться на нього.

– Благаю, – сказав він, – не чекайте мене, їжте, лицарю... Ристридине.

– Як тобі це вдалося? – запитав лицар, приховуючи свій подив.

– Ви не знаєте мене, але я знаю вас. Мені не треба бачити обличчя, щоб знати, хто переді мною. Я часто бачив, як ви їдете і спостерігав із захватом. Ви, певна річ, мене ніколи не бачили. Моє ім'я Рудий Квібо.

Ристридин промовчав.

– І ось ви нарешті повернулися з подорожі Диким лісом, – продовжив цей дивакуватий чолов'яга. – Таємно, із опущеним заборолом, можливо, шокований і вражений. Ви теж бачили їх, Чоловіків у червоному, зеленому та чорному одязі, які змагалися на лицарських турнірах у тихому місці?

– Тихо! – звелів Ристридин. Високий і загрозливий, він нависав над Рудим Квібо.

Той трохи тривожно глянув на нього.

– Я... – почав було він.

– Припни язика, – зупинив його Ристридин і сів біля нього. – Ані слова більше! – Він підняв забороло і окинув Квібо суворим поглядом. – Я не жартую, що хочу залишатися невідомим. Це правда: я шокований тим, що ти знаєш, що там є в Дикому лісі. Але заради Бога – замовкни і вдавай, що не впізнаєш мене, доки я не поговорю з тобою. Ти тепер уже протверезів?

– Тверезий, як скельце. Але...

– Більше ані слова, – повторив Ристридин. Голос і поведінка лицаря справили враження на Квібо, і він замовк. Ристридин посунув до себе миску з хлібом і з'їв кусень. Він запропонував і Квібо, але той пробурмотів:

– Я не зможу проковтнути ані шматочка.

Коли наблизилися кроки, лицар швидко опустив забороло. Зайшов корчмар і повідомив:

– Надворі двоє коней, пане. Я осідлаю того, який вам більше сподобається.

– Ти вмієш їздити верхи? – запитав Ристридин у Квібо.

– Так, пане.

– Сідлайте обох, – звелів Ристридин корчмареві. – Цей чолов'яга їде зі мною.

– Квібо?! Так, пане, гаразд, пане, – здивовано промовив корчмар і вийшов.

– Я з вами? – недовірливо прошепотів Квібо. – Але я...

– Будь ласка, без заперечень, – зупинив його Ристридин.

– Але чому?! – вигукнув Квібо.

– Мені потрібен зброєносець, – легковажно відповів Ристридин. – Окрім того, я хочу ще раз поговорити з тобою.

Останнє було правдою, але була ще одна причина, аби тримати Квібо під своїм крилом. Зрозуміло, що той залюбки випив би зайвого і в такому разі міг би багато чого розпатякати.

– Ходім! – наказав лицар і вийшов на вулицю.

Рудий Квібо без зайвих слів підкорився. Він недовірко стежив за лицарем, чекаючи, поки осідлають коней.

– Звісно, я ще мрію, – пробубонів він собі під ніс, встаючи.

Ристридин поклав кілька монет у руку корчмареві і промовив:

– Власникові коней я поверну їх якомога швидше. Дякую за допомогу. І запам'ятайте: короною короля Дагоната та мечами його лицарів я закликаю вас мовчати про мій візит. На все добре.

– Гарно сказав! – зітхнув Квібо.

Ристридин сів на коня і рушив, його зброєносець неохоче підкорився.

– Я ще навіть не снідав! – пожалівся Квібо.

– Ти ще не голодний, – відказав Ристридин. – Вперед, чвалом.

– Натщесерце? Мене точно знудить, – пробурчав Квібо. – Я – зброєносець... соромно й смішно!

Проте Ристридин помітив, що він вправно тримається в сідлі, і невдовзі вони вже мчали дорогою на південь.

Через деякий час Квібо почав благати:

– Пане, будь ласка, чи не можемо ми трохи відпочити?

Він не міг бачити, як усміхається, стримуючи коня, Ристридин.

– Ну, гаразд, – кивнув він. – Тут тихо. Можемо йти пішки й говорити.

Рудий Квібо провів брудною рукою по волоссю і похмуро промовив:

– Я ваш слуга, пане, хоча й досі не розумію, чому ви мене розбурхали від сну і потягли до... я не знаю куди... у рабство, чи щоб посадити під замок, чи на битву.

– У твоїх словах може бути більше правди, аніж ти уявляєш, Квібо. Велика небезпека загрожує цій країні та ще одній. Що тобі відомо про Дикий ліс?

– Я розповім, якщо ви цього бажаєте, – зітхнув Квібо. – Але дозвольте посидіти на траві. Мене трохи похитує.

Ристридин погодився, і Квібо розповів історію, яку кілька тижнів тому розповідав лицареві Бенду, Тіурі та їхнім друзям.

– Отже, це сталося з тобою нещодавно! – вигукнув Ристридин. – Чому цього ніхто не чув раніше?!

– Ніхто раніше не вірив у це! – вигукнув Квібо. – Я розповідав усім, хто хотів почути. Про той турнір і ту грізну долину між схилами пагорбів.

– Ну, саме зараз краще, щоб вони продовжували бачити цю історію твоїми очима. Але те, що ти побачив, є реальністю, Квібо, і ці воїни були не примарами чи привидами, а справжніми людьми.

– Невже? – прошепотів Квібо. – Я скажу, що це мене заспокоює. Що це за люди?

– Вони з Евіллану.

– То це тому ви так поспішаєте? Не до свого дому, а щоб його наздогнати!

– Про кого ти кажеш?

– Про лицаря, який учора відпочивав у корчмі. Лицар, як чорний ворон (маю на увазі чорні обладунки) з червоним щитом.

Ристридин нічого про це не знав.

– Розкажи більше! – попросив він.

– Мені більше нічого сказати, пане. Я... я вчора був трохи не при тямі, якщо ви розумієте, про що я. – Рудий Квібо почухав голову і вибачливо усміхнувся. – Він мені щось нагадав, – додав він, – і тепер я знаю що – ліс!

– І він пішов цим шляхом?

– Пам'ятаю все як в тумані... Мені здається, що він прийшов з півночі і рушив на південь. – Квібо скрипився, наче йому було боляче думати.

– Тоді мерщій рушаймо далі, – вирішив Ристридин, підводячись. Він трохи пройшов дорогою, уважно дивлячись на землю. – Раніше тут проїхав вершник у тому ж напрямку, що й ми, – зауважив він. – Ходімо, Квібо!

– Пане лицарю, я розповів вам усе, що міг. Чи можу тепер повернутися додому? До тієї корчми? Я не промовлю ані слова з того, що знаю...

– Навіть якщо вип'єш брендї, Квібо?

– Навіть тоді! А те, що я п'ю, вас не обходить, лицарю, – почервонів від роздратування Квібо.

– І це розв'яже тобі язика. Ось чому я кажу «ні», Квібо! Те, що ми знаємо, поки що має залишатися таємницею, тож ітимеш зі мною. – З цими словами Ристридин схопив Квібо за плече і підняв його на ноги. – І не сперечайся, – додав він. – Ти залишаєшся зі мною, подобається це тобі чи ні.

– Я буду лише тягарем, пане! – вигукнув Квібо. – Я найбожевільніший мерзотник зі зброєносців, який будь-коли їздив верхи.

– Можливо, але буде так, як я сказав. – Він подумав про Ільмара, молодого, веселого Ільмара, свого зброєносця, якого вбили, і зітхнув.

– Лицарю... – благав Квібо.

Ристридин подивився на нього і побачив, що його обличчя насправді дуже проникливе і добросердне, хоча й брудне і з наслідками надмірного вживання алкоголю.

– То ти йдеш?! – нетерпляче запитав лицар.

– Що має бути, то має бути, – майже урочисто виголосив Рудий Квібо. – З порожнім шлунком і втомленою головою я піду за тобою до... до... до того дня, коли зможу повернутися.

– Молодець, – дружньо сказав Ристридин. – Тож знову вперед.

– Чи можу я сказати ще одне, пане? Хіба ваш ріг не краще тримати в підсумку? Я бачу, як він блищить і сяє крізь дірки у вашому плащі.

– Так ось чому ти мене впізнав! – скрикнув вражений Ристридин.

– Ні, не тому, це лише дало мені впевненість. Такий чистий срібний ріг побачиш не щодня.

– І такі уважні очі, як у тебе, – зауважив Ристридин. – Дякую за добру пораду, я негайно це виправлю.

– Тепер уже недалеко, – трохи згодом повідомив лицар. – Ще кілька поворотів – і ми побачимо замок.

– Якщо одного повороту не буде забагато! – пробурмотів Квібо. – У мене паморочиться в голові, ще мить – і я впаду з коня.

Ристридин зробив вигляд, що не чує того бурчання.

– І ось, – сказав він, коли вони проходили перший поворот, – їде лицар, про якого ви казали, Чорний Лицар із Червоним Щитом.

– Нехай собі їде, – байдуже відказав Квібо. – Ми надто втомилися, щоб наздоганяти його.

Коні справді втомилися, але Ристридинові конче потрібно було його наздогнати. Лицар з Евіллану, який приїхав з півночі – можливо, з Іслану чи з Дикого лісу... тому він хотів дізнатися про це більше.

Чорний Лицар озирнувся, стримав коня і чекав, коли Ристридин з ним порівняється.

– Мої вітання, лицарю! – гукнув він. – Попутникам завжди раді. – Він відкрив забороло і Ристридин побачив похмуре, попри усмішку, обличчя.

Він не знав цього чоловіка, проте і Лицаря з Червоним Щитом, якого вважав своїм смертним ворогом, теж ніколи не бачив.

– Вітаю, пане, – відповів він. Але заборола не підняв.

4. Лицар Кратон з Індиго

— Тут тільки одна дорога, тож можемо їхати разом, – промовив Чорний Лицар з Червоним Щитом. – Цей з вами? – вказав він на Квібо, який саме підійшов кульгаючи.

– Мій зброєносець.

– Як бачите, я подорожую один. Я лицар Кратон з Індиго.

Тож він не боявся подорожувати один. Ристридин кивнув:

– Я знаю ваше ім'я, лицарю Кратоне.

– З Індиго, – не надто дружньо додав той. А оскільки Ристридин промовчав, він додав:

– Чи ви оскаржуєте право називати мене так?

– Я не заперечую жодного з ваших прав, лицарю Кратоне, – трохи здивувався Ристридин.

– З Індиго! – знову уточнив Кратон. – Мій замок, можливо, був зруйнований старшим сином короля Унавена, та я його відновлю! І ім'я Індиго неможливо знищити, навіть якщо ви намагаєтеся натякнути на це своїм мовчанням.

– Я ні на що не натякаю, лицарю Кратоне з Індиго, – холодно відказав Ристридин.

Той зверхньо подивився на нього і сказав:

– Я родом з Дагонатбурга і їду на південь. А ви?

– Я теж їду на південь.

– Звідки ви?

– З півночі.

– І ваше ім'я?..

– Залишиться невідомим. Але ми можемо подорожувати разом, якщо ви не проти компанії лицаря без імені.

– Я заперечую! – вигукнув Кратон. – Я назвав вам своє ім'я, а ви ображаєте мене, якщо не називаєте свого і не піднімаєте заборолу!

– Мені шкода, – незворушно відказав Ристридин.

– Хіба ми не в королівстві Дагонат, де панує мир? – не вгавав Кратон. – Тут немає жодних змов, убивць, баронів-розбійників та інших, тих, хто уникає світла? Що вас спонукає подорожувати? – Він уважно вивчав Ристридина.

– Це моє діло, лицарю Кратоне з Індиго, – відказав той і потягнув за повід свого коня.

Але лицар Кратон перегородив йому дорогу.

– Я не погоджусь, – протестував він.

– Пекло, небо та всі святі, – зітхнув Рудий Квібо. – Хтось же має прийти до тям!

Ристридин знав, що вони з Кратоном не поступляться один одному. Цьому лицареві з Евіллану не можна дозволити дізнатися, хто він, ворог усе ще має вважати його полоненим, обеззброєним і замкненим в Іслані. Можливо, Кратон уже підозрював, хто перед ним, та навіть підозра може бути небезпечною, якщо він повідомить про це своєму господарю. Отже, єдиним рішенням був виклик.

– Гаразд, не погоджуйтеся, лицарю Кратоне, – відказав Ристридин. – Продовжуйте, я у вашому розпорядженні.

Кратон відповів не одразу, раптом він наче завагався.

– Я чекаю! – трохи підвищив голос Ристридин.

Різким рухом Кратон зняв рукавицю і кинув її на землю.

– Із задоволенням приймаю виклик, – спокійно промовив Ристридин. – Які будуть умови?

– Ваше ім'я! – суворо відповів Кратон. – І я хочу, аби ви відкрили забороло.

– Якщо виграєте ви... добре. А якщо виграю я?

– Мені нема чого приховувати, – саркастично відповів Кратон. – Скажіть, чого ще ви від мене хочете.

– Якщо я виграю, то зобов'язую вас піти зі мною до мети моєї подорожі.

– Прекрасні умови! – вигукнув Кратон. – Мети, яка мені невідома!

– І я досягну її сьогодні, – наголосив Ристридин. – Але якщо ви хочете бути єдиним, хто ставить умови...

– Гаразд, розумію! Але не очікую, що мене переможе обірваний лицар без імені. Яку зброю обираємо?

– У мене нема іншої зброї, окрім меча.

– Тоді на мечях, – кивнув Кратон, знімаючи кинджал та бойову сокиру. – І на конях, доки хтось із нас не опиниться роззброєним і не впаде на землю.

– Домовились, – погодився Ристридин. Він подивився на Квібо і сказав:

– Чекай і дивись.

– Так, пане.

«А як щось піде не так, чи виявиться він настільки кмітливим, щоб поїхати до замку Ристридин і розповісти їм, що тут сталося?» – подумав Ристридин. Тепер він більше нічого не міг сказати своєму супутникові. «Але все має статися так, не може піти не так!» – сказав він собі, витягаючи меча. Він, безперечно, був таким же сильним, як і його супротивник, тільки кінь Кратона здавався набагато кращим за його коня.

Кратон кинув свого щита Квібо.

– Тепер, – сказав він, – ми в однакових умовах.

Отже, він був людиною, яка справді воювала полицарськи. І був він грізним воїном, хоча Ристридин виявився рівним йому. Та Ристридин боровся за збереження двох королівств. Можливо, Кратон відчував

це, оскільки його атаки були жорстокими і миттєвими, ніби він вирішив швидко покінчити із цим.

Однак Ристридин відбивав усі удари, і його атаки були набагато сильніші. Проте виявилось, що насправді він був у більш невігідному становищі, бо його кінь був не лише втомленим, а й не готовим для такого турніру. Кінь супротивника був значно спритнішим. Зрозумівши це, лицар подвоїв сили, наблизився до Кратона і завдав йому удару, який зачепив його шолом.

Чорний Лицар похитнувся в сідлі, і Ристридин, скориставшись цим, стягнув його з коня. Він і сам упав, але блискавично вивільнив ноги зі стремен і підвівся першим.

Почувся високий і нетерплячий від хвилювання голос Квібо:

– Ударте його, проштрикніть! – Але лицар чекав, доки Кратон теж не підведеться.

Тепер вони стояли один навпроти одного. Навколо здіймалася курява з піску, дзвенів метал, і обидва були легко поранені. Тепер умови зрівнялися.

Несподівано Ристридин підніс меч і вдарив так сильно, що меч Кратона зламався. Відкинувши вбік власну зброю, він метнувся до суперника, звалив його на землю і, задихаючись, вигукнув:

– Я здолав!

Кратон ледь поверухнувся і щось пробурмотів. Ристридин допоміг йому сісти.

– Ви перемогли, – через силу визнав Кратон. – Відпустіть мене, я ще живий.

Він підвівся, стискаючи в руці свій зламаний меч, і зробив кілька кроків, розминаючи ноги.

– Ви достатньо отямилися, щоб продовжувати? – запитав Ристридин.

– Запевне, лицарю без імені. Ведіть мене до своєї невідомої мети.

До них підійшов Квібо.

– Візьми бойову сокиру та кинджал лицаря Кратона, – наказав йому Ристридин.

– Я все ще в силі це нести, – буркнув Кратон.

– Вони вам не знадобляться в нашій подорожі. Сідайте на коня, лицарю Кратоне з Індиго.

Кратон похмуро дивився на нього.

– Тепер я знаю достеменно, – сказав він, – ваше ім'я має бути дуже відомим! Інакше я б не їхав з вами зараз проти своєї волі.

– І близько обіч мене, – додав Ристридин. Його насторожував підозрілий блиск в очах Кратона. Цей лицар, поза сумнівом, запідозрив у ньому ворога і може спробувати втекти.

– Скільки ще поворотів? – пролунав позаду здивований голос Рудого Квібо.

Вдалині бовваніли знайомі обриси фортеці Ристридин на Сірій річці.

– Це ваша мета? – запитав Кратон.

– Саме так, – відповів Ристридин.

– Гарна зустріч, – визнав Кратон. – До речі, пригадую, це також було моєю метою. Я бував там, подорожуючи до Дагонатбурга. Це гостинний замок. Вас це дивує?

– Ні, лицарю Кратоне, – відповів Ристридин. – Чому це має мене дивувати?

– Я подумав, що ви можете бути одним із тих лицарів, які мають щось проти мене та моїх співвітчизників, – відповів Кратон. – Лицар Артурин не такий. Він знає, що між Дагонатом та Евілланом триває мир.

Ристридин не відповів. Він одразу вирішив, що робити. Йому це не подобалося, але іншого варіанту не було. Між Дагонатом та Евілланом більше не було миру: незабаром зйдуться дві потуги. Кратон скося

поглянув на нього і промовчав. Ніби підозрюючи, що йому загрожує небезпека, біля замку він зупинив коня і сказав:

– Мети досягнуто.

– Ще ні, – відповів Ристридин. – Ми заходимо всередину.

Вони поїхали далі і зупинилися перед піднятим мостом. Раніше Ристридин завжди сурмив у свій срібний ріг, але тепер лише голосно попросив дозволу увійти. Міст зі скреготом опустився.

– Я супроводжував вас до вашої мети, – задкував Кратон, – а тепер наші шляхи розходяться. – Він хотів пристрожити коня, але Ристридин схопив його за вуздечку, витягнув меч і вигукнув:

– Що?! Хочете тікати?! Злазьте з коня і заходьте зі мною всередину!

– І тоді?.. – сердито й водночас стурбовано запитав Кратон. – Це пастка? Чого я можу чекати від вас, лицарю без імені?

– Того, що й я можу очікувати від Евіллану, – відказав Ристридин. – Спішуйтеся!

Вони спішилися й ступили на міст. Підійшли воїни і з подивом запитали, у чому річ.

– Цей лицар завів мене в пастку! – вигукнув Кратон.

– Ми обоє просимо про гостинність, – сказав Ристридин. – Впустіть нас і повідомте лицаря Артура про наш приїзд.

Він схопив Кратона, що пручався, за руку і перейшов із ним міст. Воїни пішли слідом, але біля брами їх зупинили.

– Ваше ім'я? – звернулися вони до Ристридина.

– Не впускайте його! – закричав Кратон.

– Це фортеця моїх предків, – повідомив лицар, піднімаючи забороло. – Тепер ви, безумовно, зрозуміли, яке моє ім'я? Я – Ристридин Південний.

5. Повернення Ристридина додому

Лицар Кратон підняв руки догори, демонструючи, що йому нічого не залишається, окрім як підкоритися неминучому. Воїни здивовано загомоніли.

– Пропустіть нас, – звелів Ристридин, – і зачиніть ворота.

За мить вони опинилися у внутрішньому дворі. До них збіглися люди, пролунали захоплені та здивовані вигуки:

– Лицар Ристридин повернувся!

Назустріч братові вийшов лицар Артурин.

– Нарешті! – вигукнув він.

Привітання було сердечним, але коротким, бо Кратон витягнув зламаного меча.

– А я? – запитав він.

– Ти, лицарю Кратоне, у мене в гостях, – холодно сказав Ристридин, – так само, як я був гостем у господаря Іслану.

– Що це означає? – здивувався Артурин.

Тим часом до двору зайшов ще хтось – і це був ніхто інший, як Бенду.

Ристридин пояснив:

– Іншими словами, лицар Кратон – мій в'язень.

– Ристридине! – вигукнув Бенду. Та його погляд впав на Кратона, і він запитав: – Він... це той чоловік, якого ми шукаємо?

– Ні, не той, – відповів Ристридин. Він подав знак вартовим і наказав: – Замкніть його. Він може отримати все, що забажає, окрім свободи.

– Я відмовляюся прийняти це, – сердито відказав Кратон. – Ви привели мене сюди підступно. Я не розумію вашого натяку на Іслан. Лицарю Артурине, я звертаюся до вас як до володаря цього замку! Сьогодні я хочу бути вашим гостем, але завтра мушу піти.

– Ви не підете, доки я вас не відпущу, – твердо промовив Ристридин.

– Коли це буде? Ви поводитесь негідно, не маєте права... – почав було Кратон.

– Коли?.. – перервав його Ристридин. – Лише після того, як відбудеться напад з Евіллану.

Ці слова змусили Кратона замовкнути. Його обличчя застигло, і він не вимовив більше ані слова. Але погляд, який він кинув на Ристридина, був сповнений безсилої люті.

– Що це все означає? – вкотре запитав Артурин.

Ристридин глянув на здивовані обличчя людей, що його оточували, і рішуче промовив:

– Заради Бога, зробіть так, як я кажу. Не повідомляйте нікому, що я повернувся додому, і не розповідайте, що лицар Кратон залишається тут. Бережіть цей замок як зіницю ока і виставте по всьому периметру варту. – Він вказав на Квібо і додав: – Подбайте про мого зброєносця. Нагодуйте його і дайте добрий келих вина, проте лише один, не більше, навіть якщо він благатиме. – Потім він звернувся до брата і Бенду:

– Ходімо, я маю багато що вам розповісти.

– Тож все-таки Дикий ліс, – сказав Бенду через деякий час.

– Так, – підтвердив Ристридин. – О, Бенду, якби ти повірив Тіурі!

– Вибач, – пробубонів Бенду. – Але не звинувачуйте мене занадто сильно. Тіурі ще такий молодий, і цей Дурник видався мені геть ненадійним.

– Діти, п'яниці й дурні... – промовив до себе Ристридин. – Але Тіурі більше не дитина, він і раніше виявляв мужність іти проти панівних думок і звичаїв, – і лицар зітхнув.

– Мені шкода юнака, – обличчя Бенду потемніло від гніву. – І Арваут, мій племінник, – продовжив він. – А Ільмар і... я присягаюся зараз...

– Зачекай присягатися, – зупинив його Ристридин.
– Можливо, спочатку ти отримаєш інше завдання, Бенду! Де Евейн?

– Позавчора поїхав звідси, – відповів Артурин. – Бенду приніс напередодні повідомлення, які переконали Евейна, що він більше не може чекати на тебе. Йому треба було повідомити короля Унавена.

– Які повідомлення? – запитав Ристридин. – Що ти робив, Бенду, відтоді як поїхав до Дельталанду?

– Ну, там справді стався напад, хоча я не здивований, що це була лише імітація. Ми з Евейном об'єднали сили твого брата і володаря замку Варудин. За кілька днів ми вигнали більшість нападників назад за кордон. Лише тоді нам на допомогу прийшла армія Евіллану на чолі з лицарем Дарокітамом. Евейн повернувся до замку Ристридин – йому було важко битися пліч-о-пліч зі своїм ворогом. Після цього було ще кілька сутичок, але я брав участь у них недовго. Я увійшов до Дельталанду з кількома озброєними людьми, і мені залишилося тільки перетнути річку, щоб дістатися Евіллану. Розумієш, у мене були сумніви, – і те, що ти розповів, підтверджує, що я мав рацію.

– А що ти робив в Евіллані? – запитав Ристридин.

– Їм, звісно, не подобалося, що я приїжджаю, але вони продовжували робити вигляд, що між нашими двома країнами існує дружба. Тому я поїхав на захід порівняно безперешкодно, на той бік Сірої річки, повз Дарокітам та Агфарод. – Бенду трохи помовчав і провадив далі: – Проте там я виявив велику активність: зусібч просувалися воїни, деякі відкрито, деякі тихцем. Цілі армії піднімали на ноги, і майже всі вони прямували на захід. Там, де зливаються Великі гори та Гори Південного вітру, мабуть, уже зосередилася велика сила, там є ущелина, що відкриває доступ до королівства Унавен.

– Напад з двох напрямків, – задумливо промовив Ристридин. – Цілком можливо. Вони знають це слабке

місце на кордоні королівства Унавен – там відбулося чимало сутичок. Але готується величезна атака, і водночас... чи ні – незабаром... відбудеться вторгнення з Дикого лісу через перевал Другої Великої дороги. Цей напад стане цілковитою несподіванкою! І його не вдасться зупинити, бо армію Унавена зосереджено на півдні... – Якби ми знали, коли це трапиться! – вигукнув стривожено Бенду. – Лицар Кратон...

– Я не думаю, що ти про це дізнаєшся від лицаря Кратона, – заперечив Ристридин. – Але це станеться не одразу, бо він відреагував би інакше, коли я сказав йому, що він залишиться у в'язниці до моменту нападу. Тож, можливо, ще маємо час. – Він звернувся до брата. – Артурине... – почав він.

– Я готовий разом з моїми воїнами, – запевнив той.

– Спершу посланці, – визначив Ристридин. – Ільбоден до короля Дагоната, до замків Міртелан, Варудин, Гріудин, Ігрудин... – Він подивився на Бенду: – Ти теж будеш посланцем. Евейна тут нема – тож маєш поїхати вздовж Сірої річки до королівства Унавен, аби повідомити про загрозу з боку Дикого лісу. Ми зобов'язані королівству Дагонат, бо, самі не знаючи того, дозволили злу розмножуватися й безперешкодно поширитися.

– Як вони туди потрапили? – здивувався Артурин.

– Десь через Сіру річку, – припустив Ристридин. – Це, мабуть, триває роками. І, можливо, багато воїнів приєдналися нещодавно, коли увагу було зосереджено на Дельталанді.

– Я... до королівства Унавен? – здивувався Бенду. – Гаразд. Вирушаю ввечері.

– Краще завтра на світанку, – порадив Ристридин. – Виїзд вночі може навести шпигунів Евіллану на думку, що твоя місія є таємною і важливою.

Бенду згідно кивнув.

– Поки що ворог не повинен підозрювати, що ми знаємо його плани, – провадив далі Ристридин. – Арту-

рине, мусиш подбати, щоб жодний воїн Евілану не переплив річку, аби приєднатися до армії в Дикому лісі. Південний кордон лісу теж має бути під наглядом, але не одразу, адже й це може викликати підозру. Спершу Бенду має перейти гори.

– А ти? – запитав Бенду.

– А я готуюся до війни на нашій власній території. Битва між Унавеном та Евіланом вже триває роками і, схоже, її долю буде вирішено на нашій землі.

6. Назад до Дикого лісу

Посланці вирушили, воїнам Артура було наказано готуватися до битви, лицар Ристридин обмірковував, скільки часу йому може знадобитися, щоб зібрати армію, достатньо велику для протистояння грізному війську Евілану.

– Принаймні незабаром ти зможеш розраховувати на одного помічника, – сказав йому Артурин. – Він приїхав до Дельталанду для битви і Евейн розмовляв з ним перед тим, як приїхати сюди. Лицар Тіурі з Тейури. Він мав намір прибути сюди.

– Тіурі Хоробрий! – вигукнув Ристридин. – Він буде сильним бійцем. Але я боюся розповісти йому, що сталося з його сином.

– Не переймайся надто, – заспокоїв його Артурин. – Ти тільки чув, що хлопця схопили, а не вбили.

– Але він потрапив до рук Чорного Лицаря з Червоним Щитом – зауважив Ристридин. – Підозрюю, що саме цей Чорний Лицар убив лицаря Едвінема. – Тут він подивився на Бенду. – Сам принц Евілану! – тихо промовив він. – Я думаю, Бенду, що йому не судилося потрапити під твою руку. І що ти очікуєш від нього стосовно Тіурі, сина Тіурі?

На світанку лицар Бенду вирушив на захід Третьою Великою дорогою.

Лицар Артурин підготував своїх воїнів до бойового завдання.

Лицар Кратон був замкнений і проклинав долю за те, що програв Ристридинові.

Лицар Ристридин пройшовся замком, палаючи бажанням діяти і знаючи, що йому ще належить чекати. Він покликав Рудого Квібо, передав йому зброю та кольчугу і сказав:

– Воїни тренуються у дворі. Долучайся до них.

– Я?! – здивувався Квібо. – Пане, я не народжений для бойових дій зі зброєю! Я ваш в'язень, бо ви мені не довіряєте, але ви не можете змусити мене носити ці речі або діяти мужньо аж до кінця! У мене замало мужності, здоров'я кепське...

– Зараз поліпшиться, бо поблизу немає корчми, – сухо відказав Ристридин. – Підкоряйся мені. Мій зброєносець мусить уміти поводитися зі зброєю.

– Чому ви ненавидите мене, пане, тому що я впізнав вас?! – вигукнув Квібо. – Ви знущаєтеся з мого страждання, кепкуєте з мене, вважаючи, що я боягузливий лінтюх!

– Ця лінь швидко закінчиться, – мовив Ристридин. – Закрий свого зухвалого рота і лети кулею!

За дві години він побачив Квібо, спітнілого і бруднішого, аніж будь-коли, у кутку внутрішнього дворика.

– Вставай, – наказав він, – і йди мийся.

– Згляньтеся, пане! – застогнав Квібо. – Мене побили, я вмираю.

– Холодна вода піде тобі на користь, – наполягав Ристридин. – І поспішай, бо запізнишся на вечерю.

– Їсти! – скривився його зброєносець. – Я хочу пити! Я хочу втамувати спрагу.

Ристридин міцно схопив його за вухо.

– Де ваше милосердя? – зітхнув Квібо. – Чому б вам не замкнути мене, як лицаря Кратона? Тоді я міг би відпочити.

– Ні, незабаром підеш зі мною, – наказав Ристридин. – Можливо, згодишся мені. Зрештою, ти знаєш дорогу в Облудних пагорбах.

– Нещасливий той день, коли я вас побачив! – скиглив Квібо. – Чи варто мене знову тягнути за собою без ковтка, щоб зробити мужнім? Коли ви збираєтесь, пане?

– Дуже скоро. Я не думаю, що лицар Тіурі зволікатиме, перш ніж вирушити до Дикого лісу.

– Лицар Тіурі?

– Так, я очікую його тут сьогодні або завтра.

– Ще більше лицарів, – пробурчав Квібо. – Лицарі – шалені, енергійні та сміливі, а я, бідолашний Квібо, безпорадний серед них. – З цими словами він поспішив до столу.

Ближче до кінця наступного дня кінна процесія піднялася на рівнину Іслан. Попереду їхав лицар зі щитом, забарвленим лазуррю і золотом. Це був Тіурі Хоробрий, батько Лицаря Тіурі з Білим Щитом. Біля нього їхав Ристридин, усе ще із закритим заборолом. Рудий Квібо, охайно одягнений як зброєносець, але зажурений, теж був у цьому товаристві. Вони стримали коней і подивилися на замок Іслан, що бовванів у долині, – похмурий, з піднятими мостами та зачиненими воротами.

Лицарі теж були похмурими.

– І все-таки я думаю, що краще поки що залишити Іслан у спокої, – міркував Ристридин.

– Звідси Тіурі й пішов, – задумливо сказав його товариш.

Ристридин на мить подумав про Ісадору і запитав себе, що це було між ними. Він подивився на батька Тіурі і промовив:

– Ти ж розумієш, що ми не можемо дозволити собі почати битву занадто рано. Приблизно за шість днів Бенду дістанеться королівства Унавен. І незабаром сюди з багатьох замків прибудуть воїни...

– Авжеж розумію. Але ніхто не здивується тому, що я їду до лісу.

– Батько шукає свого норовливого сина, – спробував пожартувати Ристридин. – Звісно. Ми увійдемо до Дикого лісу з боку Стейнворду, – спершу рушимо в напрямку Забутого міста, а потім на захід – так швидко, як вважатимемо за потрібне...

Вони поїхали далі.

Позаду Ристридина пролунав голос Квібо:

– Пане, даруйте, але я чув, що ми покидаємо Облудні пагорби. Я б...

– Замовкни! – нетерпляче відмахнувся Ристридин. – Хто сказав, що ми не потрапимо туди якогось іншого дня? – Зі співчуттям він знову подивився на Тіурі Хороброго. Він розумів, що той думає про сина.

Частина восьма

Остання битва

1. Пропуск

Тіурі, син Тіурі, лежав на крутому схилі гори, заглядаючи за край прірви, де закінчувався Прихований шлях. Нижче він побачив Дорогу несподіванок. Паккі лежав поруч і шепотів йому на вухо:

– Бачиш шлейф диму праворуч від вежі Тарен? Ось там має бути останній пост варти.

З другого боку, західніше, був перевал, де, за словами Техалона, також пильнували вартові. Там високий камінь перекривав огляд, тож друзі не уявляли, як його обійти. У будь-якому разі спершу треба було спуститися з гори. Паккі вже вирішив, де це зробити найкраще.

Юнаки почули, як наближалися чийсь кроки. Друзі відсахнулися від краю прірви, але за мить знову обережно глянули вниз.

Двоє озброєних до зубів Червоних Вершників повільно рухалися слизькою від напівталого снігу дорогою. Вони прямували на захід і зникли за скелею. Звідти лунали голоси. Друзі мовчки чекали. Згодом вершники повернулися... але ні, це вже було двоє інших, вони йшли назад, на схід, до вежі Тарен.

– Вартові на перевалі змінюються! – прошепотів Тіурі, коли ті зникли. – Це добре, тепер у нас є трохи часу. Ходімо.

Паккі розмотав мотузку і зв'язав обидва кінці. Юнак знайшов придатний скелястий виступ і обернув мотузку навколо нього. Вона була така довга, що петлею звисала майже до дороги.

– Ти перший, – тихо сказав Паккі. Тут, у горах, він знову відчув себе провідником, тож мусив, як зазвичай, спуститися останнім.

Перш ніж ступити за край, Тіурі подолав мить остраха. У таких ситуаціях він поступався другові, але додолу спустився неушкодженим. Юнак повернувши

пальцями, що горіли від грубої мотузки і, затамувавши подих, спостерігав за спуском Паккі. Той блискавично опинився біля нього і швидко почав стягувати мотузку. Коли вузол опинився в його руках, він його розв'язав, смикнув мотузку, і вона нарешті впала йому до ніг. Змотуючи її, він задоволено прошепотів:

– Отже, останньої ознаки Прихованого шляху ми позбулися і вийшли на Дорогу несподіванок. Передавши керування Тіурі, Паккі запитав:

– Що робитимемо тепер?

Тіурі теж точно не знав. Звідси сторожового посту видно не було, а місцезнаходження вартового він не знав. Але, думав він, нічого іншого вони не могли зробити, окрім як крадькома рухатися в цьому напрямку, щоб поговорити з Техалоном.

Дорога була широкою і невпинно вела вгору. Обабіч стіною височіли скелі, а ліворуч, за вигином, – пильнували вартові. Найкраще, звісно, якби вони могли непомітно пройти повз...

Паккі підштовхнув Тіурі й прошепотів:

– Візьми, будь ласка, мого меча. Я не зможу з ним добре впоратися. Мені б краще ось це – і він стиснув палицю, яку знайшов по дорозі.

Тіурі погодився, він розумів, що друг мав рацію.

Трохи згодом друзі визирнули з-за скелі, що перекривала їм огляд, і побачили дорогу до найвищої точки – перевалу. Трохи віддалік стояла хатина з кам'яних брил. Двері в ній були відчинені, а крізь отвір у даху кучерявився дим. Це було так близько – вони навіть бачили, що біля дверей висить ріг. Крізь відчинені двері було видно, що в хатині хтось рухається, а коли звідти вийшов Червоний Вершник, юнаки мерщій сховалися. За мить вони знову визирнули і побачили, що воїн на узбіччі розводить багаття. Потім він випростався, стоячи спиною до них, щось голосно вигукнув – і з-за перевалу вийшов другий вартовий.

Коли друзі наважилися визирнути знову, то помітили, що один із двох воїнів зник, а другий сидів біля вогню, тримаючись рукою за списа, якого встромив біля себе в землю.

Якогого тихіше юнаки повернулися на те місце, де вони спустилися, і лише тоді наважилися пошепки поговорити між собою.

– Нам нізачо не пройти непоміченими, – припустив Тіурі. – Треба перейти дорогу, щоб перебратися через перевал і, схоже, надворі завжди хтось із них двох чатує!

– Так, – кивнув Паккі. – А коли темно?..

– Вважаєш, це має велике значення?

– Не знаю, – задумливо прошепотів Паккі. – Ми можемо лише перейти дорогу, але на її узбіччі сидить вартовий біля багаття, яке дає світло, – можливо, одразу він нас і не помітить, але може почути.

– Отже, треба йти, поки вони нас не помітять.

– А потім?

– Тоді змушені будемо йти одразу якомога швидше.

– Але як?

– Ми видамо себе за Чоловіків у Зеленому, оскільки саме так вдягнені...

– Як ти вважаєш, вони нас просто пропустять?

– Ні, – не одразу відповів Тіурі. – Але вони не вбачатимуть в нас ворогів, і ми зможемо наблизитися до них...

– А потім?

– А потім... ми вдвох проти них двох. Мусимо їх здолати.

Паккі зітхнув, але рішуче сказав:

– Ну, в мене достатньо мотузки, щоб їх міцно зв'язати.

– Але їм не треба давати змоги скрикнути, – зауважив Тіурі.

– Розумієш, якщо ми їх знешкодимо, це буде виявлено лише назавтра, коли їх звільнять. Ось чому нам

треба зробити це миттєво, – тим більше, що перевага на нашому боці.

– Так... – прошепотів Паккі, його голос тремтів від хвилювання. – Скажи, чого ти від мене очікуєш, і я все зроблю!

Вони знову рушили Дорогою несподіванок – цього разу не крадькома попід скелею, а спокійно йдучи по середині.

Червоний вартовий побачив їх і став на дорозі, тримаючи поперед себе списа. Друзі йшли спокійно, насправді ж їхні серця калатали від напруження.

Вартовий гукнув їх, і це прозвучало як гарчання.

Юнаки зупинилися перед ним, схилили на знак привітання голови і промовили: «*Джаруда*».

Тіурі подивився на хатину і побачив ще одного вартового, що стояв у відчинених дверях. Потім перевів погляд на воїна перед собою. Маленькі очиці дивилися на юнака насторожено і з підозрою. Він знову заговорив, запитуючи щось мовою Евіллану. Проте зрозуміти було неважко: «Куди ви йдете?»

Тіурі жестом вказав зі сходу на захід. Це означало, що вони з Паккі хочуть перетнути перевал.

Але сталося те, чого він остерігався. Вартовий заперечно похитав головою, подаючи різкий сигнал, що він не згоден.

Тіурі прожестикуював вдруге, однак вартовий наполегливо продовжував хитати головою. Вигляд його ставав дедалі загрозливіший.

Тіурі поклав руку на груди.

– Я з Таренбурхту, – повільно говорив він, показуючи в той бік. – Чорний Лицар із Червоним Щитом... Евіллан...

Паккі допоміг йому.

– Техалон, – сказав він із серйозним обличчям.

– Техалон, – кивнув Тіурі, знову вказуючи на перевал.

Водночас він стежив за хатиною. На щастя, другий охоронець зацікавився і підійшов до них.

Тепер обидва воїни стояли поруч у жорсткій обороні, але були дещо здивовані. Тіурі знову повторив свої жести, вимовляючи звуки, значення яких він і сам не знав, закінчивши: «Пропустіть нас!»

Це були останні слова, які він сказав, як вони й домовлялися з Паккі. Коли вартові почали відповідати, він подав знак, і юнаки одночасно миттєво на них напали. Цього вартові не очікували, їхні підозри таки були приспані. Їм знадобився певний час, аби оговтатися й почати захищатися. А тим часом юнаки відібрали у них зброю. Тіурі звалив одного на землю і, вдарив головою об каміння, та так, що той знепритомнів. Підвівшись, Тіурі побачив, як Паккі вдарив палицею другого, смикнув його за ногу, і той теж упав.

– Мотузку, мерщій! – вигукнув Тіурі. Та за мить від жаху йому забракло дихання. Ще один воїн вийшов із хатини – це був третій вартовий!

Тіурі витягнув меч і кинувся до нього. Послизнувшись на дорозі, він побачив, як той теж витягує меч і простягає руку до рогу, що висів біля дверей.

– Відійди вбік! – вигукнув Паккі за його спиною. І тієї самої миті над вухом у Тіурі просвистів камінь.

Оговтавшись від удару, третій вартовий побачив перед собою Тіурі.

Юний лицар напав одразу. Він не міг програти цього бою, бо знав, що все має бути зроблено швидко й тихо. Попри запеклий спротив бій швидко закінчився, неймовірно швидко, сумним, але неминучим кінцем. Не встиг Тіурі і оком моргнути, як від його сильного поштовху вартовий беззахисно похитнувся, обличчя посіріло, він поточився... і впав. Тіурі відступив, на мить світ ніби зупинився, але притлумлений зойк Паккі змусив його обернутися. Ще один вартовий підійшов, схопив списа і зненацька напав на його друга.

Тіурі підскочив і обрушив меч на голову чоловіка. Той упав і більше не рухався.

Друзі презирнулися. Погляд Паккі наштовхнувся на закривавлений меч. Тіурі це помітив, і раптом його знудило, але юнак опанував себе і схилився над пораненим.

– Ми неодмінно маємо їх прив'язати, – почув він Паккі, – його голос тремтів і доносився ніби здалеку.

– Тільки того, що лежить там, на дорозі, – відповів Тіурі. – Цей теж мертвий. – Його власний голос звучав дивно, ніби говорить хтось інший. «Можливо, мені і цього слід убити», – подумав юнак. Але, глянувши на беззахисну поранену людину, зрозумів, що не зможе. У бою так, але не зараз.

– Зв'яжи його міцно, – наказав він Паккі, – і затули йому чимось рота, щоб він не зміг кричати, коли прийде до тями. – Тіурі опустився на коліна й допоміг своєму другові. – Затягнімо його в хатину, – запропонував він. – Інших теж...

Вони впоралися з цим швидко і без зайвих розмов. Потім, коли знову вийшли на дорогу, озирнулися. Начебто все спокійно. Тіурі як міг витер меч снігом.

– Це твій меч, – раптом сказав він. – Хочеш його взяти?

– Ні, не зараз. Тримай поки що його при собі, – відповів Паккі.

Вони почали підніматися до перевалу.

«Я вбив людину, – думав Тіурі. – Двох людей».

Чи зможе він забути це!

«Що ще ти міг зробити? – запитав він себе. – Адже, отримуючи меч, ти знав, що одного дня це станеться».

Він швидше пішов вперед, розмірковуючи, що думає про це Паккі. Той мовчав, лише дивився на нього із жахом в очах?

Коли вони вже були нагорі, Паккі порушив мовчання.

- Пропуск, – сказав він, дружньо дивлячись на Тіурі.
– Так, ми тут, – тихо мовив Тіурі. – А тепер вниз.

2. Спуск

Тіурі й Паккі не вперше перетинали Великі гори і спускалися до королівства Унавен. Раніше вони їхали іншим перевалом, який був набагато вище, – вузькою й складною стежиною. Іти Дорогою несподіванок було набагато простіше, попри те що навесні дорога була грузькою.

Стояла прекрасна, але прохолодна погода, однак через те, що з ним сталося, Тіурі відчував себе гнітюче. Окрім того, він був не впевнений, що вони зможуть вчасно потрапити до королівства. Одноманітний сірий краєвид ще більше пригнічував його.

«Схили високі й круті,
глибокі і темні ущелини...»

Так співала Лавінія. Але навіть сніг на вершинах здавався йому холодним і невблаганним, замість того, щоб сяяти білим, як щити лицарів Унавена. Попереду він не побачив прекрасних краєвидів – перед ним були лише сірі схили й ряди нескінченних, вишикуваних один за одним пагорбів, що приховували мету їхньої подорожі.

Юнаки рухалися дуже швидко. Як завжди, темп задавав Паккі. Час від часу друзі озиралися на перевал, побоюючись побачити там загрозливі постаті. Але невдовзі найвища точка дороги сховалася від їхніх очей за схилом.

– Ми випереджаємо їх майже на день, – сказав Тіурі, ідучи поруч Паккі, – якщо Техалон має рацію і вартівих не змінять раніше.

– Що вони тоді робитимуть? – стривожився Паккі.
– Одразу вирушать за нами? Проте вони не наздоженуть нас, навіть якщо мчатимуть на конях. Та одного дня таки замало...

– Поки що намагатимемося, щоб не стало менше. І до того як вони про це почують в Таренбурхті... це чималий відрізок дороги від перевалу, гадаю, їхати днів зо три.

– Отже, три дні і один – чотири дні до того, як принц дізнається про це, – прошепотів Паккі.

Тіурі подумав: «Якщо ж тоді він вирішить напасти негайно, то перш ніж зі своїм військом дійде до перевалу, пройде не менш ніж чотири дні...» і сказав: – Якщо небеса захочуть, у нас буде достатньо часу.

Небо набуло перламутрового кольору, довкілля оповило дивне, майже неземне світло.

– Здається, сюди ніхто ніколи не приходив, – зауважив Паккі. – Можливо, так і є, але ця дорога дуже доглянута.

– Що там доглядати?! – відгукнувся на те Тіурі. – Тут нічого не росте.

– Он там з гір зійшло багато каміння, – пояснив Паккі, вказуючи на сусідній схил неподалік. – Бачиш? А на самій дорозі немає жодного каменя... ні, вони ретельно складені збоку. Хоча... звісно, це могли зробити й раніше.

– Мабуть, – погодився Тіурі. – Дуже ймовірно, що сюди регулярно приходять люди, узагалі-то й ми можемо зустрітись з ними...

– Ну, у будь-якому разі мусимо поспішати. І що нижче спускаємося, то краще. Нам би спробувати також іти вночі. – Паккі озирнувся і дещо стурбовано промовив: – Я молитимусь, щоб не випав сніг.

Молитву Паккі було почуто – і їхній спуск до полудня наступного дня пройшов без несподіванок. Одна-

че їм довелося зіткнутися з підступними ворогами, такими як холод і втома, зі страхами та похмурими думками.

Вдень вони вперше побачили людський слід – напівзруйновану гірську хижку біля дороги. Юнаки сповільнили хід і зупинилися. Хижка здавалася безлюдною, хоча напевно вони цього знати не могли.

– Не хотів би я там жити, – прошепотів Паккі, коли вони рушили далі. – Нема навіть доброго пасовища для худоби... – Раптом він затнувся: перед юнаками на дорозі рухалася тінь. Вони подивилися вгору й побачили, що в небі, повільно змахуючи крилами, ширяв орел. Друзі перезирнулися і спробували усміхнутися. Проте відчуття пригніченості їх не полишало.

Минув день, за ним знову настала ніч, яка подарувала короткий відпочинок. На ранок їхній настрій значно поліпшився. Надворі потеплішало, дорога вже не була такою слизькою, а краєвид став привітнішим і зеленішим.

Однак раптом їхня бадьорість куди й поділася. Вони почули окрик і побачили чоловіка, що стояв на пагорбі і махав їм рукою. Аби не викликати в нього гніву чи підозри, вони махнули у відповідь, але продовжували йти, не збавляючи темпу.

– Може, ми збожеволіли, – сказав Паккі, – що стали такими переляканими? Він навіть не був одягнений у червоне. Але озброєний таки був. Ти його лук бачив? Я тут нікому не довіряю, а ти?

– І я. Я волів би піти іншим шляхом, якби міг.

– Мабуть, на цій висоті чимало стежок, – припустив Паккі. – Але ми не можемо ними йти...

– Інакше пропустимо гонг, – кивнув Тіурі. Він саме побачив, як чоловік пішов геть і зник.

Незабаром друзі пройшли повз ще одну гірську хижку – вона, безсумнівно, була обжитою. Надворі стояли двоє чоловіків, вони похмуро і теж дещо підозріло

дивилися на юнаків і на їхнє стримане привітання відповіли не одразу. І коли юнаки вже майже полишили їх позаду, один із них підійшов ближче:

– Гей, – гукнув він, – зачекайте хвилинку! – Він був озброєний луком і стрілами і цілком міг би бути тим самим чоловіком, якого вони бачили трохи раніше. Він був у пошарпаному одязі, так само як і його товариш. Можливо, це був бідний мисливець, що мешкав тут, але вираз його обличчя друзям не сподобався.

– Що таке? – спокійно запитав Тіурі.

– Що ви тут робите? – запитав той у відповідь.

– Йдемо дорогою, – холодно відповів юнак, – і спускаємось, як бачиш.

Чоловік глянув на нього зверху вниз, ніби примірюючись як до суперника. Потім із викликом сказав: – Дивіться уважніше під ноги! Вдалої вам подорожі, і будьте обережні, щоб не впасти, а то подряпаєте носи.

Він підійшов до свого товариша і зник з ним у хатині.

– Ух! – з полегшенням видихнув Паккі. – З цими покінчено. Хлопець змовчав про те, що ці чолов'яги можуть піти за ними, чи іншими шляхами, щоб десь їх перестріти. Але все-таки міцніше стиснув палицю, а Тіурі на мить потягнувся до руків'я меча.

3. Дорога до Воргота-гонга

Донизу, через гори, – Велика дорога через сосновий ліс...

– Ось, мабуть, вони, – прошепотів Паккі, коли дорога повела їх поміж високих сосен. День уже добігав кінця, під кронами дерев було темно, тож іти насправді було не так уже й приємно. Між стовбурами панувала тиша, кроки притлумлювала суха хвоя, а високо вгорі у кронах дерев свистів вітер.

– Буду радий, якщо ми зможемо повернути праворуч, – сказав Паккі.

«Я теж», – подумав Тіурі. Йому раптом здалося майже неймовірним, що вони зможуть завершити свою подорож без будь-якого опору ворога. Імовірно, Евіллан охороняє дорогу і в західній частині гір.

Цю ніч вони провели в лісі, трохи осторонь дороги. Проте добре відпочити їм не пощастило, бо спати довелося по черзі. Двічі їм здавалося, що вони чують небезпеку, але ніхто до них не наближався. На світанку юнаки продовжили подорож і незабаром вийшли з лісу.

Вони відзначили, що дорога тут набагато менш доглянута. Шлях крутився, тож на кожному кроці перед очима відкривався новий краєвид. Тепер вони частіше бачили рівнину біля підніжжя гір – на схід від королівства Унавен. Не надто гостинна, майже повністю вкрита лісами, місцевість, втішало єдине – вони наближалися до своєї мети.

«Як довго ще?» – думав Тіурі. Він не міг позбутися відчуття, що за ними стежать.

Друзі пройшли луками, де світило сонце, повз струмки та зелені каньйони. Чули, як дедалі гучніше дзюрчить вода, і пригадали слова, яких навчив їх Техалон.

«Просто в глибокій долині
водоспаду Близнюки».

Дзюрчання перетворилося на гуркіт... і ось вони: розташовані поруч два водоспади, що зриваються з крутого схилу гори і далеко внизу зливаються в один потік, збігаючи на захід.

– Це точно тут! – радісно вигукнув Паккі. – А тепер поспішаймо в долину.

Вони не одразу знайшли шлях для спуску. Він був дуже вузьким, майже повністю зарослим буйною рослинністю. Низовина долини також яскраво зеленіла, і

струмок, за яким вони мали йти, танцював нею, хлюпочучи високо над білим камінням.

Прямої стежки не було, тож вони йшли вздовж струмка за течією, перестрибуючи з одного боку на другий.

До полудня друзі йшли від струмка праворуч, а далі розлога долина піднімалася вгору, тепер їхній шлях повернув ліворуч. Тіурі йшов за потоком, він відчував спеку і втому, але вирішив не відпочивати, доки не дістануться того місця, де Техалон обіцяв їм знак. Він повернув за покручений вигин і, можливо, зараз це побачить...

«Слідуйте за потоком. Там, де він зникає...»

На схилі, саме навпроти себе, Тіурі несподівано побачив чоловіка... Вмить він відчув потужний удар в груди, а потім різкий, колючий біль.

Юнак упав, уражений стрілою.

Паккі не одразу зрозумів, що сталося, але блискавично опинився біля друга. І тільки тоді з жахом побачив стрілу, що стирчала з грудей Тіурі, трохи нижче лівого плеча. Враз після цього почувся тихий свист – це друга стріла пролетіла повз його голову.

– Тікай! – видихнув Тіурі. Він став на коліна, нахилився вперед, однією рукою сперся на землю, другою схопився за рану. – Ховайся!

Тепер і Паккі побачив на схилі чоловіка, той націлив лук і вистрілив ще раз.

Паккі пригнувся – стріла пролетіла повз нього і, тремтячи, встромилася неподалік між камінням. Він обережно обхопив Тіурі рукою. Хвалити Бога, його друг був живий, але його треба було негайно перенести в безпечне місце... назад за вигин.

– Тікай звідси... – ледь чутно вимовив Тіурі.

– Можеш іти? – запитав Паккі, підхопивши його за ремінь. – Обіприся на мене. – Він не зводив очей з дру-

га, і, затамувавши подих, вони відступили на колишнє місце, недосяжне для стрілка.

Тіурі важко опустився на траву на гірському схилі, його очі були заплющені, на обличчі ані кровинки. Жак знову охопив Паккі, коли він побачив жорстку стрілу з оперенням та цівку крові, що стікала по одягу Тіурі.

Раптом юнак розплющив очі й прошепотів:

– Будь обережним... щоб він тебе не зачепив...

– Тут він нас не дістане, – запевнив Паккі. – Але ти...

Тіурі повільно повернув голову й подивився на рану.

– Сподіваюся, – сказав він уривчасто, – рана не така вже й страшна, як здається... – За допомогою Паккі йому вдалося сісти. – Гадаєш, він може вийти з другого боку? – пошепки запитав він.

– Ні, – відповів Паккі, стурбовано дивлячись на скривлене від болю обличчя Тіурі.

Вони знову почули знайомий тихий посвист.

– Обережно! – важко дихаючи, прошепотів Тіурі. – Він усе ще там. Залиш мене...

– Я не залишу тебе самого, – заперечив Паккі. Він знову притулив друга до схилу гори і швидко прокрався стежкою, аби побачити, де зачаївся ворог. Чоловік усе ще стояв на тому самому місці, але в їхній бік більше не дивився і невдовзі зник з очей. Паккі не намагався зрозуміти – чому й повернувся до свого друга.

– Він пішов, – повідомив хлопець, і став на коліна, щоб роздивитися рану. – Ця стріла... – почав він.

– Її треба витягти, – сказав Тіурі набагато твердішим тоном і узявся за стрижень, але одразу знову зблід. – Я... не наважусь, – прошепотів він. – Мабуть, вона з шипами.

Паккі раптом звернув увагу на стрілу, яка щойно прилетіла й лежала на землі.

– Саме так, – підтвердив він і миттю схопив свого друга за плечі, бо здавалося, що він от-от знепритомніє. Однак Тіурі прийшов до тями.

– Уже минулося, – прошепотів він.

– Може, я спробую її витягти? – нерішуче запитав Паккі. – Тільки не знаю, чи спроможуся зробити це правильно. Але якщо треба...

– Ні, – сказав, помовчавши, Тіурі. – Не зараз. Побоююся, що буде тільки гірше. Нехай поки що стирчить – вона зупиняє кровотечу... Чого ти так злякався? Це справді краще. Боюся, що коли її зараз витягну, то не зможу зробити жодного кроку, але й витягти не можу. Тільки... – юнак стиснувши зуби, міцніше вхопився за стрижень і другою рукою відламав більшу його частину. – Хвилинку, – пробурмотів він і нахилився вперед. – Скоро ми маємо рушити далі... Де він?

– Пішов.

– Не може бути, – слабко заперечив Тіурі.

– Справді пішов, я бачив, як він зник, – відказав Паккі, знову обійнявши його однією рукою. – Можливо, його стріли були з чимось... Як відчуваєшся?

– Хочу підвестися.

Він повільно став на ноги, Паккі продовжував його підтримувати.

– Ми мусимо вдарити в гонг, – твердо промовив Тіурі, – і тому треба йти далі. Іншого шляху, окрім цього, немає.

– Можливо, це неподалік, – прошепотів Паккі. – Ти можеш іти?

– Так, ходімо. Просто відпусти мене, я в порядку, – Тіурі повільно зробив кілька кроків.

– Зачекай... – застеріг Паккі, – я спершу перевірю, чи нема небезпеки.

– Так, один із нас мусить дійти. Ти розумієш, Паккі? Я... бережи себе...

Долина ще деякий час була залита сонцем, і вони нікого не помітили. Проте смертельна небезпека все ще чатувала на них. Якби вони тільки знали – де. Юнаки не

могли йти пліч-о-пліч, і Паккі весь час поривався йти попереду. З тривогою озираючись на свого друга, він водночас стежив, чи не видно, бува, нічого підозрілого. Тіурі не міг бути таким пильним, йому потрібні були всі його сили та увага, аби просто рухатися вперед. Через деякий час пекучий біль дещо вщух, і юнак навіть подумав, що може терпіти годинами, якщо нічого особливого не трапиться. Світ навколо став нереальним, хоча збоку дзюркотів струмок, а перед очима блищали білі камені. Він відчував біля себе лише Паккі і на його запитальний погляд відповідав ледь помітною усмішкою.

Раптом вони зайшли в тінь. Потік звернув праворуч, і юнакам довелося продиратися крізь високі чгарники. Зненацька Тіурі перечепився, і різкий біль повернув його до реальності. Він побачив, як піднімається гірська стіна, уся вкрита ліанами, під нею була ущелина, у якій зникав струмок.

«Слідуйте за потоком. Там де він зникає, – це ознака того, що він вказує...»

– Тепер ти маєш відпочити, – сказав Паккі. – Тим часом я пошукаю той знак.

Однак він зробив це не одразу, спершу напоїв друга з чашки, яку спритно змайстрував з великого листка, і обережно змочив спітніле обличчя холодною водою зі струмка.

– Дякую, – кивнув йому Тіурі. Що б він робив без свого вірного друга? Озирнувшись, юнак сказав: – Не бачу жодного знаку, а ти?

– Зачекай, я зараз. – Паккі зник і невдовзі повернувся. – Є два шляхи, – повідомив він. – Один веде по схилу гори й спускається вниз, ти зможеш його побачити. Другий проходить внизу. Початок його повністю схований під рослинністю, а трохи далі – скеля, я віднайшов його там. Вони обидва ведуть на захід.

«Два шляхи – один веде до гонга,
прихований голос, Воргота-гонг».

– Ми мусимо визначити, котрий із цих двох, – розмірковував Паккі. – Та я не бачу жодних ознак того, котрий із них.

– Де зникає струмок, – пробурмотів Тіурі. Він насилу підвівся й пішов з другом до печери, де струмок входив у гору. Що за знак? Де вони мали його шукати? Чи могло б це бути вказівником, як стежки в Дикому лісі?

– Тепер шукай камінь, – сказав він, – на якому щось написано. За багато років він, мабуть, поріс травою.

Паккі шукав, дивився всюди, однак нарешті зізнався:

– Нічого не можу знайти. Навіть не на стежках. І все-таки знак має бути десь тут.

– Може, його вже нема? – прошепотів Тіурі. – Відтоді як повісили гонг, минуло чимало часу.

Він пильно вдивлявся у схил гори перед собою й думав: «Нам треба швидко рухатися далі, а я боюся, що найближчим часом не зможу йти...» А у Паккі запитав: – Невже підказка може бути на цьому схилі?

Паккі негайно спробував це з'ясувати. Тримаючись за траву, він піднявся крутим схилом, у кількох місцях заглядав під горбочки, але під ними нічого не було. Можливо, щось і було раніше, але за століття стерлося.

– Я здаюся! – вигукнув він, приєднавшись до друга. – Або ж ні, поміркуймо добре ще раз.

Але Тіурі похитав головою.

– Часу в нас обмаль, – прошепотів він. – Незалежно від того, є гонг чи ні... обидві дороги ведуть на захід. Тож підемо ними поодиночі.

– Цього я й боявся, – пробурмотів Паккі. – Чи ти зможеш, Тіурі?

– Ну то скажи, що я маю робити! – відказав Тіурі. – Можеш запропонувати щось краще?

– Ні, – зітхнув Паккі. – Він оглянув друга і спохмурнів, коли побачив уламок стріли.

– Звісно, ця штука трохи дошкуляє, – зізнався Тіурі, – але рана більше не кровоточить, дивись. То яким шляхом мені піти?

– Нижнім, – не вагаючись відповів Паккі. – Він легший.

– Добре. Той, хто перший підійде до гонга, мусить ударити в нього. Другий почує і зможе повернутись – і ми зустрінемося знову.

– Але... – почав Паккі.

– Тож до зустрічі біля гонга, – перервав Тіурі.

Паккі схопив його за руку і міцно стиснув.

– Щастя тобі!

Без зайвих слів кожен рушив своєю стежиною, і їхні шляхи розійшлися.

4. Воргота-гонг

Тіурі спершу довелося пробиратися крізь підлісок, і від цих зусиль у нього запаморочилося в голові. Та коли запаморочення минулося, він легко знайшов дорогу. Юнак спустився між двома гірськими схилами і пішов глибокою долиною. Там він помітив, що струмок знову з'явився і збігав у тому ж напрямку, що і його шлях – на захід. Однак він намагався не дивитися на нього – від глибини паморочилося ще більше. На щастя, стежка відхилилася і з безліччю поворотів спускалася в місцину, що ставала дедалі більш сірою й безплідною. Невдовзі він уже не міг збагнути, куди прямує. Відчуття нереальності повернулося з більшою силою, однак спонукало рухатися швидше, попри травму він ішов ніби уві сні. Але в якийсь момент помітив, що стежка завела його в гору, і в темряві він міг перечепитися чи нашттовхнутися на щось. Аж раптом Тіурі знову побачив світло і зупинився.

Озирнувшись, він зрозумів, що натрапив на щось надзвичайне. Миттєво згадав про Зелені печери, однак це були не печери, а зали! Вони були поєднані між собою та із зовнішнім світом і всередині осяяні сонячним промінням. Над головою височіли арки – неймовірно, що це було сформовано природою. Де-не-де через щілини він бачив блакитне небо.

Тіурі притулювся до кам'яної стіни, він знову борювався із запамороченням. Юнак говорив сам із собою, у такий спосіб підбадьорюючись і черпаючи силу у звуках власного голосу. «Ось мій шлях завершується... Є на світі дивовижні місця! Чи Воргота-гонг тут?»

Тіурі повільно рушив далі. Раптом він побачив великий круглий плаский металевий предмет, що звисав на двох залізних ланцюгах.

Тіурі знайшов Воргота-гонг!

Це був бронзовий гонг, що вкрився патиною впродовж століть. Під ним лежав відшліфований камінь з викарбуваними на ньому літерами. Юнакові впало в око слово «ворѓта». Поруч лежав жезл – палиця, яку використовували для ударів у гонг. Тіурі опустився на коліна і спробував її підняти. Вона була такою важкою, що зробити це йому спочатку було несила. Похитуючись, він двічі марно намагався піднести її для удару, навіть спітнів від думки, що йому забракне сил зробити те, чого він так прагнув. Піднісши палицю втретє, він лише зачепив гонг. І все ж спромігся видобути глухий звук... Загрозливе гудіння пролунало ще раз, наче перед тим, як згаснути, а кам'яні скелі, мовби отримавши голоси, відповідали йому мрійливим відлунням, що вібрувало, лунаючи у велетенських арках гір. Всередині у Тіурі щось забриніло – не вагаючись, він підніс палицю і вкотре, уже щосили, розмахнувся і вдарив у гонг. Пролунав дзвінкий, пронизливий, майже приголомшливий звук, повторений сотнями відлунь.

Тіурі зіщулювся від пронизливого болю, а стріла в рані ніби повернулася. Химерні тіні танцювали перед очима, оточуючи і стискаючи його...

Коли юнак прийшов до тями, виявилось, що він лежить на траві, а на арках чорними плямами усе ще танцюють тіні, наче голос гонга, що й досі вібрує й тріпоче, оживаючи. Та згодом він розгледів, що це були лише кажани, що тривожно пурхали, налякані звуком.

«Паккі слід було б піти моєю дорогою, – подумав він. – Я не зможу вдарити знову...»

Гонг... Його повісили, аби дзвін долинав за багато миль, якби королівству Унавен загрожувала б небезпека зі сходу. Одного удару, мабуть, було недостатньо! Юнак обережно намацав рану, пальці змокрили від крові. Тіурі знадобилося чимало зусиль, аби підвестися, і він, безперечно, знову впав би, якби не палиця. Вкотре ставши перед гонгом, він сперся на неї й подумки помолився: «Дай мені вдарити достатньо разів, перш ніж я знову впаду і не зможу підвестися знову».

Ще раз піднісши палицю, юнак вдарив у гонг і, не чекаючи, вдаряв знову й знову!

Удари гриміли один за одним, відбивались у скронях, співали у вухах – і кожний удар відбивався гострим болем. Здригалися арки, вібрувало повітря, похитнулася земля. Тіурі відчував, як неначе все навколо нього завалюється, поринаючи в темряву.

Паккі почув це відлуння. Він уже добре просунувся по своєму шляху, який також вів на захід, але не до гонга. Хлопець почув спочатку один удар, потім низку ударів поспіль, потужних і чітких. Вони лунали зусібіч, тому він не міг зрозуміти, де народжуються звуки. Паккі одразу кинувся назад, весь час чуючи, як відлуння згасає. Зворотний шлях здавався нескінченним, і після цього йому ще треба було пройти шляхом Тіурі. На-

решті, задихаючись, він увійшов до дивовижних залів – тепер там панувала мертва тиша. Юнак знайшов гонг, але Тіурі там не було. На підлозі лежала палиця. Він підняв її і підійшов до отвору, що вів назовні.

Під ногами починалися обвітрені кам'яні сходи, що спускалися вниз і виходили на якусь дорогу. День уже добігав кінця, але нікого не було видно. Він подивився на палицю і раптом помітив, що на ній застигла кров. Від тривоги перехопило в горлі. Де Тіурі?!

Згодом на дорогу вийшов чоловік. Побачивши Паккі, він зупинився і швидко піднявся сходами. Паккі міцніше стиснув палицю, проте вигляд у цього чоловіка був не загрозливий. Він був високий, білявий, з добродушним обличчям.

– Ти Паккі? – запитав він, коли майже піднявся вгору.

– Так... – усе ще з підозрою відповів хлопець.

– Тоді я вчасно. Я Віла, лісовий вартовий Ворготи. Твій друг попросив зустріти тебе.

– Пощастило, – зітхнув Паккі. – Де він?! Що з ним?!

– Я відведу тебе до нього, – запевнив чоловік.

Але Паккі відступив. Цей Віла не здавався небезпечним, але юнак остерігався.

– Розумію, – усміхнувся той. – Та в мене немає нічого, що могло б переконати тебе в моєму доброму намірі. Можу лише сказати, що Евіллан – мій ворог, і гонг розбудив усіх нас. Послухай!

Тепер Паккі почув збуджені голоси, гомін, цокіт копит, що лунали здалеку.

– Одні прийдуть зараз, інші – пізніше, – сказав Віла. – Лицар Тіурі скликав їх і послав мене сюди.

– Де він?! – вигукнув Паккі до чоловіка, якому починав потроху довіряти. – Що сталося?!

– Зараз розкажу. Коли ми з друзями, що мешкають неподалік, почули гонг, то негайно примчали сюди. Ми знали, де він, хоча ніколи не заходили в ці арки. Ба-

чиш, це святиня, сюди ніхто ніколи не приходить. Тут ми знайшли твого друга – він лежав на землі, перед гонгом, а жезл усе ще стискав у руці. Ти розумієш, ми були шоковані! Ми віднесли його до цього виходу, розстебнули одяг і відпоювали бренді. На щастя, мій друг Маркон завжди має цей напій із собою.

– А потім?.. – напружено запитав Паккі.

– Тіурі пожвавівшав і розповів нам... що Евіллан приїде через гори... Вартовий зробив паузу і продовжив: – Він, мабуть, хоробрий юнак! Сидів ось тут, такий білий, як моя сорочка, тільки очі блищали, ні, вони палали, коли він повідомив, що ми мусимо негайно готуватися, щоб витримати удар і... ну, і далі ти все знаєш.

Сумніви Паккі розвіялися остаточно.

– Відведіть мене до нього, – попросив хлопець. – Де він?

– У хижці пастуха Анто. Ходімо. А жезл залиш тут, ми віднесемо його назад і покладемо біля гонга. З прадавніх часів цей жезл не чіпали, – розповідав він. – І тому, хто вдарить в гонг без причини, загрожує кара.

Він спустився з Паккі на дорогу – це була Велика дорога, що спускалася з гір.

– Розповідайте далі, – нетерпеливився Паккі.

– Мої друзі, Маркон з Анто, і я прибули першими, а незабаром почали сходитися люди, які почули гонг. Більшість із них уже піднялися в гори, щоб готуватися до спротиву. Мисливець Маркон приклав свою найгострішу стрілу до лука, яка на нещастя поцілила в лицаря Тіурі. Юнак, який почав утікати, викликав у нього підозру, і...

– То через це він так раптово зник, – перебив Паккі.
– А Тіурі?..

– Серед усієї метушні твій друг знову знепритомнів. Звісно ж, ми не могли залишити його там, тож віднесли до хижки пастуха Анто – він мешкає найближче.

Паккі прискорив крок і стурбовано запитав:

– Як він?

– Ми поклали його на ліжко, але ніхто з нас не наважився витягти стрілу... Та не хвилюйся, у Ворготі є чудовий цілитель. Лицар ослаб від болю і втрати крові, але досить скоро прийшов до тями й подбав про тебе, тому я одразу повернувся до гонга, – Віла підбадьорливо кивнув Паккі. – Ми майже на місці, – додав він.

Вони пройшли вздовж струмка, через ліс. Дорогою натрапили на групу людей, озброєних вилами та косами, – перший загін армії Унавена вже був наготові.

– У замку теж чули гонг, – звернувся Віла до Паккі. – Воїни Ворготи, безперечно, у дорозі. Добре, що до пані щойно завітав лицар. Він уже під'їздив, коли я йшов тобі назустріч.

Нарешті Віла з Паккі дісталися хатини пастуха Анто. Біля неї стояв воїн з прекрасним білим конем.

Паккі кинувся до хижки, бо почуте не притлумило його тривоги за Тіурі. Він штовхнув двері й забіг усередину. Там перебувало кілька людей, та хлопець ні на кого не звертав уваги, він лише побачив у ліжку Тіурі, біля якого сидів високий чорнявий чоловік.

Обличчя Тіурі було блідим і спокійним, ніби він спав. Спав! Він не міг...

– Тіурі! – прошепотів Паккі.

Повіки друга затремтіли, і за мить він розплющив очі.

– Тіурі! – вкотре шепнув Паккі, не соромлячись сліз.

– Усе буде гаразд, – сказав, підводячись чоловік.

Тільки тепер Паккі з подивом, але ще більше з радістю упізнав лицаря Ардіана – королівського намісника, збирача мита біля річки Райдужної. Вони з Тіурі зустрілися з ним торік, спершу остерігаючись як супротивника, а потім довіряючи як другу.

Лицар поклав руку йому на плече.

– Я витягнув наконечник стріли, – повідомив він, – тепер йому просто потрібен відпочинок. – Він зно-

ву нахилився до Тіурі і дав йому щось випити з горнятка.

– Зараз ти забудеш про біль і заснеш, – сказав він. – Заплющуй очі!

Його лункий голос змушував ці слова звучати, як дружнє повеління, якому неможливо було не підкоритися. Тіурі справді послухався, і його обличчя розслабилось. Пан Ардіан ще раз уважно подивився на нього і, поманивши Паккі, вийшов з ним надвір.

– Ну, ви призначені для надзвичайних речей, – визнав він, пильно розглядаючи його. – Це вже вдруге ви приходите зі сходу з посланням для короля Унавена.

Потім почав розпитувати. Паккі відповідав. Юнакові було легко розповісти лицареві все, що тому потрібно було знати.

Через деякий час пан Ардіан сказав:

– Я візьму на себе командування всіма воїнами, яких зможу зібрати. До короля вже надіслані гінці спадкоємного принца та паладинів з місцевості, що біля Райдужної річки. Тобі більше не потрібно ні про що турбуватися.

– А Тіурі?

– Рана не загрожує його життю, хоча, оскільки він напружувався, коли вдаряв у гонг, його стан дещо ускладнився...

– Ліпше б я це зробив! – бідкався Паккі. – Я думав, що в нього легший шлях.

– Такі речі визначено заздалегідь, – відповів пан Ардіан. – Тіурі молодий і здоровий і, поза всяким сумнівом, швидко одужає. А тобі, гадаю, теж треба поїсти й відпочити. – Він звернувся до бороданя, який вийшов з хатини разом із лісовим вартовим Вілою.

– Анто, – сказав він, – ось тобі ще один гість, його звать Паккі.

Бородань вклонився і промовив:

– Лицар Тіурі і Паккі будуть найпочеснішими гостями, які будь-коли перебували під моїм скромним дахом.

– Тоді до побачення, – відкланявся пан Ардіан і замить поїхав на своєму білому коні.

– Пан Ардіан з Толу, Лицар Райдужного Щита, – промовив Віла. – Такого, як він, у цьому королівстві більш немає, окрім, звісно, спадкоємного принца, але він син короля.

– Пан Ардіан – вправний воїн і знається на книжковій мудрості, – додав пастух Анто. – Він і ворога в бою перемогти може, і рани лікувати вміє. Ходи зі мною, Паккі, будь бажаним гостем у моєму домі.

5. Відлуння гонга

Сповнена звуків ніч промайнула. Багато хто прислухався до заклику гонга. Щоразу Паккі прокидався, коли чув, як повз проходять воїни. І щоразу тихенько вставав, щоб подивитися на Тіурі, хоча Анто, який сидів біля ліжка юнака, запевняв, що в цьому немає потреби. Тіурі міцно спав, аж доки наступного ранку не повернувся пан Ардіан.

Лицар оглянув хлопця і, схоже, вигляд Тіурі його задовольнив. Він повернувся до Паккі і сказав:

– Ви не повинні залишатися тут, принаймні точно не Тіурі! Коли почнеться напад, ця хатина, імовірно, опиниться в центрі бою. Я впевнений, що Тіурі не зашкодить, якщо сьогодні його перевезуть до замку Ворготи. Анто надасть критий візок, а володарка замку вже знає, що ви приїдете.

Паккі кивнув.

– Ви, певно, залишитеся тут? – запитав він.

– Так. Барикади майже готові, і щогодини моя армія зростає.

Він подивився на Тіурі. Юнак щойно прокинувся і прошепотів:

– Я шкодую, що нічим не зможу допомогти.

– Ти своє завдання виконав, – заспокоїв його пан Ардіан. – А Паккі ще ні. Він мусить піклуватися про тебе і пильнувати, щоб ти не рухався, доки цілитель не переконається, що ти вже цілком здоровий. А тепер до побачення обоє, і нехай вас благословляють небеса.

Паккі вийшов з ним на вулицю, де на нього чекали воїни.

– Достойний пане, – сказав він, – я бажаю вам усього найкращого.

– Дякую. Біля гонга я поставив сторожу, тож, коли почнеться напад, ви почуєте. Пролунають два удари! Прощавай.

Того ж дня Тіурі й Паккі вирушили до замку Ворготи. Анто керував конем і їхав дуже обережно, щоб Тіурі якомога менше страждав від поштовхів.

Спочатку стан юного лицаря був непоганий, але через кілька годин Паккі попросив зупинитися. Знову відкрилася рана, і її довелося перев'язати. Тож тепер вони просувалися ще повільніше.

Паккі з тривогою помітив перший рум'янець на блідих щоках друга й відчув, що його обличчя ніби проясніло. Однак Тіурі цього не відчував, він спохмурнів, ніби відчуваючи якесь збентеження.

Знову загув гонг: металеві удари лунали від арки до арки – над горами й долинами, крізь тремтливе повітря. Відлуння котилося все далі й далі, його звук щоразу слабшав. Потім воно поверталось здалеку все ближче й ближче, звук – метал по металу – доносився зусібіч. Як же це відбивалося у скронях юнака!

Він подивився на Паккі і, затинаючись, прошепотів:

– Гонг, гонг, Воргота... Змусьте його замовкнути!..

– Він мовчить, Тіурі, – намагався заспокоїти його Паккі. – Те, що ти чуєш, є чимось іншим. Ти не спиш? Лежи спокійно, нема про що хвилюватися.

Але Тіурі дивився на небо через шпарину в даху візка. Сонце мало сідати, і в багряних хмарах він побачив полум'я й дим. Коли юнак знову заплющив очі, то відчув, ніби опинився посеред палаючого вогню. У шумі коліс і цокоті кінських копит він вчував звуки гонга і війська, що наступало. Сам він теж брав участь у битві – знову підносив меча і уявляв, начебто вбиває воїна, і знову відчув той жах...

Імовірно, це були не просто видіння в лихоманці, а відлуння справжньої битви, що точилася у цей самий час далеко від Воргота-гонгу, у королівстві Дагонат на протилежному боці гір.

Там, між Зеленою та Чорною річками, засурмив ріг – срібний ріг лицаря Ристридина. Разом із батьком Тіурі Ристридин вирушив до лісу і звідти, здалеку, вони почули гуркіт бою. На вигині Зеленої річки, куди Тіурі втік зі своїми друзями, на землях Техалона відбулася перша сутичка.

– Це Містеринат! – вигукнув Ристридин і вступив у бій пліч-о-пліч з Тіурі Хоробрим. Червоні Вершники майже здолали пана Рафокса і його воїнів, і ті зазнали б поразки, попри те, що билися надзвичайно хоробро, та допомога прийшла вчасно.

Невдовзі Червоні Вершники були вщент розбиті. Налякані звуками рогів і рятуючись від гніву лицарів, вони розбіглися навсібіч.

– Ристридин знову тут! – кричали вони. – Ристридин з Півдня!

Лицар чув це і знав, що вони повернуться з більшою кількістю людей. З боку Таренбурхту засурмили інші роги, закликаючи до бою власних воїнів. Тим часом це була саме хвилина перепочинку, щоб зібрати поранених і вишикувати боєздатних у бойовий порядок. Часу на розмови було обмаль, але пан Рафокс встиг повідомити лицареві Тіурі радісну новину про

те, що його син втік і разом з Паккі помандрував на захід.

– Якщо все пройшло добре, – завершив він, – нині вони на землі Унавена.

Так, юнаки були на землі Унавена, у замку Ворготи. Паккі сидів біля ліжка Тіурі. Той дивився на нього відсутнім поглядом, щось говорив про гонг, просив, щоб йому дали його меч, і поривався підвестися. Паккі ледве втримував друга.

– Тепер ваш хід, – марив Тіурі. – Заждіть! – вигукнув він стурбовано. – Як я можу грати в шахи, якщо мені треба вдарити в гонг?!

Пішаки, вежі, коні, вершники... Тіурі повернувся до Дикого лісу. Він бачив, як наближаються вороги й закричав: – Бій починається!

Битва точилася поміж Зеленою та Чорною річками... З одного боку – сила Таренбурхту, з другого – потуга трьох найкращих лицарів Дагоната: Ристридина, Рафокса і Тіурі Хороброго. Та воїнів Евіллану прибула сила-силенна. У лісі на південь від Чорної річки солдатів було без ліку – мабуть, тисячі.

Ристридин повів людей Дагоната, бо краще за всіх знав дорогу в лісі. Проте вони не могли зробити нічого іншого, окрім як ослабити противника, перешкодити йому і сповільнити його рух. У якийсь момент їхнє становище здавалося безнадійним. Вони просунулися вперед, згодом були відкинуті назад, а потім знову атакували. Багато воїнів було поранено і вбито, решті загрожував полон.

Та раптом з дерев зіскочили Чоловіки в Зеленому і кинулися в бій, спричинивши хаос у лавах воїнів Евіллану!

Під час короткого перепочинку Ристридин, Тіурі й Рафокс зібралися разом – вони стояли, обіпершись на свої мечі, і Ристридин мовив:

– Тепер маємо спробувати взяти Високий міст і знищити його. Тоді зв'язок між Таренбурхтом і Дорогою несподіванок буде розірвано.

Вони знову об'єдналися з Чоловіками в Зеленому і за день захопили сторожову вежу, з якої могли бачити міст.

На вежах Таренбурхту майоріли криваво-червоні прапори, а через міст насувалися війська Червоних Вершників на чолі з Чорним Лицарем. Незабаром розпочнеться важкий бій. Стрімко та безперешкодно військо Евіллану пройшло Дорогою несподіванок до перевалу.

Не всі воїни пішли за принцом, чимало їх залишилося по той бік Чорної річки, щоб охороняти землі Таренбурхту, а решта знову розпочали атаку на Ристридина та його прибічників.

Знову пролунав срібний ріг, Чоловіки в Зеленому вдарили в барабани. Господар Дикого Лісу приєднався до лицарів, і крок за кроком вони пробивалися на захід уздовж Чорної річки. Зупинити армію, що рушила в гори, вони не могли, це мали зробити лицарі короля Унавена, але спробувати перейти Високий міст і захопити Таренбурхт можна було.

Невпинно, крадькома вони продиралися крізь колючий чагарник. Безперервний брязкіт зброї в глушині... іржання коней, крики й стогони... А втім, Високий міст усе ще був у руках ворога. Численні війська Червоних Вершників наближалися... Бій барабанів лунав дедалі голосніше, грізніше, страшніше...

Невдовзі воїни побачили дим, що здіймався над деревами, і червонувате сяйво вогнів на заході.

– Ліс горить! – закричав хтось.

Ристридин звернув увагу на обличчя Техалона – брудне, з палаючими очима.

– Евіллан увійшов до королівства Унавен, – сказав він. – Але за собою підпалив мій ліс!

– Ліс горить! – прошепотів Тіурі. – Він поворушився й застогнав. Паккі говорив з ним спокійно, але жодне з його слів не дійшло до друга. Уже кілька днів той марив, попри ретельний догляд лихоманка його не відпускала. Паккі ані на мить не відходив від нього, хоча було достатньо інших людей, які могли його доглядати. Володарка замку часто сиділа біля нього, а цілитель, старий монах, приходив кілька разів на день. Він завжди знаходив підбадьорливі слова, коли Паккі запитував, що той думає про стан Тіурі, проте було зрозуміло, що він говорив неправду. Тіурі краще не ставало, навпаки – він помітно ослаб. Часто Паккі шкодував, що тут немає пана Ардіана, хлопець відчував, що він допоміг би другові одужати. Але пан Ардіан був зі своїми воїнами біля підніжжя гір. Щодня до лав його війська ставало дедалі більше озброєних людей із заходу. Вони проїздили повз замок Ворготи туди, де незабаром слід було очікувати нападу.

– Вони вже в дорозі і скоро прибудуть, – чітко промовив Тіурі. Його очі були широко розплющені, але в погляді не було осмисленості. – Вони підпалили ліс, ти не відчуваєш? Не відчуваєш запаху? Усе горить, горить... – Решта слів танула в нерозбірливому бурмотінні.

Паккі змочував ганчірку в холодній воді й обережно обтирав обличчя друга. Це трохи заспокоювало його, але за кілька хвилин все починалося знову.

– Тепер вони б'ють у гонг! Чуєш?!

Воргота-гонг продовжував переслідувати Тіурі в гарячкових снах, ані на мить не відпускаючи його і не даючи йому спокійно спати.

– Тіурі, – майже благав Паккі, – Тіурі, послухай мене, гонг мовчить!

– Ні! – Юнак заплющив очі й прошепотів: – Я чую його: один, два... Два удари.

Паккі занепокоєно спостерігав за ним. У Тіурі був такий втомлений вигляд, він скривився від болю, ніби звук гонга був занадто гучний для нього.

Раптом Паккі теж почув відлуння. Один удар, і ще один... двічі! На мить йому здалося, що це на нього так вплинули слова Тіурі. Потім зрозумів, що удари гонга лунали насправді.

А це могло означати лише одне: почався напад!

«Чи чутно це зараз всюди? – думав Тіурі. – Вітер розносить відлуння гонга до моря – до моря, де сідає сонце...»

Юнакові здавалося, що він перебуває в підземеллі і крізь загразоване вікно бачить тіні, що мчать повз людей зі списками й луками. Червоні Вершники їхали Дорогою несподіванок, битва тривала, але він не міг приєднатися.

Проте раптом підземелля зникло, і він опинився на величезній шаховій дошці. Він був геть один, але звуки битви не змовкали. Потім на чорно-білому полі шахівниці з'явилася постать, яка, наближаючись, ставала дедалі вищою. Чорний Лицар із Червоним Щитом!

– Тепер, – сказав він, – ми з лицарем Тіурі продовжимо нашу гру. Я король.

На дошці одразу з'явилися всі фігури, усі – зростом з людину, і ожили... Пішаки з чорними каптурами на головах і коні з Червоними Вершниками. І поки Тіурі стояв посеред шахівниці, не в змозі поворухнутися, вони наблизилися – військо, що хотіло розтоптати його ногами й копитами... Позаду він чув ще когось, але не міг обернутися, щоб побачити, хто це був.

Просурмив ріг – юнак упізнав срібний ріг лицаря Ристридина і радісно схлипнув. Цей звук розірвав марево, і тепер він міг ворушитися і бачити військо, яке наближалось з другого боку. Лицарі з Білими Щитами!

Шахівниця перетворилася на Дорогу несподіванок. Він знову бився з охороною на перевалі і вкотре пере-

жив той жах. Згодом бій розгорівся знову і довго вивував.

Окрім гонга, Тіурі почув звуки, які Паккі, сидячи біля його ліжка, чув також: крики, потужні удари по воротах і шипіння киплячої смоли.

Замок Ворготи був в облозі.

Згодом Тіурі помітив, що воїни зникли, але ліс усе ще палав, і йому довелося тікати від жару полум'я. Так він прийшов на берег Глибокого озера і нахилився до води – нарешті настала прохолода, і під водою юнак більше не чув гонга. Він побачив своє відображення... ні, це Лавінія поманила його. Він простяг руку, водою пішли кола – і її зображення зникло. Однак хтось схопив його за руку і, не відпускаючи, потягнув у глибину... чи нагору, подалі від прохолоди й тиші, назад до жароти й жаху?

Хтось схопив його і закричав: «Тіурі, Тіурі!»

Крізь червоний туман він побачив обличчя Паккі, це саме він заговорив до нього:

– Тіурі, ти мене чуєш?!

Тіурі, тримаючи друга за руку, напружився, намагаючись зрозуміти, що той говоритиме далі, але не зміг – його огорнула темрява.

– Тіурі, Тіурі! – кликав Паккі. – Евіллан завдав удару у відповідь! Тіурі, ти мене чуєш?!

Але Тіурі його слів уже не чув. Здавалося, він блукав деінде, спостерігаючи за подіями, яких Паккі не міг ані бачити, ані чути.

Тіурі був біля Чорної річки з лицарем Ристридином, паном Рафоксом та своїм батьком. Він знову бачив Високий міст і спостерігав, як він руйнується. Димні уламки падали у воду, що нуртувала, і, віднесені течією, зникали.

6. Пробудження. Повернення на схід

Вода в річці кружляла й ревіла, її ревіння відбивалося в його вухах, а крізь нього доносилося відлуння гонга.

Тіурі спробував плисти, але йому це ніяк не вдавалося, бурхливі води відкидали його до скель, і біль заважав рухатися. Проте юнакові конче потрібно було тікати на протилежний бік, подалі від Таренбурхту – від Чорного Лицаря з Червоним Щитом. Стояла глупа ніч, і місячне сяйво освітлювало білі гребені хвиль. Юнак почув голос – це Чорний Лицар кликав його? Він розплющив очі. Було ще темно, проте тьмяний промінець освітив обличчя, що дивилося на нього. Принц Евілану! Треба було грати в шахи – життя чи смерть!.. Чи ні? Чи то принц Іридiан сидів навпроти нього?

Ні, тепер він побачив, що це був і не принц Іридiан, і не принц Евілану. Це був лицар Ардіан з Райдужної річки. Але він не мав грошей, щоб сплатити мито...

Тепер юнак ніби знову плив, хоча водночас бачив обличчя пана Ардіана. Треба доплисти до протилежного берега, але річка широка, а течія стрімка.

– Я тону! – видихнув він.

– Ні, ти не потонеш, – почув він голос пана Ардіана.
– Адже ти вмієш плавати, правда? Тримайся.

Тіурі послухався. Раптом течія уповільнилася, і він зміг поплисти. Хтось поклав руку йому на чоло. Юнак знову розплющив очі й побачив, що пан Ардіан усе ще сидить навпроти нього.

Однак тепер Тіурі зрозумів, що він у ліжку. Від свічки падало світло, а за головою Ардіана він побачив відчинене вікно і зоряне небо. Гонг нарешті замовк, і було дуже тихо.

Тіурі зітхнув, повільно повернув голову і побачив Паккі, що дивився на нього дуже великими темними очима.

– Паккі... – прошепотів Тіурі.

Його друг почав усміхатися, а пан Ардіан промовив своїм лунким голосом:

– Ти повернувся, Тіурі.

У юнака було таке враження, ніби він був далеко і знав небезпек, про які лишився тільки тьмяний невиразний спогад. Він відчував себе змореним, дуже втомленим. Його очі знову заплющилися, він відчув на своїй руці руку Паккі, почув, як той прошепотів: «Спи», і заснув.

– Лавінія... – пробурмотів Тіурі. Але це була не Лавінія, над ним схилилася інша дівчина.

Її обличчя було гарним і добрим, але вона була старша за Лавінію і носила на голові хустку, отже була одружена. Одяг її був сірий, наче жалобний.

– Ти прокинувся? – запитала вона. – Доброго ранку!

– Доброго ранку, – прошепотів він. – Хто ви?

– Я володарка замку. Як ти почувашся? Звісно, ти ще слабкий, але очі твої ясні. Тобі треба негайно щось з'їсти, а потім можеш знову спати.

– Я в замку Ворготи? Як довго я тут? Де Паккі?

– Я відправила твого друга спати, але дуже скоро ти його побачиш.

– А ось і він! – пролунав голос Паккі, і за мить він уже стояв перед Тіурі. – Ти повністю прокинувся! – радісно сказав юнак, і його очі сяяли.

– Я думала, що ти спиш, Паккі, – здивувалася володарка замку.

– Ой, пані, я не міг одразу лягти спати, – ніби вибачаючись, промовив Паккі. – Я просто хотів привітатися з паном Ардіаном і...

– Пан Ардіан... – пробурмотів Тіурі. – Я бачив його уві сні.

– Це був не сон. Він був тут минулої ночі, а сьогодні на світанку ще раз навідався до тебе, але ти спав. – Паккі сів на край ліжка й оглянув друга. – Лихоманка минула, – констатував він. – А біль?

– Навряд чи... – почав було Тіурі.

– Ні, не рухайся, – зупинив його Паккі. – Ти маєш лежати спокійно, поки тобі не стане зовсім добре. Чи можу я погодувати його, пані? У вас достатньо своїх справ.

Володарка замку, усміхаючись, простягнула йому миску з молоком і хлібом і вийшла з кімнати.

– Адельбарт теж піклувався про мене, коли я хворів у Забутому місті, – пригадав Паккі, годуючи Тіурі. – Але це було ніщо порівняно з тобою.

– Скільки я вже тут лежу?

– Понад тиждень, – відповів Паккі. На мить він замислився і додав: – Пройшло дев'ять днів, відтоді як ти подав сигнал гонга.

– Так довго? – прошепотів Тіурі. – Що... що сталося за цей час?

– Евіллан переможено, – повідомив Паккі. – Ну, можливо, це гучно сказано, але атака з гір не вдалася. Багато воїнів загинуло, а решта втекли.

– Куди?

– Через гори назад, на схід. Пан Ардіан пішов за ними. Вчора він заходив сюди, а сьогодні вранці знову вирушив.

– Я залюбки побачив би його знову, – зітхнув Тіурі.

– Справді пощастило, що він був у Ворготі, коли ми приїхали. Він відвідував пані і мав гостювати тут лише короткий час. У цьому замку немає лицаря – торік він загинув у бою в Горах Південного вітру. Ну що, ти наївся?

– О так!

Паккі підбив його подушки й сказав:

– Пан Ардіан, як на мене, найкращий лицар, якого я знаю, хоча пан Рафокс теж дуже приємний. І сміливий.

Пан Рафокс... що ж там трапилось у Дикому лісі? Тіурі заплющив очі і на мить побачив нечіткі образи зі своїх видінь, але Паккі прогнав їх, стурбовано запитавши:

– Я втомив тебе своїми балачками?
– Аніскілечки, розкажи більше.
– Ні, я більше нічого не скажу, – заперечив Паккі. – Тепер ти знаєш, що прийшов вчасно...
– Що ми прийшли вчасно, – прошепотів Тіурі.
– Гаразд. Решту почувеш іншим разом. Спершу тобі треба відпочити.
– Маєш рацію, Паккі, – сказала володарка замку, що повернулася до кімнати. – Лягай спати і ти.
Тепер і Тіурі помітив, що в його друга втомлений вигляд.
– О, Паккі... – почав він винувати.
Але Паккі засміявся.
– Тепер ми відпочинемо! – сказав він весело. – Більше не треба лежати без сну і мріяти. На добраніч!

Тіурі одужав. Лихоманка більше не поверталася, і з кожним днем він ставав дедалі міцнішим. Проте цілитель наказав йому залишатися в ліжку ще кілька днів, перш ніж дозволив спробувати сісти й ходити. Паккі намагався проводити з ним якомога більше часу, але був задіяний і в роботах у замку.

Поступово Тіурі дізнався про все, що сталося на захід від Великих гір під час його хвороби. Зі сходу не надійшло ще жодної звістки. Він чув, як армія Червоних Вершників штурмувала гори і як їх зупинили попереджені люди з королівства Унавен, якими командував пан Ардіан. Але, хоч як це дивно, принц Евіллану не сам очолив свою армію. Тому виникла підозра, що напад насправді почався невчасно і не-підготовлено. Та все ж точилися запеклі бої. І вороги навіть дійшли до замку, намагаючись захопити його. Однак облога тривала лише кілька днів. Паккі теж стояв на зубчастих стінах, ллючи вниз смолу і кидаючи каміння. Коли пан Ардіан повернувся, вороги, що влаштували облогу, втекли. Лицар не міг затримувати

тися надовго, але, як сказав Паккі, він був біля Тіурі всю ніч.

– І ти теж, весь час, доки я хворів, – тихо сказав Тіурі. – Я чув це від пані.

– А ти що думав?! Хіба могло бути по-іншому?! І тепер я вмю вправлятися з хворими.

Багатьох поранених розмістили в замку, і Паккі був одним із тих, хто допомагав пані піклуватися про них.

Тіурі не залишалось іншого вибору, окрім як з користю провести час, потрібний для відновлення здоров'я. Паккі інколи задумливо дивився на нього. Він знову помітив, що його друг змінився. Ні, це було не зовсім так, бо Тіурі залишився таким самим, як раніше, але все-таки ставав трохи іншим. Паккі не міг це чітко сформулювати.

– Дорогий друже! – сказав він через десять днів. – Як же ти виріс! Ти майже на голову вищий за мене. Але худий, як палиця.

– Це зміниться, – весело відказав Тіурі. – Як же це чудово знову ходити, відчувати, що ти живий і здоровий! Юнак підійшов до вікна їхньої кімнати і з сумом подивився на гори, що на сході. – Ми невдовзі вирушимо, – повідомив він. – Цілитель казав, що я зможу це зробити післязавтра, якщо подорожуватиму спокійно, не вступаючи в бій. Ну, а оскільки я втратив свій меч...»

– Можеш взяти мій, – запропонував Паккі.

– Меч, який ти отримав від короля Унавена?! – вигукнув Тіурі. – Я тимчасово брав його в тебе, щоб битися проти ворогів, але не зможу взяти його назавжди! І це моє слово! – І вже спокійніше продовжив: – Я втратив свого меча, коли мене схопили в полон, але прийде той день, коли я отримаю ще одного.

Ніхто з них не помітив, як відчинилися двері.

– Правильно! – пролунав голос позаду них. – І важливий не сам меч, а рука, що його несе.

Друзі здивовано обернулися.

– Тирилло! – закричали вони разом.

До кімнати увійшов блазень, а за ним і володарка замку.

– І чому ж мене завжди зустрічають з подивом? – засміявся Тирилло. – Невже дурість – це така рідкість у світі? – Його тон був легким, а очі сповнені тепла, коли вони потискали один одному руки.

Володарка замку промовила:

– Тирилло прибув як посол короля Унавена.

– Я приїхав не з листом чи повідомленням, – сповістив блазень. – Мені доручено сказати лише два слова від імені короля Унавена – «Дякую, Тіурі!» Ще багато слів можна додати, і ти, можливо, почувеш їх одного дня знову, але це все – мереживо навколо вдячності. Одного разу ти знову зустрінеш самого короля Унавена. Він залишив своє місто і тепер перебуває біля Райдужної річки, очікуючи на новини зі сходу та півдня. Але я думаю, що мине певний час – і ти його побачиш, бо я чув, що невдовзі ви хочете повернутися назад.

– Так, – відповів Тіурі, помовчавши. – Назад у королівство Дагонат... до Дикого лісу.

– Коли вирушаєте? – поцікавився Тирилло.

Паккі глянув на Тіурі й відповів:

– Він хотів би навіть сьогодні, не чекаючи до завтра, але...

– Хіба я тобі не сказав, що цілитель дозволив? – перебив його Тіурі. – Я поїду, щойно зможу, і це буде післязавтра.

– Тоді я з тобою, – запропонував блазень.

– Добре! – відгукнувся Паккі.

Блазень усміхнувся.

– Ми з тобою подбаємо про те, щоб Тіурі подбав про себе, – сказав він. – Я розумію, що він не хоче більше чекати. Я також шкодую, що не зміг взяти участі у великій битві на боці мого лицаря, принца Іридіана.

– У великій битві?! – в один голос вигукнули друзі.

Тирилло розповів, що військо Евіллану вторглося з півдня того ж дня, коли замок Ворготи опинився в облозі. Спадкоємний принц очолив армію Унавена в битві біля Прірви в горах Південного вітру.

– Повідомлення, які ми отримували досі, були неповні та заплутані, – продовжив він, – але одно можна сказати напевно: принц Іридіан ворога відбив. І якщо я піду з тобою, то, можливо, зустріну його знову десь у Дикому лісі.

– У Дикому лісі? – перепитав Паккі.

– Попередження про інший, більш небезпечний, напад тут також було почуто на півдні, – продовжував Тирилло. – Тому я думаю, що незабаром принц вирушить до королівства Дагоната Третім Великим шляхом, уздовж Сірої річки. Ви були першими, хто повідомив про твердиню в Дикому лісі, та не єдиними, лицар Бенду прийшов трохи пізніше з тим самим повідомленням.

– Лицар... Бенду?! – здивувався Тіурі.

– Не питай, чому і як! – сказав блазень. – Згадувалося ім'я лицаря Бенду, а також ім'я Ристридина, який, як кажуть, надіслав його.

Друзі були дуже здивовані цією новиною і штурмували Тирилло запитаннями. Але той не міг сказати більше.

Тоді заговорила володарка замку:

– Тож ми скоро попрощаємося. І зараз саме той момент сказати лицареві Тіурі, що я хочу подарувати йому щось, перш ніж він піде.

– Подарувати мені щось, вельмишановна пані? – здивувався Тіурі. – Ви вже подарували мені стільки гостинності, турботи...

– Тихо, – сказала володарка замку. – Щойно, коли я зайшла, почула, про що ти говорив. Тому... зачекайте хвилинку.

Вона вийшла з кімнати і невдовзі повернулася з великим чорним мечем у руках. Вона зупинилася перед Тіурі й уважно подивилася на нього.

– Це, — мовила вона, — Воргота-меч, його викував коваль Тонган, який змайстрував гонг. Мій чоловік носив його до самої смерті, так само як і його пращури до нього. У мене немає сина, який успадкував би цей меч, а ти для мене лицар, гідний того, аби з честю носити його. Зрештою, ти вдарив у гонг жезлом Тонгана. Вони належать один одному: гонг, жезл і меч. Ось, тримай цього меча, нехай він допоможе тобі і зробить тебе сильним у кожній битві!

Тіурі шанобливо вклонився, приймаючи дорогоцінний дар, і спромігся вимовити лише:

– Дякую вам! – І його подяка йшла від щирого серця.

– Білий щит мого чоловіка я теж дам тобі, коли ти вирушатимеш, — додала пані. — І ти знову носитимеш той колір, на який маєш право.

Але й це ще було не все, бо потім вона звернулася до Паккі.

– Меч у тебе є, — сказала вона, — а іншої реліквії в мене нема, аби потішити тебе. Тож чи можу я дати тобі щось своє, на згадку про дні у Ворготі? — Вона зняла з шиї золотий ланцюжок тонкої роботи. — Я б хотіла повісити його тобі на шию, але ти можеш його подарувати дівчині, з якою схочеш одружитися.

Паккі зашарівся.

– Щиро дякую, вельмишановна пані, — промовив він. — Та краще я залишу його для себе, бо не знаю, кому подарувати таку красу.

– Зачекай кілька років, — відказала пані, — а потім побачиш, чи відчуватимеш ти те саме.

Вони засміялися, аби не дати волі своєму смуткові. Це були справді чудові подарунки.

– Меч Ворготи знаменитий, — сказав Тирилло, — він часто згадується в наших літописах.

Згодом, коли вони сиділи разом, він розповів юнакам деякі пов'язані з цим мечем історії.

– Отож бачиш, – підсумував він, – цей меч нагадує не лише про звитяги, а й про добрі справи, чого скажеш не про кожний меч. Забагато зброї, і це породжує зло.

– Ви знаєте такий «злий» меч? – поцікавився Паккі, який полюбляв такі історії.

– Авжеж! Є, приміром, Лиха Зброя з Печери біля Прірви... – Тирилло глянув на володарку замку й продовжив: – Але не хочу зараз про це розповідати. Сподіваюся, вона заіржавіла... Окрім того, – додав він, – чи не пора нам вклататися спати?

Коли Паккі, сидячи в ліжку, знову подивився на ланцюжок, то на мить замріявся, намагаючись уявити, якій дівчині він хотів би його подарувати. Вона має бути з гір, так само як він... але також має бути трохи схожою на Лавінію. Потім засміявся. «Іди спати! – подумки звернувся юнак до себе, – у тебе є інші речі, про які можна мріяти».

7. Чорна річка і Таренбурхт

Через тиждень Тіурі, Паккі і Тирилло перетнули Великий гірський перевал. Вони трохи відпочили в кам'яній хатині, яку тепер охороняли воїни з почту пана Ардіана. Тирилло подивився на блідого і стривоженого Тіурі і запропонував переночувати тут. Але Тіурі відмовився, сказавши, що воліє продовжити шлях до великого вартового посту біля вежі Тарен. Паккі погодився, бо це місце було сповнене неприємних спогадів.

Воїни пана Ардіана розповіли, що Дорогу несподіванок до Таренбурхту було захоплено людьми Унавена, але на південь від Чорної річки ворог ще мав чималі сили. Друзі почули також, що принц Евіллану повів своє військо до перевалу і залишився там, очікуючи моменту для вдалого нападу.

– Боягуз! – обурено вигукнув Паккі.

Проте Тирилло заперечно похитав головою.

– Ні, – сказав він, – принца Евіллану можна називати по-різному, тільки не боягузом. Як на мене, він уже підозрював, що ця атака буде приречена на провал, тому мав інші плани.

– Здається, підпалили ліс, – сказав один із воїнів. – Небо на сході червоне від полум'я.

Паккі був шокований, пригадуючи, що Тіурі говорив у маренні. Але юнак, здається, нічого з цього не пам'ятав і тому промовчав.

Невдовзі вони пішли далі, зупинившись на мить біля спуску.

– Дивись, – показав Паккі, – ось Прихований шлях.

На вершині гори з'явився Чоловік у Зеленому. Паккі махнув йому, і той махнув у відповідь. Ідучи далі, вони чули звуки барабану.

– Це для нас? – здивувався Паккі.

Від великої сторожі на вежі Тарен дорога спускалася вздовж Чорної річки, тепер зовсім не темної, а білої від пінистих порогів. Через два дні вони вийшли на узлісся, і побачене змусило їх жахнутися, хоча вони, здавалося б, були готові й до такого.

Вдалині було зелено, але ближче лісу майже не залишилося – усе вигоріло й почорніло.

Тіурі нахмурих брови. Подумки він бачив, як це було, коли все горіло... він відчував жар і задушливий дим, чув, як тріскотіли дерева, гуло полум'я, чув тупіт людей і тварин, що тікали. Ці думки були настільки живими, неначе він там перебував. Але, звісно, цього не могло бути, подумав юнак.

Вони вийшли на зруйновану місцевість. Під ногами здіймався попіл, ще тхнуло димом і випаленими рослинами. Деякі дерева згоріли не повністю – вони поставали, наче привиди, з понівеченого лісу, зі скрученими

й обвугленими гілками. Мовчазні, похмури і стурбовані вони йшли далі.

На півночі, з боку Зеленої річки, пролунав ще один барабан. Зі сходу, уздовж Чорної річки, їх зустрів чоловік, що вів за вуздечку коня. Кінь був вороний, а чоловік зелений. Коли вони наблизилися, Тіурі й Паккі впізнали Арданвена і Господаря Дикого лісу.

– Вийшло все так, як я боявся, – сказав Техалон, після того як вони привіталися. – Частину мого лісу знищила пожежа, але не все, не весь. А твій кінь здоровий, лицарю Тіурі. Сідай на нього і рушай до Таренбурхту.

Тіурі погладив Арданвена.

– Що тут узагалі сталося? – запитав він, занепокоєно дивлячись на Техалона.

– Бій поміж двох річок, – повідомив той. – Протистояти Евілану на допомогу пану Рафоксу прийшло двоє лицарів. Але вони не змогли зупинити армію, що рухалася на захід. І все-таки атака завдяки Дорозі несподіванок захлинулася. Ворожа армія накивала п'ятами. Ви прибули вчасно.

– Так, – відповів Тіурі, – завдяки гонгу.

– Я його чув, – сказав Техалон. – Не білим днем, а наче уві сні. Ходімо зі мною. У Таренбурхті ви все почуєте. Там тепер висять інші щити, але його мешканці залишаться в ньому не назавжди. І того, хто жив там раніше, ще не переможено.

– Ні? – прошепотів Тіурі.

– Він утік на південь і сховався там, усе ще здатний заподіяти багато зла.

– Розкажіть більше, – попросив Паккі.

– О ні, – відказав Техалон. – Нехай це зробить хтось інший.

– Ви ненавидите цю битву, – здогадався Тирилло.

Господар Дикого лісу подивився на нього так, ніби щойно побачив вперше.

– Авжеж, – відповів він. – Ви здаєтеся людиною, яка мене розуміє.

– Може, й так, – відповів Тирилло. – Ви все одно брали в цьому участь?

– Так і є, – погодився Техалон. – Ми були змушені! Потім виникла пожежа, яку ми з великими труднощами загасили. Відтепер ми, Люди в Зеленому, будемо тільки відбудовувати. Подивіться!

Вони побачили це лише згодом, коли наблизилися до місцевості, де стояв Таренбурхт. По той бік річки майже все було ще зелене, але Високий міст зник. Декілька стовбурів було покладено на воду, як тимчасовий міст, а поруч люди Техалона будували новий.

Тіурі тихо сказав Паккі:

– Я бачив, як міст обвалився і зник...

– Це була іскра від вогню, – пояснив Техалон. – Лицарі Дагоната спочатку були вкрай незадоволені, бо їм стало важче захопити Таренбурхт, але з часом це невдоволення перейшло в задоволення, коли принц Евіллану повернувся з гір і виявив, що шлях до Таренбурхту йому відрізано.

Вони зупинилися біля мосту, що будується.

– Ви маєте розповісти мені про це, – промовив Тирилло.

– Принц Евіллану, Чорний Лицар із Червоним Щитом, їхав на великому сірому коні поперед своєї армії, що відступала, – повільно почав Техалон. – І він зробив те, у що я зроду б не повірив, якби не побачив на власні очі. Він пригнав свого коня до річки і змусив його перестрибнути її. Сам вискочив з сідла, стрибнув якомога далі вперед і дістався другого берега. Його кінь загинув. Червоні Вершники, що намагалися рушити за ним, були розчавлені товкотнечею, решта потонули. Залишки його армії втекли на схід і були зупинені й розбиті лицарями Дагоната.

– А сам принц? – запитав Паккі. – Його вже нема в Таренбурхті?

– Ні, більше немає. Але він живий і все ще могутній. Ходімо, перейдіть на той бік і познайомтеся з лицарями, які розташувалися у фортеці.

– Хто вони? – запитав Тіурі. – Пан Рафокс там? І хто там ще є? Пан Ардіан? А чи є... чи є Лицар зі Срібним Рогом?

– Був Лицар зі Срібним Рогом, – відповів Техалон, – але він знову пішов з лісу. Переходьте на той бік і все почувете. А я з вами прощаюся, бо маю ще багато справ.

Троє мандрівників пройшли по колодах, що тимчасово правили за міст. Тіурі вів Арданвена за повід. Люди в Зеленому привітно віталися з ними. По той бік також було багато людей, усі – воїни. Один із них закричав і збуджено помахав рукою.

– Адельбарт! – вигукнув Паккі.

Вони побачили, як один із лицарів кинувся їм назустріч. Здивований Тіурі застиг на місці. Це був його батько!

Лицар Тіурі дивився на сина з гордістю і ніжністю.

– Я радий, що ти повернувся, – це все, що він спромігся вимовити через хвилювання.

Тіурі помітив, що його очі тепер на одному рівні з батьковими. Але, йдучи поруч з ним до Таренбурхту, знову на мить відчув себе малим хлопчиськом, як і раніше. Однак це відчуття було недовгим – увійшовши до фортеці, він чітко зрозумів, що вже не дитина. І йому здалося, що у цей момент він подорослішав.

Замок майже не змінився – мабуть, лише став ще більш зруйнованим, а червоний щит зник. Тепер біля входу висіли інші щити – Тейурі та Містеринату.

– Вішай свого поруч, – запропонував Тіурі Хоробрий синові. – Ти й Паккі воювали на нашому боці, хоча ваш шлях завів вас далеко звідси.

– Але, на щастя, тепер ти знову здоровий! – перервав його хтось, і до них вийшов пан Рафокс.

Юнаки зраділи, коли побачили його знову. Паккі звернув увагу на його перев'язану руку і занепокоєно запитав:

– Як ви?

– Майже зажило, – відповів володар Містеринату. – Ми з нетерпінням чекали на вас щодня і багато чули про вас від пана Ардіана. Як справи, Тіурі?

– Теж майже добре. Як ви... всі?

– Де пан Ардіан? – поцікавився Паккі.

– А лицар Ристридин? – запитав Тіурі.

– А як же принц Іридін? – втрутився Тирилло, який спершу стояв трохи осторонь, стримуючись, але тепер приєднався до них.

– То ви вже знаєте, що принц у Дикому лісі? – запитав батько Тіурі. Ходімо всередину – там ви зможете відпочити... і поговоримо.

Вони увійшли до зали, де колись за довгими столами сиділи Червоні Вершники. Тепер тут були інші воїни, які привітались і вийшли. Усі посідали й заговорили. У кожного з них було багато про що розпитати й розповісти, і їм знадобилося багато часу, щоб усвідомити, як усе відбувалося.

– Лавінія знову вдома, – звернувся до Тіурі пан Рафокс. – Їй вдалося знайти гінця і надіслати мені листа з багатьма добрими побажаннями... і тобі також, що-йно ти повернешся. Завтра гонець знову вирушить до Містеринату. Я зможу передати ним вітання лише на словах, бо тимчасово не можу писати. Можливо, ти напишеш кілька слів від мого імені й додаси кілька своїх.

– О, залюбки! – відповів Тіурі і зашарівся, коли пан Рафокс усміхнувся йому. Потім знову запитав про лицаря Ристридина.

Тепер вони з Паккі дізналися, що Ристридина було ув'язнено в Іслані, що його нарешті звільнили і що ра-

зом з Рафоксом і батьком Тіурі він брав участь у боях між річками. Вони вже знали, що армію, яка перейшла перевал, було розбито, і принцові Евіллану знову вдалося дістатися Таренбурхту.

– Військові з півдня знову прийшли, щоб укріпити його позиції, – повідомив пан Рафокс. – Ми хотіли захопити замок, але не змогли перейти Чорну річку. Лицар Ардіан прийшов із заходу і приєднався до нас. Наступної ночі принц раптово покинув Таренбурхт і відступив. Майже всі його воїни пішли за ним, тож фортеця впала до наших рук майже без бою.

– Чому він відступив? – запитав Тіурі. – Він боявся, що не зможе довго протистояти вашим атакам?

– Ні, не через це, – відповів батько Тіурі. – Ви, мабуть, знаєте, що принц Іридінан переміг у битві біля Прірви, що неподалік королівства Унавен. Частина армії Евіллану втекла на схід Третьою Великою дорогою, а потім таємними стежками зайшла до Дикого лісу, щоб приєднатися до війська, що розташувалося там. Принц Іридінан зі своїми лицарями і воїнами пішов за ними, і чоловіки нашої країни приєдналися до нього.

– Лицар Бенду також був серед них, – додав пан Рафокс.

– Принц Евіллану дізнався про це раніше за нас, – розповідав батько Тіурі. – Ось чому він покинув Таренбурхт, його відхід був нападом! Бо, відступаючи, він ішов назустріч своєму братові, і біля Облудних пагорбів вони зустрілися. Там відбулася ще одна битва, остання велика битва, що тривала три дні.

– Але принц Іридінан все-таки переміг? – запитав Паккі.

– У певному сенсі так, – повільно відповів пан Рафокс. – Разом із лицарем Ардіаном ми билися пліч-о-пліч, і Евіллан програв, принаймні більша частина його армії зазнала поразки. Однак це не можна було вважати

справжньою перемогою! Коли принц Евілану зрозумів, що ймовірність його перемоги зникла, він відступив з поля бою. З рештою своїх людей він утік до Облудних пагорбів, і тепер ніхто не знає, де він, бо він і його Червоні Вершники знають туди дорогу, і в них там безліч засідок і схованок.

– Але, – заперечив Паккі, – сподіваюся, що так не залишиться? Я маю на увазі... – Він замовк і дещо сором'язливо подивився на лицарів. Зрештою, вони знали про війну більше за нього.

– Зрозуміло, що знайти його там дуже важко, – міркував Тіурі.

– Поки що це видається неможливим, – зітхнув його батько. – Сили в нас набагато міцніші, однак ми в не вигідному становищі. І тепер він продовжить боротьбу по-іншому. Його Червоні Вершники продовжують здійснювати напади. Вони несуть смерть і руїни, а потім безслідно зникають. Дехто з них влаштовує засідки для наших воїнів, і коли ті наважуються підійти до Облудних пагорбів, то потрапляють у пастку. У цій місцевості неможливо вести бій відкрито. Як відомо, вони дорогу знають, а ми – ні.

Тирилло запитав про принца Іридiana та пана Ардіана.

– Вони розбили табір поряд з Дикою лісовою дорогою, – відповів батько Тіурі, – неподалік Облудних пагорбів. А ми повернулися сюди, щоб утримувати цю фортецю.

– Велика війна завершилася, – мовив Тирилло, – але боротьба все ще триває, як це часто й буває. У цьому лісі, який є більш диким і небезпечним, аніж я уявляю, ще буде багато битв. Я якнайшвидше вирушу до мого принца і підтримуватиму його як зможу. За мить я прощаюся з вами.

Обидва юнаки, Тіурі й Паккі, ніколи не думали, що блазень може бути таким серйозним.

– А Чоловіки в Зеленому не можуть допомогти? – запитав Тіурі.

Пан Рафокс відповів, що Чоловіки в Зеленому роками не ступали на Облудні пагорби. Окрім того, – сказав він, – Техалон повідомив, що більше не хоче вести війну, а лише відновлюватиме зруйноване.

– Є ще один, хто знає тамтешні дороги! – вигукнув Паккі. – Лицар Фітил з Іслану. Але він...

– Лицаря Фітила з Іслану вже немає в живих, – перебив його пан Рафокс.

– Лицар Фітил... помер? – здивувався Тіурі.

– Загинув у бою проти Евіллану, – відповів його батько.

– Проти Евіллану?! – повторив Паккі. – Але... я думав...

– Він змовився з Евілланом, – розповів пан Рафокс. – Так і було. Але принц Евіллану послав на Іслан частину Червоних Вершників, щоб захопити його. Чому? Можливо, тому, що володіння тим замком могло бути для нього дуже вигідним, а можливо також, аби помститися за те, що лицар Фітил звільнив Ристридина. Так чи інакше, замок Іслан опинився в облозі. Але ворог його не отримав – лицар Фітил відважно захищав його і врешті-решт під час раптового нападу був убитий. Ристридин зараз там.

– Лицар Ристридин! – вигукнув Тіурі. – Він усе-таки прийшов з вами сюди, до Таренбурхту!

– Так, – відповів його батько. – Але одразу поїхав до Іслану і тому не брав участі в битві на Облудних пагорбах. Він очікував, що Евіллан нападе на замок Фітила, так воно й сталося зрештою. Ця новина дійшла до нас лише нещодавно, і Ристридин має намір залишатися в Іслані, доки існує ймовірність повторного нападу.

Тіурі подумав про лицаря Фітила з його бурхливою, веселою вдачею і боязкими очима. Він також думав

про Ісадору. Вона не з власної волі була на боці Евіллану разом зі своїм батьком, але не змирилася з цим – він зрозумів. І ось до неї прийшло горе, і вона залишилася сама. Він ніколи не любив її по-справжньому, але цієї миті її образ постав перед ним так виразно, що це навіть трохи збентежило його: ось вона сидить... у Круглій залі, співаючи під свою арфу...

Він хотів запитати про неї, але завагався, бо поруч був пан Рафокс, батько Лавінії.

Батько Ісадори помер, а лицар Ристридин перебував в Іслані, де був в ув'язненні протягом кількох місяців...

8. Панна Іслану

Лицар Ристридин, стоячи навпроти панни Ісадори в її Круглій залі, вирішив, що вона, безперечно, гідна бути володаркою Іслану.

Вона була вдягнена не в сірий одяг скорботи, як це було зазвичай, а в насичено-зеленого кольору сукню із закладеними блискучими складками. Її врода вражала, хоча вона й була бліда і мала втомлений вигляд. Нещодавно, після смерті її батька, при облозі замку, він бачив її інакшою. Захищаючи замок від штурму, вона разом з усіма виливала смолу на нападників та стріляла по ворогах. Він спостерігав, як вона доглядала поранених, звертаючись до них з добрими словами, чув, як віддавала накази, які негайно виконувалися, і знав, що всі, хто живе в Іслані, вже визнали її володаркою замку. Вона насправді стане нею, коли король Дагонат дасть свою згоду. Ристридин мав намір попросити його про це. Володар Іслану заплатив життям за свою провину, і ніхто краще за його доньку не міг стати його наступником. Незабаром король буде в Іслані, він покинув столицю і попрямував до Дикого лісу.

– Лицарю Ристридине, ви маєте прийняти короля, – промовила Ісадора, – я не наважуся зустрітися з ним.

– Короля зустрінете ви, панно, – відповів Ристридин, – і приймете його, як личить володарці замку.

– Володарка замку? – повторила вона. – У мене немає іншого будинку, окрім цього, і не знаю, куди б я могла ще піти. Але відчуваю, що мушу піти звідси, піти й сховатися. Але де? Може, у Дикому лісі? – Вона безрадісно усміхнулася.

– Ваше місце тут, – наполягав Ристридин. – Ви – панна Іслану і вже це довели. Король Дагонат, безперечно, погодиться зі мною. Він залишиться тут ненадовго, я теж...

– Ви йдете?

– Так, тут я виконав своє призначення. А якщо вам знадобиться якась допомога, то на рівнині неподалік розташовані намети лицарів – їх прибуло чимало, а я мушу йти, бо війну ще не виграно.

Ісадора відвернулася, глянула на крісло свого батька й поклала руку на арфу.

– Я розумію, – промовила вона, не дивлячись на нього, що вам не подобається це місце, певно, воно нагадує вам дні вашого ув'язнення, хоча я вам щиро вдячна, що ви прийшли нам на допомогу.

Ристридин дивився на неї, таку горду і таку сумну, і відчував щодо неї велику ніжність.

– Ісадоро, – промовив він, панно Ісадоро, я прийшов на допомогу, бо Евіллан загрожував королівству Дагонат. І я за власним бажанням увійшов до цієї фортеці. Я йду, бо маю зобов'язання в іншому місці. Тут небезпека минула, повірте!

Дівчина знову обернулася до нього і тремтячим голосом сказала:

– Зовсім не так! Поки була небезпека і тривала боротьба, я могла бути сильною. Тепер я сумую за батьком – хоча, мабуть, маю радіти, що він помер хороброю

людиною. Але я любила його і допомагала йому, навіть коли він погодився діяти разом з Евілланом! Я ненавиджу цей замок – усі зали здаються порожніми, і мої кроки по сходах відбиваються відлунням. Іноді мені хотілося б бути воїном, щоб вирушити з армією до Дикого лісу... Я все одно могла б туди піти, – додала вона пошепки, наче тільки до себе. – Там я заблукала б і зникла, як на те заслуговую...

Ристридин підійшов до неї і схопив за плечі.

– Ісадоро, – промовив він серйозно, – ти не маєш права так казати! Ти не можеш покинути замок, утекти в ліс і заблукати там. Є тільки один вихід: залишитися тут і бути хороброю і шляхетною володаркою Іслану. Тобі буде сумно, але не варто мучити себе докорами. Відтепер піклуйся про непорушність Іслану, єдиної твердині в Дикому лісі. І якщо я можу тобі чимось допомогти, то завжди готовий це зробити.

Вона підняла до нього обличчя й усміхнулася крізь сльози. Лицар відпустив її і зробив крок назад.

Ісадора витерла очі.

– Ви вже достатньо зробили для мене, – сказала вона. – Я вдячна вам і ніколи вас не забуду. Але залиште мене зараз на самоті, будь ласка.

Ристридин мовчки виконав її прохання. І мав зізнатися собі, що його тут справді завжди зустрінуть з радістю. Слова дівчини загрожували йому втратою душевного спокою. І піддатися цим почуттям, подумав він, було доволі необачно для чоловіка його віку.

– У моєму віці вже запізно починати інше життя, – теревенив Рудий Квібо. – Я вже не звикну пити воду, для мене це вже занадто дивитися на короля, навіть здалеку, і бути в оточенні лицарів, які змушують мене бігти, коли я хочу відпочити. – Він підняв очі від срібного рогу, який саме начищав, і похмуро подивився на Ристридина.

– Не кажи дурниць, Квібо, – відказав той. – Навіть у власному селі ти не міг би відпочити. Там його жителів також мучать вороги, що мають свій штаб в Облудних пагорбах.

– Так, це близько, – пробурмотів Квібо. – Моє любе село, мій дім і мій притулок, місце, де стояла моя колиска, місце, де я жив... і я навіть не можу туди піти!

– Можливо, ти більше знадобишся деінде, – мовив Ристридин. – Припиняй його начищати і йди збирати речі.

– Знову подорожувати... приємної мандрівки! – роздратовано буркотів Квібо. – Чому ви залишаєте Іслан, що на мирній рівнині? Ви покидаєте жінку, яка, можливо, найдобріша і, безперечно, найкрасивіша в королівстві Дагонат? Я думав, що лицар має служити жінкам, берегти їх, захищати, любити...

– Іди збиратися! – коротко повторив Ристридин.

– Я вже маю роботу! – вигукнув Квібо. – Осьо ваш ріг, пане. Мені теж треба збирати речі?

– А ти думав інакше?! – відгукнувся Ристридин.

Його зброєносець мовчки взявся за роботу. Та через деякий час підняв голову:

– Лицарю Ристридине... ми повинні увійти до лісу, я це знаю, але ви хочете також і до тих... ненависних пагорбів теж?

Ристридин суворо подивився на нього. Квібо замовк, але невдовзі несміливо продовжив:

– Я не знаю дороги звідси, пане! Якщо я пам'ятаю її, то лише з того турнірного поля на схід... до тієї темної долини, про яку мені доводилося розповідати вам уже разів з десять.

– Ми повертаємося назад до Таренбурхту уздовж Чорної річки, – повідомив Ристридин. – Турнірне поле там неподалік. Більше поки що я тобі сказати не можу.

– Коли вирушаємо?

– Сьогодні. Я говорив з королем, і тут більш немає нічого, що змусило б мене відкладати свій від'їзд. Тож попрощайся, Квібо, з Ісланом.

– Прощавай, – зітхнув Квібо, оглядаючи кімнату. – Тут надзвичайно красиво. Чи вам цього не бракуватиме?

– Я ніколи за власним бажанням не залишався надовго на одному місці. Я мандрівний лицар, без постійного місця проживання.

– І ви завжди хочете подорожувати, наражаючись на небезпеку? Невже не сумуєте за хатою, каміном чи весіллям?

– Я вже не молодий, – засміявся Ристридин, – і не можу змінитися. Мандрівки та пригоди – ось те, для чого я призначений, і те, чого я завжди прагнув.

– Самотнє життя... – почав було Квібо.

– Замокни нарешті! – не витримав Ристридин.

Проте невдовзі ці слова лицар почув знову, коли, повністю готовий до подорожі, прощався з панною Ісадорою.

– Ви показали мені дорогу, лицарю Ристридине, – мовила вона. Король Дагонат зробив мене володаркою Іслану за умови виправити те, що я зробила неправильно. Я намагатимусь бути хороброю й шляхетною і правити своїм володінням справедливо. Благородне життя, але самотнє.

– Люба панно, – Ристридин не витримався від усмішки, – ви зараз засмучена, і я розумію – чому. Але ви ще така молода, будьте певні – вам не доведеться довго відчувати себе самотньою. Він подумав про лицарів, чії намети стояли на рівнині, та й про інших, яких він знав. Звісно, серед них небагато буде тих, хто не схотів би служити їй, захищати і любити її як свою пані, як щойно сказав Рудий Квібо.

Але Ісадора відповіла:

– Навіть в оточенні багатьох людей людина може відчувати себе самотньою, особливо коли поруч немає того, кого любиш.

– Ваш батько... – тихо почав Ристридин.

– Я кажу не лише про свого батька, – пошепки перебила вона і зашарілася. – А втім, – продовжила дівчина голосніше, – це не має значення! Прощавайте, лицарю Ристридине, ви були надто добрим до мене. Ой, я почувуюся винною, винною... За те, що я знала, що там в лісі, і не попередила... що вас тримали в полоні, і за те, що я не вберегла інших від небезпеки...

– Ви думаєте про лицаря Тіурі? – запитав Ристридин.

– Про нього теж... сповістіть мене, коли він повернеться. Але я думаю і про інших...

«Вона закохана в молодого Тіурі? – подумав Ристридин. – Але він, здається, забув її заради дочки Рафокса». – І він мовив до неї: – У королівстві Дагонат багато лицарів, молодих і хоробрих...

– Не треба, – здригнулася вона. – Я знаю, що йде війна. А ви... Ви найкращий з усіх.

– Мій час уже промайнув, – відповів Ристридин. Він намагався говорити легковажно, хоча насправді почувався зовсім інакше.

– Не думай занадто багато про те, що було, Ісадоро, – дивись у майбутнє. Одного разу ти зустрінеш лицаря, якого справді вважатимеш найкращим.

– Я його вже зустріла, – прошепотіла дівчина.

– Хто це? – запитав Ристридин після хвилини мовчання. – Тіурі?

Вона заперечно похитала головою і, здавалося, хотіла щось сказати, але стрималася і натомість швидко промовила:

– Не хочу більше затримувати вас, Ристридине. Ліс чекає. Я б хотіла попрощатися словами, викарбуваними на старому вказівнику: «Іди з миром своїм шляхом,

і нехай ти знайдеш свою мету». Знаєте, хто мені пере-
клав ці слова? Сам пан Таренбурхту, Чорний Лицар із
Червоним Щитом. Колись я думала, що він перший з
усіх лицарів, хоча й боялася його. Тепер я вже так не
думаю, але все ще часто згадую його подумки. Він так
близько звідси, в Облудних пагорбах... Вона глянула на
Ристридина. – Я пообіцяла собі, що відтепер говори-
тиму тільки правду, і тому кажу вам це: я буду воло-
даркою Іслану, і жодному лицареві не буде дозволено
носити мої кольори.

– Не кажи так, – застеріг її Ристридин, – бо викона-
ти таку обіцянку важко.

– Ну то нехай ви будете єдиний! Ви вже носите мої
кольори, Ристридине, хоча, можливо, не бажаючи й не
відаючи цього.

– Чому?

– Жовтий і коричневий – це кольори гербу Іслану, а
зелений – мій колір, а також колір вашого плаща і сим-
волу в центрі вашого щита.

Ристридин заперечно похитав головою.

– Нехай ваш лицар буде молодшим, – відповів він. –
Хоча я завжди до ваших послуг, якщо ви до мене звер-
нетесь.

Ісадора відкинула назад волосся і з погордою про-
мовила:

– Я більше не проситиму вашої допомоги, лицарю
Ристридине. Я ще почую про ваші вчинки – і тоді запи-
таю, чи носите ви ще мої кольори. Якщо ні, то знатиму,
що більше вас не побачу. Якщо так, то, можливо, до вас
дійдуть відомості, що володарка Іслану запрошує вас
до свого замку. Але доки війна не завершиться перемо-
гою, цього не буде. І, вкотре простягнувши йому руку,
вона промовила:

– Прощавайте.

Ристридин хотів поцілувати її, але утримався. На-
томість просто люб'язно сказав:

– Прощавайте.

Він їхав так швидко, що Рудий Квібо постійно відставав, бо часто озирався на замок.

– Чи побачимо його знову? – запитав він, коли на решті наздогнав свого господаря.

– Не знаю, – коротко відповів Ристридин. – Я мандрівний лицар, мої шляхи непередбачувані. – І промовив до себе: «Чи носитиму я й надалі зелений колір? Так, звісно, я завжди це робив, і знак на моєму гербові старший за Ісадору, ба навіть старший за мене. І безглуздо змінювати це. Окрім того... вона має знати, що я завжди готовий прийти їй на допомогу».

– Мої шляхи непередбачувані, – пробурмотів поруч із ним Квібо. – Слушно сказано! Але хоч куди б вони вели, там завжди нещастя... Я відчуваю гнів і сльози... Ах так, до Таренбурхту...

9. Гру в шахи завершено

«Дивно знову опинитися в Таренбурхті», – подумав Тіурі. Тепер він не був у полоні і спав під одним дахом з друзями, але його не полишали думки про принца, який так довго тут жив.

Першої ночі юнак прокинувся від сну, у якому принц Евіллану говорив:

– А з третім, лицарем Тіурі, я граю в гру, яку ще не завершено».

Заснути знову він не зміг, тож підвівся і навшпиньки, щоб не розбудити Паккі, вийшов з кімнати. Юний лицар блукав у темряві залами й коридорами і нарешті знайшов гвинтові сходи, що привели його до кімнати, де він понад місяць тому провів в ув'язненні три ночі. У дверях він зупинився і подивився на праве вікно, у якому бракувало двох поздовжніх прутків. Юнак увійшов всередину, знайшов свічник і запалив свічку.

Озирнувшись навколо, він побачив, що нічого не змінилося. Шахівниця все ще стояла на столі, один пішак упав і лежав біля дошки. Він повернув його на місце, адже точно пам'ятав розташування фігур. Потім підійшов до вікна, послухав, як нуртує річка, і помітив, що в полі, так само як і раніше, стоять вартові. Однак цього разу це були інші вартові. Він подумав про Ярро і Дурника – чи дісталися вони вже Лісової Хижі?

Тіурі розвернувся, обійшов кімнату і знайшов свою дорожню торбину. Поруч лежав напилوک. Він відкрив торбу й дістав рукавичку Лавінії. Подумавши про дівчину, він на хвилину забув, де перебуває. Потім розгладив рукавичку й засунув її за пояс. Йому краще піти звідси.

Але там стояла шахівниця, і здавалося, що в мороці хтось очікує на завершення гри. Цей момент не настає ніколи...

Тіурі сів за стіл і, вагаючись, простягнув руку. Повільно пересунув одну з фігур – це був його хід. Потім замислився, намагаючись уявити, як відповів би йому принц. Якийсь час він нерухомо дивився на дошку, розмірковуючи. Раптом юнак здригнувся – йому здалося, що він грає з привидам, який насміхається з нього. На шахівниці було так багато можливостей... Невідомо, як закінчилася б ця гра, якби йому не пощастило втекти. Він покинув тиху кімнату і повернувся до свого ліжка. У нього було таке відчуття, ніби він знову втікає.

Але наступними днями Тіурі не міг втриматися й неодноразово повертався до кімнати, розмірковуючи, хто міг би перемогти в цій партії – він чи принц Евілану. У Таренбурхті в юного лицаря було чимало вільного часу, бо йому ще не дозволяли виїздити чи допомагати відновлювати зруйноване.

Він ні з ким про це не говорив, але Паккі незабаром дізнався, де знайти друга. Він не дуже здивувався,

що незавершена партія в шахи не дає Тіурі спокою, бо зрозумів це, ще коли той марив під час хвороби. Тому і не ходив з ним і ні про що не розпитував.

Опівдні третього дня у супроводі Тирилло, кількох лицарів і десятка воїнів прийшов принц Іридiан. Тіурі, однак, не був присутній на привітанні, він навіть не знав про їхнє прибуття, бо знову сидів за шахівницею.

«Пора зупинитися! – говорив він собі. – Це не має сенсу, і я не вважаю, що це правильно». Але все одно сидів, втупившись поглядом у шахи.

За дверима його в'язниці пролунали кроки... Ні, це вже не була в'язниця, він міг встати й піти коли заманеться. Двері відчинилися.

Тіурі підняв голову, і його серце, здавалося, завмерло. Коли він побачив, хто перед ним стоїть, то підвівся.

Принц Іридiан!

Тіурі вклонився і подивився на нього. Ні, ніколи більше він не сплутає цього принца з його братом. Іридiан відповів на його погляд стриманою усмішкою і простягнув руку. Тіурі підійшов ближче й потиснув її.

– Ваша високосте... – почав він.

– Твій друг Паккі підказав, де тебе знайти, – пояснив принц.

– Даруйте, ваша високосте. Я не знав, що ви там...

– Я щойно прийшов, я сам хотів вас привести. – Він подивився на шахову дошку й додав: – Це та партія, яку ви не дограли з моїм братом?

– Так, ваша високосте.

– Ви грали...

– На життя чи на смерть.

Принц вдивлявся в Тіурі темними пронизливими очима.

– Ти кинув йому виклик? – запитав він.

– Так, пане. Але я будь-що планував утікати за першої-ліпшої нагоди. – Тіурі трохи помовчав і продов-

жив: – Я завжди поводився так, як вважав за потрібне, але тепер відчуваю, що часом помилявся. На перевалі я вбив двох людей. Я не міг вчинити інакше, і все-таки...

– Розумію. Навіть коли борешся зі злом, інколи виникає почуття провини, і ти не можеш собі пробачити. Це так, і ти не в змозі цього змінити.

Якийсь час вони мовчали. Нарешті принц запитав:

– Тебе бентежить, що цю гру не завершено?

– Так, ваша високосте.

– Так не може залишатися, – рішуче промовив принц. – Незабаром твої думки заповонять інші справи. Ходімо.

Тіурі подумав було, що принц хоче вийти з кімнати, але той попрямував до крісла брата.

– У мене є трохи часу, – сказав він. – Сідай. Чий хід наступний?

– Ваш, пане, – відповів Тіурі. Він був здивований, але відчув, що не може не скоритися наказові принца.

Той трохи посунув крісло, сів, відкинувся на спинку, поклав лікті на бильця і схрестив пальці.

– Тепер ти, – коротко сказав він і пересунув фігуру. Очі його дивилися дружньо.

Тіурі знадобився деякий час, аби знову зосередитися на грі, тож він зробив усе можливе, бо розумів, що від нього на це очікує принц.

Він не знав, як довго вони грали, час, здавалося, не мав значення. Проте це було не так, як у ті три ночі, його суперник теж був інший.

Грали мовчки, і Тіурі програв.

– Мені поставлено мат! – сказав він тихо. – Отже, якби ми завершили цю партію, виграв би ваш брат.

– Якщо замислитися, то зрозумієш, що ніколи не дізнаєшся напевно, – відказав принц. Він підвівся і продовжив: – Я взяв на себе гру і перемиг тебе. Тож, якщо ставки залишаються незмінними, твоє життя належить

мені. Але, – додав він, – я поверну його тобі, хоча тепер ти знаєш, що не можеш робити з ним те, що тобі заманеться.

Тіурі раптом відчув, що позбувся важкого тягаря. Він нічого не сказав, бо знав, що принц усе розуміє. І юнак покинув кімнату з тим, щоб ніколи більше туди не повертатися.

10. Облудні пагорби

Принц Іридіан прибув до Таренбурхту, щоб зустрітися з лицарями Дагоната і вирішити з ними, що слід зробити задля якнайшвидшої перемоги над ворогом. Разом з ним, окрім блазня Тирилло, були також Бендо та Евейн, які брали участь у боях. Звісно, Тіурі й Паккі особливо були раді бачити їх знову, хоча радість була затьмарена станом невизначеності. Пана Ардіана там не було – він залишився з воїнами, що таборували біля Облудних пагорбів. Особливо шкодував Паккі, хоча й розумів, що хтось мусив лишитися пильнувати за тим місцем, де чигає небезпека.

Наступного дня перед Таренбурхтом просурмив срібний ріг. Лицар Ристридин прибув зі сходу, щоб від імені короля Дагоната взяти участь в обговоренні.

Першим привітав його Тіурі. Нарешті він стояв перед лицарем, про якого так часто думав. Юнак дивився на його худе, обвітрене обличчя з яскравими блакитними очима, що розглядали його допитливо й водночас схвально.

– Я з нетерпінням чекав цієї зустрічі, – привітався Ристридин. – Ти продовжив мою подорож там, де я змушений був її закінчити. – І додав: – Можливо, незабаром ми знову поїдемо пліч-о-пліч.

Ближче до вечора Паккі прогулювався територією перед замком. Він допоміг Чоловікам у Зеленому, що

зводили новий міст, потім поговорив з Адельбартом і тепер безцільно блукав. Перемовини у замку ще тривали. Тіурі також був там, тепер його вважали рівним іншим лицарям.

«Зрештою, перемовини скоро закінчаться», – подумав Паккі. Він зупинився перед щитами, що висіли на воротах і раптом побачив, як наче промайнув хтось знайомий... Хто був той чоловік з рудим волоссям? Рудий Квібо з корчми біля лісу Іслану! Його було майже не впізнати в охайному строї.

– Як ви сюди потрапили? – поцікавився Паккі.

– Не питай про це! – вигукнув Квібо. – Я тут супроти своєї волі й бажання! Той жорстокий лицар Ристридин забрав мене, беззахисного, силоміць, хоч як я благав не робити цього. І не насміхайся з мене. Я його зброєносець, хоча це аж ніяк не тішить і шкодить мого здоров'ю.

Паккі не міг втриматися, щоб не засміятися.

– Але з якого дива? – запитав він. – І як це сталося?

– Мовчи, бо я піддамся слабкості й заплачу, – простогнав Квібо. – Чого тільки мені не довелося робити й терпіти! Мене навіть втягнули в бій, і, о жах, я навіть сам орудував мечем! Я правду кажу, інакше не був би тут зараз. Тепер у мене є лише одне бажання: розповідати про свої пригоди в корчмі, а не переживати їх знову.

Поки він говорив, надвір разом з Тіурі вийшов лицар Ристридин. Паккі хотів щось сказати, але Ристридин жестом звелів йому мовчати.

– Дозволь мені, Квібо, спершу розповісти історію, – промовив він. – Майже рік тому четверо лицарів вирушили в подорож, щоб помститися за смерть свого друга лицаря Едвінема. Одягнені в сірі обладунки, вони їхали битими й неходженими дорогами, а за ними їхали Червоні Вершники на чолі з Чорним Лицарем із Червоним Щитом. Хто той запроданець, вони тоді ще

не знали: принц Евіллану... той, що тепер в Облудних пагорбах плекає надію нас знищити. Четверо лицарів: Бенду, Евейн, Арваут і я. Лицар Арваут загинув, але троє інших знову разом. І тепер вони знову виїдуть на пошуки Чорного Лицаря з Червоним Щитом. Та цього разу не битися з ним, а говорити як посланці короля Дагоната. Тоді ми були чотирма Сірими Лицарями, а тепер нас знову буде четверо, бо Тіурі стане на місце Арваута поруч зі мною і вирушить з нами до Облудних пагорбів.

Рудий Квібо трохи зблід.

– І чим завершується ця історія, пане? – насторожено запитав він.

– Ти вже зрозумів, – сказав Ристридин. – Ти теж вирушаєш з нами, бо ти єдиний, хто знає дорогу. Ти супроводжуватимеш нас аж до тихої долини, і це останнє, що ти маєш для мене зробити. І лише тоді можеш вважати себе вільним!

– Якби тільки моя життєва історія не закінчилася в Облудних пагорбах! – пробурмотів Квібо. Він боязко глипнув на Ристридина й швидко пішов геть.

Паккі глянув на Ристридина й на свого друга.

– Посланці? – запитав він.

– Так, – підтвердив Ристридин. – Це не може тривати довго. Ми не сумніваємося, що зможемо перемогти принца Евіллану назавжди, але така ситуація, як зараз, може розтягнутися на місяці, або й на значно довше, і це, безумовно, коштуватиме багатьох життів. Принцові слід усвідомити, що його справу програно. Король Дагонат хоче, аби ми повідомили йому, що він мусить негайно покинути Дикий ліс з усіма своїми воїнами й відступити в межі Евіллану. Так можна завершити бій без подальших втрат.

– Як гадаєте, чи піде на це принц? – запитав Паккі.

– Це єдиний розумний варіант для нього, – повільно відповів Ристридин. – Але принц не розважливий,

боюся, радше – ні. Усі його плани зруйновано, і він у розпачі... – Ристридин зупинився. – Краще мені так не говорити, – зауважив він. – Забудь мої слова і поставайся не втрачати надію.

– Ви рушаєте вчотирьох, – почав Паккі. – І Тіурі... – Він звернувся до друга: – А чи можна зброєносцеві з вами?

По обличчю Тіурі було помітно, що він із задоволенням погодився б на це, хоча й кинув на Ристридина запитальний погляд.

– Лицар Тіурі має вирішити це сам, – усміхаючись, відповів той.

– Вирішувати нема чого, – рішуче заявив Тіурі. – Само собою зрозуміло, що Паккі вирушає з нами! Чи не так? – запитав він свого друга, і той, згоджучись, кивнув. Вони мовчки увійшли до фортеці Гаренбурхт, де на них уже чекали принц Іридіан та інші лицарі.

Через кілька днів посланці увійшли на територію ворога – на південний схід від турнірного поля. Лицар Ристридин знову засурмив у свій срібний ріг. Двічі: перший звук довгий, а потім – короткий. У всіх трьох королівствах ці звуки мали однакове значення: зброю на землю – прибули посланці!

Чи почув це принц Евіллану у своїй схованці?..

Їх оточували лише стовбури дерев – рівні й криві, деякі вкриті мохом, деякі – сірувато-коричневі й шорсткі зі шкарубкою корою, деякі сріблясто-сірі з чорними плямами й переважно блідо-зеленим листям, де-не-де перемішаним з темними сосновими голками... Опале листя на землі зів'яло й напівзгнило. Дороги то схрещувалися, то знову розходилися, то звивалися, то спускалися донизу, то піднімалися вгору й розбігалися врізнобіч, і всі вони були схожі між собою і пролягали між однаковими колодами, повз однакові підйоми й долини... Дорога через Облудні пагорби!

Рудий Квібо йшов попереду, а за ним прямували чотири лицарі: Ристридин, Бенду, Евейн і Тіурі. Усі четверо їхали верхи. Тіурі, звісно, сидів на Арданвені, а Паккі в нього за спиною.

Час від часу Квібо зупинявся, інколи здавалося, що він не наважувався йти далі і мав набратися сміливості, а часто через те, що мусив обміркувати шлях. Одного разу він благально подивився на Ристридина і тихо, але красномовно, попросив звільнити його від цього завдання. Ристридин, однак, заперечно похитав головою і лише наказав:

– Іди вперед.

– Вперед, вперед... – бубонів Квібо, чухаючи потилицю. – Як?! На кожному роздоріжжі я повертав ліворуч чи праворуч – почергово ліворуч чи праворуч... принаймні так я робив це тоді, коли вкотре опинявся на тому самому місці. То було у горбатої берези... Чи я помиляюся? Вперед!.. – І він ішов далі.

Ристридин знову засурмив – чисті звуки голосно пролунали у мовчазному лісі.

Арданвен поверушив вухами, але з кроку не збився.

«Мені зовсім не страшно», – сказав собі Тіурі. Це було справді дивно, адже будь-якої миті щось могло статися. Воїни Евіллану, звісно, не втримаються, щоб не влаштувати засідку на посланців.

На їхньому шляху пролягало чимало глибоких долин, що заросли підліском, час від часу рослини м'яко погойдувалися. Але ніхто не з'являвся.

Вони йшли далі, час минав. Ристридин знову засурмив у ріг. Проте навіть і наприкінці дня ніхто не з'явився.

Посланці зупинилися, спішилися й налаштувалися до ночівлі.

– Здається, ми посеред Облудних пагорбів, – пошепки повідомив Рудий Квібо.

Евейн і Паккі зібрали сухі гілки й розпалили багаття. Вони сиділи мовчки навколо вогню аж до настання темряви. Ристридин ще раз засурмив у ріг.

– Вони, мабуть, знають, що ми вже тут, – промовив Бенду тихіше, аніж зазвичай.

– Авжеж, – відгукнувся Ристридин. – Але, мабуть, не хочуть говорити з нами чи слухати нас. Принц Евілану ховається, і ми мусимо його знайти. У мене таке відчуття, що я знаю, де він переховується. – Ристридин подивився на Квібо, але той мовчав – його красномовство куди й поділося.

Та з денним світлом балакучість Квібо повернулася.

– Лісовий струмок он там, – показав він. – І, отже, долина, наша мета, – близько! Минулої ночі я чув багато кроків та шарудінь навколо. Нехай ще раз зазвучить ваш ріг, пане Ристридине! Я боюся тиші, заспокойте мене.

У сріблястому звучанні Ристридинового рогу справді було щось заспокійливе. Рогу, який він отримав, як пам'ятав Тіурі, від лицаря Едвінема.

І цього разу на звук рогу відгукнулися... Раптово зусібіч почали прибувати люди – їх було видно здалеку. Червоні Вершники! Найбільше їх зібралося на дорозі. Схоже, вони мали намір перекрити посланцям прохід. Один із них, сотник, зустрів їх з оголеним мечем.

– Ми посланці короля Дагоната, – повідомив Ристридин. – І хочемо поговорити з вашим господарем, принцом Евілану.

Ніхто з Червоних Вершників йому не відповів.

Ристридин повторив свої слова й додав:

– Пропустіть нас!

Очільник Червоних Вершників мовчки виконав це прохання. Його люди розступилися і безперешкодно пропустили посланців. Але пішли за ними.

Рудий Квібо озирнувся.

– Мені це не подобається! – сказав він. – Їм теж я маю показувати дорогу? Мабуть, вони її знають!

– Не зупиняйся, Квібо! – наказав Ристридин.

– Я справді розгубився, – пробурмотів той. – Побажайте мені мудрості або, краще, удачі!

Якийсь час він ішов дошкульними колючими чагарями, а потім повів їх на пагорб.

Невдовзі посланці потрапили в неглибоку долину, і їм навіть на думку не спало запитати, що це за долина... вона була саме така, як і описував її Рудий Квібо. Вони побачили болітце і споруду, над дахом якої клубочився дим.

Позаду пролунав крик:

– Зачекайте! – До них швидко підійшов очільник Червоних Вершників. Він звернувся до Ристридина: – Що ви тут шукаєте?

– Я вже сказав, – холодно відповів лицар. – Ми хочемо поговорити з принцом Евіллану. – І він підкріпив свої слова двома сигналами рогу.

– Принц Евіллану! – вигукнув Червоний Вершник. – Невже ви думаєте, що це – резиденція принца?!

Інші вершники підійшли ближче й грізно оточили їх.

– Ну що ж, тоді представте нас Чорному Лицареві з Червоним Щитом, – спокійно мовив Ристридин. – Він знає мене – він знає нас усіх чотирьох.

– Ми посланці короля Дагоната, – перебив Бенду. – Але ви можете відрекомендувати нас і як Сірих Лицарів, яких ваш господар напевно пам'ятає.

– Тоді спішуйтеся, – згодився очільник Червоних Вершників, – я повідомлю Чорного Лицаря про ваше прибуття.

Він пішов у долину, а посланці, тримаючи коней за повіддя, – за ним.

11. Виклик

Вони зупинилися біля болітця, такого гнилого й темного, що в ньому нічого не віддзеркалювалося. Воду вкривала слизька зеленкувата ряска. З другого боку стояла будівля, ніби споруджена із землі й моху, з незграбно настовбурченими гілками й кудлатою травою. Через отвір у ній, що нагадував двері, у темряві зник Червоний Вершник.

Посланці мовчки чекали. Озираючись, вони побачили Червоних Вершників, що розташувалися на схилах навколо долини – вони теж стояли мовчки, навіть не брязкали зброєю.

Тіурі поклав руку на шию Арданвена, він відчував, як під пальцями тремтить шкіра коня. Юнак поглянув на Ристридина – обличчя лицаря було бліде й напружене, він міцно стискав у руці свій срібний ріг. Рудий Квібо стояв біля нього і явно був наляканий.

«Я вірю, – подумав Тіурі, – що в глибині душі ми всі зараз боїмося... Але чому?»

Отже, наприкінці багатьох своїх невдалих походів Чорний Лицар із Червоним Щитом відступив сюди. У цій похмурій місцині й пошарпаній будівлі мешкав він, принц Евіллану, саме той колись осяйний принц, син короля. Але він не відмовився від боротьби – у цій місцевості він був могутнім і все ще не полишав наміру чинити зло.

Коли нарешті Червоний Вершник вийшов, Тіурі затамував подих. За мить з'явився Чорний Лицар із Червоним Щитом. Він поволі наблизився й зупинився перед ними, їх розділяла лише вода болітця. Він не підняв заборолу, його голос звучав приглушено, коли він запитав:

– Що привело вас сюди, лицарі?

Ристридин відповів:

– Ми – посланці короля Дагоната і хочемо поговорити з принцом Евіллану.

– Ну то кажи, – сказав Чорний Лицар, не поворухнувшись.

У Тіурі з'явилося дивне відчуття, ніби щось не так.

Ристридин промовив:

– Ми прийшли сюди з відкритими заборолами, і я можу назвати вам наші імена, якщо побажаєте. Але хто ви? Наші слова стосуються лише Чорного Лицаря, який є принцом Евіллану.

– Я принц Евіллану, – відповів лицар.

Він не принц Евіллану, раптом здогадався Тіурі, його голос звучав зовсім інакше. Юнак обернувся до Ристридина і тихо промовив:

– Це неправда!

– Я – вухо принца, – сказав Чорний Лицар. – Перекажіть через мене своє повідомлення.

– Ні, пане, цього ми не робитимемо, – відказав Ристридин. Він задумливо нахмурився й додав: – Тепер я знаю, хто ви – лицар Кратон з Індиго!

– Гаразд! – вигукнув той, піднявши забороло. – Отже, ми знову зустрілися, лицарю Ристридине. Ви здивувалися, зустрівши мене? Ви обіцяли мені волю після того, як почнетесь напад. Ваш брат Артурин цієї обіцянки дотримався й відпустив мене. Але незабаром я повернуся до замку Ристридин. Я влаштую облогу і знищу його, щойно мій пан накаже мені.

– Ваш пан... – холодно сказав Ристридин. – Ми хочемо поговорити з ним. Не про нашу колишню присягу, а про те, що ми прийшли з мирними намірами. Перекажіть йому це, якщо він вагається виходити до нас.

– Навпаки! – несподівано пролунав за ними голос – голос, що його Тіурі впізнав би з-поміж багатьох голосів. Чоловік у чорних обладунках, як і в лицаря Кратона, але з непокритою головою і без щита непомітно спустився вниз і тепер наближався до них.

Дехто з посланців уважно, майже злякано вдивлявся в нього, чудуючись його схожістю з братом.

– Я вже почув ваші слова, – промовив принц Евіллану, – і знаю, що ви збираєтеся казати далі. Тож можете не обтяжувати себе і не продовжувати.

Він зупинився неподалік, уважно придивляючись до них. Тіурі не хотів зустрічатися з ним поглядом, хоча в очах того майже не читалося, що він упізнав Тіурі чи якось ним зацікавився. Було щось моторошне в безвиразності й незбагненності тих чорних очей, надто коли принц посміхнувся і глузливо продовжив: – Король Дагонат наказує мені негайно покинути його територію й відступити в межі мого власного королівства... Чи не так? – запитав він, поки посланці мовчали. – Ну, Евіллан мене не приваблює, мої володіння тут. Не те щоб я збирався назавжди залишитися в Облудних пагорбах, я претендуватиму на весь Дикий ліс.

Він вказав на Кратона і Червоних Вершників.

– У мене ще й досі є віддані люди, – провадив він далі, – які пройдуть заради мене крізь вогонь, – які, якщо це має статися, готові загинути разом зі мною. – Він повільно оглянув долину і повернувся до посланців. – Мені варто лише подати знак – і вони опиняться тут, і їх багато. Я можу наказати їм охопити пожежами північ і посіяти жах на заході, вкотре принести загибель на схід – чи не Іслан там? Або грабувати на півдні, або пробити стіни замку Ристридин. Вони нападуть і негайно відступатимуть – сюди, до мого лабіринту в Облудних пагорбах.

Він знову засміявся. Схожість із принцом Іридіаном дедалі більше зникала з його обличчя.

– Так і буде, – наголосив він. – Королівство Дагонат стане темним місцем, звідки прокляття мого гніву поширяться як пошесть. Ви можете спробувати викоринити його, але деякі пошесті тривають довго і важко виліковуються.

Запала тиша. Ристридин хотів щось сказати, але принц випередив його.

– Дозвольте мені закінчити! – голосно промовив він. – Не дорікайте мені, не намагайтеся налякати чи переконати мудрими словами. Я дуже добре знаю, який я! Що ж до вас, то в цій ситуації винні ви самі. Ви обрали одну зі сторін, і тепер вам доведеться битися до кінця, – і загрозливо додав: – І вам буде непереливки, якщо це залежатиме від мене.

Він відвернувся від них, обійшов болітце, зупинився біля Кратона і знову повернувся до посланців.

– Слухайте, – він підвищив голос, – можете переказати це королю Дагонату, хоча, можливо, він зрозумів би мене краще, якби я вбив вас і кинув у це болото. Слухайте! Тепер я кажу вам дещо інше, тепер говорить син Унавена! Ця війна не ваша і не від вас залежить її завершення. Ця війна ведеться між мною та спадкоємним принцом Заходу. Ви хочете вижити мене з Дикого лісу, ви визнали і навіть підтримали його. Нехай так. Але битва точиться між нами двома, і існує тільки той один, хто може і зможе протистояти мені... – Він затнувся, наче йому несила було вимовити те слово. – Мій брат!

Він вихопив меч і підніс його над головою.

– Я, Віридіан, син Унавена, принца Евіллану, кидаю йому виклик! – вигукнув він. – Я кидаю йому виклик, моєму братові, принцу Іридіану, сину Унавена... Я викликаю його на двобій, аби вирішити цю битву між нами двома раз і назавжди!

Він сховав меч у піхви й продовжив: – Ці слова, посланці, можете переказати його високості від мого імені. І додайте, що кожний воїн моєї армії, якщо я програю, піде геть з Дикого лісу.

Жестом він показав, щоб Ристридин підійшов ближче.

– Ходіть-но сюди, – наказав він, – і я оголошу свої вимоги, їх не так уже й багато!

На обличчях посланців зродилися водночас жах, гнів і недовіра. Лише Ристридин був серйозним, він ніби глибоко замислився. Вони підкорилися принцу. Попри оточення й відсутність будь-яких зовнішніх королівських ознак він усе ще мав вигляд правителя.

– Я не запрошую вас до свого палацу. Ми проведемо нашу розмову просто неба, – з іронією сказав він. Але погляд був похмурым і невблаганним.

– Розмову, ваша високосте? – холодно, але ввічливо запитав Ристридин. – Ви єдиний, хто говорив. Чому ви кидаєте виклик спадкоємному принцу? Яку користь може мати двобій для вас і для нього?

– Ту, що наше протистояння буде вирішено, – так само холодно відказав принц. – А доки ми обидва живі, воно триватиме. Один із нас має загинути від руки другого – і це буде остаточний наслідок нашого існування, яке почалося того проклятого дня. Якщо я програю, моє розбите військо негайно зникне звідси. Лицар Кратон з Індіго, який поруч мене, – їхній очільник, він подбає, щоб так і сталося. Якщо перемогу здобуду я, то армія мого брата муситиме відійти з лісу в межі королівства Унавен. Окрім того, ситуація залишиться такою, якою є зараз: я зберігаю цю твердиню. І тоді король Дагонат має продовжити цю війну чи укласти зі мною союз. Ви це розумієте? Двобій вирішить, хто із синів Унавена може залишитися в Дикому лісі зі своєю армією.

– Евіллан вже програв, – прошепотів Евейн. – Це...

– Евіллан не здався, – сердито перебив його принц. – І це триватиме, доки я не загину. – Він на мить замовк, схрестив руки на грудях і продовжив: – Я викликаю принца Заходу на герць на життя чи на смерть. Цей двобій має відбутися впродовж трьох тижнів на турнірному полі біля Низького мосту. Наші дві армії розкинуть там свої намети, і кожна мусить бути готова до негайного відступу. А оскільки битися будуть двоє

королівських синів, суддею має буде не менш ніж король. Я звертаюся до Дагоната, який по праву називає себе володарем Дикого лісу. Це мої умови. Те, що я вам сказав, перекажіть без змін. Ми чекатимемо тут і не піднімемо зброї, доки не отримаємо відповідь.

Здавалося, він закінчив говорити і хотів піти. Однак передумав і майже пошепки додав:

– Я даю вам знак для принца Заходу. Якщо ви передасте йому це, він зрозуміє, що я налаштований серйозно.

Він зняв перстень зі свого пальця, блискучий перстень, яких було всього дванадцять. І два з них – найкрасивіші – були дуже схожі. Король Унавен подарував їх своїм синам. Принц Евіллану повільно передав перстень Ристридинові. Але, перш ніж лицар встиг узяти, раптом кинув його на землю.

– Ось! – сказав він голосно. – І скажіть, нехай залишить його собі.

Тіурі нахилився і підняв перстень. Він витер бруд, подивився на принца і зрозумів: відмовляючись від персня, той розірвав останній зв'язок з батьком Унавеном. Принц перехопив його погляд, і його обличчя так зсудомилося від ненависті й люті, що Тіурі злякався й відсахнувся.

Лише трохи згодом, коли вони поверталися, юний лицар зрозумів, що досі тримає перстень у руці. Юнак розчепив пальці й подивився на нього.

Паккі, що їхав поруч, пошепки запитав:

– Чому він тебе так ненавидить?

– Не знаю, – відповів Тіурі, передаючи перстень Ристридинові.

На запитання Паккі відповів Ристридин:

– Бо він прочитав в очах Тіурі саме те, що й сам відчував тієї миті. Не просто відразу, а скорботу.

– Шкода, – промовив Рудий Квібо. І це було його перше слово на зворотному шляху. – Мабуть, його душа

така ж чорна, як і його обладунки. За жодні скарби я не ступлю більше на цю жалюгідну землю, доки вона й існуватиме.

– Ну, тепер, Квібо, – звернувся до нього Ристридин трохи згодом, – можеш залишити нас й іти своєю дорогою. Пагорби позаду.

Рудий Квібо призупинився, зітхнув і заперечно похитав головою:

– У нас попереду двобій на турнірному полі, мій пане! Невже ви хочете відправити мене з незакінченою пригодою? Хоч як жахливо мені було б, однак я відчуваю себе зобов'язаним бути вашим зброєносцем доти, доки не відбудеться двобій.

– Дозволяю тобі залишитися, – згодився Ристридин.

– Як гадаєте, чи прийме принц виклик? – запитав Евейн:

Йому ніхто не відповів. Евейн, здається, і не очікував на відповідь, він схилив голову й мовчав.

Тоді Ристридин мовив:

– Намети пана Ардіана тут поблизу, він теж має знати про це. Тіурі, Паккі, чи не хотіли б ви поїхати туди?

Друзі одразу погодилися, і вони разом рушили до Дикої лісової дороги.

– Цей виклик – хитрий задум, – міркував Паккі. – Справу Евіллану програно, усі так кажуть. Принц хоче лише переконатися, чи зможе він все-таки вбити свого брата. Ви не думаєте, що спадкоємний принц також це зрозуміє?

– Він неодмінно зрозуміє, – сказав Тіурі.

– І все-таки він прийме виклик, – промовив пан Ардіан, коли друзі повідомили йому цю новину. – Він вийде на двобій проти свого брата лише для того, щоб покласти край війні та запобігти подальшому кровопролиттю. – Його обличчя було сумним, коли він додав: – Хоч як жахливо це звучало б, але це має статися.

– Чому?.. – запитав Паккі. – Я маю на увазі... чому в усіх такий наляканий і сумний вигляд? Принц Іридiан неодмінно переможе – він мусить перемогти, адже бореться за добро.

– Ну, молися за це, хлопче, – кивнувши, сказав пан Ардіан – У будь-якому разі це буде чесний бій між однаково сильними суперниками.

– Принц Іридiан кращий, – прошепотів Паккі.

– Він битиметься з усіх сил, які в ньому є, – мовив пан Ардіан. – І дай Боже, щоб він перемиг, хоча радіти тут нічому, бо тоді він уб'є свого брата, якого любив попри все.

12. Двобій

«Ще трохи – і час проб'є!» – подумав Тіурі. Він з Паккі стояв на краю турнірного поля, де незабаром вирішуватиметься доля синів короля Унавена.

Їхні намети стояли по різні боки турнірного поля, і біля кожного майорів свій прапор: криваво-червоний – Евіллану і сім кольорів веселки – спадкоємного принца.

Навколо поля зібралося чимало людей, серед них був і король Дагонат – арбітр двобою. Чудове барвисте видовище в похмурому лісі – усі ці лицарі, вершники та воїни.

Чоловіки в Зеленому теж прийшли. Навпроти короля в тіні дерева стояв Техалон.

«Він теж бажає принцові Іридiану перемоги, – подумав Тіурі. – Усупереч своєму бажанню, принц погодився на цей двобій, і тільки він може відновити спокій у лісі та за його межами».

Гомін пробіг натовпом, а потім усе змовкло. Ось вони, королівські сини! Ще не вдягли шоломів, і сонце осявало їхнє волосся. Обидва – на конях. Іридiан,

у світло-сірих обладунках, тримав свого білого щита, принц Евіллану – як завжди, у чорному з червоним щитом. Слідом за принцом Іридیانом ішов пан Ардіан з річки Райдужної, а зброєносцем був Тирилло. За принцом Віридیانом ішов лицар Кратон з Індіго, а зброєносцем був один із Червоних Вершників.

Принци стояли пліч-о-пліч перед королем Дагонатом, такі схожі й водночас такі різні. Король знову нагадав умови та правила двобою, а потім чистим гучним голосом запитав:

– Ви готові?

Брати кивнули. Вони дивилися один на одного, але нічого не говорили: їм більше нічого було сказати один одному.

– Чекайте мого сигналу! – наказав король Дагонат.

Принци вирушили на вихідні позиції. Там вони вдягли шоломи і взяли у зброєносців списи.

Лицар Ристридин засурмив у ріг.

– Нехай Бог розсудить вас, – вимовив король Дагонат і підніс свій жезл.

Принци підїхали ближче один до одного зі списками напереваж і кинулися в наступ – списи зустрілися з глухим стуком.

Тіурі мимоволі заплющив очі, а коли відкрив, то побачив, що вони все ще міцно тримаються верхи, і жоден не постраждав.

Вони знову розїхалися і знову стрімко кинулися один до одного. І цього разу їхні списи схрестилися з такою силою, що спис принца Віридiana розлетівся, а сам він упав з коня.

Серед Червоних Вершників здійнявся галас.

Принц Іридیان заспокоїв свого коня. Віридیان звівся на ноги, вихопив меча й люто підняв його, ніби прагнучи вбити ворожого коня. Іридیان пригнувся й відкинув списа. Світлий і осяйний, він сидів високо. Подивившись на брата, він вказав йому жестом знову

сісти на коня, але принц Евіллану рішуче відмовився, тому Іридiан відпустив повіддя і швидко зіскочив на землю.

Двоє воїнів, мовчазних і зосереджених, стояли нерухомо, тримаючи мечі, і ніхто не знав, про що вони думають.

Першим атакував Віридiан, але його суперник удар відбив. Тепер Іридiан кинувся вперед – мечі схрестилися, задзвенів метал.

Билися вони запекло. Леза мечів викрешували іскри і вдарялися об їхні плечі. Суперники пом'яли один одному шоломи. Принци кружляли один навколо одного, і за курявою, яку здіймали їхні ноги, їх самих було майже не видно.

Бій тривав. Від напруги у Тіурі, який спостерігав за ними зі страхом і благоговінням, стискало горло. Несподівано брати розійшлися, сперлися на мечі й подивилися один на одного. Шоломи ховали їхні обличчя, які вже, певно, були мокрі від поту.

Вони знову піднесли зброю одночасно, ніби це був останній салют, і рушили один до одного, наче щось їх притягувало. Знову розгорівся бій, вони ще запекліше наносили удар за ударом. Тіурі ніколи не бачив, щоб двоє лицарів билися так несамовито, проте не порушуючи правил.

Іскри розсипалися від їхніх мечів, щити розкололися, з-під кольчуг капала кров, червона, як щит Евіллану.

Тіурі здавалося, що в усьому світі не відбувається нічого, окрім цього бою.

Один похитується... другий спотикається, але тут-таки встає. Тепер обидва вкрилися пилом. Від удару Іридiана щит його брата розколовся.

Принц Евіллану обома руками схопив свій меч і безрозсудно вдарив супротивника, але промахнувся і вперше заговорив, хрипко й задихаючись:

– Мого меча пошкоджено. Зброєносцю, ще одного!

Принц Іридiан відступив і передав Тирилло свій розбитий щит. Він чекав, доки Червоний Вершник подасть Віридiанові іншого меча і знову атакував.

Фінал наближався, Тiурi знав це. У них лишилися тільки мечі, і обидва втомилися... Віридiан підстрибнув і вдарив брата по руці... Проте завдати нищівної шкоди не вдалося – Іридiана лише легко поранено, і він уже оговтався. Принц Евіллану вкотре атакує, але тепер Іридiан сильніший – його сила, здається, зростає...

Нехай переможе!

Наче спалах блискавки, меч у руці Іридiана заблищав над головою його віроломного брата, зачепив шолом, рубонув по шиї, знову здійнявся для останнього удару і різко кресонув по плечу, глибоко уразивши і збивши з ніг супротивника.

Віридiан упав... брат схилився над ним. Принц спробував півестися, але, коли Іридiан став на коліна, щоб допомогти, грубо відштовхнув його. Здавалося, це коштувало йому останніх сил, бо він опустився на землю й лежав нерухомо.

Принц Іридiан підвівся, до нього підійшов король Дагонат з Кратоном та Ардiаном. Лицарі подивилися на полеглого. Пан Ардiан зняв свого чорного плаща, підбитого блакитним, і накрив його.

Принц Евіллану помер. Принц Заходу переміг.

У гнітючій тиші пролунав голос короля Дагоната:

– Чесний і справедливий поєдинок завершено.

Принц Іридiан повільно підняв меч брата, аби повернути його загиблому й поховати їх разом, але продовжував стояти, міцно тримаючи його за руків'я. Король говорив далі, але Тiурi не чув його слів – увагу привернув лише принц Іридiан, що не зводив очей з меча.

Раптом знову запала тиша, тепер усі чекали, що скаже переможець.

Але принц Іридiан нічого не сказав. В одній руці він стискав меч брата, а в другій – власний меч. Він за-

хитався – і пан Ардіан простягнув йому руку. Зітхання прокотилося натовпом, шепіт завмер, та принц знову випростався, хоча й досі мовчав. Пан Ардіан прийняв від нього обидва мечі, а Тирилло зняв шолом. Усі побачили обличчя Іридiana – принц був блідий як смерть. Він повернувся до короля Дагоната й подякував йому. Потім озирнувся навколо, але його очі, здавалося, побачили щось інше, аніж турнірне поле.

Паккі міцно схопив Тіури за руку – кожен тієї миті, певно, затамував подих.

Кілька Червоних Вершників перетнули турнірне поле, підійшли до загиблого й зупинилися перед ним. Лицар Кратон хотів було приєднатися до них, але пан Ардіан різко зупинив його:

– Зачекай!

Принц Іридiana промовив голосно – тим переможним голосом, до якого всі мусили прислухатися:

– Я завершив двобій. Перемога належить моему батькові, королеві Унавену, і мир повертається до королівства Дагонат. Евіллан здається, і всі складають зброю.

Це все, що він сказав, і так воно й станеться. Принц Іридiana переміг – протистояння завершилося.

Вітати переможця ніхто не наважувався, усі дивилися на нього по-різному – хто з трепетом, хто з благоговінням, хто з повагою, а хто й зі страхом. Його обличчя було спокійним, на ньому наче грала усмішка, але водночас воно було сповнене туги. Він обернувся до лицаря, що стояв поруч, – пана Ардіана з Райдужної річки, той відповів йому теплим поглядом. Здавалося, вони мовчки розмовляли. Пан Ардіан передав принцові його меч. А от зброю принца Евіллану він передав королеві Дагонату, і той заговорив з ним, цього разу мовою, яку ніхто не розумів, окрім, можливо, Тирилло, що стояв поруч, тримаючи білий щит Іридiana. Блазень ніби злякався, та принц поклав йому руку на плече.

Потім король віддав накази та вказівки. Тіло принца віднесли до його намету, і всі схилили голови, віддаючи останню шану. Усі, окрім короля Дагоната, раптом зауважив вражений Тіурі.

Принц Іридیان повільно пішов в інший бік разом з Тирилло, усі дивилися на нього, аж доки він не зник у своєму наметі.

– Тіурі! – прошепотів Паккі.

Друзі перезирнулися.

– Мені страшно, – голос у Паккі затремтів. – Я не знаю чому. Ніби ще не все скінчилося... – Своїми словами він висловив і думки Тіурі. Ріг Ристридина змусив його замовкнути. Це був знак: король мав ще щось виголосити.

Він стояв посеред поля, пан Ардіан біля нього. Останній підкликав лицаря Кратона і Червоного Вершника, зброєносця Віридiana.

– Слухайте всі! – голосно сказав король Дагонат. – Сини Унавена боролися, і переміг кращий. Але ви маєте знати, що другий воював нечесно, навіть його останній вчинок був підступним. – Він обернувся до Кратона і зброєносця. – Ось, у моїй руці, меч принца, – продовжував він суворо, – знаряддя його помсти, як ви добре знаєте.

– Пане, що ви маєте на увазі?! – вигукнув Червоний Вершник. – Це хороший меч, один із двох, що належали йому.

Лицар Кратон нічого не сказав, але спохмурнів.

– Хіба ви не знаєте, звідки він узявся? – запитав пан Ардіан. Він забрав меч у короля і подав його вершникові.

Той зіщулювся з переляку.

– Ні! – вигукнув він. – Мій принц дав його мені, щоб він був напоготові і щоб віддати йому, якщо...

– Я знаю цей меч, – перебив пан Ардіан. – Він з Печери біля Прірви.

Червоний Вершник відступив, але Кратон підійшов до Ардіана і з викликом кинув йому в обличчя:

– Ні, це брехня!

– Мій пан, принц Іридiан, теж знає цей меч, – відказав пан Ардіан. – Це зброя горя, вона не знищена, як ми думали, вона досі гостра й убивча. Цей меч отруєний!

На наступні кілька хвилин запанувала приголомшлива тиша. У лицаря Кратона був такий вигляд, ніби він дістав ляпаса.

– Ні... – знову промовив він ледь чуто.

– Принц Іридiан переміг, – голос короля Дагоната затремтів від гніву чи смутку. – Але він не доживе, щоб насолоджуватися спокоєм, бо більше не побачить навіть сонця завтрашнього дня.

Здавалося, мовчання було нескінченним. Чи це тривало лише кілька хвилин?.. І от король нарешті заговорив:

– Принца Евіллану це знищило ще більше, бо він збезчестив себе.

– Я цього не знав! – вигукнув Кратон. – Я цього не знав! – Він розгублено дивився на короля, і було видно, що він каже правду. – Отже, я завжди служив не тому панові. Тепер усе справді зруйновано. Я більше не маю короля. Я залишився без замку, без країни і без добрих споминів... Проклятий принц Евіллану!

– Замовкніть! – крикнув пан Ардіан. – Ви ніколи не знали і не розуміли свого пана, навіть зараз ви його не розумієте, бо інакше відчували б радше жаль, аніж гнів. Виконайте свій обов'язок і поверніть його воїнів до їхніх земель на півдні. Будьте їхнім очільником і провідником. Нехай вам стане сил, аби протистояти труднощам, які чекають на вас в Евіллані.

Кратон мовчав, його обличчя було сірим і втомленим. Але потім він похмуро глянув на всіх і пішов геть.

Пан Ардіан поспішив до намету кронпринца, не вдовзі за ним рушив король Дагонат.

Збоку намету висів прапор Іридіана – кольорів короля Унавена.

Тіурі й Паккі стояли поруч, не помічаючи, що відбувається навколо. Вони дивилися лише на прапор і намет. Там принц Іридіан помирав від незначної рани, яку завдав йому принц Евіллану. Пан Ардіан сказав, що ніщо не зможе його врятувати.

Юнаки не знали, як довго вони чекали... Нарешті пан Ардіан вийшов з намету. Вони побачили на його обличчі те, чого він ще не сказав. Він зупинився біля прапора, і за мить друзі крізь сльози побачили, як сім кольорів повільно спускаються.

13. Біля берега річки

Тіурі й Паккі стояли біля Високого мосту. Його перебудували – і тепер він став навіть красивіший і ширший за старий. З другого боку чорнів згорілий ліс. Їм стало сумно, коли вони це побачили.

Війна завершилася, але якою ціною! Принц Іридіан загинув. Ось уже кілька тижнів він спочивав у могилі на тому місці, де провів свій останній двобій. Його було поховано поруч з братом і супротивником. Обох поховали з їхніми мечами, але на пагорбі, над могилою, встановили лише білий щит.

– Принц Заходу живе в нашій пам'яті, – промовив король Дагонат. – Ким він був і те, що здобув, не буде втрачено!

Армія Евіллану відступила, так само як і армія Унавена. Пан Ардіан і Тирилло вирушили на захід, аби повідомити королю Унавену, що відтепер він буде самотнім у своєму прекрасному місті. Тут, біля Чорної річки, вони попрощалися з Тіурі й Паккі.

Юнаки добре запам'ятали їхні слова.

– У моєму серці туга, – зізнався Тирилло, – і все-таки я мушу подарувати трохи радості королеві. Мій король нестиме важкий тягар урядування знову наодинці, доки син Іридіана не стане достатньо дорослим, аби допомагати йому. А я зброєносцем більше ніколи не буду. Я блазень короля Унавена і знаю, яку пісню заспіваю першою. Принц Іридіан любив ці слова, і мені часто доводилося слухати її.

І Тирилло тихенько заспівав:

«Я кладу свій меч і щит
на березі річки.
Я більше не веду війни».

Згодом пан Ардіан заговорив до них на прощання:

– Якщо вас охопить смуток, ідіть до Менауреса, пустельника у Великих горах... Він – брат короля Унавена, хоча мало хто знає про це.

Паккі волів би поїхати до нього негайно. Хижка у Великих горах! Як жадав він там побувати!

«А дорога до Менауреса пролягає повз замок Містеринат», – подумав Тіурі. Пан Рафокс уже повернувся туди, і юнак пообіцяв відвідати його та його дочку. Лавінія... Здавалося, він так давно попрощався з нею.

– Про що ти думаєш? – поцікавився Паккі.

– Про все, що я маю розповісти Лавінії. – Я думаю, що вона ніколи не зустрічалася з принцом Іридіаном. Чи зрозуміє вона коли-небудь, яким саме він був?

Тіурі обернувся й подивився на Таренбурхт. Юнак побачив вікно своєї в'язниці і раптом відчув, що ніколи більше не зможе зіграти жодної партії в шахи.

Там, у фортеці, досі перебував король Дагонат, тепер він був королем цього королівства. Учора він викликав до себе господаря лісу і довго з ним розмовляв. А сьогодні повернеться до свого міста.

Ось чому Тіурі стояв тут – він і його зброєносець супроводжуватимуть Дагоната до Високого мосту. Рано-вранці вони розпрощалися остаточно, потім попрощалися також з Тіурі Хоробрим. Він поїде з королівським поштом.

Лицарі Ристридин і Бенду залишалися в лісі, так само як і Евейн, єдиний з лицарів Унавена, який ще не вирушив у дорогу. До Таренбурхту повернеться законний господар. Тіурі запитав себе, чи сподобається це Техалону, він все-таки не любив той замок.

Процесія рушила – попереду король Дагонат, Тіурі Хоробрий поруч. Серед пошту був і Адельбарт. Він міг би знову стати Хранителем Забутого міста, але цього міста вже не існувало, адже назвати його «забутим» вже не можна було. Мабуть, туди прибуло жити більше людей, і відтепер знайти його буде легко. Дорогу несподіванок знову назвали Другою Великою дорогою, і вона простягається від Совиного дому до Дагонатбурга.

Перш ніж перейти міст, король на мить зупинився, аби промовити кілька слів. Звернувся він і до Тіурі:

– Лицарю Тіурі, я порадився з лицарем Ристридином і дозволяю вам наступного тижня поїхати до Менауреса у Великі гори. Наприкінці літа ви маєте з'явитися до мого міста.

Тіурі Хоробрий ще раз кивнув своєму синові та його другові – і по мосту зацокали копита. Король Дагонат зі своїм поштом вирушив на схід.

У той час як Тіурі й Паккі проводжали очима процесію, до них підійшов лицар Ристридин.

– Гадаю, невдовзі король накаже вам знову повернутися до Дикого лісу.

– Ми неодмінно повернемося сюди, – відповів Тіурі.

Рудий Квібо приєднався до них і запитав Ристридина:

– А ви, пане? Що робитимете ви?

– Бенду, Евейн і я залишимося тут. Попереду ще багато роботи. Ліс такий же дикий і все ще може бути небезпечним, хоча Евіллан і залишив його. Значна його частина досі незвідана. Але ти, Квібо, знаєш, що можеш повернутися до свого села.

Квібо кашлянув і сором'язливо відказав:

– Пане Ристридине, я готовий залишитися з вами. Якщо чесно, я цього дуже хочу!

– Якщо чесно, я цього очікував, – усміхнувся Ристридин. – Ти справді міг би стати в пригоді, Квібо, адже я хочу переконатися, що через Облудні пагорби є хороша дорога.

– Я вже шкодую, що сказав про це! – вигукнув Квібо. – Не люблю ті пагорби! Хороша дорога... З вказівниками?

– З вказівниками.

Квібо стривожився, але згодом його обличчя проясніло.

– Ну гаразд, – погодився він: – У цій дорозі я бачу щось добре, – скоро вона приведе нас до Іслану!

– Твоя єдина вада, Квібо, – зауважив Ристридин, – це те, що ти занадто багато говориш.

– Але я люблю розмовляти! – вигукнув Квібо. – Словами можна передати те, що ти думаєш... або приховати.

«В Іслані, – подумав Тіурі, – почалися пригоди». – Він подивився на Ристридина і запитав: – Ви плануєте поїхати туди знову?

– Хтозна, – не одразу відповів Ристридин. – Мої спомини про Іслан не надто приємні, ти це знаєш, але я пізнав його й по-іншому, а панна Ісадора буде доброю володаркою замку. Переказати їй вітання від вас, коли я туди приїду?

– Так, – кивнув Тіурі і нерішуче продовжив: – Панна Іслану... Я ніколи не розумів її до кінця.

– Тоді ти не один, – сказав Ристридин. Він трохи помовчав і додав: – Але це стосується не лише її. Чи розумієш ти Лавінію до кінця, чи розумієш себе? Якщо добре подумати, то, мабуть, ні.

– Саме те, що я хотів сказати, – перебив його Рудий Квібо. – Слова часто бувають неправдивими, думки темними і...

– Ходімо, Квібо, – зупинив його Ристридин. – Бенду і Евейн чекають на мене в замку. Ви ідете з нами?

– Зараз прийдемо, – відповів Тіурі.

Коли Ристридин і його зброєносець пішли, друзі залишилися ще трохи й задумливо дивилися на бурхливу воду. Паккі тихо заспівав:

«Я кладу свій меч і щит
на березі річки.
Я більше не веду війни».

Раптом біля них опинився Техалон.

– Це старовинна пісня, – сказав він. – Інколи люди про неї забувають, але потім згадують і знову співають. – Він помовчав і продовжив: – Високий міст знову відбудовано, і незабаром багато хто його побачить – кожен, хто подорожуватиме Великою дорогою зі сходу на захід та із заходу на схід. Хто забажає, зможе перейти міст, аби привітатися з паном, який житиме в Таренбурхті.

– Господар Дикого лісу, – прошепотів Паккі.

– Ні, – відказав Техалон. Володар Таренбурхту більше не буде Господарем Дикого лісу. Віднині він буде лише підданим короля Дагоната. Але, так само як і його пращур у давнину, він коритиметься королеві й любитиме мир. Я знаю, що це буде саме так, бо він мій син.

– Ваш син? А ви? – тихо запитав Тіурі.

– Я повертаюся на північ від Зеленої річки. Ще є місця, незвідані ніким. Ніколи не будуть розгадані всі таємниці Дикого лісу!

Техалон подивився на друзів.

– Прощавайте, – промовив він. – Бачите паростки, що знову пробиваються крізь сухі гілки? Новий ліс покриє випалену землю, і з'являться нові дороги, якими я піду.

Він повернувся і закрокував мостом.

Тіурі й Паккі спостерігали за ним, доки він не зник із поля зору – Господар Дикого лісу.

Епілог

Літо в горах

Паккі дивився на засніжені вершини, що виблискували на сонці.

– Рушайте до Менауреса, – сказав пан Ардіан. Вони з Тіурі піднімалися дорогою – вгору, проти течії, уздовж Блакитної річки, до її витоку. Там, у Великих горах, між королівствами Унавен і Дагонат, жив відлюдник.

Стояв спекотний літній день, юнаки йшли повільно, Тіурі вів Арданвена за повід. На тому місці, де стежка стала вужчою й крутішою, вони зупинилися й прочитали слова, викарбувані на скелі.

«Ти, пілігриме, який піднімається на вершину,
нехай Божа любов супроводжує тебе
і молися за нас, тих, що в долинах».

Перш ніж продовжити путь, друзі озирнулися на рівнину, яку залишили позаду, і подумали про людей, яких знали.

Вони не могли бачити, що відбувалося на той момент у Дикому Лісі. Але Блакитна річка протікала повз міста Містеринат і Дагонат, огинаючи замок Тейурі.

Містеринат був поруч. Тож мандрівники вирішили ненадовго перервати свою подорож і завітати туди, на зворотному шляху вони вже залишаться там надовше. Пан Рафокс теж хотів відвідати відлюдника, але він вирушить до нього лише через кілька днів після візиту юнаків, і Лавінія супроводжуватиме його. Отже, назад на схід вони повернуться вчотирьох.

Дорогу до Менауреса Тіурі й Паккі долатимуть разом, як і раніше, коли вони вирушали назустріч своїм пригодам.

Тіурі думав: «Рік тому я так само мандрував тут з листом для короля Унавена. Тоді зі мною не було Арданвена, бо він не зміг би подолати гори. А з Паккі я

ще на той час не зустрівся. Рік тому... А ніби знаю його все життя».

«Рік тому, – думав Паккі, – я сидів на високому схилі і бачив, як наближається Тіурі з Ярро, переодягненим у паломника. З цього все й почалося. А тепер ми йдемо разом до хатини Менауреса і не будемо долати гори до землі Унавена...»

Раптом його знову охопив смуток і згас лише тоді, коли вони вирушили в путь. Над королівством Унавен нависла тінь. Не стало принца Іридіана, головнокомандувача Лицарів з Білими Щитами.

Він скося подивився на друга – обличчя того було замисленим і серйозним, але не сумним. Він побачив, як той знову озирнувся, і припустив: «Тіурі, звісно, думає про Лавінію. Пізніше, коли ми будемо в Містеринаті... так, уже на зворотному шляху, вона знову зробить його веселим. Колись він одружиться з нею, і я стану йому більше не потрібен».

Тіурі ніби відчув погляд друга й запитливо подивився на нього. Паккі швидко відвів погляд і почав співати:

«Я кладу свій щит і меч...»

«Так, – міркував він, – може, мені більше не слід бути зброєносцем. Можливо, я міг би залишитися в горах, жити з Менауресом і пасти овець, як і раніше. Міг би блукати горами, знову ходити до льодовика і здалеку дивитися на землю Унавена. Але я пішов туди, й усе сталося зовсім інакше...»

Ці думки снували в голові Паккі, хоча він нічого не говорив. Та невдовзі перед ним на зеленому схилі під величезною горою нарешті з'явилася хижа, і його серце ледь не вистрибнуло з грудей. Це був його дід!

– Ти щасливий приїхати сюди знову? – запитав Тіурі.

– Ще б пак! Тут все залишилося, як і було, нічого не змінилося.

Вигини дороги раз у раз ховали хижу від очей, але вона невпинно наближалася. Потім вони побачили, що на пагорбі сидить хлопчина.

– Це правда, – сказав Тіурі, – все точно так, як і було! Ось на пагорбі сидиш ти, як і тоді, коли я вперше потрапив сюди. – Він з усмішкою подивився на Паккі й додав: – Але цей хлопчик не такий засмаглий, як ти, і він не грає на флейті.

Паккі не сміявся, його бадьорість знову згасла. На його місці тут хтось інший? Тепер цей хлопчик сидів на пагорбі, де раніше сидів він.

Хлопчина привітав їх майже тими самими словами:

– Ви, мабуть, приїхали до Менауреса? Одразу за рогом – і ви на місці.

Але до хижі він з ними не пішов, а залишився там, де й був.

«Чи зрозуміє Менаурес, що я відчуваю? – запитав себе Паккі. – Звісно, бо він знає все».

Невдовзі він подивився в мудрі очі відлюдника й відчув у собі силу.

– Зло Евіллану переможено, – мовив Менаурес, – а принц Іридіан – переможець, хоча його вже немає на цьому світі. Проте, – продовжив він, – вам слід пам'ятати, що боротьба триває, навіть якщо й немає війни. Навіть за мир у вашому серці завжди треба боротися. – Він кивнув Паккі й додав: – Я радий вас бачити. Я старий, і колись мене не стане...

– Чому ви про це говорите?! – запитав Паккі, і голос його затремтів. – Я знаю, що це правда, але... чому це так?! Одного дня вас більше не буде, король Унавен теж відійде... а потім? Хто ж тоді стане володарем королівства на Заході? О, краще б ви цього не казали! Я... – він замовк.

– Про те, що я сказав, ти, сам цього не бажаючи, подумав, – відказав Менаурес. Але перш ніж ми говоритимемо далі, познайомтеся з моїм юним другом. Ти

запросиш його сюди, Паккі? Він має бути десь неподалік.

Паккі був радий, що міг вийти на вулицю. На половині, під блакитним сонячним небом, навряд чи можна було залишатися похмурим. Однак він помітив, що так було не для всіх. Хлопчина все ще сидів на тому самому місці із засмучено опущеною головою.

Паккі зупинився і здалеку нерішуче гукнув:

– Агов, вітаю!

Хлопець похапцем витер очі, підвівся й повернувся спиною до Паккі, ніби милуючись краєвидом. Паккі підійшов до нього і теж подивився в далечинь. Йому ввижались річка і вежі фортеці Рафокса, пагорби й будинки, сільськогосподарські угіддя і темний ліс. Юнак не дивився на обличчя хлопчини, він сказав лише:

– Менаурес сказав, щоб ти прийшов.

Хлопець тицьнув пальцем і запитав:

– Там Дикий ліс?

– Ні, – відповів Паккі. – Дикий ліс південніше, за пагорбами праворуч. – І тільки тоді він глянув на хлопця. Чи випадково той запитав про ліс? – Я Паккі, – представився він і замовк.

Хлопчина був вищим за нього, але не старшим. Він виструнчився, його світле волосся сяяло на сонці. Обличчя було тепер спокійним, і темні очі запитально дивилися на Паккі.

Але навіть Паккі не знав, що сказати, він зачаровано дивився на це обличчя. Він бачив його й раніше, хоча хлопець був набагато молодшим і на ньому ще не позначилися мінливості долі.

– Хто ти? – нарешті спромігся запитати Паккі. – Твоє ім'я часом не Ідіан... або Іридїан?

– Звідки ти знаєш? – здивувався хлопчина.

– Я ніби бачу перед собою принца! Здається... Ви наче його образ!

– Не кажи «ви», – промовив той. – Зви мене Ідіан, як мій... Ти знав мого батька? – перервав він сам себе й подивився на Паккі так, наче попросив: «Розкажи про нього!»

Тепер Паккі зрозумів, чого сумує цей хлопчина, Іридیانів син. Він узяв його за руку й міцно стиснув.

– Так, – сказав він, – Я... ой, що я можу тобі сказати?.. Я та мій друг Тіурі були на двобої. І твій батько переміг!

– Знаю, – тихо промовив хлопець. – Я тільки хотів би бути там... Розкажи!

– Авжеж, – погодився Паккі. – Розповім усе, що знаю.

Вони трохи помовчали й подивилися на хребет, за яким був Дикий ліс.

«Тепер я розумію, – подумав Паккі, – чому пан Ардіан сказав, що нам треба було сюди йти. Ось чому Менаурес попросив, щоб я покликав цього хлопчину. У Іридiana є син, він – принц королівства Унавен! Він житиме тут, у горах, і Менаурес навчить його всього, що знає сам. Тоді юнак повернеться до королівства свого діда короля і відтоді володарюватиме на Заході.

Паккі майже пошепки запитав:

– Ти сумуєш, Ідіане, але я радий, що зустрів тебе. У королівстві Унавена, як і раніше, є принц, ти – спадкоємець Іридiana.

– Добре, що ти кажеш про це, – відповів юний принц. – Я щасливий, що ти з цього радієш.

Вони подивилися один на одного й усміхнулися.

«Король Унавен не самотній, – подумав Паккі. – Окрім того... є ще стільки людей... Ардіан, Тирилло, Ристридин, Тіурі...»

– Ходімо! – рішуче мовив він. – Ти маєш побачити мого друга. Він – лицар Тіурі, а я його зброєносець. Ходімо, ми тобі все розповімо... «Але й розпитувати будемо», – додав він подумки.

Так разом вони й ішли до хижі Менауреса. Тіурі з Арданвеном чекали на них біля колодязя.

«Ось я йду з принцом Ідіаном», – подумав Паккі. – Як буде дивитися Тіурі, коли про все дізнається?

Він підійшов ближче і по виразу обличчя Тіурі здогадався, що той усе зрозумів.

Лист Тонке Драгт до читачів цієї книжки

«Ти, що прийшов сюди як ворог,
повертай свої кроки назад,
або нехай Ліс поглине тебе!
Ти, що прийшов сюди як друг,
пройди цей шлях спокійно,
і нехай ти знайдеш свою мету...»

Коли я написала ці рядки вперше, то робила це не для книжки. Багато років тому я побачила їх вирізьбленими на великому камені, як вказівник в іншому лісі.

Це почалося одного дня в Індонезії, у 1947-му чи 1948 році. Тоді я жила з моїми батьками і двома молодшими сестрами в Джакарті (колишній Батавії).

Я була юною, ще навчалася в школі. Був саме полудень – десь з другої по четверту: година відпочинку, час сієсти, надворі жарко, а всередині ще спекотніше.

– Занадто спекотно, та й не маю більше нічого цікавого для читання, – сказала одна з моїх сестер. – Я хотіла б відчутти прохолоду, щоб була тінь, папороть і багато зелені навкруги, щось і таємниче, і дуже захопливе. Напиши щось таке для мене!

Я прийняла виклик і почала писати те, що стало початком довгої історії: «Пригоди Майкла Мікело в лісах Урозави». Так само непрохідних, як Дикий ліс, але інших, тропічних, первісних чагарниках джунглів. У них хтось загубився, і герой мав знайти цю людину. Він блукав лісом і опинився в глухому куті.

Інші шляхи, що були прорубані посеред лісу, раптово закінчувалися. Зарослі замки стояли в очікуванні, утворюючи занедбане і забуте місто. А глибоко в лісі ховалося міфічне плем'я: могутні таємничі лісові люди,

які могли були небезпечними. Їхнього очільника звали Техалон.

Обидві мої сестри вважали пригоди в цьому лісі справді захопливими, такої самої думки було і кілька їхніх друзів.

Та й я сама діставала дедалі більше задоволення від моєї роботи, яка йшла вельми хаотично. Я писала вільно, просто на ходу, без будь-якого попереднього плану, але весь час намагаючись утримувати читача в напруженні.

Так, з перервами, я писала, і згодом виявилось, що оповідка вже не вмещалася в зошиті. Однак перерви ці ставали дедалі довшими, і зрештою писати я перестала. Чому? Бо не мала на те часу, писати мені більше не хотілося, адже були справи важливіші. Та й загалом я переросла ту історію...

А проте ця тривала робота була приємною, а також (тоді я ще цього не усвідомлювала) корисною вправою для мене як для письменниці. Адже майстерності ти навчаєшся, постійно працюючи. І, хоча пригоди вже не були такими цікавими, однак було так багато сказано хорошого про ліс, що згодом я знову спробувала перетворити історію на справжню книжку. Я почала з деяких ілюстрацій, ліногравюр (вирізування по лінолеуму), ця техніка мені тоді сподобалася. У той час я жила в Нідерландах і навчалася в Академії образотворчих мистецтв у Гаазі. Ілюстрації все ще були «тропічними», але, звісно ж, я ходила і до місцевого лісу, хоча його краще назвати просто «лісом».

Під час відпочинку в Ахтерхуку я навіть заблукала в облудних лісах (так вони насправді називалися, я не впевнена, чи вони ще існують.)

Сестра, яка подала ідею, що з неї все й почалося, передрукувала для диплома низку розділів з першого зошита.

Але це все так і залишили. Незакінчені пригоди Майкла Мікело зникли у шафі, і про них більше не

згадували. Я стала викладачкою мистецтва, а також художницею та ілюстраторкою, а згодом – письменницею, як і раніше – відкривачем фантастичних країн.

Дія моєї першої книги «Історія про братів-близнюків» розгортається в Бабині – країні, яку я привезла з Індонезії.

У «Листі до короля» є інші королівства, не одне, про які ви тепер, звісно, знаєте. Коли я написала «Кінець» внизу останньої сторінки цієї книжки, глибоко в серці я знала, що це не справжній кінець. Тіурі виконав свою місію і став лицарем, але його пригоди на цьому точно не завершаться. Окрім того, я могла б поставити собі чимало запитань: Хто був злий Чорний Лицар з Червоним Щитом? Як завершився б двобій між синами короля Унавена? З чим зустрінеться лицар Ристридин з його прихильниками у Дикому лісі?.. Я знала відповідь на багато з них, але не на всі, тож була причина для того, щоб серйозно подумати про продовження. І пригадати стару історію, особливо ті пригоди, що відбувалися в дикому первісному лісі, у джунглях...

Те, що продовження «Листа до короля» переважно відбудеться в Дикому лісі, мені невдовзі стало зрозуміло: усе, що треба було зробити, – це вивчити мапу, яку я накреслила для першої книжки. Я збільшила територію Дикого лісу і надала йому більше деталей, наприклад – Прихований шляху, руїни і забуте місто... Так побачили світ епізоди тієї старої, незавершеної лісової історії, у яку я вдихнула друге життя.

Ліс у королівстві Дагоната не є тропічним, у новій історії з'явилися нові персонажі зі своїми характерами та нові обставини.

«Лист до короля» можна було б назвати описом подорожей. Тіурі ніде надовго не затримувався, тому його зустрічі могли бути лише швидкоплинними. Його найкращим другом стає Паккі. Приємно було говорити не лише про нових персонажей, а й розповісти тро-

хи більше про всіх уже відомих! Я запитала б Тіурі, чи не хотів би він знову зустрітися з Лавінією? І ця зустріч відбулася, хоча й не така, на яку він міг би розраховувати. Були також персонажі, яким я симпатизувала і про яких я залюбки писала б більше.

Інколи в історії несподівано з'являється персонаж, появи якого ти не очікував, не вигадав, не планував. Коли твій герой конче потребує допомоги, як-от Тіурі на початку своєї подорожі, з тим таємничим листом, самотній у лісі, голодний і не впевнений, чи у правильному напрямку рухається він із конем Арданвенном, саме в той час раптом з'являється Дурник з Лісової Хижі, який з ним хоче поговорити, вказує йому дорогу і дає поїсти... Я була така здивована, як і сам Тіурі, тож дозволила Дурникові жити своїм життям. Мені не треба було робити більше, аніж лише слухати, що він казав, дивитися, що він робив, і поспіхом записувати. Хочете – вірте, хочете – ні, але так воно й було.

Мені шкода, що довелося з ним попрощатися, але Тіурі мусив іти далі. Шкода, що і на зворотному шляху для Маріуса, Дурника, який знав, що завжди є і будуть таємниці, залишалось мало часу.

Дурник з Лісової Хижі – хоча й мимоволі, але відіграє ключову роль у «Таємницях Дикого лісу». Він якнайкраще вписався в це середовище. Іншого годі було й уявити. Нарешті кожен зміг познайомитися з ним краще. Тому саме його словами починається ця книжка.

Тонке Драгт
2011

Художнє видання
Для середнього шкільного віку

Тонке ДРАГТ
ТАЄМНИЦІ ДИКОГО ЛІСУ

Переклад з нідерландської: Світлана Денисенко та Пас

Літературна редакція: Надія Гутянська

Обкладинка: Тетяна Баштова

Верстка: Валерій Гришаков

Відповідальний редактор: Сергій Копил

Видавець: Наріне Мальцева

Підписано до друку 25 лютого 2022 р.

Формат 60×90/16. Шрифт Баскервіль.

Ум. друк. арк. 30,5. Наклад 1000 прим. Зам. № 21-11-2604

Видавництво «НАІРІ».

02140, Київ, пр-т Бажана, 24/1-100

www.nairi.org.ua

nairi2005@ukr.net

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4805 від 5.12.2014

Віддруковано ТОВ «ПЕТ» згідно з наданим оригінал-макетом

Св. ДК № 6847 від 19.07.2019 р.

61024, м. Харків, вул. Максиміліанівська, 17

ЮНИЙ ЛИЦАР
ЗАЧАРОВАНИЙ ЛІС
НЕБЕЗПЕЧНИЙ ПОШУК

Ніде не можна загубитися швидше,
аніж у Дикому лісі.

У захопливому містичному продовженні
книжки «Лист до короля» пригоди
юного лицаря Тіурі тривають.

Цього разу він вирушає на пошуки зниклого
в Дикому лісі найвідданішого лицаря короля,
вирушає до того дивного лісу,

куди багато хто заходив, але не всі поверталися...

Проте Тіурі на своєму вороному коні Арданвені
їде туди. Він знаходить темну фортецю,
таємничу пані, грає в шахи на життя або на смерть...

Тіурі стикається віч-на-віч з нещадним ворогом,
який готує підступний напад на короля.

Чи здатний 17-річний юнак
врятувати королівство?

«Таємниці Дикого лісу» –
це продовження
«Листа до короля», –
книжки, яку перекладено
30 мовами світу

і яка стала першою нідерландською книжкою,
знятою для Netflix.

ISBN 978-617-7314-96-6

9 786177 314966